

BAAADUL

literar

**Revistă trimestrială de cultură
serie nouă, anul XIV, nr. 13-14 (50-51), ianuarie-iunie 2020**

Redactor șef: Gruia NOVAC

Redactor: Gelu Voicu BICHINET

Revista apare cu sprijinul Consiliului Județean Vaslui,
sub egida Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul”

În acest număr semnează:

Liviu Ioan STOICIU (București)

C. D. ZELETIN (București)

Iordan DATCU (București)

Mihai MAXIM (București)

Doru SCĂRLĂTESCU (Popricani - Iași)

Ioana SCĂRLĂTESCU (Iași)

Mircea Radu IACOBAN (Iași)

Vasile FILIP (Iași)

Constantin MĂNUȚĂ (Iași)

Ion MAFTEI (Flavus) (Iași)

Ștefan AMARIȚEI (Iași)

Maria BILAȘEVSCI (Iași)

Alexandru JURCAN (Huedin - Cluj)

Constantin CĂLIN (Bacău)

Viorel SAVIN (Bacău)

Ioan DĂNILĂ (Bacău)

Dan SANDU (Berzuntzi - Bacău)

Ion FERCU (Buhuși - Bacău)

Ion DINVALE (Buhuși - Bacău)

Mihai BOTEZ (STÎNCARU) (Piatra Neamț)

Lucia OLARU NENATI (Botoșani)

Magda GRIGORE (Pitești)

Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)

Teodor OANCĂ (Craiova)

Sonia ELVIREANU (Alba Iulia)

Șerban CODRIN (Slobozia - Ialomița)

Ion Iancu LEFTER (Vaslui)

Gelu Voicu BICHINET (Vaslui)

Mihaela OCHIANU (Vaslui)

Dan RAVARU (Vaslui)

George IRAVA (Bârlad)

Dorina STOICA (Bârlad)

Gruia NOVAC (Bârlad)

Sergiu BRANDEA (Israel)

Culegere computerizată

și tehnoredactare: Bogdan ARTENE

Materialele nu se înapoiază.
Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea
opiniilor cade în sarcina autorilor.

Adresa revistei:

Editura Sfera,
Bârlad, str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
www.bjvaslui.ro

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 20 mai 2020.

ISSN 1843-2190, ISSN-L 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3 Alexandru JURCAN, *Poemata: De spaima păsării*

Dezbateri: Valoare și valori umane

- 4 Constantin CĂLIN, *Editorial: Nevoia de reliefuri*
5 Doru SCĂRLĂTESCU, *Cu Eminescu la congresul național de hiperbole*
7 Liviu Ioan STOICIU, *Valoarea s-a relativizat*
8 Petre ISACHI, *O cultură luptătoare*
9 Mihai MAXIM, *Premianții din Udești*
11 Ion MAFTEI (Flavus), *Te rog (versuri)*
12 Mihai BOTEZ (STÎNCARU), *O criză a valorilor?*
13 Ion DINVALE, *Există o criză a valorilor ?*
15 Viorel SAVIN, *Dacă există o criză a valorilor, înseamnă că ele există !*
16 Magda GRIGORE, *Cultura face diferența*
17 Magda URSACHE, *Dreptate critică pentru valoare românească!*
20 Gruia NOVAC, *Când notorietatea e confundată cu valoarea*
21 Gelu Voicu BICHINETȚ, *Biblioteca valorilor și valorile bibliotecii*
22 Iordan DATCU, *Ion H. CIUBOTARU. Aniversare 80*
24 Lucia OLARU NENATI, *La Darabani, acasă la smeritul chirurg-demiurg Leon Dănăilă*
26 Ion FERCU, *Surdine și uragane metafizice în reevaluarea valorilor*
28 Șerban CODRIN, *Valoarea în literatură*
30 Dan SANDU, *„Ne succedem generații...”*
32 Mihaela OCHIANU, *Barba filosofului și zerourile din viața noastră*
34 C. D. ZELETIN, *Sentințe*
35 Ioan DĂNILĂ, *Analize... gramaticale*
- 36 Gruia NOVAC, *Cronici literare* (despre: Mihai Eminescu, Daniela Oatu, Valentin Talpalaru, Serghei Coloșenco, Dorina Stoica, D. V. Apostolache)
48 Dan RAVARU, *Gânduri despre poetul Ion Iancu Lefter, la 80 ani de la naștere și 30 ani de la moarte.*
49 Ion POPESCU-SIRETEANU, *Cum și-au mântinit Ioan Dascălul scaunul o vreme* (proză)
50 Constantin MĂNUȚĂ, *O carte formidabilă despre „Elitele și conștiința națională”*
52 Sonia ELVIREANU, *Diplomele maritale*
54 Sergiu BRANDEA, *Proză*
58 Gruia NOVAC, *Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XXVII)*
61 Alexandru JURCAN, *Paris, je t'aime* (cronică cinematografică)
62 Gruia NOVAC, *Dialog cu Marcel Anghel, directorul Teatrului „V. I. Popa” Bârlad*
66 Mircea Radu IACOBAN - 80, *Vaca* (proză)
69 Gruia NOVAC, *Noaptea e un sfetnic... (XXVIII)*
71 Vasile FILIP, *Pastîșe* (versuri)
74 Ioana SCĂRLĂTESCU, *Mitologii XXI / Mythologies XXI* (versete bilingve)
76 George IRAVA, *„La fel și eu așez o frază, pe rana lumii, când o doare!...”* (versuri)
77 Ion Iancu LEFTER, *„Bunicule, la tine-n sat nu plouă, lumina crapă-n grâu și-n păpușoi...”* (versuri)
78 Liviu Ioan STOICIU - 70, *„Trăiești din pomana sufletului”* (versuri)
80 Șerban CODRIN, *„Înțelepții Academiei... (ii) țin tuiesc moștenirea la stâlpul infamiei!”* (poeme)
82 Sonia ELVIREANU, *„Să nu spui niciodată rămas bun cuvintelor!”* (poeme)
83 Teodor OANCĂ, *Acasă (V)* (proză scurtă)
85 Ștefan AMARIȚEI, *Ștrandul* (proză scurtă)
86 Dorina STOICA, *Versuri și proză*
88 Dr. Maria BILAȘEVSCI, *O nouă lume și ordine interioară*
89 Vernisaj: *Donății și donatori*
93 Vasile DUMITRU, *Calendar (selectiv)*

Alexandru JURCAN
(Huedin - Cluj)

De spaima păsării

Era spre miezul nopții când
o parte a bibliotecii (din stânga)
s-a prăbușit peste mine
de spaima păsării care bătea în geam
... apoi s-a trezit singurătatea
a aprins veioza
m-a văzut înotând în râuri de literatură
la tâmpla dreaptă zăcea Pessoa
mai încolo Buzzati, Cehov și alții
cu alte cuvinte ce voiam să salvez
din mlaștinile trecerilor oarbe
mă dureau volumele căzute pe genunchi
ochii mi-erau sub file îndoliate
- asta ți-ai dorit - mi-a șoptit singurătatea
să respiri cărți
să-ți oferi oasele
drept cariatide de bibliotecă.

Născut la 15 iulie 1948 la Dârja, comuna Panticeu, județul Cluj, este poet, prozator, regizor de teatru, profesor de limba franceză la Liceul Teoretic „Octavian Goga” Huedin și la Institutul Cultural Francez Cluj-Napoca.

Nevoia de reliefuri

Nu cred că sunt foarte mulți cei ce se hazardează să vorbească despre *valoare* care chiar știu în ce consistă ea. Sunt ani de când nu s-a mai discutat despre axiologie și estetică. Împingând subiectivismul până la limita extremă, comentatorii înșiși nu țin seama de criterii. Cel mai adesea, acum, când s-au deschis ecluzele scrisului și s-au înmulțit tot felul de ateliere, valoarea e pusă în relație, exclusiv, cu numărul recenziilor, cu prezența în paginile unei reviste centrale, cu frecvența la televiziune sau radio. Pe scurt, cu *rating*-ul, respectiv cu numărul de exemplare vândute la un târg de carte, cu nivelul „cotei de piață” (în cazul pictorilor), cu „succesul de casă” (în teatru și cinema), cu premiile etc. Nu o dată, deci, nu valoarea determină notorietatea, ci notorietatea ține loc de valoare. Problema cum a ajuns cineva la notorietate, prin ce favoruri ale sorții sau prin ce combinații și compromisuri, se pune mai rar. Și, de asemenea, cea a mijloacelor: câtă reclamă s-a pompat în promovarea cutărei opere, câte lansări s-au făcut, cine a prezidat „cumetriile”. Clasamentele, ierarhiile, „listele”, pe care unii le iau cu asalt, iar alții le-ar vrea înțepenite definitiv, sunt una dintre obsesiile contemporane. Aproape toți (scriitori, artiști plastici, jurnaliști etc.) se vor pe podium, încununăți pentru „exelență”, vorbă de care se abuzează. Foamea de titluri și distincții a atins proporții de epidemie. Sunt puțini cei cumpătați ori indiferenți față de ele. Unii le-ar primi din orice mâini. Vanitatea celor ce le caută morțiș a crescut și din cauza înmulțirii incontroleabile a „certificatelor de talent” emise de publiciști improvizați. E mare, mult prea mare, infuzia de superlative în atari texte, bune eventual pentru librărie, nu și pentru istoria literară. Ele nasc „gloriole” și întrețin iluzii vane, care alterează

comportamente și câteodată, vai, deviază destine. Semn mai degrabă al pierderii măsurii, egalizarea prin elogi e un fenomen regretabil, care nu atestă progrese calitative, dar produce confuzii în rândul „consumatorilor” nepreveniți. Drept consecință, ne sufocăm de „personalități fără personalitate”, de „lideri de opinie” fără deontologie, de „inovatori” fără puterea de a schimba o cirtă în meseria lor. Întrebe-se fiecare de câte pretense valori, de câți „idoli” postîși ne-am despărțit numai în ultimii treizeci de ani, darămite noi, cei mai în vârstă, în întreaga noastră viață! Diverse experiențe m-au învățat să nu fetișizez termenii și să discern între ceea ce e ostentativ, comercial și ceea ce e discret, organic și substanțial. *Valoare* e un calificativ ce trebuie folosit selectiv, sub rezerva unor minime confirmări, nu anticipativ, dimpotrivă, cu prudență, dată fiind fragilitatea și perimarea rapidă a oricărui „noutăți”. Și nu grăbit, ci după comparații și verificarea efectelor. Ca la medicamente!...

*Cuvânt cum nu se poate mai nimerit**Domnului Constantin Călin*

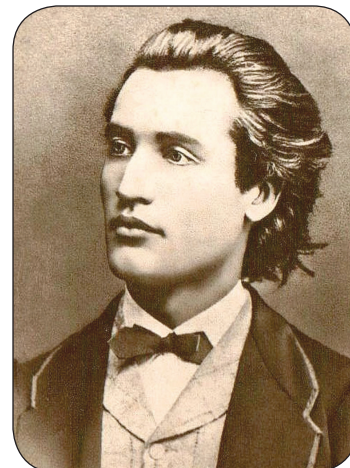
*Prin largul lumii, dacă și când peregrinezi,
O să-ntâlnești „călini”, în crânguri sau pribegi;
Dar unul singur, CĂLIN ca albul de zăpezi,
Spectaculează 'nalt, cu-aripile întregi.
Mulți ani s-aveți! Cu sănătate și în reverie!
Eu văd, văd pregătit fotoliul pentru-ACADEMIE...*

22 iunie
al fiecărui leat

Gruia Novac

Cu Eminescu la congresul național de hiperbole

Cartea lui Pompiliu Crăciunescu se intitulează *Eminescu: paradisul infernal și transcoscologia* și valorifică multe din conceptele mentorului său, care-i validează, la rândul-i, demersul, în prefața la volum intitulată, ca o parafrază la Iliada Gregori, *Îl merităm oare pe Eminescu?* Noua contribuție eminescologică tentează căile de acces la, în accepție niculesciană, un „limbaj universal”, sau un „trans-limbaj”, menit să exprime „experiența totalității ființei noastre, în sfârșit reunită, dincolo de aparențe”. Termeni specifici (uneori oximoroni) ai acestui limbaj universal sunt, iată, într-o enumerare din care suntem siguri că ne-au scăpat destui dintre ei: „lucurile magmatice”, „spectroscopia magmei”, „pirosfera operei”, „poetica hologramei”, „sentimentul eonic”, „metafizica disimetriei”, „chreoda”, „enantiomorfismul”, „vidul intravital”, „geometria incendiată”, „efectul Pompei”, „arsura glacială”, „paradisul infernal”, „zborul invers”, „figurile vidului”, „trans-limbajul”, „cosmologia trans”¹. O preferință pentru acești din urmă termeni, pe lângă cel utilizat în titlu („transcoscologia”), este evidentă, de exemplu, în recenzie din „Convorbiri literare”, 6, 2009 la volumul bilingv din același an Eminescu, *Lumină de lună. Poezii alese/Lumière de lune. Poemes choisis*, al lui Nicolas Blithikiotis: „trans-misiune”, „trans-viziune”, „transfinit”, „transgresiune”, „transistoric”. Recenzia e, transgresându-și granițele genului, un manifest, putem spune, al „generației Trans” din noua eminescologie. Dincolo de utilitatea lor, bănuim, fără răutate, la autor și o tainică voluptate a termenilor rari², un orgoliu al apartenenței la o confrerie selectă alături de Max Planck și Kurt Godel (gelos pe colegul din Timișoara, am alergat pentru corectarea lacunelor de informare la Biblioteca universitară ieșeană centrală

și la filiala acesteia, cu care ocazie am constatat cu surpriză că nici un volum de-al acestora n-a prezentat vreun interes pentru traducătorii români specialiști în materie), ori Stéphane Lupasco și Basarab Nicolescu³. La aceste nume, într-o mărturisire a autorului privind „recursul” său la teorii și metode de pe diverse meridiane ale lumii, se adaugă altele, pe care le redăm, fără convingerea că lista e completă: James Gleick, Henri Atlan, Jean Baudrillard, David Bohm, Cornelius Castoriadis, Gilles Deleuze, Jacques Derrida, Michael Foucault, Edgar Morin, Ilya Prigogine, David Ruelle, Raymond Ruyer, Jacques Monod, Gianni Vattimo”. Pe lângă filosofi și teoreticieni ai culturii și științei, să mai menționăm că poeții convocați sunt, cei mai mulți, din zona modernă a istoriei literare: Blaga și Stănescu de la noi, apoi, Rimbaud, Rilke (citată copios), Lorca, Gottfried Benn, Georg Trakl, Fernando Pessoa, Mário de Sâ Carneiro, Jorge Guillen, Vicente Aleixandre... Nu lipsește o paralelă cu Proust. În ceea ce privește posibila racolare a poetului nostru de către postmodernism, Pompiliu Crăciunescu refuză categoric „chingile” curentului, socotite o contaminare protocronistă, de care nici el, fatalitate, până la urmă tot nu scapă: „Eminescu trasează, înaintea lui Nietzsche și Artaud, dimensiunea solară a nebuniei”.

Transdisciplinaritatea prinde în mrejele ei și cercetători din generațiile ceva mai vechi, precum Theodor Codreanu, care și-a asumat-o în ultimul timp ca pe cuvântul de ordine, imperios, exclusiv, în eminescologie, aceasta, în polemică fățișă cu reprezentanți ai unor direcții critice retrograde precum disciplinaritatea (cuvânt peiorativ devenit sub condeiul d-sale un fel de marcă a eșecului deplin în eminescologie), între zidurile căreia a zăcut „prizonier” G. Călinescu, cu toată „strădania” sa, sortită eșecului, de a se salva prin atingerea

măcar a unor trepte, și ele inferioare, dar cât de cât acceptabile, ale multidisciplinarității și interdisciplinarității. Nici vorbă, așadar, la Călinescu sau la „rigurosul disciplinar” Șerban Cioculescu de accesul la marele secret eminescian, al vederii dincolo de livresc [*în zadar în colbul școlii*], acesta, „un simț pe care, astăzi, îl numim transdisciplinar și pe care puțini îl pot înțelege, cu atât mai puțin disciplinarii”. Ce să mai vorbim de o categorie, și mai amărâtă, a „monodisciplinarilor”! Ar intra aici, după înțelegerea noastră, alături de cei doi venerabili înaintași evocați, toți cei care s-au ocupat strict de opera poetului, insensibili, aceștia, la impactul ei asupra lui Einstein și Plank. Dar iată că chiar părintele transdisciplinarității, autorul mai sus pomenitului manifest, este mai înțelegător cu vechile direcții de interpretare, bune și ele la ceva, fie și pentru că de la ele se revendică noua disciplină: „Cercetarea transdisciplinară este radical distinctă de cercetarea disciplinară, fiindu-i însă complementară. *Cercetarea disciplinară privește, cel mult, un singur și același nivel de Realitate*; de altfel, în majoritatea cazurilor, ea nu privește decât fragmente dintr-un singur și același nivel de Realitate. În schimb, *transdisciplinaritatea se interesează de dinamica generată de acțiunea mai multor niveluri de Realitate în același timp*. Descoperirea acestei dinamici trece cu necesitate prin cunoașterea disciplinară”. Mai departe, această sentință ce ar trebui să atragă atenția noilor vajnici transdisciplinarieni: „*Disciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea sunt cele patru săgeți ale unuia și același arc: cel al cunoașterii*” (s. a.)⁴. E loc, așadar, pentru toată lumea.

Alături de această virilă generație „Trans”, nu credem că eminescologia mai mult sau mai puțin rulată a anilor dn urmă se simte tocmai confortabil. Ion Negoitescu, cu regatul său plutonic și Ioana Em. Petrescu, cu cosmologiile sale platonice-kantiane fac figură de sacre relicve ale antichității. Mircea Cărtărescu cu chimera sa onirică e de prin goticul timpuriu. Constantin Barbu, care ne-a speriat odată cu chintalele lui de trimiteri și citate savante este, și el, din evul mijlociu al eminescologiei. Edgar Papu, cu atâtea referințe pestrițe, vine, evident, din baroc. Echilibrării Const. Ciopraga și Dan Mănuță rătăcesc prin clasicism. George Popa, cu sublimul său hyperionic, abia întrezărește pâlpăirile primului romantism. Eugen Simion, cu proza lui Eminescu, e cam de nicăieri. Recitindu-ne, nouă înșine ne părem veniți din străfunduri de lume. Cărți precum aceasta pe care am discutat-o mai sus, îi trec generos cu vederea, la bibliografie, pe reprezentanții consacrați, oarecum oficiali, ai eminescologiei curente. La rândul lor, aceștia, cu rare excepții (Constantin Cubleșan), s-au retras într-o tăcere suspectă, deși *Eminescu* al domnului Crăciunescu, indiscutabil, o *carte eveniment*, îi așteaptă de mai bine de cincisprezece ani. Dar lumea de azi, trebuie să acceptăm, se

transformă, și, odată cu ea, noi și percepția noastră critică. Sunt semne de schimbare în această lume. Cultul lui Eminescu, „uniform și monolitic”, ne asigură Mihai Zamfir, dă semne de oboesală. Atacată cu tărie în ultimul timp, ironizată și ridiculizată, gramatica superlativă a expresiei eminescologice pare definitiv scoasă din uz. Dar se petrece cu aceasta un fenomen cu totul ciudat. Într-un mod mult mai subtil acum, prin înălțarea exegezei în stratosferele hermeneuticii moderne și, de aici, printr-un transfer de la subiect la obiect, aura hiperbolică poposește victorios, din nou, pe fruntea poetului nostru. O luăm așadar, cumiți, de la capăt.

Note:

1. Apariția acestui nou contingent de termeni specifici e anticipată de exemple mai puțin șocante precum *Aion* la Rosei del Conte, *timp echinoxial/timp solstițial* la Ioana Em. Petrescu, *departele* la Edgar Papu, *abis ontologic* la Sv. Paleologu-Matta, *natură generală/natură individuală* la Constantin Noica, ceea ce-l determină pe Cornel Munteanu să ceară expres „un dicționar de termeni-concept în eminescologie” [*The Paradox of Literary Criticism in the Reception in Discourse and Multicultural Dialogue*, Sect. Literature, voi. 1, Târgu Mureș, Arhipelag XXI Press, 2013, p. 41).
2. Mai puțin clement decât noi, șocat de insolitul termenilor ultra- neologistici, refuzați de dicționarele noastre curente, Marius Chivu deschide colecția sa de „perle academice” cu un pasaj din cartea citată, p. 66: „*Trecerea de la tradiție la tradiția rupturii nu poate fi săvârșită decât prin intermediul unui proiect multidimensional al gândirii, în care dimensiunile sunt date nu de structuri (fixe) ci de unde magmatice succesive și simultane. Aceasta este noima construcției dinamice a interpretării, invocată mai înainte prin conjugarea mișcărilor oro- și epirogenetice [...]. Căci într-o operă non- canonică, repetăm, recurențele chreodei și raporturile incertitudinale Cpe care aceasta le implică, se manifestă pe deplin, printr-un permanent dinamism contradictorial magmatic. Cele patru stoice la care am recurs spre a indica răspântiile tensionale ale poeziei secolului al XX-lea, se regăsesc în opera eminesciană ca unde magmatice în plină desfășurare epirogenetică...*” (Marius Chivu, *Mitul lui Eminescu, contemporanul nostru*, „Dilemateca” nr. 9, 2006)
3. Acesta din urmă, în prefața deja amintită, confirmă generos comparatiștele discipolului său: Eminescu e mai aproape de Max Plank și St. Lupasco decât de Schopenhauer; gândirea poetului poate fi, cu justete, caracterizată drept „o gândire godeliană ce preconizează transcosmologia” (Pompiliu Crăciunescu, *Eminescu: paradisul infernal și transcosmologia*, Iași, Junimea, 2000, p.5)
4. Basarab Nicolescu - *Terțul ascuns - considerații metodologice...*, în „Convorbiri literare”, Iași, 23 aug. 2016.

(Fragment din capitolul „Cu Eminescu la congresul național de hiperbole”, din vol. Doru Scărlătescu, *Eminescu și ispitele eminescologiei*, Ed. Junimea, Iași, 2018, p. 135-138. Cu asentimentul autorului.)

Dezbateri: Valoare și valori umane

Valoarea s-a relativizat

Ce mai e valoarea, azi, când subcultura e la putere. „Valoare” având vedeta din mass-media audio-vizuală (în televiziune, în principal sau pe internet, inclusiv pe Facebook), confundându-se succesul cu valoarea. Când pentru cultura scrisă *entertainment*-ul contează, „distracția cu orice preț, de moment”, nu valoarea artistică, de durată. Când politicienii și infractorii au parte de recunoaștere publică nemeritată, mai ales dacă sunt plimbați pe la televiziuni. Plus „șmecherii care fac afaceri profitabile” (în prostituție și droguri)... Trăim vremuri de derută și în lumea literară, să mă refer în principal la ea. Lasă că noile generații se promovează ignorând criteriul estetic. Audiența a scăzut incredibil, cititorul de carte originală românească (a scriitorilor în general, nu numai a celor vii, ci și a celor clasici sau moderni și neomoderni, care au adus glorie literaturii) e simbolic, doar autorii din manuale mai sunt citați. Ai senzația că nu mai interesează pe nimeni valoarea reală (a sufletului, nu a trupului care „consumă”; că nu ne întrece nimeni în consumul cotidian, de la alimente la alcool, de la cumpărături de toate felurile, la satisfaceri ale poftelor trupesti duse la extrem; de la a sta pe telefonul mobil și la emisiuni de divertisment, la a frunzări tabloide fără nici un Dumnezeu, în care faptul divers violent sau sexist ține „capul de afiș”; românul trăiește din consum și din senzaționalism ieftin). **Valoarea s-a relativizat** (pe aripile postmodernismului) într-atât, încât nu mai poți să faci deosebire între ce e bun și ce e prost. „Egalizarea”, mediocritatea a devenit o virtute, un

principiu impus de corectitudinea politică a „omului recent”. În condițiile în care nici măcar premiile acordate în fiecare județ pentru literatura de azi nu mai au credibilitate. Doar premiile patronate de Uniunea Scriitorilor, la vârf (acordate de juri cu critici recunoscuți care țin cont de valoarea autorilor, pentru „opera omnia” și de valoarea cărților citite), nu de filialele Uniunii, mai merită să le iei în seamă.

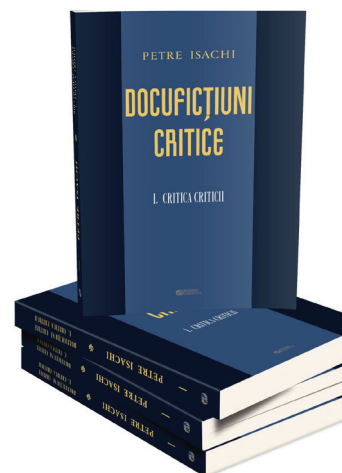
Trist, valoarea de azi nu se mai potrivește cu valoarea de ieri (cu atât mai puțin cu cea de altăieri). Și nu din cauza gustului receptării, mereu în schimbare. Cel considerat mare scriitor în timpul vieții, poet, prozator, dramaturg, eseist sau critic literar, după moarte e uitat, devalorizat (doar dacă a avut prieteni cu influență în timpul vieții, supraviețuitori lui, mai e pomenit). Dacă n-am avea dicționare (*Dicționarul General al Literaturii Române* e semnificativ), am lăsa senzația că n-am avea istorie literară și că numai cei ce scriu și publică azi sunt valori (noile generații au căzut în această capcană; e în spiritul epocilor de revanșă să șteargă cu buretele tot ce a fost scris valoros până la ele, să nu se compare). În timp, de aici înainte, se vor pierde câștigurile spirituale de până azi. Talentul, identitatea, personalitatea accentuată, opera valoroasă a celor care au murit nu vor mai avea nici o rezonanță, chiar dacă n-au fost aruncate la coș, ci ținute „ca amintire” în bibliotecile publice sau particulare și în arhive, necercetate. Succesul în literatură nu e confirmat ca valoare de posteritate. Azi, dacă ai putere în literatură (ocupând o funcție importantă, lipsit sau nu de onestitate), ai parte de glorie, te poți bucura de-a lungul vieții de condiția ta. Faptul că după moarte (sau după ce pierzi funcția importantă) intri într-un con de umbră, accepți că ți-ai furat singur căciula și valoarea ți se contestă, e egal cu zero, te mulțumești cu ceea ce ți s-a dat, dai vina pe destin, că așa ți-a fost scris...

Valoarea literară e și o probă de rezistență în sine, are legătură cu prețuirea pe care ți-o acorzi singur. Dacă e să fie efemeră în timp, valoarea umană te-a ajutat totuși cu onoare la masa de scris să supraviețuiești - și nu e floare la ureche, trebuie să te feliți că ți-ai făcut datoria față de tine însuși (fie că ai fondat o revistă literară, fie că ai o operă literară în spate de invidiat, fie că ai făcut parte din conducerea Uniunii Scriitorilor sau a unei edituri). Altfel, valoarea intră și ea în regula zădărniceii.

30 decembrie 2019. BV

O cultură luptătoare

Întrebarea redactorului șef al revistei *Baaadul literar* - revistă care promovează „o cultură luptătoare” (Nicolae Iorga) - actualizează singurul aspect pozitiv al prezentului: **criza valorilor**. Mult mai grav ar fi ca această „vrajbă să dispară atât din rândul oamenilor, cât și din rândul zeilor”. (Homer) Precizez: „zeii”, cei ce s-au perindat alternativ, în ultimii 30 de ani, la conducerea și la guvernarea acestei „Țărișoare”, nu au înțeles că ființăm prin limbă și nici că cel mai important „război” între statele Lumii este cel între valorile culturilor; nu au vrut să înțeleagă că omul este o ființă culturală, care trăiește nu doar mutații de ordin biologic, cât mai ales veritabile mutații ontologice, de raport existențial cu celelalte ființe.

În ceea ce mă privește sunt un heraclitian, adică în opoziție cu autorul *Iliadei* și *Odisseei*. Sunt convins că „toate lucrurile trebuie să treacă prin furcile vrajbei... Contrariile iscă discordia. Din discordie se naște cea mai dreaptă armonie”. Ei bine, incredibil, dar adevărat, în cultura autohtonă contemporană, nu există o „vrajbă” autentică, ci doar un simulacru de discordie. Dintr-un simulacru de discordie (generalizat) nu se poate naște „cea mai dreaptă armonie”. Revistele de cultură, coloana vertebrală a spiritualității neamului, au uitat ce înseamnă spiritul polemic, au uitat să stimuleze spiritul critic al „noului val”, au uitat de corelația cu Trecutul etc. ... Prin urmare, nu criza valorilor trebuie să ne îngrijoreze, ci **absența** intelectualului/ scriitorului/ criticului cu personalitate, capabil să reabiliteze „Instituția Nu” înființată de Dimitrie Cantemir, Hașdeu,

Maiorescu, Camil Petrescu, Eugen Ionescu, Cioran, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic etc., capabil să impună valorile (estetice, filosofice, teologice, psiho-sociologice, politice etc.) autentic-umaniste, conforme spiritului Locului și necesităților de viitor ale neamului.

Nu poți să nu te întrebi de ce sunt eludate arhetipurile și valorile consacrate: Binele, Frumusețea, Adevărul, Dreptatea, Credința etc., de ce în ciuda europenizării spiritului național, ne confruntăm cu o absență tot mai acută de intelectuali capabili să coboare Absolutul la nivel cotidian, capabili să domine sentimentul vanității universale și să impună schimbarea imanentă a valorilor eficiente, **reale**. Cred că Universitățile noastre creează intelectuali cu valoarea de întrebuintare depășită, nesincronizați cu viitorul, încât societatea este obligată să-i primească, precum banii, după cursul pe care-l au, nu potrivit cu adevărata lor valoare, nici cu valorile necesare spiritului competitiv. Noocrația pe care o propunea cândva Platon în *Republica* ar putea fi o posibilă soluție. Desigur, conjugată înțelept, cu democrația și teocrația. Altfel, folosesc limbajul aceluiași filosof, „nu va încăpea conținerea relelor, pentru cetăți și neamul omenesc...”

Deocamdată, nu poate fi contrazis un alt mare filosof, Schopenhauer: „Ceea ce are valoare reală pe lume nu e luat în seamă; și ceea ce-i luat în seamă, nu are valoare”. E criză, Domnilor! Criză de intelectuali născuți, nu creați cu/pentru o anumită valoare de întrebuintare. Nu mai vorbesc de exodul creierelor!

Dezbateri: Valoare și valori umane

Constantin
CălinHaralambie
MihăescuEusebiu
CamilarVeniamin
CiobanuTraian
PopoviciPremianții
din UDEȘTI

Udești, cândva un sat de răzeși din nordul Moldovei - situat în apropierea altora, precum Ipotești, Humulești, Mălini, Șipotul Sucevei sau Liveni, de unde au răsărit luceferii geniului românesc - își are rădăcinile undeva în negura timpului. Aici au fost descoperite urme ale unei așezări romane datând din secolul al V-lea. Bucovenii de pe aceste locuri au înmulțit oastea lui Ștefan cel Mare, și pentru credința lor, Domnitorul cel Sfânt le-a dăruit în anul când a urcat la ceruri Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”, în care mirenii se mai închină și astăzi. Urmașii lor și-au jertfit viața la Oituz și Mărășești, iar copiii și nepoții acestora au albit cu oasele stepele rusești. Care s-au mai întors au muncit pe ogorul colectivei sau au făcut naveta la Fălticeni ori Suceava, pentru a câștiga un ban ca să-și țină copiii prin *cele facultăți*.

Fiind oameni harnici și cu frica lui Dumnezeu, au fost binecuvântați nu numai cu pământuri mănoase și păduri seculare, ci și cu spirite luminate, cu oameni iubitori de țară și de dreptate. Prima personalitate care a dus în timp faima sorginții dincolo de fruntariile provinciei a fost juristul bucovinean **Traian Popovici**, având ascendenți valoroși în familia sa. Avocatul Traian Popovici, născut în 1892 în Rușii Mănăstioarei - unul dintre cele unsprezece sate ale comunei Udești, ce acum strâng laolaltă peste șapte mii de locuitori -, a rămas în istorie ca românul care în timpul holocaustului a salvat de la moarte peste douăzeci de mii de evrei. Numit de Ion Antonescu în anul 1941 primar al Cernăuților pentru a grăbi

procesul de deportare în Transnistria a evreilor bucovineni, patriotul român a conștientizat crima la care s-ar face părtaș și l-a convins pe mareșal prin diplomatie, stăruință și argumente logice de greșeala de a depopula urbea de cei mai valoroși membri ai săi - intelectuali, meseriași, mici și mari proprietari, plătitori de impozite, într-un cuvânt principalii contribuabili la vistieria locală. La numărul de evrei exceptați de la deportare, primarul a adăugat pe răspunderea sa alte câteva mii - cazuri extreme - și pentru aceasta a plătit cu funcția, fiind destituit după numai zece luni. Salvatorul își îndeplinise însă datoria față de conștiința sa. *Lista lui Schindler* cuprindea doar câteva sute, pe când cea a primarului cernăuțean, peste douăzeci de mii. Gestul umanitar a fost dur criticat de antisemiți, cărora mai târziu ex-primarul le-a răspuns demn prin cartea *Spovedania unei conștiințe*, unde evocă *tragedia evreilor bucovineni, pe care o percepe ca pe o tragedie a poporului român*. Statul Israel a înțeles să aprecieze fapta compatriotului nostru acordându-i titlul, medalia și diploma „Drept între popoare” și titlul de „Cetățean de onoare al Israelului”, cele mai înalte distincții pe care Israelul le acordă cetățenilor străini în asemenea situații.

Un alt fiu al Udeștilor, luat în ordine cronologică, este academicianul **Haralambie Mihăescu**, personalitate marcantă în lumea latinăștilor, în țară și în străinătate. Viitorul filolog s-a născut în luna lui Gerar a anului mării răscoale țărănești. Părinții săi, țărani cu câteva pogoane de pământ, priveau cu simpatie la răbufnirea răzeșilor de la

Flămânzi, dar speriați de represiunea sângeroasă, au așteptat cuminți să vadă ce le va aduce viitorul. Jertfa miilor de țărani nu le-a adus nimic și a trebuit să muncească pe brânci pe moșia boierului ca să-și țină feciorul în școli. Băiat cuminte și cu mintea de la Cel de Sus, Haralambie a muncit și el din greu, reușind să absolve facultatea de filologie în două specialități; ba, mai mult, să beneficieze de un stagiu de doi ani în Italia, în urma căruia și-a susținut teza de doctorat la Universitatea ieșeană. A rămas profesor la Catedra de limbi clasice a Universității din Iași până în 1950, când a fost îndepărtat din învățământ pentru motive politice. Peste câțiva ani va fi încadrat la Institutul de Lingvistică, de unde va trece la Institutul de studii Sud-Est Europene. Pentru prodigioasa activitate științifică, în anul 1965 este primit în Academia Română. Peste douăzeci de ani se va stinge din viață, lăsând în urmă o bogată literatură de specialitate, răspândită în studii și volume. Dintre acestea „Istoria literaturi latine” rămâne o lucrare de referință pentru filologi. Consătenii au știut să-i cinstească memoria dându-i numele său Școlii Gimnaziale din comună.

Contemporan cu noi a fost și scriitorul și traducătorul literar **Eusebiu Camilar**, născut în anul 1910 la Udești și decedat prematur, la vârsta de cincizeci și cinci de ani. Ca toți fiii de țărani din acele vremuri, înzestrați cu o minte ascuțită, după cursurile primare face liceul la Suceava. Apoi intră în vâltoarea vieții. Talentul literar îi întinde o mână salvatoare și în 1929 începe să publice versuri într-o revistă de provincie. Primul volum de poezii, *Chemarea cumpenelor*, îi va apărea la București în anul 1937. Continuă să scrie proză și îi trimite lui George Călinescu, aflat încă la Iași, manuscrisul viitorului roman *Cordun*, pe care marele critic îl compară cu „Amintirile” lui Creangă, dar cu deosebirea că dl. *Eusebiu Camilar privește viața cu un ochi mai cult, mai critic și dă grupului de amintiri o structură de ficțiune, pe temeiul unei impresiuni dominante, încât în cele din urmă nu știi dacă scrierea e curat autobiografică ori e o simplă invenție la persoana întâi*. Romanul va vedea lumina tiparului tot la București, în 1942, și va intra în atenția criticii literare contemporane. În același an obține consacrarea ca scriitor cu premiul pentru nuvela „Seceta”, în care Al. Philippide distinge *un puternic suflu epic*. Urmează alte romane, volume de povestiri și traduceri din scriitori ruși și chinezi, unele împreună cu soția sa, poeta Magda Isanos. Se implică activ în viața literară bucureșteană, după ce devine membru al Asociației Scriitorilor, iar câțiva ani mai târziu, și membru al Academiei Române.

Comuna Udești a dat neamului nostru și slujitori

ai muzei Euterpe. Compozitorul **Viorel Munteanu**, născut în 1944 în satul Reuseni, profesor universitar și fost decan (un mandat) și apoi rector (două mandate) al Conservatorului „George Enescu” din Iași, are o creație muzicală demnă de invidiat, abordând o multitudine de genuri: simfonic, vocal-sinfonic, muzică de cameră și muzică corală. Compozițiile sale au fost interpretate la peste cinci sute de concerte și festivaluri internaționale în România și în țări de pe toate continentele. În 1981 a primit Premiul Academiei pentru Oratoriul „Glasurile Putnei”. În anii 2001, 2006, 2013 și 2017 și-a înscris în palmares alte premii de compoziție din partea Uniunii Compozitorilor și Muzicienilor din România (UCMR), al cărei membru este din anul 1977. Ultimul premiu i-a fost acordat la Secțiunea Muzică vocală, pentru oratoriul „*Chemări spre pământuri* (Pelerini la Sfânta Parascheva)”, lucrare realizată cu sprijinul Mitropoliei Moldovei și Sucevei. În cuvântul său de mulțumire pentru premiere, compozitorul a recunoscut legătura dintre muzică și spiritualitate în creația sa.

Nici muza Clio nu a fost uitată. Profesorul doctor în istorie **Veniamin Ciobanu**, născut în anul 1938 la Știrbăț, un sat al comunei Udești, cercetător științific la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” și secretar al filialei Iași a Academiei Române, a primit în anul 1982 Premiul „Nicolae Iorga” al Academiei Române pentru monografia *Relațiile politice româno-polone între anii 1699 și 1848*. O muncă de Sisif care a fost apreciată la justa ei valoare.

De curând, o altă personalitate de sorginte udeșteană, tot un contemporan al nostru, a intrat în atenția Academiei Române. Cu câteva seri în urmă primesc un telefon de la Buhuși. Profesorul Ion Fercu, prolific scriitor și critic literar, mă întreabă pe un ton șugubăț dacă am ciocnit o cupă de șampanie cu prietenul nostru comun **Constantin Călin**. Observându-mi ezitarea, interlocutorul îmi comunică bucurios că la ceremonia de premiere din *Aula nemuritorilor*, pe data de 12 decembrie a.c., Academia Română, Secțiunea Filologie și literatură, a decernat Premiul „Lucian Blaga” istoricului și criticului literar băcăuan Constantin Călin, pentru volumul *Dosarul Bacovia, III, Triumful unui „marginal”*. După ce am pus receptorul în furcă, am căutat repede în bibliotecă și am recitat cu emoție dedicația fostului meu coleg de facultate, de pe cartea premiată: *Lui Mihai Maxim, cu simpatia veche și cu cea nouă, precum și cu dorința de a-l ști mereu sănătos, până la epuizarea amintirilor și după. Bacău, 14 febr. 2018, Const. Călin*. Explicarea concisă, cuvintele alese cu grijă, dar pline de miez, îl reprezintă întru totul pe Constantin Călin.

Premiul Academiei constituie o apreciere meritorie a unei vieți consacrate studiului critic al operei unui scriitor, este cea mai înaltă distincție științifică acordată unui om de cultură în România. Mi-l amintesc pe studentul Călin ca pe un tânăr exigent cu sine însuși, reținut chiar, selectiv în a-și alege prietenii, cu un vocabular elevat - confirmare a unei lecturi bogate -, care își petrecea cea mai mare parte a timpului în bibliotecă, unde fișa tot ce i se părea demn de reținut. Impunea respect nu numai prin ținută, ci și prin tot ce făcea. După absolvire, a fost o vreme asistentul lui Victor Crăciun la cursul de literatură română de la Institutul Pedagogic din Bacău, până s-a lăsat copleșit de fascinația jurnalisticii. După '90 a mai profesat câțiva ani la noua Universitate băcăuană, după care a revenit la jurnalistică.

Într-o confesiune către coordonatorul antologiei *Vreme trece, vreme vine...*, publicată cu un an în urmă cu prilejul întâlnirii la 56 de ani de la absolvirea facultății, viitorul premiant al Academiei declara cu o modestie exagerată: „Am realizat puțin, raportat la vârsta la care am ajuns. Am, dacă mi-e îngăduit să spun, o „operă”, însă una restrânsă - 11 volume (de atunci a mai publicat două! n.a.) -, plus ediții, antologii, prefețe (anul acesta l-a onorat și pe autorul acestor rânduri cu prefața la romanul „Egoismul unui vis”) și postfețe... Spre deosebire de mulți dintre ai noștri, eu am stat, aproape permanent, cu un picior în presă și cu unul în învățământ...În presă am urcat și am coborât: redactor, redactor-șef adjunct, redactor-șef, redactor al Revistei „Ateneu”. După '90, redactor la „Deșteptarea” și

„Monitorul de Bacău”. Ca atitudine generală, am fost și am rămas profesor. Prozele mele critice au ca suport informația de bibliotecă (mii de ore de studiu și zeci de mii de fișe, rod al acribiei și al perseverenței cercetătorului - n.a.) și, subsecvent, sunt educative. Referitor la ceea ce am publicat în volume s-au scris vreo 80 de recenzii, în reviste ca „România literară”, „Contemporanul - ideea europeană”, „Viața Românească”, „Cronica”, „Cultura”, „Convorbiri literare”, „Dilemateca”, „Bucovina literară”, „Conta”, „Pro Saeculum”, „Baaadul literar”, „Litere”, „Tribuna învățământului”, „Ateneu” etc. Să mai adaug că figurez în câteva enciclopedii și dicționare județene și în „Dicționarul general al literaturii române” ori că am primit mai multe premii? A quoi bon? Ar însemna să ies din rolul personajului în care - parte voluntar, parte nevoit - am fost distribuit. Crede-mă, cum mă cred și alții, chiar și eu însumi: un „marginal”.

Cu „marginalul” Constantin Călin se mândresc Udeștii, Bacăul și promoția 1963 a Facultății de Filologie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Iar lumea literară a întregii țări îl aplaudă pe premiantul cu laurii Academiei.

Într-adevăr, comuna Udești este binecuvântată de Dumnezeu.

(Text publicat în Revista „Flacăra lui Adrian Păunescu”, București, serie nouă, anul XIX, nr. 49-50/927-928, din 15 dec. 2019, p. 21. Articolul a ajuns în posesia noastră, prin gentilețea-i recunoscută a generosului și prietenului nostru, conf. univ. dr. Ioan Dănilă din Bacău, pentru care-i mulțumim.)

Flavus pudor

Te rog

Ion MAFTEI (Flavus)

Te rog să te îmbraci încă o dată
Ca-n toamna aceea târzie
Când toate miroseau a ceară,
A mere coapte
Și a tămâie...
Un amestec din toate
Era trupul tău
Ascuns sub un vâl străveziu,
Țesut din lumini și umbre curate
Trimise de un soare târziu
Anume pe tine să te îmbrace.
Te rog,
Mai îmbracă-te și acum ca atunci
Și mai vină o dată încoace.

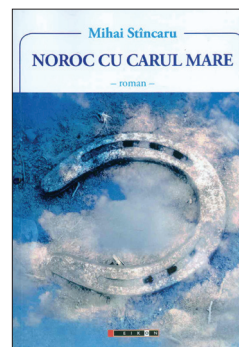
(Iași, 2012)

O criză a valorilor ?

E o întrebare cu răspuns previzibil aproape 100%. Cu siguranță că așa ceva există în spațiul național și în contemporaneitatea în care ne mișcăm și viețuim. Vorbesc în accepția comună a sintagmei. Să nu panicăm, totuși; chestiunea nu ne vizează doar pe noi, e un fapt generalizat, precum maladiile cu răspândire planetară sau schimbările climatice globale. Fără a fi o problemă complicată, ea nu e totuși mai puțin complexă. Spațiul aferent răspunsului la chestionar nu-mi îngăduie o dezvoltare necesară, fie și unilaterală. Bănuiesc că, în intenționalitatea sa, întrebarea pusă se referă la o criză a valorilor culturale, întrucât totalitatea valorilor de toate felurile pare afectată de un atare morb. Răspunul cu DA se impune la cea mai simplă constatare. Așadar e vorba, deducem simplu, de o întrebare retorică. Discutarea ei / discursul despre/, pentru a fi unul pertinent și a ocoli tautologiile, ar trebui să includă la rândul său o serie de întrebări subiacente, cu trimiteri punctuale în mai multe direcții. Dacă ar fi să adoptăm metoda socratică, a dialecticii, ar trebui să ne punem nouă înșine întrebări cu privire la natura și semnificațiile cuvântului *criză*, și apoi la cele ale termenului *valoare*. În accepția restrânsă și subsumată unui context precum, în ocurență, cel axiologic, la care e făcută referința, criza poate fi definită ca o perioadă/ fază/ dificilă pe care o traversează domeniul respectiv, sau entitățile învederate. Cât despre *valoare*, cred că de aici trebuie pornit, de la confuzia între ceea ce este cu adevărat valoros și ceea ce e doar un

ersatz axiologic. Aici e hiba principală inductivă și generatoare de crize, însă artificiale: ivite din devălmășie a spiritului sau conștient întreținute, adesea cu scopuri mârșav ascunse. Sau poate chiar și cu bună credință și mărginire a privirii. E. Lovinescu vorbea odată (ba chiar teoretiza în scris sub semnătură) despre o „mutație a valorilor estetice”. Se baza pe un presupozu din zona sociologiei. Există progres în societate și cultură, oamenii evoluează spre ceva de ordin superior, canoanele se schimbă implicit, prin urmare ce e vechi se perimează valoric, devine retrograd... Nu știu câți adepți mai are în zilele noastre o asemenea „axiomă.” Eu fac parte dintre aceia pentru care adevăratele valori sunt perene, adică nu se erodează în timp. Aidoma aurului și platinei care nu se corodează sub influența agenților de mediu sau a duratei, ci rămân identice cu sine în orice moment. Nu aurul sau platina se devalorizează în cazul unei așa-numite crize financiare, ci echivalarea lor la o anumită categorie de mărfuri, fluctuația valorilor acestora pe o anume scară mercurială. De aceea înclin să cred că nu valorile în sine se află într-un proces de criză, statutul lor însuși le ferește *de plano* de așa ceva. Sediul crizei este în mintea multora, a celor care fac confuzii între ceea ce este și ceea ce nu este de fapt valoare, ci surogat, succedaneu. Ca să nu mai zic că unde nu este valoare recunoscută nu poate fi vorba de vreo criză. Ce fel de criză, relativ la ce anume?! Să fim serioși! Iar ce mi se pare mie îngrijorător este gradul de răspândire și de adâncire a acestui gen de orbire în percepția respectivilor „prețaluitori” amatori ori geambași de circumstanță. Nedispunând de spațiu pentru argumentări mai substanțiale și lămuritoare, mă limitez la acest răspuns momentan și rezumativ. Sper să nu-mi fie luat drept o *volte-face* pentru a mă eschiva lunecos dinaintea unui asediu frontal.

Există o criză a valorilor ?

Întrebarea, retorică probabil în opinia celor ce au lansat provocarea, nu numai ne sugerează, dar chiar ne constrânge să adoptăm o abordare pesimistă, sceptică, știut fiind faptul că întotdeauna s-a manifestat un hipertrofiat scepticism, consagvinar tuturor epocilor istorice, care au coborât și umilit prezentul, au privit cu neliniște viitorul, dar au idealizat trecutul, îmbrăcându-l în culori mirifice: cu cât mai îndepărtat, cu atât mai magnific. De ce exercită atâta fascinație, atâta seducție pentru cuvintele declin, decădere, destrămare, dezagregare etc. și care sunt factorii social- politici, morali, spirituali și psihologici ce alimentează această voluptate a prăbușirii, e o altă poveste. Ne mulțumim, aici, să exemplificăm prin celebra viziune regresivă a mitologiei grecești a celor cinci vârste: de aur, de argint, de bronz, a eroilor (ce au luptat sub zidurile Troiei) și vârsta de fier, cea mai ticăloșită, cea a contemporanilor lui Hesiod. Să mai amintim de Eminescu, ce se considera un epigon, un urmaș modest al unor înaintași iluștri ca Mumulean, Beldiman și Cichindeal, poeți „ce-au scris o limbă ca un fagure de miere”?...

Pe de altă parte, un supliment, un plus de rigoare logică, ne-ar obliga să privim diferențiat diversele tipuri de valori, pentru că fiecare domeniu se supune unor legități specifice și a vorbi, în genere, de criza valorilor, ni se pare o tentativă hazardată și sortită eșecului. O epocă în declin, istovită, măcinată de tensiuni și neliniști, poate genera opere artistice de mare rafinament, subtilitate, melancolie, după cum epoci de mare prosperitate, pot genera, paradoxal, o decadență

a vieții morale și spirituale. Orice asemănare cu realitatea românească post-decembristă, e întâmplătoare, dar edificatoare. Chiar dacă parcelărie analitice sunt disprețuite, considerate desuete, ele se dovedesc a fi operaționale, după cum vom încerca să dovedim (cu modestele noastre puteri și resurse).

Astfel, valorile politice și religioase, în încremenirea lor minerală, sunt mereu egale, aceleași de la începuturi având ca invarianți: privilegiile, puterea, ierarhia, oprimarea, înregimentarea, manipularea, ipocrizia, credința, mesianismul. Religia și politicul, deși nu par a avea ceva în comun, comunică în profunzime, se susțin, se legitimează. Valorile morale reprezintă domeniul redundanței săcâitoare. Eterne, imuabile, universal-valabile, ele nu scad, nu cresc, rămân mereu aceleși, aidoma stelelor fixe. Ar fi absurd să vorbim de o criză propriu-zisă a valorilor morale. Nimerit ar fi să vorbim despre criza comportamentului moral ce s-ar caracteriza prin maimuțarea valorilor, prin persiflarea, ridiculizarea lor („Cine-i harnic și muncește, ori e prost, ori nu gândește”) și, evident, prin ignorarea lor. Glumind, ar fi vorba de celebra împarantizare fenomenologică, de uitarea liniștitoare și izbăvitoare. În sfârșit, valorile științei și ale tehnicii își păstrează dualismul lor original: pe de o parte, crează prosperitate, confort, civilizație, pe de altă parte, conservă și amplifică, neliniștitor, potențialul distructiv. Fiind reci, indiferente, pot servi vieții sau morții, după caz. Edificatoare în această privință, a fost preocuparea căpeteniilor naziste pentru randamentul lagărelor de

exterminare.

Dar să nu ne întristăm, pentru că am lăsat la urmă, ca la Nunta din Cana Galilei, vinul cel mai bun, Frumusețea, valorile estetice, domeniul în care creșterea și declinul nu se supun unui strict determinism, ci urmează unor legi enigmatice, impenetrabile, ce nu exclud miracolul, vibrațiile tainice sau marile paradoxuri. Cu cât e mai săracă epoca, cu atât mai bogat va fi poetul, opinează Heidegger, comentând celebrul vers al lui Hölderlin: *La ce bun poezi(i) în timpuri sărace?...*

Chiar dacă Benedetto Croce sesizează neputința funciară de clasificare „științifică” a diverselor domenii ale esteticului, preocupările analitice, de morfologie sunt inevitabile și, fără îndoială, operaționale. Într-un fel stau lucrurile cu estetica industrială, cu arhitectura marilor orașe, cu estetica mediului ambiant, cu industria bunurilor și serviciilor, cu estetica relațiilor interumane, cu tot ce poetizează proza vieții, și altfel stau lucrurile când e vorba de artele spirituale: muzică, literatură, pictură, dramaturgie, cinematografie. Funcționale sunt, încă, și conservatoarele dihotomii: cultură materială-cultură spirituală, cultură înaltă-cultură de masă, cultură-pseudocultură, cultură-civilizație. Nici să ne cramponăm de limitările speculative de odinioară, nici să lunecăm pe toboganul nediferențierii și relativității; nici să dramatizăm, nici să minimalizăm, nici să ignorăm, iată coordonatele unei înțelepte și echilibrate abordări.

E firesc și drept, ca artistul profesionist, consacrat, elitar, să fie iritat de mulțimea de profani, de diletanți, mulțime ce a întrezărit în mass-media, în democratizarea accesului la actul creației, la consumul și răspândirea valorilor culturale, o oportunitate nesperată, ajungându-se până acolo, spune Umberto Eco, ca unui imbecil

să i se rezerve același orizont de așteptare ca unui laureat al Premiului Nobel. Ca atare, nu vor mai fi 20-30 de artiști consacrați și recunoscuți într-un domeniu, ci mii, zeci de mii... E ceva putred în... Danemarca?... Unii spun că se degradează gustul estetic, preferințele, exigențele. Alții sunt de părere că, aidoma sportului de masă, se lărgeste baza de selecție. După opinia noastră, ar fi ultimul lucru care ar trebui să ne îngrijoreze.

Infinit mai grav este comerțul cu operele de artă. Aici nu mai contează valoarea reală, intrinsecă, a operelor artistice, ci valoarea de piață. E o deturnare, fără precedent, a rolului și rostului creației artistice. Locul criticului de artă e luat de către experți (a căror misie se rezumă la stabilirea autenticității), de către brokeri, de către specialiștii în marketing... Autorul e invocat doar ca element al publicității în cadrul expozițiilor (cu vânzare), sau al licitațiilor. Se răsucesc în gropile comune, prin cimitirele săracilor cei care au muiat pensula în sânge și sudoare, când aud că un tablou sau o sculptură de-a lor, vândute pe câțiva franci, sunt „cotate” azi la zeci de milioane de dolari.

Mai grav e faptul că operele de artă sunt scoase din circuitul public și teaurizate, aidoma altor bunuri de valoare (aur, bani, acțiuni). Venalitate, snobism, mercantilism. Cine mai poate distinge, în această hărmălaie, care sunt valorile perene, autentice, când o carte este valoroasă, dacă e bine vândută (bestseller) și nu viceversa, când valoarea unei pelicule e dată de încasări și când un film mediocre („Vagabondul milionar”) obține opt premii Oscar, spre stupefacția/ uluiala/ perplexitatea bieților locuitori ai Mumbaiului. Astea fiind zise, e de înțeles și mai actuală ca oricând, convingerea multiseculară că nădejdea rămâne la Cel de Sus.

Zice Horia-Roman Patapievici, în revista „Orizont”, nr. 11/2019, în articolul *Critica literară. Un portret*:

„Sentimentul meu este că există un desen în țesătura culturii române, iar acest desen este critica literară. Încă de la început, sarcina formulării înțelesurilor existenței noastre culturale a fost asumată, în cultura noastră, de criticii literari. Mai mult și în mai mare măsură decât alți practicieni ai culturii, criticii literari au asumat la noi reflecția critică asupra felului în care societatea românească are sau capătă sau își creează un destin cultural.”

Dacă există o criză a valorilor, înseamnă că ele există !

Gruia Novac: Există o criză a valorilor?

Spațiul acordat pentru a răspunde la întrebare fiind atât de mic, o jumătate de filă numai, sunt tentat să răspund scurt: bineînțeles că există!

Totuși, simt nevoia desfășurării unei oricât de avare argumentații în sprijinul răspunsului, și o fac:

Venind dinspre Bârlad vorba despre „valori”, susțin și cred că sintaxa axiologică este marcată de două axe: una a valorilor estetice validate în timp - cele care au stabilit, stabilesc și vor stabili „canonul” -, și alta a sistemelor de valori identitare, valori-pilde etc., și de intuiții care filtrează selectiv actele de creație și care, efectiv, întrețin „paradigma” condiționată la rândul ei de „apetitul pentru frumos, pentru perfecțiune, rigoare și stăpânire de sine”, - adică de *apolinic*, și de „spargerea formelor, lipsa echilibrului și răscolirea instinctelor”, - adică de *dionisiac*.

Cele două „axe” sunt complementare și definesc contextul, la un moment dat.

Acum, pot constata că există în anii din urmă un asalt disperat - mirajul pensiei de la USR! -, și neprofesionist din partea *dionisiacului*, întreținut de interese exterioare literaturii, asupra *canonului*.

Cu toții, literați de toate formațiile și „de toate calibrele”, asistăm neputincioși la infiltrarea „frauduloasă” a grafomanilor în teritoriul

literaturii:

Scurt timp am acceptat pornografia drept artă și am încurajat-o.

Primim, placizi, sfaturi de la „scriitori” ce abia știu încheia propoziții la nivelul unui mediu absolut de liceu.

Poezia se confecționează.

Dramaturgul este înlocuit de regizorul-comper, străin de fabuloasele lumi interioare ale personajelor, interesat doar de exhibarea lor exterioară.

Spectatorul este alungat din teatre cu experimente funambulești et., etc.

Doar proza ce se mai scrie/dezvoltă cât de cât normal și predictibil.

Și toate aceste „minuni de tranziție”, de ce?

Pentru că *înălții noștri administratori* nu văd sau se prefac că nu văd ce se întâmplă, *fiind ocupați* cu lucruri mult mai practice: *asezonarea existenței lor ilustre*.

Dar, despre ce vorbesc eu?!... Ce valori și care canon?

Pentru ce atâta vorbă? Nu este oare limpede și clar? Dacă există o criză a valorilor, înseamnă, implicit, că ele există; iar unii dintre noi trăiesc minunat în mijlocul acestora tocmai pentru că sunt așa cum sunt!

Deci, scurt pe doi: avem valori!

Că ele sunt în degringoladă, asta-i altă *poveste, pe care o va dezvălui posteritatea*. Dar noi nu vom mai fi atunci ca să primim îndreptățitele bobârnace.

Așa că, să trăim bine!

Cultura face diferența

Când vorbim despre oameni și despre valorile lor, îmi aduc aminte inevitabil cuvintele lui Confucius: *cultura face diferența*. Pentru că așa am fost plămădiți noi, oamenii, din lutul cel mai simplu în care Dumnezeu a pus spiritul, ca o minunată *aureolă boreală*, iar miza vieții este aceea de a (ne) șlefui și de a lucra lutul acesta până devine transparent, luminos, până când culorile vii dinlăuntrul său strălucesc. Binele și răul sunt în noi dintotdeauna - Cain și Abel reprezintă, de fapt, una și aceeași persoană, nu este decât eterna dihotomie a firii omenști. Noi separăm apele de uscat (și apa este cea care înseamnă viață), noi trebuie să alegem. Ce vom fi, fiecare, până la urmă, *ce/unde/cum* vom ajunge?... fiecare în parte și cu toții, ca omenire - depinde de noi înșine, depinde de ce anume *hrănim* din/în noi. Viața este un dar, iar un dar trebuie să știi să-l primești. Cum trebuie să trăim? - s-au întrebat mereu filozofii; *normal*, au răspuns cu toții, dar când să definească normalul au apărut deja unele contradicții.

Din perspectivele propriilor judecăți, observații și experiențe, mă înscriu fără tăgadă între cei care se alătură de bună voie și nesiliți de nimeni... Fericitului Augustin, care spune: *normal înseamnă moral*. Ce are, cu adevărat, însemnatate în viața noastră este codul moral. Este complex, o împletitură de filozofie, cultură, religie, educație, voință... De la intenții, decizii, acțiuni, până la sentimente și percepții, totul este influențat și controlat de acest cod al moralei. Dar, vai, Kant afirma explicit: omul trebuie să devină o ființă morală - și aici începe, de fapt, lucrarea fiecăruia în parte. Începe prin simțul valorilor cardinale - sădite în noi, binele/frumosul/adevărul (dezirabile, neperisabile și inatacabile ca esență); sunt pretutindeni - cine are ochi de văzut, să vadă...! Valorile umane se câștigă apoi pas cu pas pe drumul vieții. Bineînțeles că pentru ele ai nevoie de curaj, de voință, de intuiție, de bună intenție... Tot ce s-a realizat în lume, însă, s-a realizat cu ajutorul valorilor, ele sunt cele care clădesc. Umanitatea, în sine, a fost susținută în timp, cu ajutorul valorilor. Ele se împletesc armonios într-o scară (... spre cer) Scara merge spre Dumnezeu în viziunea celor credincioși și

spre perfecțiune pentru atei. Important este să urcăm, să câștigăm: demnitatea, respectul, toleranța, iubirea, răbdarea, stăpânirea de sine, libertatea, sinceritatea, înțelepciunea, compasiunea, credința, recunoștința, onestitatea, responsabilitatea, generozitatea, încrederea, flexibilitatea, iertarea, altruismul, onoarea...

Constelația acestor valori reprezintă paradisul spiritului.. Ele ne orientează din aproape în aproape, ne modelează, ne șlefuiesc modul de gândire, ființa profundă. Sunt neapărat necesare când trăim împreună, în comunitate, acolo unde se coagulează în moralități colective. Sunt greu de câștigat, de înțeles, de păstrat, dar sunt fundamentale când încercăm să înțelegem cine suntem, de ce suntem, spre ce ne îndreptăm! - chiar dacă nu e preocupă pe toți contextul filozofiei și/sau cel al eticii, vine o vârstă la care omul cel mai simplu se întreabă care a fost rostul lui/sensul vieții lui în lume.

În toate sinusoidalele vieții, valoarea ar trebui să fie criteriul dominant. Deși astăzi, mai mult decât în vârstele anterioare ale omenirii, trecem printr-o criză de moralitate, poate chiar mai rău de-atât, printr-o descompunere a moralității, trebuie să facem în așa fel încât să apărăm ideea de viață. Valoarea înseamnă cultură, umanism în sensul bun. Fără cultură omul rămâne în animalitatea lui, o specie ca oricare alta, condusă poate de instinctul supraviețuirii, dar fără conștiința responsabilității.

Noica spunea că *din civilizație iei cât vrei, iar din cultură iei cât poți*. Acesta este și motivul pentru care nu suntem toți la fel. Omul modern trăiește acum într-o societate nevrotică, iar valorile (a)par în declin. Viitorul nostru, ca oameni, depinde de realitatea aceasta; dacă valorile sunt în declin, înseamnă că și existența este în declin. În America, de exemplu, prin 2008, câțiva cercetători au făcut un sondaj în rândul adulților, relativ tineri, pe tema valorilor morale. În concluzie, David Brooks scria în The New York Times: „E descurajator să vezi cât de puțin prețuiesc ei valorile morale”. Aceasta este și provocarea și îngrijorarea timpului nostru. Fiecare om trebuie să strângă, să (-și) asume valorile, să cultive în lutul acela fărâmișos aceste rădăcini ale umanității, ele sunt cele care țin în viață omenirea, cele care fac viața să fie posibilă, să continue. Faptele, vorbele, gândurile trebuie să fie coordonate, controlate, stăpânite de aceste valori. Din păcate fiecare valoare în parte are și un revers, defecte/ slăbiciuni/ păcate, iar omul luptă greu cu aceste tentații, plătește de multe ori în viață cu această monedă... Instaurarea bunătății morale rămâne un deziderat, iar *omul*... o eternă promisiune, cum scrie Giovanni Gentile.

Cercetători din mai multe domenii, totuși, au ajuns în prezent la convingerea că este nevoie de o *etică globală*, o morală universală, altfel viața va dispărea. Mulți vorbesc despre o *regulă de aur*, un numitor comun al vieții, care poate fi rezumat, paradoxal sau nu, într-o viziune religioasă, potrivită pentru o concluzie - este vorba despre învățătura lui Isus: „*Faceți pentru alții, tot ce ați vrea să facă ei pentru voi*” (Matei 7:12, Noul Testament).

Dreptate critică pentru valoare românească!

Vreau dreptate critică pentru valorile literaturii române! Pe urmele celor care „schimonosesc istoria” (mulțumesc, Victor Roncea!), mai ales adevărurile ei de necontestat, tot felul de arbitri ideologici încearcă iarăși și iarăși să ia „atitudine”, călcând totul în picioare. Ordin de linie întâi: să nu domine cumva cei trei dubioși, Eliade legionarul, Cioran fascistul și Noica socialistul, „trioul sacru” de pus la zid, după autoarea *Evangheliștilor*. Să de-sacralizăm dară trioul! Se vorbește de cel „rinocerizat de fascism”, Nae Ionescu. În „deceniul satanic”, așa cum îl numește Mircea Popa, Nae Ionescu era încarnarea răului absolut, acum trebuie extirpat ca antimodel cultural.

Nichifor Crainic, comparabil cu Paul Claudel sau cu Rainer Maria Rilke, a murit sărac și disprețuit de cei care considerau vină gravă propagarea misticismului (ca Daniil Sandu Tudor ori V. Voiculescu), iar placa de pe blocul urât, din spatele Gării de Nord, unde s-a și stins în deznădejde, a fost dată jos. Cum să fie celebrat un poet mistic, teolog, eseist naționalist? Nu i s-a făcut dreptate.

Odissea plăcilor comemorative continuă, ca să se transforme în „odioșenie”. Ion Lazu mi-a spus că și placa lui Cezar Baltag a dispărut de pe blocul unde a locuit. Bunul Lazu n-a reușit să treacă în piatră nici Memorialul Scriitorilor Români, al celor 403 victime (53 au decedat închiși). S-au pierdut și proiectul, și Casa Monteoru.

Fundoianu e un destin tragic: a dus Fundoaia la Paris, de unde a fost ridicat de Gestapo și transportat în lagăr nemțesc, împreună cu sora sa Lina, pe care n-a vrut s-o lase singură în moarte.

Dar oricât s-a străduit Roxana Sorescu, Fondane nu-l poate surclasa pe Eminescu; nici Tzara pe Arghezi, nici Sebastian pe Camil Petrescu (și-mi amintesc de verdictul dat de Jeni Acterian pentru *Femei*: „sentimentalism mandolinat”), nici Bonciu pe Rebreanu. Aflat pe patul blestematei clinici cardio, Petru mi-a spus: „Îți dăruiesc un titlu, Magda: *Ridică-te Gyr, ridică-te, Crainic!*” I-am primit darul. O să încerc să le fac dreptate critică.

Nu, nu mă așteptam ca, postdecembrist, să se producă „înfierări”, în termenii proletcultismului. Să se facă un rechizitoriu lui Blaga, sub acuza că autorul *Poemelor luminii* a propagat „cultul morții”, adică era legionaroid. Iar mândrețea de campanii împotriva valorilor neîndoielnice ale literaturii române, de la capodoperele literaturii orale la Eminescu, de la Iorga la Pârvan și P.P. Panaitescu, de la Rebreanu la Breban, constat că se derulează pe brigăzi, companii, plutoane. Marii exilați, ca Vintilă Horia, rămân exilați din istorii literare. Exilat e și Goma, „exilat și din exil”.

Revizuirea, normală în orice literatură, n-ar trebui să se prefacă în iconoclastie. Numai că defăimarea scriitorilor de prim raft e trendy, ba chiar răsplătită cu un locșor printre noii canonici, de gașcă mică sau măricică. Marele Alpha e declarat Marele Zero, Preda - lacheu al ceaușismului, Buzura a intrat și el în cătarea blindatelor grele, la fel Nichita Stănescu, la fel Marin Sorescu...

„Gândirea” e iarăși acuzată în termenii lui Moraru-Șelmaru-Crohmălniceanu, nu și fostul gândirist Ion Potopin, care versifica conform programelor-directivă: „Eu știu de mult partidul, puterea-i știu demult. „Avea Putere, ce-i drept,

PCR-ul.

Rebreanu, în '37, a organizat apărarea lui Sadoveanu, atacat dur de legionari. A luat inițiativa unui protest public, apărut în 1 aprilie, în ziarul „Dimineața”. Semnatari: L. Rebreanu, Victor Eftimiu, Oțetea, Al. Philippide, D. Botez, Șerban Cioculescu. Acum, cine-l mai apără pe Rebreanu? Rebreanologul Niculae Gheran, maestru al *Artei de a fi păgubaș*.

Cultura noastră a avut norocul ca *Jurnalul fericii* să fie carte salvată din arestul Securității, când cărțile se arestau ca și oamenii. Și câte „elemente dușmănoase” n-au fost distruse în „închisoarea morții”, cum numeau România scriitorii exilului. Radu Florian a vrut să-l feștească pe Noica în „Era socialistă”. Florian-fils îi continuă „opera”. În ciuda eforturilor fiicelor sale, Mircea Vulcănescu a rămas „criminal de război”, prin hotărâre judecătorească definitivă. Moartea i-a fost anunțată încă din 1949 (nu mai era nici un semn de la el), deși a murit abia în 29 octombrie, 1952, la Aiud, de miocardită și de dublă pneumonie. Comuniștii și-au permis să-l ucidă martiric, noi îl ucidem încă o dată. Lui Vulcănescu nu i s-a făcut dreptate. Iubirea accentuată de nație repugnă. Dar dacă naționalismul e perimat, și limba e perimată, și stilul e perimat, din aproape în aproape.

În această querellă nesfârșită între etniciști și anti-etniciști, se constată cu ochiul liber o voluptate a denigrării, a batjocorii, a calomnieri, a bârfei, a insultei. Că-ți vine să le strigi ca Daniel Turcea: „până când veți calomnia, până când?/Încetați odată!”

Ce-i ciudat e faptul că „rătăcirile” lui Ivașcu sunt scuzate, în timp ce G. Călinescu nu scapă de cele mai joase terfeliri, de bășcălie (nu-mi place cuvântul, dar îl las așa). El, nu paznicul gurii sale, Ivașcu, e „lozincard neologizant”. „Lozincardul” a fost epurat din Universitate în 1948, ca să-i ia locul la catedră „dințarul” Vitner, rămas profesor mult după pensionare; studentul Vicu Mândra, fratele atotputintelui Marcel Breazu, care și-a desființat profesorul ca „reacționar ruginit” nereeducabil, a fost, după '89, avansat pe scurtătură, de la lector la profesor, ca persecutat de Ceaușescu. Despre „eroica” luptă de considerare și reconsiderare a lui Crohmălniceanu sau Nina Cassian nici nu mai pomenesc.

Dezinvoltura spectaculoasă a lui Călinescu nu place, e taxată drept clovnerie ieftină, nici uriașul talentul de a improviza. Vocea era isterică, iar chipul - urât și negru, după Lucia Demetrius, care se plânge în memorii că ar fi fost hărțuită sexual. Iar noi citim nu *amintiri*, ci *traduceri aminte*, cum le zice Șerban Foarță.

Fapt sigur: dacă nu „adera”, Călinescu înfunda pușcăria, așa că a sorbit din paharul de „cucută ideologică” și i-a salvat pe mulți. Iordan Datcu știe că medicul Constantin Giugiuc, acela care l-a ajutat pe Vladimir Streinu, era nepotul lui Călinescu (v. *Revelațiile lecturii*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2016). Călinescu l-a încadrat pe Dinu Pillat la Institut. A avut-o în coastă pe Cornelia Ștefănescu (nume de cod: Maria Săndulescu), care n-a ezitat să-l blameze, plasându-l printre „cei care au băut cucută ideologică realist-socialistă”. Sadoveanu a făcut compromis cu Puterea din inițiativă proprie; Călinescu a fost forțat.

Inegalabilei *Istории* (ce carte groasă, ce carte greată; Călinescu îi scria lui Camil Petrescu, în 1939, refuzând o întâlnire: „E absurd, dar nu pot! Numai cu o totală schimnicie pot duce la capăt lucrul propus”) i se făcuse campanie contra. I. E. Torouțiu, în „Convorbiri literare”, 8-10, 1941, susținea că ar fi fost un „talmud”, o „batjocorire disprețuitoare a sângelui românesc”. La proces (Torouțiu a făcut proces), cerea smulgerea copertelor cu însemne regale și interzicerea cărții. În același timp, presa de dreapta îl critica pe istoricul literar că a introdus evrei în istoria literaturii române. Călinescu a replicat: „un alogen poate să ne îmbogățească sufletul.” Un soi de critic iașiot, care recenzase ultra favorabil în „Iașul literar”, nr. 3, martie '65, *Cronicile optimistului* (EPL, 1964), a găsit cu cale, postdecembrist, să-l acuze pe motiv că *mizantropul* devenise, din conformism, *optimist*. Pentru „Contemporanul”, Călinescu făcuse *Reportaj la crescătoria de porci*, cu poza atașată a doi „brigadieri”. Unul dintre ei: G. Ivașcu. O fi „inconformism de trei parale”? Mă îndoiesc.

„Critic ratat” G. Călinescu? „Misticriticatorul” Călinescu și nu altcineva l-a descoperit pe Doinaș în „Jurnal literar”, în 1939. Iar cine îi reproșează că l-a „diminuat” pe Camil Petrescu n-a citit necrologul din „Contemporanul”, 17 mai, '57, despre „acest mare cerebral”: „*avea cap abstractiv și totodată imaginativ, cunoștea schematicul și concretul și de altfel ideile înseși i se prezentau corporal*”.

Postsocialist, dragostea firească de țară, de limba ei, de cultura ei a fost și este amendată cu ură kominternistă, ca impuls protocronist. Savantul, eruditul Edgar Papu e nedreptățit, ca și cum el a provocat valul așa-zis național-comunist (o aberație: poți amesteca apa curată cu uleiul presat la rece?). Echipa de zgomote patriotice a acoperit ideile lui Edgar Papu. Or, dragostea cărțurarului pentru cultura română a venit, cum stă scris în Timotei, 1,5, „dintr-o inimă pură, dintr-o conștiință bună și dintr-o credință sinceră”. Și poate că *Zăpezile de-acum un veac*, în 10 volume,

de Paul Anghel ar trebui recitite. Măcar pentru reabilitarea lui Carol I. Un A.B. (Andrei Băleanu?) a criticat prin '58 un „poem suprarrealist”, publicat în „Contemporanul” de Paul Anghel, în colaborare cu Ilie Purcaru. Autorii au fost eliminați câțiva ani de la tipar. Pentru ca, *post annum* '89, Paul Anghel să fie scos iarăși pe tușă pentru idei protocroniste. Edgar Papu a spus în clar: problema nu-s talentele, ele există, greu e cu recunoașterea lor. Iată de ce în capul revistei „Contemporanul. Ideea europeană” stă scris:

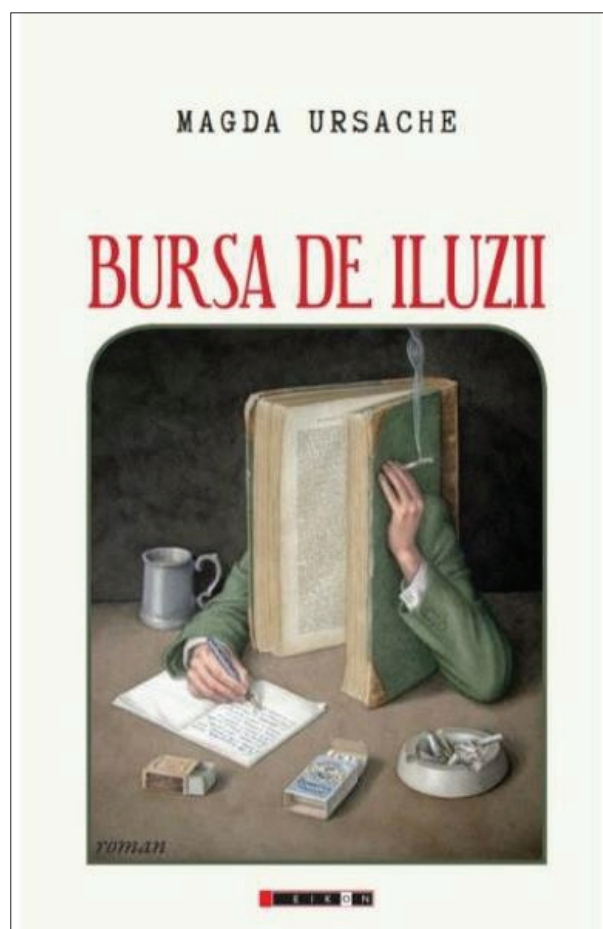
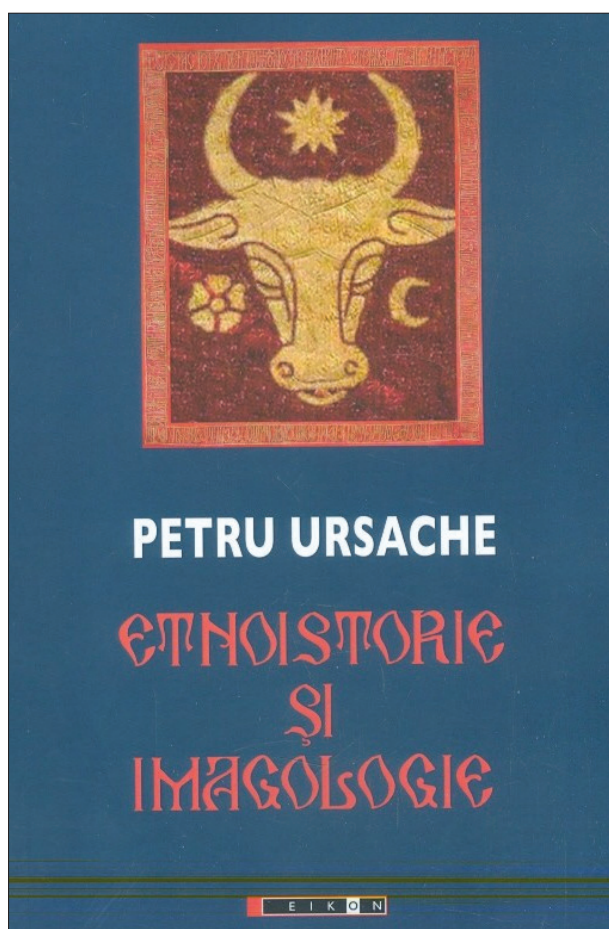
„Un popor nu se caracterizează atât prin oamenii mari pe care îi are, ci mai ales prin felul în care îi recunoaște și îi stimează pe aceștia.”
Friedrich Nietzsche.

Marelui filosof un publicist mărunț îi ortografiază numele Nitzsch, ca să rimeze pesemene cu Nici. Nici Eminescu n-a scăpat de „interpretări”. „Ferește-mă ,Doamne, de interpreți!” se ruga Arghezi. Ultimul eminescolog de seamă al Universității „Al. I. Cuza” n-a scăpat nici el de denigratori. O repet în fiecare noiembrie,

de când s-a stins: n-a fost altă Universitate care să facă un rău mai mare unui profesor al ei decât UAIC lui Mihai Drăgan. Cabala mediocrilor din Catedra de Literatură Română l-a ucis, l-a ucis, l-a ucis. Opera amplă deranjează pe cei fără operă și opinia pe cei care n-au cultură.

Da, vreau dreptate critică și pentru limba română, declarată „nevorbită”, și pentru literatura declarată involuată. Pentru *valoare românească* (sintagmă N. Breban). Și trebuie s-o luăm *de la origini până în prezent*, ca G. Călinescu. Mizerabiliștii cer de-poetizarea poeziei. Prozatorii recenți merg nu pe amprenta eroică, o preferă pe cea erotică ,exotică... Oricare ,dar în nici un caz etnică. Etnia? Arhaică. Specificul? Erezie. Biserica ortodoxă? De flituit. Ethosul? Antiintelectual.

Iorga, etichetat „fluier național”, îi disprețuia pe cei care contestau cultura noastră, considerând-o inexistentă, iar naturalistul Const. Esarcu cerea cetățenilor să dea un ban pentru un edificiu-simbol al culturii naționale. Așa s-a construit un Ateneu. Noi de-construim?

Când notorietatea e confundată cu valoarea

Alexandru Vlahuță, de la a cărui moarte, comemorată cu decență și fără exagerări, s-a împlinit, în 19 noiembrie 2019, un secol, rămâne în continuare necunoscut. Cu rezonanță temperată, comemorarea de anul trecut ar fi putut fi un prilej resentimentar, de notorietate fiind activitatea lui controversată, totuși, oricât ar părea de perimat cuvântul, omenia i-a însoțit pe toți aceia care i-au creionat parcursul și niciunui nu i-a trecut (încă) prin minte ca supraviețuirea scriitorului din Pleșești-Tutova să se regăsească doar într-o notă de subsol...

În epoca sa (e născut în 5 sept. 1858), Vlahuță a ieșit în evidență prin inițiative culturale parțial împlinite, colaborarea cu G. Coșbuc în ctitorirea revistei „Semănătorul” demonstrând viabilitatea „construcției”; dar nu trebuie scăpate din vedere relațiile lui trainice cu personalități de anvergură ale vremii: Caragiale, Delavrancea, Nicolae Grigorescu. Chiar așa fiind, Al. Vlahuță, cu toate aparentele sale posibilități, n-avea cum să cuprindă întregul context multicultural al timpului. În afară de jurnalism, celelalte încercări n-au dat satisfacție în cerința obligatorie a valorii. E de spus, însă, încă din capu' locului, că viața întreagă a lui Vlahuță dă posibilitate cercetătorilor să-și pună întrebări grele, dar, în același timp, lasă și loc de gândire. Odată și odată, tot se va găsi cineva care, cu decență curajoasă, folosind, la rigoare, și filipice chiar, să spună... adevărul. Fără pripeală, fără concesii calpe. Vă amintiți ce ne spunea Lucian Blaga? „Cu penele altuia te poți împodobi, dar nu poți zbura!”

Festivismul găunos a lăsat întotdeauna urme parodice în cultură, abia acestea generând confuzii neatenabile, mai ales în masa unui auditoriu doar prezent și, în majoritate, submediocru. La o manifestare comemorativă recentă (mijloc de februarie, la Bârlad), relativ tardivă, invitatul dintr-un dulce târg ne-a prezentat, pe lângă o conferință doctă, și un film de câteva minute, în care, nici nmai mult, nici mai puțin, scriitorul Alexandru Vlahuță apărea ca fiind „omul verigă al culturii române”...

Filmul a urmărit să determine un anume efect de imagine, prestabilit de inițiator. Neavând, probabil, argumente cu care să impună imaginea unui scriitor de reputație, „scenariul” a pus accent pe activitatea ctitorului de „instituții” culturale - reviste, biblioteci, cărți de popularizare diverse - și nu pe cea literară. În afară de două versuri, „*Tot mai citesc măiastra-ți carte, / Deși o știu pe dinafară*” și „*Nu de moarte mă cutremur / Ci de veșnicia ei*” (la care mai adaug unul: „*M-ai învățat, durere, / Ce e să ai o țară!*”), citate nu din considerente estetice, ci dintr-unul ezoteric, existând încă destui filosofarzi „visători”, nimic nu ne-a spus filmul despre poetul sau prozatorul Vlahuță. Probabil că aceleași rațiuni l-au călăuzit pe conferențiarul care a ocolit „cu talent” scriitorul, creionând stăruitor militantul cultural.

E adevărat, Alexandru Vlahuță este un scriitor cu notorietate, iar în funcție de „nevoile” timpului aceasta a fost când exacerbată, când nejustificată, când negată. Întotdeauna însă, când notorietatea a fost confundată cu valoarea, rezultatele întreprinderii au devenit duplicitate. De fiecare dată, în momentul în care, din rațiuni nu dificil de dezlegat, argumentele estetice nu sunt folosite ca probe, concluziile nu vor fi luate serios în seamă de cititori sau ascultători. Până și trunchierea acestor „lecții” va deveni nocivă, mai ales pentru cei de vârsta școlarității.

Alexandru Vlahuță are locul său, pe un raft documentar, în literatura română. Respectul nostru pentru el, declarat și sincer, nu trebuie însă să depășească o limită măcar decentă. A-l plasa în rândul scriitorilor clasici (canonici) este o exagerare pe care până și „moralul” Vlahuță ar dezavua-o.

Îmi asum răspunderea de a fi singurul meu spectator; pentru că atingând doar chestiunea, mai veche și cu dificultate admisă, a „inconștienței libertății efective” (Gheorghe Grigurcu), nu pot să închei decât cu îndemnătoarele slove mult mai de demult rostite: „*Consolamini, consolamini, popule meus!*”

23 februarie, 2020

Biblioteca valorilor și valorile bibliotecii

O bibliotecă, indiferent de rangul ei în organigrama unei unități administrative, trebuie să fie - prin menirea ei spirituală - consacra unei munci bine întreprinsă. O asemenea reușită își va găsi relevanța în păstrarea continuă a echilibrului raportului dintre comportamentul etic și pragmatismul profesional în realizarea integrală a proiectelor individuale și speciale, cuprinse în planurile temporale ale instituției. Oricum, sarcina fundamentală rămâne promovarea CĂRȚII și răspândirea ei în mediul geografico-social destinat de interesele naționale; mai ales că marile cunoștințe, cele cu adevărat importante, le luăm întotdeauna - asta e sigur - din... cărți, chiar dacă, vorba lui Mihail Sadoveanu, „sunt cărți și cărți”. Nu trebuie să fim supărați pe cei care, adesea, folosesc emfatic ce au reținut din diferite cărți, memorizând papagalicește. Citatomanii înveterați nu e cazul să fie ironizați. N-ar fi o pierdere pentru societate cei cărora le-am putea spune „doctus cum libro”, adică „savant cu cartea-n mână”! dimpotrivă. În orice mod ar fi folosită, cartea nu are cum să-i dăuneze individului de lângă noi.

Acesta e și motivul causal pentru care BIBLIOTECA teaurizează, adunând în timp și cu pricepere valorile create de mintea omului. În acest fel, valorile BIBLIOTECILOR (*bibliotheca*, bibliotecar; *bibliothecarius*, bibliotecar; *biblos*, carte, papirus) sunt recomandate cititorilor cu un scop moral concret: să spună, la finalul lecturii cărții, **îmi aparține**, după prezumția umanistă a lui Marțial.

Biblioteca, nefiind, ca altele, o instituție

divertismentală, s-ar putea să nu fie atractivă chiar pentru toată... lumea. Dar cine o descoperă cu adevărat îi va trece mai des pragul, lăudând cartea, ca o caracteristică pentru pasiunea de lectură a umaniștilor. Apreciată și de poetul italian de renume Francesco Petrarca (1304-1374), lectura cărților e nu doar delectantă; cărțile ne grăiesc, ne dau sfaturi și sunt unite cu noi printr-o familiaritate vie și armonioasă.

Cărțile ne întregesc, dar și cititorii le pot întregi. O reciprocitate care aureolează frontispiciul oricărei BIBLIOTECI, oficianții ei străduindu-se conștient și cu pasiune s-o și împlinească. Fiindcă, așa cum aflăm de la criticul Dan Pătrașcu, „*biblioteca este spațiul nelimitat al cunoașterii și rememorării*”. Este aceasta una din țintele celor care slujesc Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” din Vaslui, instituție care veghează permanent ca flacăra culturii să nu clipească a stingere niciodată, în această parte de țară binecuvântată, ca și celelalte ținuturi, de Pronie și de Marile Minți ale Spiritului Românesc Veșnic.

...Și totuși, noi încă mai așteptăm **întoarcerea CITITORULUI în/la BIBLIOTECĂ!**

SCRISOARE

Alo, ce mai faceți, domnule GRUIA NOVAC ?
Pe aceste vremuri nimitor de grele;
Noaptea ne-nchinăm la lună și la stele
Și așteptăm să-nflorească nuferii pe lac...

Ce se întâmplă, domnule Gruia, cu viața noastră
De nu mai putem pe lume să zâmbim;
Nici *eminesciana floare albastră*
N-a înflorit în parcuri și nici în ținut...

Orice ar fi și câte s-or mai ivi
Doamne, apără-ne, nu ne lua credința
De-a mai putea zâmbi și puțin a mai iubi;
Acum, când pe lume-i mare suferința...

Alo, ce mai faceți, domnule GRUIA NOVAC ?
Vă telefonez cu multă sinceritate;
Mă dor toate nedreptățile lumii și zac!
Familiei dumneavoastră-i doresc multă sănătate!

04.04.2020, Iași

Constantin MĂNUȚĂ

Ion H. CIUBOTARU

Când a împlinit 70 de ani (s-a născut la 28 ianuarie 1940 la Arborea, jud. Botoșani), i-a fost închinat un masiv volum, cu semnături care nu pot fi uitate, intitulat *In Honorem prof. Univ. Ion H. Ciubotaru*, „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, Iași, 2010 (volum special). Era doctor în etnologie, colaborase la *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* (1979), pentru care primise, împreună cu ceilalți colaboratori, Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei RSR, apăruseră, din inițiativa și sub îngrijirea sa, „Caietele Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei” (10 volume), monografia *Șomuzul Mare* (I, II, 1991), *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare* (I-III, 1998-2005), pentru care a primit Premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române, *Marea trecere. Repere etnologice în ceremonialul funebru din Moldova* (1999), *Gherăești. Un sat din ținutul Romanului* (în colaborare) (2003), *Petru Caraman. Destinul cărturarului* (2008) ș.a.

Colaboratori de seamă la volumul omagial amintit la începutul acestor însemnări au conturat câteva componente ale profilului etnologului, istoricului literar și editorului Ion H. Ciubotaru. Paul H. Stahl, membru de onoare al Academiei Române (1993), în textul *Un adevărat om de știință*, propune un portret memorabil al învățatului ieșean: „Formația sa în domeniul lingvisticii și al istoriei literare se întinde în studiul culturii populare românești, cu precădere moldovenești. Această formație, cu caracteristici multidisciplinare, își pune amprenta pe scrierile pe care le semnează. Încă o dată el se distinge, de cei mai mulți din cei care cercetează viața satelor noastre, prin

aspectele pe care le evocă și mai ales prin erudiția cu care răspunde la întrebările pe care le suscită studiile de teren. Omul de știință are astfel acea formație fericită care îmbină talentul culegerii cu situarea culegerilor în domeniul de ansamblu al științelor sociale, cu interpretările judicioase, cu implicarea teoriilor celor mai potrivite pentru a înțelege un fapt social. Deși formația sa nu este cea a unui sociolog, îmi permit să o apropii de ceea ce Școala sociologică de la București, cea mai renumită școală românească, pune pe primul plan pentru a da la lumină o adevărată cercetare socială.”

Un alt nume foarte cunoscut, Ion Taloș, caracterizează fundamental monografia *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*: „Cele trei volume ale lui Ion H. Ciubotaru se constituie într-o lucrare monumentală, atât prin imensa arie de investigație, cât și prin rezultatele obținute. Autorul se scufundă adânc în trecutul cultural moldovenesc, dar dovedește în același timp un acut spirit de observare a fenomenelor de cultură populară în funcție de evoluția vieții sociale, respectiv la noutățile care au avut loc în ultimele decenii în zona cercetată, și ne oferă în acest fel un document de epocă, pe care cercetările viitoare nu-l vor putea în nici un caz ignora. Totodată, bogatele cunoștințe de specialitate de care dispune autorul i-au permis să explice corect obiceiuri, rituri etc. Înțelese sau interpretate greșit de înaintași (un singur exemplu: semnificația lovirii cu biciul a miresei, II, p.65) și să stabilească paralele ale fenomenelor studiate, atât în peisaj românesc, cât și în

folclorul universal. Lucrarea e demnă de un premiu academic.” L-a primit, cum am menționat mai sus. A primit, de asemenea, și *Premio Internazionale di Studi Demoetnoantropologici „Giuseppe Pitre - Salvatore S. Marino”* din Palermo.

Ion H. Ciubotaru s-a dedicat, timp de câteva decenii, tipăririi operei marelui etnolog, slavist și comparist Petru Caraman, despre care a publicat și o carte pe care am amintit-o. Despre relația sa cu marele cărturar ieșean a scris Ioan Repciuc articolul *Discipol al profesorului Petru Caraman* din care cităm: „Într-o epocă a individualităților științifice și a orgoliilor de unicitate, precum și a lipsei de școli care să creeze cadrul afirmării unor direcții bine conturate, Ion H. Ciubotaru ocupă un loc singular în etnologia românească. Discipol autentic al unui mentor care reprezenta în sine o întreagă școală, el își asigură măreția morală prin gestul de recunoaștere și prețuire sinceră a rădăcinilor sale. Tocmai de aceea, destinul său profesional se înalță în centrul vital și nu în umbra impunătorului stejar.”

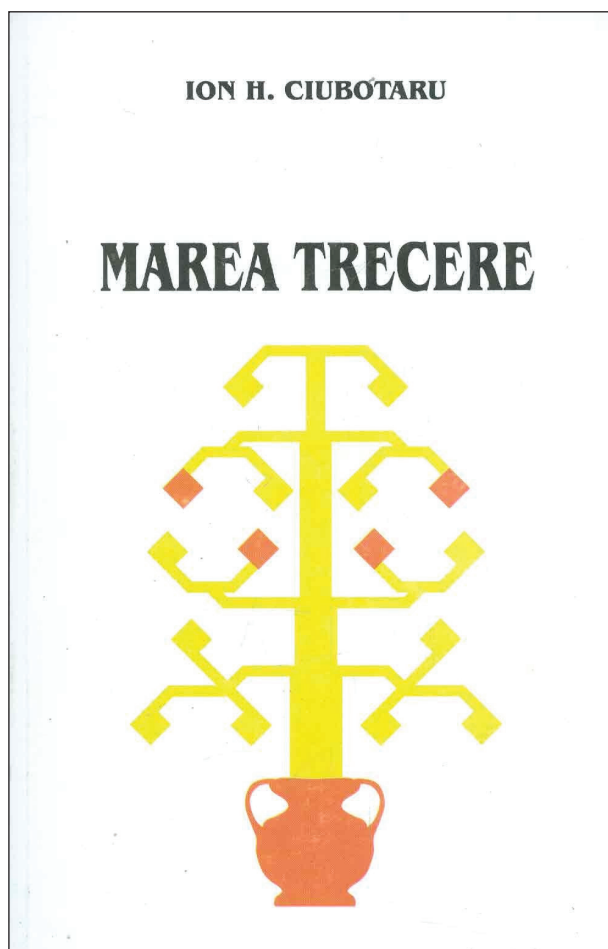
Au mai fost incluse, în amintitul omagiu, și alte pagini substanțiale, dar ne rezumăm la cele

amintite.

Mai important este să adăugăm că, în deceniul care s-a scurs de la apariția volumului amintit, opera lui Ion H. Ciubotaru, atât aceea personală, cât și aceea de editor, s-a îmbogățit cu alte cărți. Din secțiunea celei dintâi amintim *Ouăle de Paști la români. Vechime, semnificații, implicații ritual-ceremoniale* (2012) și *Obiceiuri funebre din Moldova în context național* (2014). Editorul merită toate laudele pentru încheierea editării - în 16 volume - a operei lui Petru Caraman, între ele figurând și *Correspondența* (I-II, 2016). Editarea operei lui Caraman a fost făcută de un specialist, de un foarte avizat, foarte riguros, foarte atent la reproducerea scrupuloasă a studiilor etnologului și slavistului, are a citat consecvent în limbile studiilor străine pe care le-a consultat.

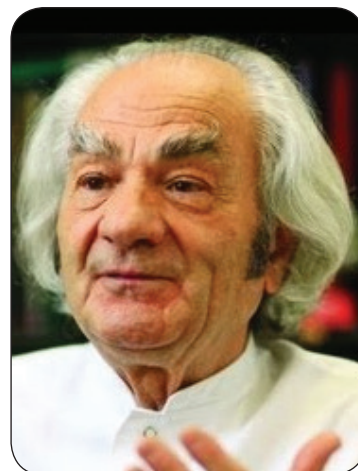
Fără îndoială că opera lui Ion H. Ciubotaru se va îmbogăți cu alte contribuții. Fără îndoială că va încheia și va tipări evocarea parcursului său științific, dată doar fragmentar în *In Honorem...*

La acest moment aniversar, îi urăm colegului Ion H. Ciubotaru încă mulți ani cu sănătate!

La Darabani, acasă la smeritul chirurg-demiurg Leon Dănăilă

Vă amintiți, desigur, de marea rumoare provocată pe toate canalele de acea fotografie în care apare medicul **Leon Dănăilă**, călătorind firesc și modest cu metroul cu expresia de fizionomia obosită a omului care se întoarce de la munca sa de „sculptor”- artizan al creierului omenesc. Ca răspuns, protagonistul și-a explicat opțiunea de-a circula cu transportul în comun din motive rezonabile, ținând de nevoia de mișcare și de diminuare a noxelor urbane; dar strecurând, cu toată eleganța, și un reproș voalat referitor la cutuma solicitării acordului cuiva de-a fi fotografiat. Așadar prin toată conduita sa, celebrul medic exprimă simplitate și bun simț, pentru mulți paradoxal de neobișnuite în cazul unui chirurg-demiurg al hotarului dintre **tobe or nottobe**, mai mult decât vestit și care a operat - și mai operează încă și acum, la cei peste 80 de ani - pe creier, un stadion de pacienți cărora le-a salvat viața și nu le-a cerut niciodată și mai celebra răsplată, **sine qua non**, în plic, fără de care, zice gura lumii, altminteri nici nu se intră în operație...

Poate vă mai amintiți și de dorința lui de a-și vinde casa pentru a-și edita un tratat de medicină, lucru îndelung comentat de public și rezolvat, așa cum se cuvenea, de fapt, de către Editura Academiei Române. Mai adaug aici și de acordarea titlului de Cetățean de Onoare al orașului Botoșani, fapt petrecut într-o atmosferă de pietate, creată de discursurile omagiale, de șirul lung al persoanelor salvate de el, care doreau să-i sărute mâna cu evlavie, dar și de discursul său aforistic, plin de îndemnuri testamentare, demn, tulburător prin

înțelepciunea și înălțimea sa filosofică, dar și prin stilul său realmente artistic. Toate laolaltă întregesc portretul unui om excepțional - nu întâmplător înfățișat în deschiderea albumului internațional „Outstanding people of 20-th century”!- om de o valoare și exemplaritate unică prin toate palierele personalității sale: talent medical, capacitate științifică uriașă, cinste ireproșabilă, conduită admirabilă, modestie, discreție și bun simț, conștiință înaltă, generozitate, compasiune dar, mai ales, credință adâncă în miracolul divin și multe altele pe care lista aproape ca nu le poate cuprinde. Ei, bine, cum și unde s-a întrupat și s-a format un asemenea om care prin grandoarea sa ar putea compensa cohorte de indivizi păcătoși și nedezechilocați din întunericul neroziei lor?

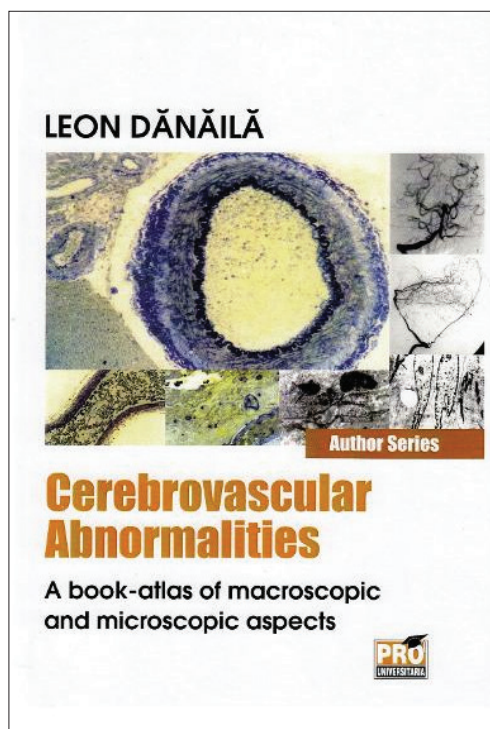
La această întrebare ar putea răspunde o vizită la casa memorială dedicată lui, aflată pe o străduță lăturalnică din Darabani, cea mai nordică localitate a țării, aflată (acum!) la confluența a trei țări, România, Ucraina și Moldova. Acolo se află o blândă căsuță albă, flancată de două pedestale pe care sunt amplasate busturile medicului și ale iubitei și regretatei sale soții Alexandrina, realizate expresiv de către maestrul Ioan Bolborea. Trecând pragul, intrăm în „Camera istoriei”, cea care păstrează atmosfera copilăriei și anilor de școală, expunând piese de mobilier, obiecte vechi, icoane cu ștergar, fotografii ale părinților - oameni simpli, muncitori și credincioși - ale fraților, precum și etajera cărților și caietelor de școală ai viitorului medic ș.a. Urmează „Camera credinței” cuprinzând peste 100 de icoane, mai ales ortodoxe,

dar și din alte religii, valoroase prin vechime, ferecătură sau realizare artistică, provenite din țară sau din multe zări ale lumii. „Camera artei” produce o încântare mai mare decât multe muzee de artă: și aici pereții sunt realmente acoperiți cu o desfășurare impresionantă de frumusețe. Cele 70 de tablouri superbe sunt semnate de mari nume precum Tonitza, Piliuță, Baba, Pacea, Sălișteanu, Hatmanu, Ilfoveanu, Mircea Dumitrescu ș.a. În „Camera științei” vizitatorului i se taie respirația căci trăiește realmente uimirea miracolului de-a vedea cum, din familia aceasta modestă și credincioasă, înfățișată sugestiv în prima cameră, a izbucnit, pur și simplu, către lume un geniu, autor al unui vraf impunător de lucrări științifice, cuprins în enciclopedii, dicționare și tomuri ce inventariază excelența omenirii din rândul căreia se evidențiază exemplul medicului român, apreciat pe tot mapamondul și onorat prin diplome somptuoase, medalii și trofee de mare preț, decorații, titluri de membru al academiilor lumii, absolvent al facultăților de medicină și psihologie, specializat în locuri de top științific din lume precum: New York, Moscova, Edinburgh, Dusseldorf, Paris, Bruxelles ș.a. Acest băiat, care a crescut în căsuța modestă din capătul țării, a devenit un neurochirurg strălucitor, profesor universitar, doctor în medicină, șef de clinici, autor a peste 30.000 de intervenții chirurgicale, în derularea căroră a introdus laserul și microscopul, inventator cu 27 de brevete, dar și semnatar a zeci de cărți premiate academic, participând la sute de manifestări științifice, deținând zeci de titluri

internaționale precum cel de Senator în Congresul Mondial al Națiunilor - acum și parlamentar român! Deasupra tuturor acestor copleșitoare probe de valoare umană străjuiește pe peretele muzeului deviza lui: „*Pentru mine viața înseamnă ceilalți*”, dar se manifestă și credința sa profundă, exprimată în multe feluri dar, nu în ultimul rând, prin gestul său simbolic de-a dăruia aurul multelor bijuterii ale soției sale frumoasei Mânăstiri Zosin, sfințită nu de mult.

Se cuvine a se menționa că această casă memorială atât de impresionantă a fost realizată benevol - tot fără-de-arginți, ca și inspiratorul ei - cu talent, profesionalism și conștiinciozitate exemplară, înregistrându-i-se minuțios întreg patrimoniul, de către poetul și hermeneutul Victor Teișanu, devenit și el cetățean de onoare al orașului, prilej cu care academicianul i-a trimis o emoționantă Laudatio. Aceasta poate constitui în sine încă un exemplu de înzestrare literară, de astă dată prin uimitoarea exegeză pe care o face aici creației acestui „om de foarte nobilă viață sufletească” a cărui onorare academicianul o apreciază ca meritată și binevenită.

Așadar, peregrinarea la blânda casă din Darabani ne ajută poate să înțelegem mai bine că **Leon Dănăilă**, această adevărată întrupare umană a valorii în stare pură, omul grandios care nu circulă în mașini cu sirenă și girofar, își trăiește viața eficient, responsabil, discret și modest, mereu cu bunul simț deprins în acest colț îndepărtat de țară, dar apropiat de înalta boltă a albastrului ceresc.

Surdine și uragane metafizice în reevaluarea valorilor

Sunt tentat să cred că orice discuție despre problematica **valorii** ar trebui centrată, în încercarea de a-i determina statutul, în jurul a cel puțin trei perspective: valoarea - ca trăire subiectivă, specifică fiecărui individ (psihologizarea valorii); valoarea - ca o calitate asociată de individ lucrurilor (cosmologizarea valorii); valoarea - ca un concept de maximă generalitate (raționalizarea valorii). Atunci când ambiționezi o definiție a valorii, după ce-ai elaborat-o după toate cerințele logicii, dacă-ți dai întâlnire cu spirite precum Arthur Schopenhauer („Ceea ce are valoare reală în lume nu este luat în seamă; și ceea ce-i luat în seamă, nu are valoare”), C.S. Lewis („Unele lucruri sunt iubite pentru că au valoare. Altele au valoare pentru că sunt iubite”), W. Windelband („Fiecare valoare satisface o necesitate sau trezește un sentiment”), Louis Lavelle („Chiar și cele mai umile aspecte ale realului pot întruchipa, în anumite împrejurări, valori, pot primi pecetea spiritului”) sau Im. Kant („Două sunt lucrurile care îmi umplu sufletul de admirație și venerație mereu crescândă: cerul înstelat de deasupra mea și legea morală din mine”) poți realiza uneori că nespusul din definiție devine mai important decât spusul... M-a tulburat mereu, ori de câte ori am încercat să-mi apropiu spiritul de problematica valorii, zisa filosofului-teolog Johannes Hessen: „Ajută-i Adevărului, Binelui, Frumosului și Sacralului să capete ființă prin personalitatea ta! Valorile te cheamă! Ele strigă după realizare prin tine. Fii, deci, un realizator de valori, un purtător de valori, un om de valoare! Valorile te cheamă! Totuși, nu toate o fac la fel de tare și la fel de insistent,

nu toate cu aceeași cerere necondiționată”. (apud Constantin Stroe, „Filosofie - cunoașterea, comunicare”, București, Editura Lumina Lex, 2000, p. 99) Am găsit aici un adevărat poem, locuit de multe virtuți cognitive, închinat valorii...

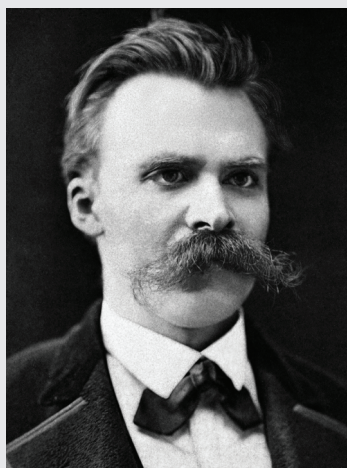
Pe bulevardul condiției umane, constituirea și instituirea valorilor sunt teme cu statut cardinal, dar interogațiile care ne trimit către criza valorilor au, și ele, statut de vedetă. S-a crezut, un timp, că pare de la sine înțeles ce sunt adevărul, binele, frumosul, iubirea, fericirea, speranța sau libertatea. Socrate este primul care a zguduit acest „de-la-sine-înțeles”, vestind lumii o nouă tablă de valori, oferindu-ne un dar ale cărui sensuri trebuie să le decriptăm mereu. Eroii antichității își asumă uneori tragic responsabilitatea distrugerii echilibrului valorilor, plătind dezvrăjirea ordinii existente cu suferința, dar au credința că refac armonia lumii. Valorile se află într-un etern proces de primenire, criza lor cochetează cu firescul. Cât absolut și relativ găsim în valori precum Binele și Răul? Aparent cu glas otrăvit, Pascal avea să ne spună: „Ce e bine dincolo de Pirinei e rău dincoace de Pirinei”.

Sunt repere ale Spiritului, precum Kant sau Luther, care simbolizează sfârșitul unui mod de a gândi și începutul altuia. Nu întâmplător Hegel spune că asemenea oameni trebuiau să se nască; necesități primenitoare de spirit, aidoma necesității din logica aristotelică. Goethe, prin vocea lui Mefistofel, ne avertizase: „...tot ce se naște și devine/ E vrednic să se prăpădească./ [...] Astfel cam tot ce voi numiți păcat,/ distrugere și rău/ E însuși elementul meu”. („Faust”, București,

Editura ESPLA, 1955, traducere de Lucian Blaga, p. 84)

Când intră în scenă Nietzsche - *Umwertung aller Werte* -, reevaluarea tuturor valorilor nu se mai realizează în registrul surdinei metafizice obișnuite. Vorbele lui sunt uragane. În tăcerile sale sunt zămislite cutremure. Atunci când întreabă, e ca și cum ți-ar pune mâna pe beregată. Când te privește, trece prin tine aidoma laserului unui bisturiu. Când îți dă doar un bobârnac, parcă te-ar alinta. Nu există reguli, ci doar regulile lui Nietzsche. Criteriile de valorizare au același chip. Idolii n-au nici măcar răgazul să clipească, a protest, în fața lui, întrucât sunt sfărâmați într-o clipă. Sfărâmă și, de cele mai multe ori, nu argumentează. Dă verdicte care parcă te obligă să le întemeiezi, logic și afectiv, ființarea. Pare un căpcăun de idei. Le strivește sub talpă de parcă ar fi vipere. Îți este teamă să-l lași cu briciul în mână, ca nu cumva, când se rade, iritat de gândurile pe care le vede pe chipul celui din oglindă, să nu-i facă felul. Urmărindu-i discursul, dacă nu-l cunoști, îți vine, de cele mai multe ori, să-i faci cadou o programare la psiholog sau chiar direct la psihiatru. Când îl auzi spunând câte o vorbă bună despre cineva - Dostoievski, Stendhal, Napoleon sau Goethe - mai că-ți vine să-l iei de guler, să-l piști, să-l întrebi dacă nu cumva a luat-o razna. Te-ar lovi tulburarea de stres post-traumatic, numai dacă ți l-ar propune cineva conviv pe o insulă pustie. Nietzsche vrea să ființeze „dincolo de spaimă și milă”, ca un inocent beat de „acea bucurie care cuprinde în sine și bucuria de a distruge”, de bucuria care are ca sete de viață visul de „reconsiderare a tuturor valorilor”. („Amurgul idolilor sau cum se face filosofie cu ciocanul”, Cluj-Napoca, Editura ETA, 1993, p. 75) Întreb: „Nu este un proiect-utopie?” Nietzsche-mi răspunde ca unui plebeu care se odihnește în *magister dixit*: „...în

rana însăși stă puterea de tămăduire” (*ibidem*, p. 5). Nietzsche lasă în urma sa doar ruine în cenușa cărora vrea să arunce semințele unor noi valori... Ascultați-l (*ibidem*, p. 43): „Dante: sau hiena care face versuri în morminte.” „Kant: sau cant” ca și caracter inteligibil”. Pentru cant ne oferă și explicații: „...originar, vocea jeluitoare a cerșetorului și comportamentul lui reclamând compasiunea, iar prin extindere, purtare fățarnică, ipocrită”. „John Stuart Mill: sau claritatea jignitoare.” „Zola: sau «bucuria de a puți».” Și, ca să nu credem că strivește la întâmplare, fără strategie asumată - *Umwertung aller Werte* - ne invită către „începuturi”. Către Platon, de pildă... „Platon este un laș în fața realității - prin urmare, el se refugiază în ideal.” (*ibidem*, p. 72). „Platon este plictisitor. Până la urmă, neîncrederea mea față de Platon merge și mai adânc: găsesc că el a deviat atât de mult de la toate instinctele fundamentale ale elenilor, că e atât de impregnat de morală [...], încât în fața întregului fenomen Platon aș dori să folosesc mai degrabă expresia dură de «șarlatanie superioară».” Nietzsche va propune *Umwertung aller Werte* aruncându-se ca un erou metafizic, sinucigaș cred unii, în mrejele seducătoare ale Supraomului (atât de neînțeles, pentru unii). Nu-l îmbrățișez cu prea multă efuziune pe Nietzsche atunci când îmi spune că tot „ce a fost odată condiment al vieții, pentru noi ar fi otravă” (*ibidem*, p. 58), însă, ori de câte ori mă invită cineva în universul metafizic al valorilor, îl vizitez dăruindu-i întrebări-capcană, argumente-reproș, dar și multe semințe pe care le cred, în inocența mea de posesor de liber arbitru (afurisit de către Nietzsche...), că ar putea rodi în solul pregătit de el pentru reșezarea perpetuă a valorilor lumii, fără a-mi putea reprima nostalgia față de absolutul din valori precum Binele și Frumusețea.

„Un popor nu se caracterizează
atât prin oamenii mari pe care îi are, ci
mai ales prin felul în care îi recunoaște
și îi stimează pe aceștia.”

Friedrich Wilhelm Nietzsche
(1844 - 1900)

Valoarea în literatură

Un critic și istoric literar, ajuns între timp academician, se arăta extrem de mirat de situația paradoxală a epopeilor homerice: Cum de fost posibil ca artele literare occidentale, prin grandiosul lor tezaur antic, în speță literatura greacă, să fi ridicat, chiar de la începuturi, două monumente precum *Iliada* și *Odyseea*, din anumite puncte de vedere piramide de cuvinte, culmi de nedepășit după aproape trei mii de ani. Altfel zis, valoarea lor s-a dovedit fundamentală, fără urmași comparabili, indiferent de autori, de la Virgiliu, Dante, Lev Tolstoi. Să nu greșim. Conform comentatorilor antici, Homer, sau cine a fost substituit sub enigmatică entitate, ar fi compus vreo 35 de epopei, un întreg ciclu troian, la care s-ar fi adăugat un ciclu teban, din ambele tregicii Eskil, Sofocle, Euripide inspirându-se copios, așadar, nu numai, să spunem Agamemnon, Achile, Ulise, ci și Edip/Oedip, Antigona ar fi fost, inițial, tot eroi ai bardului.

Există un labirintic și contradictoriu aparat filosofic al teoriei valorilor (axiologia), însă în cele din urmă totul este subiectiv, cu atât mai mult în ceea ce privește valoarea în artă, în literatură.

În miile de ani prehomeric, fără ca Ionienii s-o fi știut, civilizațiile Orientului Apropiat, din Sumer, Babilon, Ninive creaseră monumente literare cu mult mai impunătoare decât rapsodiile bătrânului cântăreț la tobe mici. Ceea ce numim azi „Epopeea lui Ghilgameș” pare foarte târzie față de alte Impunătoare creații, cum ar fi epopeile care evocau, chiar jurnalistic, reportericesc am spune azi, războaiele piramidelor și luptele zeilor cu oamenii. În

secolul XX, savantul Zecharia Sitchin a reconstituit din tăblițe descoperite în săpăturile din bibliotecile de lut sumeriene un jurnal de expediție, *Cartea pierdută a lui Enki*, de fapt o ciudată relatare a coborârii pe planeta Pământ a „zeilor” de pe planeta Răscrucii (care avea simbol o cruce). Ne este descris sistemul solar cu planete încă nedescoperite până azi. Inițial, epopeile reprezentau cultura zeilor, tezaurul lor de informații tehnice, astronomice, istorice, geografice, estetice, muzicale, însumând inclusiv amintiri de pe planeta-mamă. La foarte târziu Homer, deja zeii au devenit personaje literare, iar oamenii au început să capete dimensiuni spirituale uriașe, acumulând valori ale vitejiei, înțelepciunii, credinței, sacrificiului, artei militare. Dacă zeii aveau cea mai accentuată conștiință de sine încă în străvechile epopei, Homer, sau toți cei dindărătul numelui său, i-a/i-au înzestrat pe oameni cu înalte sentimente, cu înțelegere a lumii și cunoștere, ceea ce numim umanism, dimensiune păstrată până astăzi, însă amplu completată, nuanțată. E numai una dintre cauze, dar fundamentală, pentru care Homer ni se înfățișează ca un poet astral, total. Mai mult, a creat o limbă literară preluată de toți urmașii, o multitudine de arte literare, de la versificație, figuri de stil la tehnici de a povesti, de a descrie, de a dialoga ale personajelor sale. Catalogul corăbiilor și descrierea scutului lui Achile, ambele din *Iliada*, s-au impus drept paginile esențiale ale genului liric. Faptele ne par astăzi atât de complexe, încât nu puteau fi realizate de un singur om, fie chiar un titan al gândirii, al sentimentelor, al poeziei, ci de barzii mai multor civilizații succesive premergătoare.

În ce constă valoarea Bibliei? Creatorii ei, adică barzii biblici, profeții, preoții creatori ai cultului mozaic, ai cultului creștin, toți preluați de gândirea și mistica islamică, de ortodoxie, de catolicism, de protestantism, aduc dovada: faimoasa *Carte a Cărților* este o foarte influentă antologie istorică, juridică, literară având, cu siguranță, mii de autori cu numai câteva nume răzbătute la suprafață, David, Solomon, Isaia, Ieremia, Naum, Avacum, de ce nu, Moise, dacă i se recunoaște existența istorică pe lângă cea mitologică.

Mai aproape de noi, în ce constau valoarea/valorile detectabile în opera lui Shakespeare? Cazul este la fel de controversat. Shakespeare este fiul mănășarului, bardul/lebadă de pe Avon, sau un grup de creatori îndărătul unei/unor măști? Argumente există pentru ambele variante, însă mai important ni se prezintă tezaurul moștenit. Nu se știe câte piese de teatru a scris, sau câte poeme, canonul se

îmbogățește mereu cu noi descoperiri și atribuiri, dar bardul/creatorul de poezie este absolut, ba chiar mai mult decât atât: are forța de a construi zeci, sute de personaje, în jurul unei mii de nume proprii, un întreg dicționar onomastic, fiecare cu personalitatea sa, cu povestea sa, cu destinul său, cu limbajul său. Pe drept se spune despre Balzac că, prin mulțimea personajelor din romanele sale, a concurat starea civilă. Inseamnă că William Shakespeare a concurat mitologia, istoria și a devenit o teroare pentru urmași: și-a apăsât amprenta de creator de personaje scenice peste toți dramaturgii, ba a mai recidivat în romanele tolstoiene sau dostoevskiene, iar unii zic, fie esteticieni, fie istorici literari, până la dramaturgii Henric Ibsen și Samuel Beckett.

Ne întrebăm, în ce constă, în principal, valoarea poeziei lui Mihai Eminescu? Unii spun că este un poet din secolul romantic XIX, iar noi ne ducem zilele în postrevoluționarul antitotalitar secol XXI românesc. O poezie a naturii așa-zis frumoase în epoca dezastrelor ecologice, o poezie de dragoste în epoca internetului și a pornografiei, o poezie naționalistă în epoca globalizării galopante, o poezie a românismului când în școli se studiază asiduu limba engleză, iar bătrâna noastră limbă este redusă la instrument de comunicare cu gramatică precară, a analfabeților funcționali. Nicăieri în lume nu se stă mai bine. Duși în grup organizat, ani de zile, la teatru să vizioneze spectacole cu piesele bardului de la Stratford, ajunși la finalizarea studiilor, majoritatea elevilor englezi habar n-au de numele lui Shakespeare, însă pe al fotbaliștilor, da. Niște ambițioși, în ziarul „Dilema”, prin 1998, au avut naivitatea agresivă să-l combată cu argumente hilare. E adevărat, și Eminescu poate fi pus sub semne diferite, chiar ale întrebării, așa cum unii perorează „Dumnezeu a murit!” Câți din Franța, azi, îl contestă pe Michel de Montaigne. Nimeni cu capul pe umeri. Câți ruși îl contestă pe Pușkin? Nici măcar elevii repetenți din cauza sa. De ce o fi având Eminescu un statut aparent precar? S-a vorbit prea mult și prea obositor despre poetul național, prea degeaba de poetul îndrăgostit (în orice caz, nu de Veronica), prea ne apucă dorul de Eminescu o dată pe an. Valoarea lui Eminescu este specială, abia completată de alți poeți, dar echivalentă cu a lui Michel de Montaigne, Alexandr Pușkin.

I se recunoaște, pe drept, contribuția principală în crearea limbii române literare poetice din perioada de vârf 1860-1880, precum vechii greci o atribuiau și-l adulau pe Homer. Nu a fost singur în teribilă acțiune, au mai contribuit Vasile Alecsandri, apoi, mult, pentru proză, Alexandru Odobescu, Titu Maiorescu pentru critica literară. Limbajul eminescian, mai ales după 1876, începe să difere din ce în ce mai accentuat și mai profund de al poeților preeminescieni. Astfel, bardul intră în modernitatea cea mai evidentă, unde îl completează mai ales Alexandru Macedonski și Tudor Arghezi, alți giganți comparabili cu bucovineanul. Din

acest punct de vedere, „Lucașul” nu putea fi scris de nimeni dinaintea sa, nu fiindcă i-ar fi lipsit ideile, de găsit pretutindeni, în cărți de filosofie, în poemele altora, ci infinit mai mult, *cuvintele*. Incomparabil geniu lingvistic, Mihai Eminescu încă îi învață limba română poetică pe toți bravii și gălăgioșii contestatari de modă nouă, postmodernistă, altfel spus, dumnealor îl ocărăsc în limbaj eminescian, îl contestă în propria casă, precum copiii nerecunoscători pe bătrânul tată sau bunic. Așadar, mai mult decât poet vizionar, poet care a auzit în filosofie, pitagoreic, cea mai înaltă muzică, poet îndrăgostit până la sacrificiu de țara sa ca o Dacie rediviva, Mihai Eminescu este un vizionar, un filosof, un jurnalist, un sociolog, un muzician al foneticii și ritmurilor, un creator de limbaj de o frumusețe de nedepășit, strălucind de sensuri noi, paradoxale, în ultimă instanță, a creat limbajul de comunicare al poeziei, care este cel mai complex stilistic, conotativ, un limbaj special.

Actul de naștere al modernității în poezia românească ar fi, alături de altele ale aceluiași creator, poemul „Melancolie” (1876), unde limba literară ni se prezintă, în aparență, simplă, senină, de o forță incomensurabilă și nestânjenitoare a metaforelor:

„Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopții moartă.
O, dormi, o, dormi în pace printre făclii o mie
Și în mormânt albastru și-n pânze argintie,
În mausoleu-ți mândru, al cerurilor arc,
Tu adorat și dulce al nopților monarc!
Bogată în întinderi stă lumea-n promoroacă,
Ce sate și câmpie c-un luciu vâl îmbracă;
Văzduhul scânteiază și ca unse cu var
Lucesc zidiri, ruine pe câmpul solitar.”

În 145 de ani nimic nu s-a clintit din acuratețea perfectă a textului din perspectiva limbajului, fonetic, morfologic, sintactic, a versificației perfecte. La vremea respectivă, al optulea deceniu din secolul XIX, vocabularul textului părea ciudat. Este drept, există un regionalism, mai-mult-ca-perfectul bucovinean (s-a fost deschis = se deschisese), dar aspectul este pur stilistic, marginal, această marcă nefiind predominantă în textele eminesciene, cu toate că poetul, vorbind oral, îl folosea fără doar și poate, precum întreaga comunitate țărănească suceveană, botoșăneană de atunci până azi. Să nu fim naivi și să credem că ar fi fost în vreun fel conștient de toate aceste însușiri, calități, descoperiri, ci i s-au atribuit de analiștii, stilisții, filologii secolului XX. Nimeni nu-i poate fura scaunul unde s-a întronat prin propriile merite unui asemenea maestru!

Pe de altă parte, adevărat se spune, valoarea artei, a poeziei, axiologia ei, nu cumpără o pâine și nu răscumpără o viață, însă este mai presus de valorile materiale, pentru că este supremă, metafizică, comunicarea prin cuvânt, una dintre dimensiunile spirituale esențiale ale civilizației dintotdeauna.

„Ne succedem generații...”

„Pentru un român care știe citi,
cel mai greu lucru e să nu scrie.”

(I.L.Caragiale)

... E... multe de spus...! Pe vremea lui *Davai ceas, davai palton* (înainte și după!) se spunea că „*Toată lumea râde, cântă și dansează*”... Astăzi, obicei schimbat: multă lume este încrâncenată, chiar cătrănită și, când nu se zbenguie pe ritmuri de manele, scrie. Și ce credeți că mai fac destui, când n-au ce face? Scriu vârtos! Când nu scriu, nu citesc! Gurile rele spun cum că unora le sfârâie calculatoarele - peltice și găngave, - unele dintre ele (sărăcile!), second-hand, prost acordate pe struna normelor limbistice în vigoare. Programate de cu seara, (ele, calculatoarele, vezi bine!), a doua zi *operele complete* sunt gata! Zilnic apar, cu diuimul, noi autori. Broșurele și terfeloage țipate strident și-nchipuite - între coperte ochioase, *mulți îngeri de împrumut*, dați la reformă-n cuprinsuri fără de talent și, dacă s-ar putea, nu o inversare a valorilor autentice, confirmate în timp, ci o anihilare a lor, printr-un soi de pretinsă literatură, pârâtă, când nouă, când naivă sau suprapostmodernistă, când... în doru' lelii, când nașpa, super, șic sau ok etc... Și mereu în opoziție cu *literatura veche* (!!!), zic ei, declarată (de unele gorgoaze) desuetă, fără legitimitate și lipsită de sensuri, acum, în era *smartfoanelor* identitare și fără de care nu se poate, pe tot cuprinsul unei fantasmagorice teorii literare (!!!) zămislite prin cine știe ce tainite ale micimii de glagorie... Sărăcii..., nu știu că scriitorii adevărați se aseamănă ntre ei tocmai prin ceea ce nu scriu. Se face-astfel confuzie totală între literatul plin de bune intenții și scriitorul sadea!... Și cum să plece ei, poetaștrii, urechea la spusa vreunui *puști cu barba albă*: „Cu cât citești mai mult, cu-atât îți vine-a scrie mai puțin!”... Mereu se perindă spectre de *tinere speranțe* apărute de niciunde, himeric cetluite în angoasele lor secrete, îndemnând mai mult la scris, decât la citit. Venerabili grafomani, veșnic bătând cu ardoare la porțile literaturii române, plini de cumsecădenie onorabilă și robace, de-altfel, care-au

studiat puțin și foarte puțin, ca să nu fie influențați, spun ei, și mai mereu deghizați în *cucuzeii* culturii de azi și... de mâine, ținând, cui vrea să-i asculte!, prelecțiuni pe teme de estetică, arogându-și titluri și merite mincinoase, pline de impostură ridicolă... Să-i vezi cum se laudă ei înde ei, cum se felicitează, se îmbrățișează, se bagă singuri în seamă și se încurajează lamentabil, jalnic încumetriți în găști de... profil. Nu mai prididesc unele edituri (nu toate!) să-i publice și să le ridice osanale... (banii *vorbește!*), Socotitorul de ceapeu și „*Toboșarul Timpurilor Noi*” încropesc păreri literare, scriu despre orice, își dau cu părerea, emit „judecăți de valoare”, semnează certificate de talent și încurajează veleitarismul, iar brânzarii poetici nămiți la școala linguşelilor cenacliere, eliberează adevăruri de stahanovist perseverent într-ale verbului pretins inspirat. „*Litera*” de pe vremea mea cred că ar fi movă de invidie! Tot felul de *comitete și comiții*, de prezidii strepezite și încropite ad-hoc încurajează lecturi penibile, platitudinea și „gâga” literară de doi lei. Ca tânăr/ matusalemic mereu aspirant la unsuroasa strangere de mână a băgării în seamă și a premierii de conjunctură, din milă sau/și din oareșce interes, trebuie doar să-ți declini bunele intenții și să-ți depui „(capod) opera” pe taraba precarității și a osanalei de neocolit. ...Antologii (cică!?!?) obləduind diletanți ca vai de capul lor, biete suflete amăgite cu lauri nemeritați, neinventati, amenințări/promisiuni deșarte cu înfiri-parea de noi societăți/asociațiuni literare, paralele cu cele oficiale, consacrate, tinichele rânjinde în cutiute capitonate și cartoane colorate frumos, uneori plastificate, pe post de premii și distincții, oferite cu zâmbete condescendente, de babetă sulemenită, autorilor de penibilități... „auctoriale”. Să-i vezi pe nefericiți cum își mai exhibă *talentele*, cum se dau de ceasul morții, numai să te convingă că ei sunt Alfa și Omega scrisului artistic de astăzi, că răi sunt numai *veteranii* care-i ignoră și care nu vor să-i înveșnicească și pe ei în cuprinsurile afirmării scriitoricești. Ba, mai mult, *perimații aștia* (își zic ei) cărcotesc și cârtesc și nu țin capul cum trebuie pe tăietorul aneantizărilor profund necesare.... Mă uit, uneori, în diagonală, pe textele unora, scrise *la fix!*, atunci când sunt *spuse*, probabil, pe de rost... Când se căznesc ei înșiși (unii!) *s-o facă* pe autorii - în momente de maximă inspirațiune -, *spusa* lor seamană izbitor de mult cu *scrisa* elevului de clasa a șaptea (compuneri pentru-acasă!) și-n logica asta mă-ntreb cum de nu sunt declarați clasici în viață și membri de onoare ai vreunui cenaclu de cartier toți școlerii de gimnaziu?!?... Și tot în timpul prezentului din rostogolulșul anilor mei încercați, mai aud cu/fără mirare și de tenaci „prezidenți” care-și aduc scăunelul de-acasă și se-ndeasă-n sufletul oamenilor, numai să prindă un loc onorabil la masa împărțitorilor de pomeni destinice și de „indicății prețioase”, întru rotunjirea devenirilor culturale, *nemaipomenite/nemaiauzite*,... stimați... telespectatori! Cum să nu te entuziasmezi (măcar pe jumătate!) și să nu strigi din toți plămânii (ai tăi și-ai altora!): „*Săriți! El e poetul!*”... ..Și, mai ales, trăiască *sticla!* Cea plată și radioactivă, ce credeți ?!!? Nu ești

pe *feisbuci*, nu existi! Nu ești printre *postaci*, ia-ți gându'...! Bagî seama că nu-i de nasul tău Ciumagaia Gloriei celei smotocitoare de *hambiții* pieritoare, omenești!... Adevărul e că se citește puțin și se scrie mult și, paradoxal, se publică mai mult... decât se scrie!... Parcă mai ieri..., agasantă, *Cântarea României* se înstăpânise pe bancul de lucru al autorlăcului de trei parale, în care rimele „blid-partid” și „văpaie-Nicolae” cu niciun chip nu-și mai aveau sfârșit... Mari și mici (ca ștaif și aroganță), de la cei cu țâța-n gură, pân' la cei cu barba sură, scriau de zor, dădeau chiorăș la ruleta imposturii - circ ditirambic, *omul nou*, culmile de aur, labelepoc!, bâlci organizat, răs'u' popoului, desigur... Mai pe furiș, mai la vedere, amestecați și-atunci, de-a valma, agrementați, uneori, cu pitoreasca figură a lui Moș Teacă, adesea reformat, schimbând calimera și dând-o pe ritmuri de civilie, atinse, în treacăt, cu pocnet de călcâie-mpintenat-cazone și în ciubote galonate (două-n picioare și una trasă pe cap), poeți și prozatori, dramaturgi și critici literari, caracudă și culturnici se-ntreceau în cădelnițări deșănțate și grețose. Chiar scriitori de „prestigi” *puneau botu'* și se dădeau în zbanț, mai dihai ca la tiribomba lu' Sân' Chetru, doar, doar îi vede *cineva* și le-aruncă niscaiva firimituri... Și, totuși, pentru mulți condeiieri talentați, nu exista bucuria scrisului! Doar truda îndoielnică pe galera încorsetărilor și a neputințelor... Nu erai cu ei, erai împotriva lor! Se publica greu... Uneori, întrebând fiind dacă ți-a mai apărut ceva, răspunsul era, aproape, invariabil: o bubă! Era pe vremea când câte-un „confrate”, destul de bolnăvior de coprofagie cronică, atinsă de tragism, te chestiona discret, credea el, interesându-se, printre altele, dacă... „*dintrastea* nu scrii?”..., dacă „*p-astea cu partidu' nu le ai*”... etc., zâmbindu-ți complice, ca proasta, la spartu' târgului, în speranța că te va trage de limbă... Uneori, pe la reviste, din exces de zel, ți se *strâmba* un picuț textul, fără să te-ntrebe nimeni nimic, pentru... *a da bine*... La ședințele de cenaclu, orice *material* era mai întâi verificat și apoi primea dezlegare la lectură. Oficial, se desființase cenzura. Însă era mai nenorocită ca oricând. Redactorii se fereau ca dracu' de tămâie până și de umbra lor, devenind cei mai fervenți cenzori. Și, totuși, mai scăpa câte- o șopârlă, spre bucuria cititorului/ascultătorului avizat. ...Telefoane „urecheate”, corespondență cotrobăită, turnători și provocatori, mai aceiași poeți sub acoperire (ăștia n-au vârstă!)... Unii veniți în *misie*, alții-n... *ischită*... Nu vă mirați! Unii - au făcut carieră! Parcă și astăzi...

.....
Eheu! Fugaces...! Ca mai ieri (în secolul trecut, în mileniul trecut), pe-această temă a valorilor/nonvalorilor mă conversam (la distanță sau când *scoboram* pe cheurile Dâmboviței!) cu universitarul Valeriu Filimon și vânturam câte-n lună și-n stele despre cultură, în general, despre literatură, în particular. Un singur *lucru* era clar: dacă nu erai din București, nu existai! Fugisem, așadar, din *Capitalie* - buricu' pământului! - complex de superioritate! și revenisem în patria moldavă, cercând marea cu deștiu'... Dezamăgiri!... Aceeași atmosferă irespirabilă, activiști culturali mediocri, politrucii suspicioși, șefi „constipați”, hau-hau și lozinci abjecte, rare oaze de sinceră culturalitate. În vremea aceea am fost „îmbrățișat”, *din prima*, de către Poetul Ctin.Th. Ciobanu și primit ca un oaspete de seamă la *Fundația Națională „G. Călinescu”* din Onești, entitate culturală de prestigiu, de certă verticalitate chiar și în momente

de cumpănă, când, mai peste tot, ți se cerea imposibilul: existai, dacă *te-nfruptai*...! Unii... chiar dotați cu polonice urieșești! În Provincie, percepția absurdului era mai acută. Mă plângeam, așadar, lui Maître *Valorică*, în scrisori (sigur!)... supravegheate. Îmi răspundea, negreșit, la fel de cenzurat! Ne-am adresat (la reciproca!) peste 120 de epistole, (mai mult otrăvind-ne cu semne de întrebare, decât cu răspunsuri) și asistam neputincioși la „*bâza*” *sfertodoctilor*, potrivit spuselui Magistrului meu. În vremea aceea, deși era pus la zid, <Marele Al. Piru (spunea V.F.) a încălecat pe calul de șah și a dat „mat!”>... <O mai mare porcărie amorală n-am văzut! Am început să stuchim în ochi valorile?>... ...Odată mi-a scris cam așa: „*Dănuțule, Căruțule cu necazuri, mi-e dor să te văd! Dar timpu-i prăpăd. Iară eu, ca Ieremia, am băgat în gard vecia. Nu o fac eu pe superbul - a intrat în gard proverbul. Și-așa trece an cu an și zâmbim ca Anton Pann. Și de ce, la o adică, cum zâmbea-n scrisori și Ghica. Din păcate, din păcate, amintindu-le pe toate, fermecat de-atât ocol, te trezești în rimă, gol!... ...Drag mi-ar fi să nu te mai închipui necăjit. Întocmește, logodind frumoasele și statornicele tale isprăvi de har și, când vei face o scoborâre către acilea, să le vorovim și să le propunem adulmecării. ...Dacă ai fi lângă mine ți-aș șterge fruntea cu brațul drept al dreptății.... Câți dintre noi mai grăiesc cronicărește?... Și-a continuat, cu obidă, dând pe răscoale: „EU că când eram copil litra semăna c-un kil/ Ne fiind acum copil, litra nu mai are-un kil;/ Are-un fel de furțișag de te lasă treaz în prag./ Pricepând ponoasele care frânghu-ți oasele,/ Am lăsat foloasele, toate pe de-a-ndoasele./ Derbedeii din Olimp aveau la-ndemână Timp,/ Bașca Spațiul ancestral unde mai zbură și-un cal,/ Iară șmecherul Mercur tot făcea stânga-mprejur/ Și zbură în tur-retur cu o lance-nfiptă-n rimă.../ Eu nu fac, de-aceea, crimă cu îmbrățișări de scrimă./ E dorința mea să știu despre visul fistichiu -/ Te mai cheamă pagina sau porni paragina?.../ Când motivul e real, adresează-te: ICRAL!/ Chit că iese cu scandal! Ia și tu o bidinea/ Să vopsești luna cu ea, ca și cum ar fi canea./ Că acolo, la Berzunți, e decepții pentru mulți!.../ Băgând mâna cu sfială, ia mai albăstrește-o coală,/ Fă-ți din soare călimară și din lună, babă chioară!/ Eu am grai de frate sfânt:/Nu-ți băga haru' n pământ!// Așta-i, dragă, -nvățămintul: sapă, pe ascuns, mormântul!// La Berzunți, mă uit pe hartă și te văd prin bortă spartă,/ Unde am jucat chindia pentru toată România.../ (Am atins aici grotescu': flașnetez ca Păunescu!)/ Nu fi trist că slova-ți rară are sunet de vioară,/ Cu înrotunjiri de veche limbă fără de pereche! (Lăutarii n-au ureche. Bese palma-n subsiori/ Și se cheamă... scriitorii!)”*

Atunci, pătruns de măreția spectrului anamnezic cu care m-a străfulgerat *Priatenul* meu, m-am frânt a reverență și-am aprobat adânc: AFERIM! Astăzi, cu voia Maestrului care-mi zâmbește de Sus, aș hălțâcăi aciditatea plină de năduf din apele heraclitice ale acestei amintiri din veacul trecut... și-aș decreta, zâmbind (fals) malițios:

„...Lăutarii n-au ureche. Bese palma-n subsiori și se crede... scriitorii!”

Barba filosofului și zerourile din viața noastră

O oră de latină din anii mei de gimnaziu, aducea în paginile manualului proverbul „barba non facit philosophum”, clasa fiind solicitată a realiza traducerea. Cum tăcerea se prelungea, cum îmi era mai mult decât evidentă corespondența în limba română, am ridicat mâna, semn că vreau să răspund. „Barba nu-l face pe filosof” am considerat eu a fi răspunsul corect, însă profesorul aștepta altceva. „Nu! Stai jos.”, a fost replica acestuia. Dezamăgită de eșecul neînțeles, cu inima bătând năvalnic la gândul unei erori profesionale, dar neîndrăznind a combate evaluarea cadrului didactic, mi-am dorit să devin invizibilă în penultima bancă a rândului din mijloc. Picioarele nu apucaseră să se îndoie, mâinile nu pipăiseră scaunul pentru a-l coborî, trupul nu își luase locul în școlărească băncuță, că vocea profesorului revine: „Tu ai dreptate. Barba nu-l face pe filosof, așa cum haina nu-l face pe om! Simplu, curat, la obiect! Nu mă așteptam la o asemenea interpretare”.

Cred că aceste proverbe pot arăta ce înseamnă valoarea umană sau mai bine zis ce nu este valoarea umană. Împăratul roman, în fața căruia mâna întinsă cerșind pretindea că este a unui filosof, va rosti memorabila sintagmă: „văd barba, văd mantaua dar nu-l văd pe filosof”. Valoarea umană este ușor de apreciat, de văzut, de cântărit doar după ce individul este „dezbrăcat” de diplome, funcții, după ce e scos din case, mașini, fără averi și „deposedat” de titluri nobiliare. Valoarea unui om este dată de ceea ce poate să facă neavând cele menționate. Oamenii se ceartă adesea când subiectul de discutat se referă la valori în general și la valori umane în particular, dar cred că putem fi de acord că valoarea umană poartă amprenta fiecăruia dintre noi. Am convingerea că orice om posedă

o valoare în calitatea ei de făptură umană. Fiecare dintre muritorii acestei lumi reprezintă ceva, fiecare după puterile sale lasă ceva în urma sa. Bine, nu mă refer la acele specimene a căror viață este canalizată spre distrugere, ură, violență, la cei a căror fericire se clădește și se hrănește din comploturile, loviturile ce produc suferință și nefericire semenilor. Ei reprezintă mințile diabolice și în esență sunt mai nefericiți decât cei cărora le produc cu bună știință dureri fizice, psihice ori de alta natură. Aceștia ies din discuția noastră de astăzi, chiar dacă ar trebui să fim atenți căci ei sunt un pericol pentru societate și ne pot înșela mai ales atunci când posedând abilități de deghizare, arătând diverse fețe asemeni cameleonului, cunosători fiind ai artei camuflării și disimulării și având poate niscaiva educație, pot revendica dreptul de a ocupa un loc în galeria personalităților.

Cei mai mulți dintre noi cred că intelectul este ceea ce te face să fii om de valoare. E adevărat că cei trecuți prin școli înalte au mai mari șanse a lăsa nu doar urmașilor ci nației sau poate întregii omeniri capodopere artistice sau științifice. Dar după bruma de educație absorbită, după cum creierul posesorului ce a fost însetat sau nu de cunoaștere, adevăr, dreptate, după caracterul moștenit sau modelat din dorința de autodepășire și perfecționare continuă, cei mai mulți dintre noi lasă valori materiale urmașilor lor, iar alții lasă amintiri cu valoare nu doar emoțională ci pline de învățături. Un cunoscut al familiei mele s-a luptat cu necruțătorul cancer, zăbind și protejându-și familia, până în ultima zi a vieții sale, nemărturisind nimănui cauza răului ce-l devora, dându-l veșniciei împotriva dorinței sale. E și aceasta o valoare umană. Nu eu sunt cea care să judece, asemeni unui tribunal ceresc, ce e bine sau mai puțin bine. Ceea ce știu e că majoritatea ne naștem, muncim, ne înmulțim, având grijă de sufletele din „ograde” noastră, și murim fără onoruri naționale, petrecuți pe ultimul drum doar de cei ce ne-au cunoscut pe o rază de câțiva metri pătrați. Muncind mai bine de jumătate din anii trăiți, am dat societății valoarea recompensată bănește, însă valoarea noastră umană fi-va dată de trăsături de caracter, unii fiind integri, curajoși, sinceri, loiali, responsabili, prudenți, altruști, înțelepți, buni, de încredere. Respectați, beneficiind de recunoașterea valorii noastre sau cel mai adesea nu, noi suntem cei mulți, formând baza piramidei din care se ridică din când în când elitele, geniile.

Dar nici ele nu au apărut peste noapte punând pe pernă capul tâmp, trezindu-se odată cu zorile atinși de aripa geniului pur. N-au câștigat peste noapte ajutorul ființelor supranaturale sau al vreunui zeu protector, lumina minții lor nu a fost răsplătă a practicilor și rugilor religioase. Elitele au învățat, au trudit, și-au sacrificat anii tinereții nedându-se plăcerilor trecătoare, nefiind la curent cu ultimele noutăți mondene. Și-au stabilit țeluri pentru atingerea cărora orele destinate studiului,

cercetării, creației aveau mult prea puține minute și secunde, cunoscutele 60 de minute dovedindu-se a zbură mult prea iute față de dorința lor arzătoare a nu le pierde în zadar. Valoarea lor umană este dată de efortul dezvoltat pentru atingerea idealurilor ce-i făceau să muncească în delir. Ore, zile, ani dedicați mai întâi desăvârșirii pregătirii profesionale, apoi poate ceasuri de taină la taifas cu propria persoană întru descoperirea adevăratei chemări sau cum ar spune duhovnicii, aflarea harului, a valorii cu har. După care, ochi aplecați peste studiile altora, căutări febrile pentru a continua și a perfecționa creațiile înaintașilor, notițe și scrieri cu gânduri, idei. Nenumărate reveniri, verificări, poticniri, ezitări.... Eforturi, muncă, transpirație, eșecuri sau succese. Valoarea nu e dată neapărat de succes, vedem de altfel cum succesul e trecător, stabilit poate de un trend, o modă, o slăbiciune de moment a unor formatori de opinie împinși de cine știe ce interese perfide... Valoarea presupune efort, dar acesta consumă zile, ani, poate decenii din viața creatorului, ceea ce înseamnă că oameni de valoare sunt cei ce pot da mai mult decât sunt capabili să primească, ei oferă cultură, știință, artă, oferă propria viață. Valoarea apare cel mai adesea când gândurile sunt libere, când ideile se desfășoară asemeni firului unui ghem, iar două mâini dibace conduse de o minte scilpitoare înnoadă cu folos firul, veghind a nu se încâlci. Valoarea a ceea ce rezultă, doar trecerea timpului poate spori!

Cum se formează elitele? Pentru a „crește” au nevoie de elite: cadre didactice de elită care să le intuiască potențialul și să-i îndrume; școli de elită în care acești mentori educaționali să-i suprasolicite supunându-le intelectul testelor; biblioteci, laboratoare care să le asigure dezvoltarea. Dar ce facem cu școlile noastre, cu învățământul românesc lăsat la mâna școlarului leneș (ca să nu zic puturos) care se simte stresat când are teme de efectuat, iar dacă trebuie să citească opera literară a unui scriitor român cuprins în programa școlară, consideră această activitate inutilă, o adevărată pierdere de timp? Mă întorc iarăși în anii mei de gimnaziu, când primele zile ale noului an școlar aducea în catalog prima notă la limba și literatura română, obligatorie fiind prezentarea caietului de lecturi ce conținea fie rezumatul operelor citite în timpul vacanței, fie scurte citate, fragmente ce ne vor fi impresionat mai mult. Ne solicita profesorul până și analize gramaticale, morfo-sintactice... Datorită acestor profesori am continuat să citesc și mai târziu! Nici matematica nu era uitată, caietul de probleme și exerciții suplimentare făcea parte din viața noastră de școlari. Așadar, de unde elite dacă învățământul nu cere de teama elevului sau a părintelui! Tinerii noștri nu cunosc valorile definitorii speciei umane, nu vor să audă de valori culturale, sunt plictisiți sau mai bine zis indiferenți, nu manifestă pic de curiozitate să descopere prin studiu individual ce oameni de valoare au dat lumii locurile lor natale: vatra satului în care s-au născut și prin extensie vatra țării românești. Ar fi surprinși și deosebit de mândri să afle că din ținuturile vasluiene s-au ridicat domnitori, istorici, oameni de știință și de artă, muzicieni, actori, artiști plastici, pedagogi, cadre universitare, cercetători, economiști, ingineri, eroi care s-au jertfit pentru țară. Dacă ar frecventa bibliotecile mânați de pasiunea lecturii, trecând de la o carte la

alta, ar descoperi mai mult ca sigur cum de-a lungul a peste 150 de ani de existență a Academiei Române, s-au afirmat, devenind membri de onoare ai acesteia, pleiada de academicieni vasluieni provenind din diverse domenii precum botanica, chimia, economia, filologia, filosofia, fizica, geografia, geologia, istoria, ingineria, jurisdicția, matematica, medicina, sociologia, teologia, zoologia. Elite în toate domeniile cunoașterii umane, elite din toate timpurile. Însă **nu poți aprecia sau iubi ceea ce nu cunoști**. Trecutul istoric, străbunii, valorile noastre spirituale românești neștiute, necercetate se pierd de la o generație la alta, afundându-se în uitare până la pierderea identității. Tinerii noștri trec prin școală grăbiți, gândind doar la mașini, bani, ceasuri, computere, bijuterii... acestea sunt valorile lor!

Ce se va întâmpla când generația matură se va risipi, ce rămâne în urma celor ce azi având peste 50 de ani mai luptă pentru păstrarea tradițiilor, mai trag câte un semnal de alarmă strigând pericolele ce pândesc? Elitele acestei generații încearcă din răspuțuri să salveze valorile locale, naționale, universale de rugina uitării, încearcă să producă amintiri culturale acestor tineri, chiar și prin simple evocări (în săli de instituții de cultură sau pagini de ziare și reviste), reliefând evenimente, oameni, fapte istorice și culturale remarcabile pe aceste plaiuri. Pentru că din totdeauna elitele au fost conștiente de rolul lor, de misiunea lor civilizatoare, pentru că elitele și-au asumat responsabilități nu doar față de societate ci mai ales față de cultură și valorile culturale.

Absența unei elite va produce daune greu de acoperit, căci fără producții literare contemporane, fără contribuții substanțiale la dezvoltarea științelor, fără descoperiri istorice, neavând cine să le genereze și nici cine să le promoveze, interesul pentru toate acestea va scădea drastic, iar segmentul de public capabil să înțeleagă, să emită interpretări și proprii păreri se va îngusta atât de mult, încât **tare mi-e teamă că ne vom transforma curând într-o nație de analfabeți funcționali**. Să nu uităm cum tinerii capabili iau drumul străinătății, urmează cursurile colegiilor și universităților de renume, ceea ce nu e rău, așa perfecționatu-s-au Racovița, Ralea... Pierderea este atunci când geniul lor aduce lauri țării de adopție și nu sărmanei României, nevoită să importe valorile create de cetățenii ei, nevoită să privească neputincioasă cum premii Nobel se duc la românii cu cetățenii europene. Noroc că bunul simț al acestora nu s-a rătăcit pe drumul stabilirii lor în țările de pe atâtea continente, loiali țării în care au învățat abecedarul vieții și-au recunoscut cu mândrie rădăcinile românești...

Și dacă am început cu un proverb, voi încerca să finalizez cu o legendă. Se spune că un matematician arab a fost întrebat ce valoare reprezintă omul în matematică, iar el a răspuns: „*Dacă omul are bun simț și caracter= 1. Dacă mai este și frumos=10. Dacă mai are și bani=100. Dacă se mai trage dintr-un neam nobil=1000. Însă dacă dispăre simbolul bunului simț și al caracterului, adică cifra 1, rămân doar zerourile*”.

Mihaela Ochianu este lucrătoare cu cartea și cercetătoare la Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui.

In memoriam

(13 apr. 1935 - 18 febr. 2020)

C. D. Zeletin

Zdrențe în paradis

Spandugino

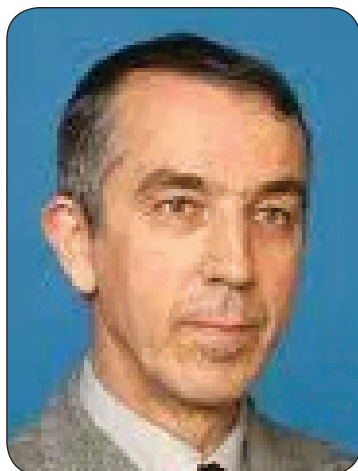
Sentințe

- **Valoarea** este absolutul corupt de relativitate printr-o acțiune numită de bătrânii noștri **prețaluire**. Un paradox lexical stă în aceea că expresia „fără preț” desemnează două entități lexicale aflate la antipodi.
(9 ianuarie, 2020, București)
- Totdeauna rostirea cuvântului **juvaer** mi-a trezit în închipuire imagini ale arderii. Cât de surprins am fost deci aflând că în sanscrită *jwara* înseamnă jăritic!
(vol. *Adagii*, 1999)
- Mulți scriu, puțini scriu...
(vol. *Adagii*, 1999)
- Excesul de erudiție este vulgar; lipsa - penibilă.
(vol. *Adagii*, 1999)
- Orice carte citită e parcursă, dar nu orice carte parcursă e citită...
(vol. *Zdrențe în paradis*, 2012)
- Și norii se ciocnesc între ei, dar la înălțime!
(vol. *Zdrențe în paradis*, 2012)
- Gândești adânc, înaintezi încet; gândești superficial, aluneci în toate părțile...
(vol. *Zdrențe în paradis*, 2012)
- Din nefericire, adevărul trebuie stabilit, chiar dacă plutește în aer...
(vol. *Zdrențe în paradis*, 2012)

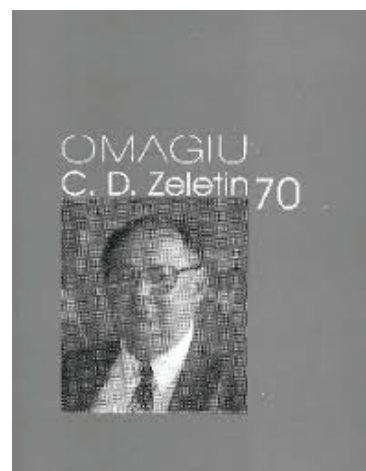

„Urma-ți va fi cunoscută pe-unde ți-ai purtat scânteia...”

(Al. Vlahuță, *Din prag*)

Analize... gramaticale

Investigații facultative

Când rostim cuvântul „analiză”, ne ducem cu gândul la un complex de examinări minuțioase ale unei situații sau ale unui caz. DEX-ul (2016) pune în prim-plan analiza din domeniul chimiei, urmată de sintagma „analiză matematică”. Despre analizele medicale nu ne spune nimic, ca și despre analizele gramaticale.

Recuperatorul

Se numește C. D. Zeletin (13 apr. 1935-18 febr. 2020) și este, ca profesiune, biofizician. S-a afirmat pregnant în domeniul analizelor de finețe din domeniul de competență, dar cu aceeași forță a ideilor s-a impus și în perimetrul literelor. S-a ocupat de traduceri din limbi romanice (franceza și italiana), a scris versuri și memorialistică, iar ocazional a așternut pe hârtie gândurile unui vorbitor pasionat de limba română. Cu aceeași minuțiozitate cu care ar fi determinat structura unei substanțe prin identificarea elementelor constitutive, a descompus unitățile morfosintactice din care ne alcătuim mesajele.

Nedreptățiul dativ

Surprinzător, medicul-scriitor a sesizat o realitate pe care puțini dintre noi ar fi remarcat-o: „scăderea în limba românească a frecvenței de apariție a dativului”. În câteva eseuri publicate de Revista „Ateneu” la rubrica sa „Gaură-n cer”, deplângea starea precară a celui de-al patrulea caz, după nominativ, acuzativ și genitiv.

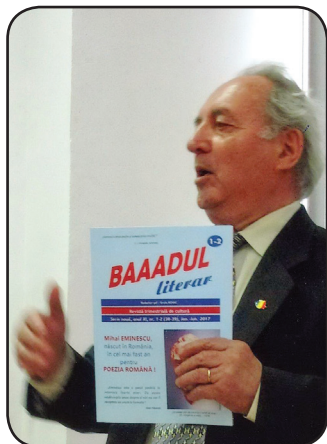
Tânguirea ca atenționare

Cu știința hermeneutului, C. D. Zeletin ne creează un portret al substantivului verbal: „Biet sufletul omului se tânguie după ceva ce s-a dus și întârzie să se întoarcă ori după ceva ce s-a dus fără să revină vreodată, năruindu-se în ireversibil... Tânguirea e glas al speranței rănite, preludiu al spaimei în fața deznădejdiei, cântec al amintirii, lirică a pierderii. Te tângui după ceea ce ai iubit. Te tângui și după ceea ce iubești” (Iarăși tânguirea după dativ, în „Ateneu” 4/2012, p. 8).

Apelul la sursă

C. D. Zeletin se respectă și în privința bibliografiei consultate. Nu s-a dus la un modest manual, fie el și de liceu, ci a deschis Gramatica de bază a limbii române, editată de Academia Română în 2010, plonjând „în mașinăria implacabilă a unei gramatici definitive, termitieră, unde nu mai era loc pentru silfii și zefirii mei gânditori”. Aici dă de exemple ca „pironit locului”, „așterne-te vântului”, pentru dativul locativ, ceea ce-l face să afirme că acest caz este „o rămășiță nobilă a limbii, nu un deșeu” și că „dativul cade pentru a se înălța”, având „putere evocatorie sporită”.

Cult cum puțini au fost, C. D. Zeletin scotocește în scrierile de la noi și dă contexte ca acesta: „Tot trag nădejde să vină o vreme când oamenii să fie mai următori *loruși* și să ducă la capăt ceea ce încep”. Aluzia era la defectul nostru de a tergiversa ori a renunța la un proiect, lăsându-ne... lenii.

Eminescu. Patru silabe care pe mulți încurcă..., în loc să-i dumirească

Mi s-a mai întâmplat, poate o să mi se mai întâmple să vorbesc despre Eminescu, dar acum, când se sleiesc 34 lustri de la ivirea lui în lumea românilor, cuvintele ar putea să mi se pară scunde, iar ale mele neavând strășnicia aburcării spre semnul de sus „ce exprimă adevărul”. E dificil Eminescu. De aceea, el trebuie panoramat atent, uneori și vizual, pentru a decela mulțimea de referințe la realitate, decoperindu-le pe cele istorice, culturale și artistice. Fiind nevoie de un fundament mental, voi încerca o consolidare a lui...

„Din munți bătrâni și din păduri mărețe/ Se nasc izvoare, ropotind se plimbă,/ Deprind pe rând oceanica lor limbă/ Și sunt în codri pustnici cântărețe.// Spărgând prin stânce albia lor strâmbă/ Se legăn bine line și fac valuri crețe./ În drumul lor ia firea mii de fețe -/ Aceleași sunt deși mereu se schimbă./ Dar cu adâncul apei s-adâncește/ În glasul lor a sunetului scară./ Devine tristă - rânduri-rânduri crește,/ Pân'ce urnindu-se în mare-amară/ - Ca fluviu mândru, ce ostenit mugește -/ Al tinereții dulce glas de mult uitară.” (*Coborârea apelor*, 1876)

Simțirea, se măsoară. Nesimțirea, nu. Simțirea o ai sau n-o ai. Ea se nsoțește cu cunoașterea, chemând după ea priceperea. Poate nu întâmplător, făcând poate apel și la conciziune, poetul-filosof Lucian Blaga ne atenționează: „*Intellectualul adevărat este cel care gândește rapid și sintetic*”. Eu cred că și din această pricină ne amintește ipotezeanul că „*E împărțită omenirea/ În cei ce vor și cei ce știu./ În cei dintâi trăiește firea,/ Ceilalți o cumpănesc ș-o scriu.*” (1876). Având conștiința rolului său, Poetul își stabilește fără echivoc ținta: „*Dară nime nu m-a face/ Să mă ieu dup-a lui flaut;/ E menirea-mi: adevărul/ Numa-n inima-mi să-l caut*” (1876).

Adevărul! Nu știu care este cea mai bună

versiune a mea, trudesesc pentru a-mi asigura una, dar mărturisesc că Eminescu, în loc să mă împace cu mine, mă frânge cel mai ades și mă părăsește chiar când sunt pe cale să intuiesc limanul. Iar școala, ȘCOALA în care mi-am pus speranța deslușirilor, cu ce m-a ajutat?! Mi l-a arătat ca pe o poză în sepia pe Eminescu, din urma căruia lăsându-mi-se câteva „surcele” ne semnificative de gând banal și ostenit de-atâta repetare, dar adevărul?! Mi-a fost ascuns, refuzat, parafrazat, răbindu-mi adolescența și lăsându-mă olog pentru o prea lungă vreme. Târziu, foarte târziu, când mi-am permis să sar pârleazul în altă... grădină, am descoperit, printre altele multe, *Povestea magului călător în stele*, scrisă prin 1872. Și-am tremurat citind-o, de câte ori nu știu, dându-i acum dreptate poetei Ana Blandiana care spunea oricui voia s-o asculte: „*Situația cea mai dramatică o are Eminescu. Eminescu este cel mai mare poet român și, în sine, un foarte mare poet ce ar putea fi al oricărui popor. Dar, vai, duce cu el blestemul de a fi predat la școală. Nu mă îndoiesc - adaugă Poeta - că și d-voastră, ca și mine, l-ați descoperit pe Eminescu după ce ați terminat școala*” (15 ian., 2000).

Am revenit, iarăși tremurând, la Mag, i-am luat înfrigurat scrisoarea, iar vâlmășagul ei de „gândiri și de imagini” mi-a verticalizat trăirea, liniștindu-mă. Era contopirea mea de-o clipă cu Eminescu, mă aflam odată cu el, prin intermediul Magului, „*În vremi de mult trecute, când stelele din ceriuri/ Erau copile albe cu părul blond și des/ Și coborând pe rază țara lor de misteruri/ În marea cea albastră se scufundau ades;/ Când basmele iubite erau înc-adevăruiri,/ Când gândul era pază de vis și de eres...*”

Și-am înțeles, stimați prieteni, că viața terestră e ca o ființă trecătoare, trecătoare ca o lumânare care-și știe destinul numai când arde... „*E-aieva*

acea ființă, visele-ți nu te mint,/ Dar nu-i aici în lume... E sufletu-unei moarte/ Pe care-nșă eu însumi pot ca să-l reaprind./ Pot s-o topecs în forma de lut care s-o poarte/ Și idealu-eteric în lut eu pot să-l prind,/ Dar nu aici. - Aici de viață n-are parte;/ Vom merge-n lumea unde trăiește mai departe."

Cititorul care e cititor adevărat are și viziune. Numai astfel va pricepe că indivizii se petrec pentru a lăsa loc generațiilor, din succesiunea cărora este asigurată eternitatea. De aceea viața e veșnică, moartea necontrabalansând nimic, fiindcă moartea nu există. Ea e un simplu accident, și atât. Cred că de la acest adevăr a plecat Lucian Blaga atunci când a gândit apoftegma: „Faptul că viețile noastre sfârșesc cu moarte, nu înseamnă că moartea este scopul vieții!”

Eminescu a fost Omul care și-a așezat existența sub semnul discreției. Mai târziu, chiar cu mult mai târziu, vârsta lui a ieșit din copertile unei vieți care, aparent, a ars repede, dar care s-a stins la timp. Nicio speculație în jurul expresiei „ce-ar fi fost dacă...” nu-i va fi favorabilă Poetului. Iar de speculații sunt în stare doar superficialii și, eventual, demagogii...

Totul, până la urmă, este să-l ferim pe Poet de ridicol; fiindcă necunoscătorii lui Eminescu își ascund nepriceperea în spatele unor encomioane rizibile. Aflu din excelenta carte a profesorului univ. Doru Scărlătescu, *Eminescu și ispitele eminescologiei* (Ed. Junimea, Iași, 2008), un „amănunt” grăitor, în capitolul „Cu Eminescu la congresul național de hiperbole”, din care vă ofer, poate și spre delectare, un mic fragment, tocmai pentru a constata existența unei „generații Trans” din noua eminescologie. Citez: „Termeni specifici (uneori oximoronic) ai acestui limbaj universal sunt...: lucurile magmatice, spectroscopia magmei, pirofera operei, poetica hologramei, sentimentul eonic, metafizica disimetriei, cheoda, enantiomorfismul, vidul intraviral, geometria incendiată, efectul Pompei, arsura glacială, paradisul infernal, zborul invers, figurile vidului, trans-limbajul, cosmologia trans”.

O întreagă - observați - aură hiperbolică poposește pe fruntea poetului nostru, ca și când chiar ar avea nevoie de o susținere a neputincioșilor.

Și pentru că trăim o vreme plină de neliniști și întrebări, să veghem ca măcar eminescologia să se manifeste cu bun simț, fără exagerări de tip „foc bengal” sau encomioane inventate fără talent, dar cu aroganță...

Dacă, prin absurd, Eminescu ar poposi la acest virtual Congres național de hiperbole, ori s-ar prăpădi de râs, ori ne-ar aminti catrenul său din 1874:

„Scroafa se lăuda unei leoaice:/ - Ca mine-n toată lumea nu-i/ O mamă, care s-aibă-atâția copii!/ - Ai mulți, răspunse asta, **UNUL** eu,/ Dar este **LEU!**”

Să-l cuprindem, deci, pe Mihai Eminescu, fiecare după putință, așa cum este. Și el chiar este după

cât și cum îl pricepem. Să nu lăsăm doar la ceea ce Școala ne-a dat. Școala e un mijloc, nu un scop. Iar mijloacele, de regulă clară, se adaptează zilei, vremurilor, cerințelor, intereselor. Să-l ascultăm, în consecință, pe Mihai Eminescu, cum am asculta vorba celei care ne-a dat viață: *Stelele-n cer*.

Stelele-n cer
Deasupra mărilor
Ard depărtărilor
Până ce pier.

După un semn
Clătind catargele,
Tremură largele
Vase de lemn;

Niște cetăți
Plutind pe marile
Și mișcătoarele
Pustietăți.

Stol de cocori
Apucă-ntinsele
Și necuprinsele
Drumuri de nori.

Zboară ce pot
Și-a lor întrecere,
Vecinică trecere
Asta e tot...

Floare de crâng,
Astfel viețile
Și tineretele
Trec și se stâng.

Orice noroc
Și-ntinde-aripele
Gonit de clipele
Stării pe loc.

Până nu mor,
Pleacă-te, îngere,
La trista-mi plângere
Plină de amor.

Nu e păcat
Ca să se lepede
Clipa cea repede
Ce ni s-a dat?

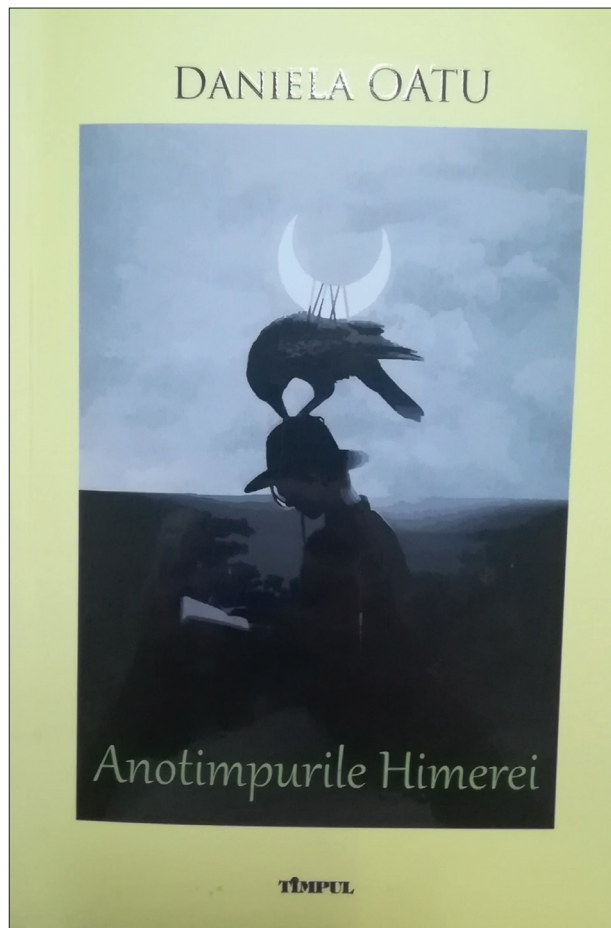
Întrebare pe care ne-a pus-o în 1879 și la care așteaptă și astăzi răspuns...

14-15 ianuarie, 2020

Reflecția ca posibilă plăsmuire

„Orașul mic în care locuiesc/ are ochii mirați ai bunicii/ când află de la nepoți/ cât de scumpe sunt/ în străinătate/ sentimentale...” (pag. 124).

Citindu-i CARTEA*, mi s-a părut că întreg demersul liric al **Danielei Oatu** este o plăsmuire. Dar am recurs, nu știu din ce impuls, la un marafet; am „rupt” din locul lui, cam cu anasâna (de proclat ce sunt!), textul poeziei „Orașul în care locuiesc”, conferindu-i astfel privilegiul de a sta în fruntea volumului. Și-am (re)citit poeziile, începând cu **aceasta**; care, luându-și în serios rolul de proimion ideatic, mi-a dezvăluit direcțiile intenționale ale poetei. La final, neobosită nici de cele 120 de poeme, nici de bogăția nenumărabilă a motivelor care susțin sensul complet și independent numit temă, memoria mea a reținut zvonul, iscat de lectură, că toate anotimpurile - inclusiv cel al Himerei - pot deveni, și pentru o clipă măcar, pretext de reflecție și de sentimente contradictorii. Dar eu, nefiind Bellerophon (și acum fără Pegas!), nu mă voi război cu fantasmile, observându-le doar...

Cunoscându-i binișor poezia Doamnei, poate nu din lectura tuturor volumelor, dar, sigur, prin „citirea” zbaterilor lirice ale poetei, voi spune că **Anotimpurile Himerei** e o carte la fel ca toate celelalte, anterioare, însă nu se aseamănă. Privești doi copilași gemeni, cu chipuri absolut leite; puțini vor fi aceia care să observe indescriptibilul semn deosebit. De aceea, am tupeul moderat de a previziona că volumul în discuție cu greu (sau defel!) va putea fi ajuns din urmă... Înțeleg perfect rațiunea structurii compoziționale: ...*dantești*, ...*(ale) zâmbetului*, ...*(ale) Himerei*. Altfel, nu! doar așa putea Poeta să-și mascheze „*Supremele eșecuri*” ascunse „*sub vestonul vieții*”, alături (și în tandem perfect) de „*arma zâmbetului/ sursă de apărare/ precisă/ imbatabilă/ ușor de manevrat...*”

Să știe cititorul-cititor că nu întâmplător Daniela Oatu a „răsadit” în fiecare din cele trei „lanuri lirice” câte un... „mac îmbujorat”, poemele acelea statuând spiritul... semănătorului. Un cronicar serios nu dănuiește cu florile stilistice (asemenea Poetului cumpătat); din pricina asta evidențiez reprezentările globale exprimate prin poeme-intenții exponențiale de către autoare. Poemele primei părți sunt cu adevărat „dantești”. Versurile care însumează trăirile (noastre): **Paradisul** „de dincolo de geamandură”, **zilele** „ce stârnesc”, care „nu reușesc” sau „în laț”, **clipa** care „înmoaie degetele în veșnicie”, **îngerul** (în ipostaze variate), **dorul**, **iertarea**, **Infernul** în care „la preț redus e respirația”, **curcubeul** cu „vinovățiile” lui, **noaptea** „tocmită să-mpace Paradisul cu Infernul” (Genială și subtilă aluzie!), **sufletul** care „se tot surpă/ cu spatele la propriile zidiri”, **Purgatoriul** către care duc „toate zborurile spre Paradis”, **tunelul** la capătul căruia „lipit de geam/ mugurele obrazului tău/ înghețat/ se scurge”, **milostenia**, **apocalipsa** „interesată de bunul mers al lumii”, netezesc poteca spre **zâmbet**, dar și spre **Himera** reproducă în forme, imagini și umori, greu de acceptat că mulțimea lor ar încăpea într-o viață...

Dacă din secțiunea primă, **Poemul răpitor** mă îndeamnă să-l recomand în postura lui de călăuză („*De ce, Doamne,/ vine o vreme/ când poetul poate/ să-și probeze costumele/ să se-ntindă în pat/ să-și împreuneze fericit mâinile/ să nu scape din ochii închiși/ poemul răpitor pregătit să-și ia zborul?/ Când inima vântului va bate ușor peste el/ de ce, Doamne,/ ne lași pe noi/ să-nvelim cu grijă cerul/ să nu-i rămână vreo aripă afară?*”), o

fac din îndemnul susținut de un simț negrăit și cu îndemnul de a nu scăpa cumva aburul acelei retorici regale dificil de găsit chiar la creatori mai încercați. Pentru reușită însă, recitirea poemului vă va oferi clipa unică de reflecție...

„Anotimpurile zâmbetului” par a fi mai dalbe, cititorul trebuind doar a consimți, cu autoarea, că „*Fiecare e o insulă între patru pereți/ noi doi de mână cu natura/ visăm la o planetă numai a noastră/ unde niciodată nu vor survola/ hoții de sentimente*”. Nefiind edenice dară, aceste anotimpuri (...ale zâmbetului!) omului vremelnic i-au amintit de darul primit cândva pentru a-și măsura rațiunea: **conștiința**. În „creșterea” lui intervine natura care, renunțând la postiş, îi clopoțește clipa (adeseori clipele) când să-și rememoreze că **până și** curcubeul, cu parțial-veșnica lui prezență discretă, seamănă (ar putea semăna!) cu succesiunea generațiilor, aceasta asigurând, de altfel, eternitatea. Stă mărturie „invenția” lirică a Danielei Oatu, **Make-up**: „*Când ieșea în oraș/ pictorița de la trei obișnuia să se machieze/ strident/ înainte de-a intra în casă/ ștergea cu grijă orice urmă/ de ruj/ de rid/ au venit ploile au inundat luna/ îngerul a pornit alarma/ ziua curgea liniștită/ nu știu care dintre nuanțele curcubeului/ a zgâriat-o mai întâi pastelând-o/ nici culoarea care a ucis-o/ deși curcubeul obișnuia să se fardeze discret*” (pag. 68). Totul e ca o parabolă care trezește rațiunea (Nu la toți adormiții, totuși!), poem al cărui final, irupând liniște, generează zguduiri printre semenii crescuți în destul.

Dacă am înțeles bine gândul neexprimat explicit și nelăsat slobod sub forma vreunei aluzii firave, „anotimpurile Himerei” le-au absorbit și pe celelalte, ca o veritabilă „gaură neagră”. E prea directă, în sinceritatea sa, reflecția din finalul poemului (fanion, după opinia mea!) „*Orașul în care locuiesc*”: „*orașul mic în care locuiesc/ doarme împăcat/ îmbrățișându-și conductele/ prin care/ sângele apă nu se face*” (pag. 125). Cu un limbaj aparent simplu, Daniela Oatu îmi întărește certitudinea că e un încercat „meșteșugar” al versului, realizând totul zâmbind și fluturând zâmbetul, după cum singură recunoaște, ca pe o armă. „*Când între tine și lume/ se descarcă tăcerea din urmă/ important el/ cum te înarmezi/ să nu fumege deja/ clipa de față/ viața aceasta de unică folosință/ O alegere excelentă/ arma zâmbetului/ sursă de apărare/ precisă/ imbatabilă/ ușor de manevrat/ de sub vestonul vieții*” (Arma zâmbetului, pag. 119).

Spuneam undeva, mai sus, că *Anotimpurile Himerei* nu seamănă cu nicio altă carte anterioară, scrisă de Daniela Oatu. Nu mă dezic. Pretext de

reflecții adânci este cartea, sentimentele sigur vor fi contradictorii, mai cu seamă că sunt destui care mimează dezbateră poeziei, dar n-o citesc. Și-atunci...

Daniela Oatu este o poetă serioasă, nu numai prin vârsta ei (poetică!), ci prin cultura ei, prin lecturile ei, prin deschiderea spre contemporan, pe care le mărturisește cu bucurie și sinceritate netrucată. „*Le-am așteptat cu pâine și sare/ cu surle și trâmbițe/ să sufle în lumânări/ Supremele eșecuri*” (Supremele eșecuri, pag. 118). Despre care „eșecuri” e vorba? Dar dacă-i schimbăm calitatea de substantiv în cea de metaforă, zarea se va lărgi și privirea se va întinde. Riscul de a scrie poezie - pentru creatorul cu adevărat conștient de răspunderea sa - nu poate deveni eșec niciodată, este doar o încercare cu folos, în măsură să se „vindece” la varianta... următoare.

Poezia acestui volum este expresia unei reușite. Poemele capătă, pe moment ce înaintezi în lectură, forță și credibilitate, pentru că par „rostite” dintr-o suflare, iar zicerile apoftegmatice („*încă un strat de singurătate/ pe gândul la tine*”, pag. 70), alături de imagini descriptive mărețe prin simplitatea lor („*În colții toamnei/ scheletul soarelui/ aproape rotund*”, pag. 69) sau introspective („*După cum tremură/ în bătaia vieții/ nu cumva și venirea mea pe lume/ e tot o plăsmuire?*”, pg. 106) susțin pletorica motivelor nenumărate ale volumului. „Autenticitatea în scriitură” (Marin Mincu) este încă o calitate a acestui volum situat firesc deasupra celorlalte. Un argument ar fi acela că Daniela Oatu este poeta care, dacă nu insistă, repetă pe alocuri ideea legată de locul privilegiat al condiției poeziei și a poetului. Exprimată cu discreție, cu gingășie și cu talent, această idee iat-o în poemul „Psalmul ultim al Poeziei”, în care scriitoarea semnează netremurat statutul său ontologic: „*Veni-va vremea când/ fără flori,/ fără soare,/ fără frunze/ fi-vor cuvintele/ Tristețile lor albe/ Vise vor topi în palme.../ Fără sânge/ fi-va penița/ din care s-au întrupat/ revărsa-se-vor ceruri peste margini/ fiecare anotimp va trebui/ să-și ducă singur crucea!*” (pag. 94).

Închei și eu cu un ultim vers strigat al cărții: „o furnică încearcă marea cu degetul!”...

2 Februarie, 2020, Bârlad

* *Anotimpurile Himerei*, Editura Timpul, 2019, Iași.

STAU (NE)DUMERIT PE MARGINEA FOII DE SCRIS

Valentin Talpalaru despre care scriu acum a nu e Valentin Talpalaru pe care l-am cunoscut, hăt, ani mulți în urmă. Vorbește altă „limbă”, gestică e mai controlată, mersul mai așezat, doar graba de a pricepe mai repede (și se enervează din te miri ce, dă replici sacadate și neterminate!) se simte în fiecare mișcare a capului dat pe spate, de parcă ar vrea să spargă cerul „cuiva” cu ochiul unor întrebări. „Toată ziua am stat de pândă/ să văd pe unde intră cuvântul./ (...) / Iar eu, în ignoranța mea,/ confundam gestul tău,/ cel cu fluturatul batistei/ pe celălalt mal/ cu semnul că de fapt, cineva,/ îmi arată cu un deget mov/ cum se țese povestea/ fără cuvinte cu fir de paie/ în jurul casei/ cu obloanele ferecate/ și semințe de mai încolțind/ ca o depărtare verde...” (pag. 71). Pare a fi confesiune, dar nu-i; e mai mult un fel de reflecție despre cuvânt(ul) ca obiect, dar care, devenind subiect, se metamorfozează într-un delir care se pierde undeva, dincolo de punctele de suspensie...

Am citit-recitit poemele și, da, sunt chiar 35! Așa o fi ieșit din numărarea lirică sau atâtea trebuia să răspundă la apel? La a nu știu câta lectură, eram ca ameteșitul trecut printr-o cramă; și pentru că nu știam nici eu „unde e adevărul”, fiindcă cineva pusese „lespedea grea a minciunii deasupra”, m-am întors la pagina 17 (Poemul 2), furându-i, ca-ntr-un joc, parantezele: „Să caut cuvântul la El spui/ Să caut tăcerea la El spui/ Să nu-l întreb nimic, spui/ Și acesta e doar începutul, spui.”

Ce-mi spune jocul meu? Că Valentin Talpalaru a descoperit conciziunea - deși o pune între paranteze - care, de fapt, este esența căutată, să zicem, de-o viață. Cuvântul-cuvânt chiar este o obsesie a poetului, această idee (fixă) fiind argumentul că nu mimează poezia, o trăiește frenetic (și revoltat parcă) în speranța descoperirii adevărului că el e unic, iar disperarea (care „stârnește râsul”) e doar o formă, o altă formă a singurătății care-ți prilejuiește întâlnirea cu „chipul/ pe care nu mi l-am văzut niciodată” (pg. 40). Acum, reflecțiile-întrebări iau locul acelu

„Cineva - habar n-am cine e diversionistul - / (care) a început să schimbe într-un joc cinic fotografiile/ cu altele, în care noul personajul/ începea să dea semne de inteligență - să spunem - / aproape convingătoare. Nedumerirea/ mea era și mai mare pentru că/ singurul chip despre care se zicea/ că-i al meu era cel din oglindă.” (pg. 39).

Poemele lui Valentin Talpalaru conțin, astfel, tot atâtea confesiuni care doar aparent sunt împetritate. Prin natura conținutului afectiv ele curg firesc printre accente elegiace, lirismul lor potențând o tristețe organică, din cultivarea căreia autorul apare ca poet structural elegiac. Izvorul acesteia e chiar „capătul străzii Măicuța”. Aici, șanțul „în care se bălăcesc copiii după ploaie” e ca un fel de Lethe, una din apele Infernului, ea făcându-i pe cei morți să uite viața pământească, fiindcă „mureau oamenii unii după alții/ fără noimă/ pe strada Măicuța/ iar acolo, în capătul ei,/ în băătăură, nu încolțea nimic”. Izvorul acesta e și al tristeții, lirismul găsimu-și o polarizare pe motive reflexive prin atingerea treptei de contemplație intelectuală. Trăirile esențiale ale existenței îi întrețin poetului sensibilități metafizice: moartea, timpul, poate și altele.

„Nu înțelegeau oamenii/ cum de se scurtează strada/ și odată cu ea umbrele și/ de ce latră câinii și ziua/ de ce se usucă și/ cuiburile de barză/ iar de la capătul străzii Măicuța/ se auzea un chiot” (pg. 28).

Moderne în forma lor, poemele dezvoltă o armonie interioară familiară pentru încercați, poezia apărând de pretutindeni; deprinderea, printr-un joc avatar, capătă forța harului poetic și simțirea se manifestă prin plăcerea afectului. „Să ne așezăm pe lacrima asta/ ca o piatră/ să facem/ ordine în tristețea asta, în deznădejdea asta,/ cu înțelepciunea noastră de muritori/ de pe o zi pe alta./ Eu mă țin minte/ din vremea în care ciocăneam cu degetul/ în oul de pasăre și dinăuntru/ se auzea intră./ Tu erai mai tot timpul afară./ Așa ai putut să înveți/ alfabetul singurătății/ căci ce altceva poți face afară/ fără aripi, fără lumina cea neagră/ cu care legi la ochi

iarba/ și ea ne caută și ne găsește...” (pg. 21).

Volumul întreg e al unui topos în care se trăiește o poveste cu atâtea momente câte poeme a trimis poetul spre noi ca, printr-o „consultare” discretă - cuantificată ar zice fizicianul, dar Valentin Talpalaru e filosof! - să le... botezăm; numai așa dobândește credibilitatea, iar Strada Măicuța devine întinderea, cu depărtări și vecinătăți, în care cititorul-cititor, dar mai cu seamă peripatetic, va descoperi o semantică sibarită a mulțimii de metafore ezoterice, cu riscul de a „rămâne mereu

repetent într-a întâia”, dar și de a-și pecetlui certitudinea că *35 de poeme în căutarea unui titlu* este cea mai bună carte de poezie scrisă până azi de **Valentin Talpalaru**. Cineva poate o să mă contrazică! „Asta nu te privește - zic/ la asta se gândește mereu altcineva...”

* Valeriu Talpalaru, *35 de poeme în căutarea unui titlu*, Editura Junimea, 2019, Iași, 85 pagini, un Cuvânt însoțitor („Fluviul Lethe de pe Strada Măicuța”) de Ioan Holban.

George Coșbuc în agerimea lui Serghei Coloșenco

„Punct ochit, punct lovit!” Așa spune o veche și populară zicere românească, dar variante ale acesteia găsești mai în toate limbile. Așa de pildă, din oralitatea nemțească, dramaturgul Friedrich Schiller (1759-1805) a „împrumutat” un episod: o săgeată țâșnită dintr-un tufiș îl străpunge pe tiranicul staroste Gessler drept în inimă. Întâmplarea n-a prea uimit pe nimeni, fiindcă toți știau că un asemenea țintaș nu putea fi decât Tell. Așa se explică replica din drama germană *Wilhelm Tell*: „Aceasta-i lovitura lui Tell!”, expresie încetățenită deja, spre a recunoaște un autor după măiestria lui caracteristică.

Poate părea lungă introducerea, dar un creator reputat ca *Serghei Coloșenco* merită asemenea efort.

Rebusul este o formă a artei culte care se adresează mentalului de înaltă cultură, mai ales când temele alese au atingere serioasă cu zone în care inteligența nu se poate manifesta fără o cantitate nemăsurabilă de informații. Și ca să nu lungim prea mult explicația, Serghei Coloșenco, un profesor doct (cu adevărat doct!) de literatură română (și nu numai) este un reprezentant, recunoscut ca atare de „breslași”, al REBUSULUI, în zona Moldovei, cu precădere, și-n restul țării, de facto. La el, proiectul prefigurat e (și) proiectul realizat...

Temele zecilor de mii de careuri rebusistice oferite amatorilor de către Serghei Coloșenco sunt aparținătoare unor ramuri diverse ale culturii și științei universale. Dar, temele predilecte ale maestrului sunt selectate din literatura română sau și a altor neamuri. Biblioteca „Rebus”, ctitorită de profesorul rebusist, a adunat pe „rafturile” ei peste suta de volume, fiecare având minimum 30-40 pagini, majoritatea formând-o cărțile despre scriitori de notorietate români și străini: Eminescu, V. Alecsandri, B. Șt. Delavrancea, Ion Barbu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, George Bacovia, Victor Eftimiu, Șt. O. Iosif, Dimitrie Anghel, Magda Isanos, Vasile Voiculescu, Alexandru Vlahuță, George Topîrceanu, Mateiu Caragiale, I. L. Caragiale, Alexei Mateevici, Grigore Vieru, Nichita Stănescu, Cezar Ivănescu, dar

și Teatru... în rebus (Teatrul „Victor Ion Popa” din Bârlad), Dacia literară. Nu lipsesc din „careurile” sale pictorii români de ieri și de azi, mari compozitori și cineaști. Dar și...

Ultima, cronologic vorbind, „ispravă” a lui Serghei Coloșenco este *cartea* de față despre *George Coșbuc*.

Am impresia, deloc întâmplătoare și cu atât mai puțin vagă, că Serghei și-a asumat responsabilitatea Sectorului „Restitutio” al Literaturii Române, atât de puțin (și de rar!) frecventat în democrația acestui mileniu... I-aș ruga pe amatorii de teste periculoase (vai!) să nu încerce așa ceva cu tinerii liceeni întâlniți („în vreo librărie? nu!”) pe stradă sau în vreun club (bar). Credeți că-și va aminti (- Ar fi bine...) cineva că George COȘBUC s-a născut la 20 septembrie 1866 și că s-a stins din viață, mâhnit și nemângâiat, în ziua de 9 mai 1918?!

Tocmai pentru că e un intelectual-om complex, și deloc complicat, nu l-am întrebat pe Serghei Coloșenco de ce s-a... oprit (și) la Coșbuc, după cum o asemenea întrebare nu i-am adresat-o nici despre ceilalți, foarte mulți, scriitori pe care i-a... încrucișat. Dar n-am nicio îndoială că s-a gândit, printre altele, și la prietenia Lui cu Alexandru Vlahuță, fiu al meileagului tutovean, care era elev, la Bârlad, pe vremea când aici apărea ziarul „Semănătorul”, altul, bineînțeles, decât cel scos de cei doi, la București, în 1901. Și au avut, ele existând în sufletul său de acum, un cuvânt și impresiile din vremea când i se preda, la școală, în adolescență, LECȚIA COȘBUC. De-atunci a aflat despre precocitatea înclinației de a scrie versuri, despre vocația lui poetică și de fecunditatea creativă prelungită până în anul morții, despre remarcabilele lui pasteluri („*Zărite de farmec pline/ Strălucesc în lumină, / Zboară mierlele-n tufiș/ Și din codri noaptea vine/ Pe furiș*”), despre imensa și complicata lume a satului, al cărei bard obiectivo-liric a fost, despre revolta lui sinceră și românească („... *Hristoși să fiți, nu veți scăpa/ Nici în mormânt!*”), despre mulțimea sentimentelor lui care

nu scăpau nicio legătură cu tot ceea ce avea vreo atingere cu pământul și limba strămoșilor...

Despre toate acestea și despre alte câteva „aspecte” ale creației coșbuciene s-a grăbit Serghei Coloșenco să ne informeze, utilizând însă alte mijloace decât cele clasice, didactice, cu care suntem obișnuiți. Rebusul e folosit de autorul nostru nu ca să atragă prozeliți, ci pentru a înlocui o posibilă monotonie, poate chiar plictiseală, cu un nerv nou: tot o cântare, dar de alt tip; tot un studiu, dar unul ludic, dătător de *alte* satisfacții.

Volumul *George COȘBUC, bibliografie în... rebus*, purtând semnătura onorantă a lui *Serghei Coloșenco*, creează un prilej propice cititorului și dezlegătorului bun să re-descopere parfumuri uitare ale liricii Celui care, în 1889, prin celebra baladă-poemă „Nunta Zamfirei”, intră triumfal în poezia

română (T. Maiorescu), continuându-l parcă pe Mihai Eminescu din „Călin (File din poveste)”, trecut la cele veșnice chiar în același an. O carte supusă tuturor regulilor milenare ale rebus-ului, dar care, prin gânditele profund definiții careuristice, urcă acest mod de a apropia literatura de nevoia documentării și a cercetării la înălțimea cerințelor de înprospătare a mijloacelor de accesare la izvoare.

Serghei Coloșenco este, fără deșarte laude de care n-a avut niciodată nevoie, deschizătorul de căi, puțin bătute, pentru descoperiri ce ni se pare adesea că le știm. Așa o fi; doar că d-l Serghei Coloșenco ne călăuzește *altfel*, numai El cunoscând... poienile în care se află flori cu puternică aromă de paciuli...

Bârlad, 24 martie 2020

EMINESCU SUB SEMNUL LUI... 39!

Că nu mai este la modă înprospătarea permanentă a conceptului de *valoare umană*, poate chiar din pricina altor „priorități” mai (și mereu) presante, nu deranjează, bag seamă, pe nimeni (care-ar trebui!). Îmi amintesc o anchetă realizată de Carmen Chihaia și publicată de ziarul „Adevărul” din 15 ianuarie 2000, pe tema, vai, *De ce este hulit Eminescu astăzi?* Recitind-o, nu numai din curiozitate (Când au trecut, de-atunci, 20 de ani?), am constatat, mai întâi, ce lungă durată poate avea adverbul *astăzi*. Rezonanța semantică a lui nu și-a diminuat deloc intensitatea. *Astăzi* din 2000 este același *astăzi* din 2020. Termenii formulării din întrebare (tembelă prin veritate!) sunt încă valabili, iar dacă am încuraja o... translație, ca în matematică, n-ar fi nevoie de schimbarea niciunuia... (Apropo, am aflat, citind, că între anii 1900 și 1990 s-a conferit titlul de doctor în științe, în România, la 1500 (o mie cinci sute!) de aplicanți; dar între 1990 și 2017 numărul aplicanților, între aceștia cei mai mulți fiind impostori științifici, vai-vai, în stare pură, a crescut doar până la... 67000 (șaizeci și șapte de mii), „vârful” producției fiind perioada 2013-2016.

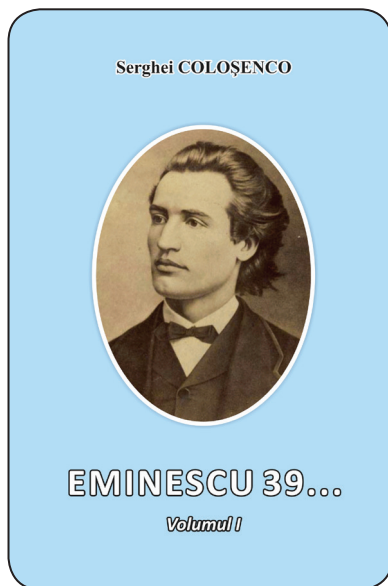
Nu știu prea bine de ce am recurs la paranteză; vreau însă, cu puțina mea pricepere, să vă asigur - fără a apela de data asta la argumente - că orice intenție se împlinește foarte bine dacă nu-și impune o miză anume (adică altceva decât un scop!), ci numai pasiune și credință. Cine se robește pasiunii

și credinței, cine are, altfel zis, un *credo*, are și șansa de a fi... hulit. Înțeleagă fiecare ce poate din spusa mea! Eminescu este cel pe care-l cunoaștem, tocmai pentru că poate fi contestat, „*atentând chiar și la ceea ce este invulnerabil în opera eminesciană*”

(Nicolae Balotă), ori că, scriind „*vremea demolării miturilor*”, „*înțeleg acest demers [...] ca o verificare, ca o reinterpretare a unui mit «eminescian» real și necesar*” (Nicolae Breban). Altcineva (Ana Blandiana) încearcă să nimerească o cauză a scăderii interesului pentru Eminescu, anume că „*duce cu el blestemul de a fi predat în școală*” (cred că din pricina unor profesori inepti sau, chiar, inerti!). Asta și pentru că „*au apărut universități în care literatura română este predată... începând (doar) cu «Generația '80»*”. De parcă până la „*Generația '80*” n-ar mai fi existat literatură! În fine, chiar în unele manifestări internaționale organizate

de Ministerul Culturii, literatura română este prezentată... sectar (elegant vorbind). Scriitori aproape necunoscuți au beneficiat (beneficiază) de adevărate trambuline propagandistice, în timp ce marile valori sunt, adesea, trecute în penumbră. De parcă România ar fi o țară care s-a născut ieri!” (Eugen Uricaru).

Dar vremurile de astăzi, cu toate zbaterile sale în vederea ieșirii din istoveala care nu răspunde niciunei terapii, mai scot la lumină destui pasionați

care „ard de viu chinuit ca Nessus/ Ori ca Hercul înveninat de haina-i”, fiindcă înflăcărarea născută din iubirea pentru valoare nu se uită niciodată. Un asemenea om, căruia *nevoia de Eminescu* i-a devenit călăuză luminoasă asemeni stelei Magilor mitici, este profesorul *Serghei Coloșenco*. Folosind rebusul drept mijloc (atipic) de pătrundere *altfel* în tainele gândirii eminesciene, în fiecare an, la 15 ale lunilor IANUARIE și IUNIE, scoate măcar o carte, în completarea „bibliografiei” Marelui Poet. Prin acest mod, pătimășul profesor de românească - cult, erudit și harnic - vrea să demonstreze că „rareori se întâlnește, cred, în literatura ultimelor două secole, o figură de scriitor și de poet mai complexă și mai completă decât aceea a lui Mihai Eminescu. Inaugurând o epocă profund nouă, el pune de fapt bazele formării unei limbi unitare și moderne a poporului său. [...] Creator cu sentimentul chinuit și ars până la atingerea acelei înalte splendori care face din el unul din cei mai mari poeți ai timpului său și ai tuturor timpurilor, prin omenie, Eminescu rămâne pentru totdeauna unul din maeștrii cuvântului poetic profund inspirat” (Giuseppe Ungaretti; 1888-1970). Vorbele lui Ungaretti, din 1964, nu sunt nici ocazionale, nici protocolare. Ele acoperă o realitate pe care (până și) veciile următoare o vor confirma.

Cartea de față, *Eminescu 39...*, este dovada prezentului, mărturie pentru vremurile (mai bune)

care vor veni și pe care, precum nepoții pe bunici, le așteptăm... Atunci, respectul pentru carte va renaște, stima pentru omul cărții va reveni printre semeni, iar valoarea umană, baza culturii omenirii, își va căpăta poate dreptul de a fi luată în seamă la... priorități.

Cartea (de suflet) a lui *Serghei Coloșenco* deschide (a câta oară!) calea spre asemenea zări. Cele doar 39 - trezeci și nouă - de *trepte* vor fi, cred, destule pentru atestarea nemuririi Poetului Nepereche. Alături de intenția colcăind de sinceritate și iubire ale lui *Serghei Coloșenco* stau și mărturiile scrise ale tot atâtor nume de susținători ai operei lui Eminescu, aleși - chiar dacă, pe alocuri, aleatorii - din alte sute și sute cu aceeași forță de argumentare. Cei 39 de ani, susținuți de 39 de adevărați adulatori, vor arăta celor care știu să priceapă că nemurirea unui Poet nu e strict legată de un număr de ani trăiți printre semeni; e o taină a cărei pricepere, greu de pătruns deocamdată, seamănă cu limitele, și ele dificil de imaginat, ale Eternității...

Volumul lui *Serghei Coloșenco* - am această nestrămutată credință - a fost scris „sub specie aeternitatis”, exact ca în *Etica* lui Baruch Spinoza, mai cu seamă că metoda rebusistică, introdusă în cercetarea primară, a devenit familiară tuturor acelor care nu și-au pierdut încrederea în valorile perene ale spiritului românesc.

VALOAREA PERSEVERENȚEI FAMILIARE

Cine-a zis că perseverența merge mână-n mână cu hărnicia n-a intenționat să facă doar o... aluzie. Pe *Serghei Coloșenco*, zelosul, îl atinge perfect o asemenea parimie, fiindcă nici nu s-au stins bine ecurile volumului I, că al II-lea, acesta adică, s-a și arătat în fața... amatorilor. Volumul *Eminescu 39* (II) mă constrânge să laud osândă lui *Serghei*, care-mi și aduce, în memorie, o veche zicală nemțească: *Dintr-o lovitură doar, nu cade un stejar!* E drept că românul mai spune și „ajunge o... măciucă la un car de oale”, numai că, fiind goale...! *Cartea* e... doldora!

Serghei Coloșenco, ineputabilul, mai cu seamă în ce înseamnă pentru el *Mihai Eminescu*, se ostenește constant să ne arate câtă omenime a fost și este interesată de creația eminesciană, dar și regretul că, El, rebusistul, neavând încotro, din considerente inefabile, ne oferă doar o mică parte, cititorul-dezlegător putând singur, prin investigare volnică, să completeze imensa listă de... eminescieni (consacrați și amatori).

Prefața (mea) din volumul I nu trebuie rescrisă. O voi completa doar, cu decență. Îndemnul la lectură, repetat insistent, poate deveni infructuos. Totuși, am să amintesc, mai mult pentru „dosarul” istoriei literare, că luna ianuarie a anului 2000 e începutul

raftului pe care, până în clipa de acum, au fost așezate, într-o cronologie onorantă, 31 de plachete „Eminescu”, scoase cu o periodicitate care l-ar face invidios și pe cel mai netăgăduit editor din lume; precum și 6 cărți despre Marele Poet: *Enigmaticul Eminescu* (2000), *Sonete eminesciene în rebus* (2018), „*Luceafărul*” în rebus (2019), *Eminescu 39, vol. I* (2020), *Codrul, Măria Ta!* (2020) și *Eminescu 39, vol. II* (2020). E de reținut o subliniere, necesară în contextul discuției posibile despre cărțile amintite: titlurile se adresează, direct, dezlegătorilor de rebus obișnuiți, șaradă fiind doar semnificația lor. Poezia lui *Eminescu* devine însă un pretext încurajator pentru descoperirea farmecului versurilor, prin intermediul unor mijloace eufemistice. În acest mod, se luminează și rolul important al rebus-ului, dar se și finisează, prin exercițiu frecvent, deprinderea de a-l „cerceta” pe *Eminescu* și altfel decât prin rutinatele procedee școlarești; cel de acum stimulând (și) curiozitatea.

Cele 39 de nume ale volumului, multe consacrate, altele cunoscute doar, câteva anonime de-a dreptul, dar toate înregimentate în corul sincer al admiratorilor lui *Eminescu*, dau contur efortului, omenesc totuși, al autorului de a încerca o selecție, voit eterogenă, numai și numai pentru a reînnoi - a câta oară!

- adevărul că Ipoteșteanul nu a fost asimilat doar de o elită specializată a „cazului” ci, fie și epidermic, El este (aproape) al tuturor... De la „vârfuri” ca Alecsandri, Iosif Vulcan, N. Gane, Nicolae Iorga, T. Arghezi, Tudor Vianu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Alex. Piru, toți rostind cuvintele veritabile despre opera Poetului, selecționarul s-a oprit și la nume ca Aron Cotruș, Mihai Codreanu, Nicolae Labiș, Dimitrie Anghel, D. Caracostea, Aug. Z. N. Pop, C. D. Zeletin, G. G. Ursu, Adrian Voica ș.a., toți cu „contribuții” urbane, unele conjuncturale; dar întâlnim și alte cognomene (Horia Graur, de ex.) cu aport sincer dar efemer. Valoarea globală a cărții nu este însă afectată, întrucât fiecare text are o câtime simțibilă de franchețe, atât cât imaginea Poetului să nu aibă deloc de suferit.

Mă întorc în timp, oprindu-mă la două tipuri diferite de relief spiritual, nu pentru a le compara, întreprindere total nelucrative, dar pentru a descoperi un numitor comun, subiectiv, al amândurora. În 1940,

poetul, da, poetul Emanoil Bucuța (1887-1946) nota încrezător în convingerea sa: „*După cum Beethoven, fără auz, a mângâiat cu armoniile lui milioane de oameni, la fel Eminescu, nefericit, a făcut și va mai face să tremure bieteale noastre inimi de cei mai adânci și mai desfățați fiori*”. Mai aproape de noi, în 1980, Const. Noica (1909-1987) ne amintește încă: „*La drept vorbind, Eminescu a pornit și el de la un basm. Poate că basmul are, ca nici o altă formă de creație artistică, o semnificație ontologică prin el însuși*”.

Mă hazardez în a afirma că și Serghei Coloșenco are certitudinea, verificată în decenii, că rebusul, cu toată natura lui criptică, dar nu mai puțin ontologică, poate complini, acceptând însă aserțiunea, intermediile cu ajutorul cărora (să) ni-l apropiem pe Eminescu, și volițional, și (mai) lesnicios.

Cartea *Eminescu 39 (II)* este o „pars pro toto”.

5 aprilie, 2020

CINCI „SCRISORI” DE MIHAI EMINESCU, FERESTRE DESCHISE SPRE LUME

„Corespondența” literară a lui Mihai Eminescu, concretizată, în special, prin cele cinci SCRISORI (I. II. III. IV. V.) cunoscute (de... știutori!), a devenit, de data aceasta, pretext proxim preocupărilor cultural-rebusistice ale profesorului Serghei Coloșenco, preocupări care i-au „*schimbat porecla în renume*”, lângă un alt „Balcan” criptic și... (i)real, însă asimilat de amatorii de... *altceva*.

Naturalitatea, vioiciunea și elocința *Scrisori*(lor) eminesciene, departe de convenționalismul epistolelor oficiale ale evului mediu (*ars dictandi, ars dictaminis*), au fost primele care au stat în atenția lui Serghei Coloșenco. Intenția implicită e de a accentua elementele scumpe clasicismului (*armonie, echilibru*), gata în a stabili canoane exemplare care să contribuie la formarea gustului artistic. „*Aticismul limbii tale o să-l pună la cântări...*” (Scrisoarea I) sau: „*Căci întreb, la ce-am începe să-ncercăm în luptă dreaptă/ A turna în formă nouă limba veche și-nțeleaptă?*” (Scrisoarea II), ori: „*De din vale de Rovinel Grăim, Doamnă, către Tine, / Nu din gură, ci din carte...*” (Scrisoarea III). Apoi: „*Unde-s șirurile clare din viața-mi să le spun? / Ah! organele-s sfărmate și maestrul e nebun!*” (Scrisoarea IV); și: „*A visa că adevărul sau alt lucru de prisos / E în stare ca să schimbe în natur-un fir de păr, / Este piedica eternă ce-o punem la adevăr.*” (Scrisoarea V).

Neuitând să evidențieze imitația rațională a literaturii antichității, adică subiectele nobile, monumentale, expresia echilibrată, simplă, elegantă, Serghei Coloșenco a insistat asupra sensibilității, a

imaginației umane, prezente masiv în *Scrisori*, pentru a extrage și aspectele particulare (și naționale) ale romantismului acestor inimitabile creații, exemple de plămuire eliberată de canoane, de cultivare a singurătății, a visului, a demoniacului și a farmecului suferinței, ori a predispoziției pentru tenebre, mit și alegorie.

„*Luna tremură pe codri, se aprinde, se mărește, / Muchi de stâncă, vârf de arbori, ea pe ceruri zugrăvește, / Iar stejarii par o strajă de giganti ce-o înconjoară, / Răsăritul ei păzindu-l ca pe-o tainică comoară.*” (Scrisoarea V)

Acestea sunt, clar, obiectivele cărții lui Serghei Coloșenco. În careuri rebusistice de notorietate calitativă, pentru că vizează, înainte de toate, valoarea intenției întreprinse, specialistul Serghei, prin mijloace adecvate jocului de inteligență sprijinită pe o informare precugetată, îl dirijează pe cititorul-dezlegător spre descoperirea frumuseților și armoniilor lui Eminescu.

Cele cinci *Scrisori* se prefac, într-o atare socotință, în ferestrele larg deschise spre lumea pe care ne sumețim a crede că o cunoaștem.

Eminescu, dacă dorința noastră coincide cu a lui Coloșenco, chiar ne va fi cel mai avizat și complet... „ghid”. O condiție elementară va fi bine însă să n-o uităm: vocabularul personal să fie apropiat de cel folosit de Poet; altcumva, recurgerea la un dicționar explicativ sau la unul de neologisme ar întări și vitalitatea unei asemenea deprinderi, dar ar crește și dorința de a ajunge, fără graba păguboasă, la capătul

drumului ales. În cele din urmă, satisfacțiile vor depăși eforturile care, repetate conștient, ar putea lăsa loc unei pasiuni endemice, (atenție!), fără leac...

Serghei Coloșenco ne oferă ceva și ne îndeamnă profesionist; ne sfătuiește calm să ne regăsim deprinderi vechi, citindu-l (până și) pe Eminescu, prin intermediul rebusului, dacă pentru *altfel* nu găsim loc în... bibliotecă; dar să facem efortul de a-l

pricepe, măcar o câtime, și pe *Nepereche*(le) Nostru, într-o zicere memorabilă și (mai ales!) peripatetică din de-acum cunoscuta „Scrisoarea IV”: „*Fantezie, fantezie - când suntem numai noi singuri,/ Ce ades mă porți pe lacuri și pe mare și prin crânguri!*”

Dacă rebusul e criptic, „*Scrisorile*” cum sunt?

20 Aprilie, 2020

Glose sempiternice ca și lutul oalelor...

(Didascalie nesfârșită)

Perspicacitatea unui scriitor se măsoară și prin cantitatea de iluminare cu care descoperă titlurile cele mai adecvate contextului global al textului. În cazul de față*, oximoronul este modul convenit care, aparent pitit în faldurile unei intenții generoase, evidențiază sensul aspirației umane concretizate în neputința conștientă a înălțării trupești, rămânându-ne, ca singură mulțumire, credința într-un spirit ortoman universal. Acesta-i sensul titlului: *Zbor cu aripi de lut*, carte de proză a scriitoarei Dorina Stoica din Bârlad, județul Vaslui.

*

Cartea Dorinei Stoica scoate la lumină, fără să-i exagereze prea mult dimensiunile, o lume pe care, se vede, o cunoaște bine. Doar așa putem să ne explicăm inteligibilitatea narațiunii, accesibilă și cititorilor cu deprinderi inegale în parcurgerea unor pagini epice. Scriitoarea - care excelează mai cu precădere în poezie decât în proză - nu face abuz de epite, apelează rar la hiperbole, dar, neputând renunța total la obișnuința versificării, „agață” de finalul fiecărui capitol (secvență) de proză câte un poem pilduitor (explicit oarecum), ca un ecou așteptat și întreținut de hăurile unei vieți deprinse cu varii anxietăți. Dorinei Stoica i s-a spus, mărturisește, că proza pe care o scrie e mai valoroasă decât poezia pe care, mai mult de... plăcere, o încearcă. Semn de credulitate, dar și nesiguranță în discernerea caracteristicilor specifice celor două genuri. Oricum, eu nădăjduiesc în limpezirea științifică a cunoștințelor sale de teorie literară, mai cu seamă că chiar „romanul”(!) în discuție e scris cu gândul la poem. Aici nu e vorba de interferență, poate doar de o conjugare conștientă, deși forțată. Dezlegarea poate fi găsită, dacă tot căutăm explicații, în prea abundentele stări introvertite, în care neliniștile vor să devină argumente, mai ales psihologice. Nefiind prea convingătoare, concluzia moralizatoare - când implicită, când explicită - slăbește în intensitate.

„Amestecul” de narațiune și poezie poate chiar acest rol îl are: să-l apropie pe cititor, printr-un efect stilistic, de intenția clar mărturisită de autoare.

Sunt aceste poeme (finale) ca o medalie discretă, dar valoroasă, la butoniera cu migață refecată a unui

frac imperial. Nu e ușor de exemplificat! „*Suflet rănit, scos la vânzare, pus pe tarabă,/ Pipăit de ochi și de mâini murdare*”. Sau: „*Și pentru că mi-e teamă să urc pe scara/ ce duce la sufletul tău,/ îți voi arunca frânghia/ legată de bucata mea de cer/ ca să cobori în mine*” (p. 33).

*

Ca lectură curentă, proza (ca specie) s-ar cuveni să-ți dea senzația unor stări care, deși altele, în sensul că, părându-ți-se a fi ale tale, nu le-ai mai trăit niciodată, creează imaginea unei lumi cunoscute de când vecia. Și totuși cartea asta e și altceva decât recrearea, prin copiere, a unor realități bine știute. De-ar fi așa, s-ar instala monotonia și, în definitiv, dezinteresul.

Revenind dară la proza Dorinei Stoica, fără intenția de a deveni părtaș la inițiativa vreunui

început de soclu, aceasta are o structură nu neapărat nouă, dar incitantă, da. Nu ai sentimentul, ca cititor bun, că te afli neapărat într-o lume de realități noi, însă mereu apare tendința, întreținută de un auctorial ezoteric, de a dubla narațiunea cu o participațiune interioară proprie, acceptând sau respingând ad-hoc soluțiile, satisfăcut ori intrigat, fără a respinge trama propusă vehement de autoare. Impresia finală de după această „colaborare” este, fără reținere, mai mult decât îndestulătoare, ceea ce trezește dorința, uneori fracturată, de re-citire. Este, aceasta, una din calitățile salubre ale cărții.

*

O proză bună trebuie asemănată cu o procesare profesionistă a experiențelor de viață, a observațiilor cotidiene și a certitudinilor verificate într-o perioadă îndelungată. Procesarea sau prelucrarea inteligentă și negrăbită a tuturor acestora este șansa viabilității creației și a asigurării posibilului pașaport de intrare în... posteritate. Altfel, totul e doar o joacă naivă, în care caracteristica de fond e inconștienta exersată, prima treaptă a orgoliului de prost gust, a unei vanități egale cu... suficiența.

În cauză, Dorina Stoica are destule informații în sprijin, pentru a sta îndestul de departe de o ineluctabilă primejdie.

*

Citesc secvența „Viață de emigrant”, de la pagina 62. Sechele de mentalitate din perioade mai acute de creație se mențin. Dorina Stoica, eufemistic vorbind, orbecăiește printr-un univers biblic, perseverând a crede încă în radicalitatea unor soluții mistico-religioase, pe care le flutură cu încredințarea că doar ele sunt singurele rezolvitoare. Exagerările de acest fel, care n-au nicio legătură cu intențiile generoase de altfel ale autoarei, nu mă mai interesează, mai cu seamă că o asemenea bizareerie de subiect ne e prezentată ca fiind „împrumutată”... după o poveste adevărată (!). Toată întâmplarea, dacă nu e trucată, e de o banalitate înfiorătoare, iar finalul ei, prefigurat cu mult înainte, prin „grija” aproape înfricoșată a autoarei de a nu aluneca în iad, e fals-fals-fals, prin râvna fățișă de a face prozeliți. „*Ne simțim protejați sub Acoperământul Maicii Domnului către care ridicăm adeseori rugăciuni de slavă și mulțumire. (...) Credința statornică, rugăciunea (...) au făcut să reușim într-o țară străină unde nu ne-am avut decât unul pe altul, pe Dumnezeu și pe Maica Domnului, mijlocitoare la fiul ei mult-ajutător celor ce se roagă cu credință*” (p. 83). Limbaj vetust al secolelor medievale!

Totuși, dincolo de intenția (!) autoarei, care-l preocupă mai puțin pe cititorul lucid, se evidențiază măiestria cu care Dorina Stoica construiește edificiul narativ. Ea posedă ușurința povestirii, urmare a unor exerciții repetate cu bună știință, drept pentru care fluentă a devenit deprindere, cursivitatea e logică, iar claritatea convinge că e o bună cunoscătoare a

limbii române.

Pământeană fiind, în sensul primordial și național al cuvântului, Dorina Stoica nu se poate rupe de baștină. Ea suferă, fiindcă e conștientă că în situațiile în care ne despărțim de rădăcină, ignorând-o sau, și mai rău, necunoscând-o, ucidem o clipă din existența noastră; și ori de câte ori uităm sau suntem dezinteresați de străbuni - bunici, părinți - de atâtea ori deschidem străinilor ingrați o poartă spre ocina noastră care, râvnită de venetici, devine bunul lor, redobândirea fiind, de cele mai multe ori, dificilă ori imposibilă...

*

Aș putea scrie că Dorina Stoica e o amatoare rătăcită în desișul literelor; dar aș greși. În eroare aș fi și dacă aș afirma că Dorina Stoica și-a însușit, conștientă-conștientă, și o câtime măcar din nesăbuița veleitarului care, pe lângă ambiție, mai pretinde și... altceva! Reformulând însă, Dorina Stoica își consumă onest dreptul de a avea încredere în scrisul ei - heteroclit adesea, împede în celelalte dați - și, ca atare, înprospătându-l aproape mereu, îl cultivă și-l prezintă, încrâncenată de emoție, pe toate căile și în orice circumstanță propice.

Acestui portret simplu trebuie să-i adaug și o altă calitate: dârzenia tenace (intenția pleonastică e caducă!) cu care vrea parcă să recupereze vremea, mai de demult, în care habar n-avea c-ar fi în stare să scrie! În clipa asta, mă încurajez a socoti pe Dorina Stoica posesoare a câtorva din uneltele importante ale scriitorului; dar cea care va da verdictul adevărat o să fie tot Doamna Posteritate. Eu am doar datoria de a o privi pe Dorina Stoica și cu „al treilea ochi” (N. Manolescu), cel critic... Până la urmă, reușita (sau nereușita) ei nu depind doar de critic. (Voi mai avea oare prilejul să-mi confirm ori ba opiniile?) Depinde, fără nicio îndoială, numai de Dorina Stoica; de cât de mult sau de cât de puțin va reuși Scriitoarea să se împace cu Sine! Pentru că scriitorul adevărat e în stare să riște chiar și izgonirea din Rai!...

Adenda

Imagini, selectate fugar, de luat în seamă...

1. „...Privește cerul. Pe peticul de cer de deasupra ei cade o stea. În vârful unui brad stă înfipță luna.” (p. 27)

2. „...Apoi, am desenat cu mâna un curcubeu între cele două dealuri ale copilăriei. Tăcerii i-am încredințat taina cea mare și l-am lăsat dincolo de curcubeu, pe primul băiat pe care l-am iubit.” (p. 116)

18 martie, 2020

*Dorina Stoica, *Zbor cu aripi de lut*, proză, Editura Ro.cart, 2020, București, 203 pagini, cu un cuvânt înainte („Împlinirea poeziei cu proza și a realității cu visul”) semnat de George Călin.

Fără ditirambi, despre o carte... sobră

(Pretext de eseu iluzoriu „ludicator”)

Chiar dacă titlul cărții, *Vieți dedicate eternității**, este, după cum fără dificultăți se poate deduce, ditirambic (model de encomion!), eu nu mă voi prinde în hora lui, deși nu mi-e străin jocul. Cu riscul de a silui nevoit semantica, am să susțin că, da, lumea-i bogată în personalități; că dac-ar fi să iau în serios mulțimea de dicționare cu preaslăviți din zonele istorice fălcene, vasluiene sau tutovene, m-aș da huța, cu plăcută amețală, în scrânciobul doldora de venerați paraxini, parașutați aleatoriu cu hârzobul.

Într-o asemenea, deloc întâmplătoare aglomerație, e foarte dificil să te orientezi spre cei care ar putea aparține **elitei**, spumei societății adică. Pentru autorul cărții însă n-a fost chiar atât de anevoios, Domnia Sa posedând, probabil, o aptitudine neasemuită în apropierea... „culmilor”. Oricum, e mai mult decât ostentiv să stabilești criteriile selecției făcute de autor, profund personale desigur, fiindcă dl. Dumitru V. Apostolache știe, sigur mai bine decât mine, că elogiul valorii nu e totuna cu elogiarea cantității.

Recunosc, fără a-mi face din asta un merit, că am citit, cu răbdare bine strunită și îndelung educată, cartea prietenului Apostolache. Deci, citind Cartea, căreia în șagă îi tot zic eu **pretext**, am listuit aproape 40 de nume care și-au rostuit, după înălțimea minții fiecăruia, un destin și o operă - când cu **O mare**, când cu **o mic**.

Disponibilitățile lexicale ale graiului domniei-sale sunt largi, iar izvorul care-i umple căldările mărinimiei sale are vână groasă, pe care-o dirijează cu dărnicie veselă spre toți actorii chemați la scenă... deschisă. Pentru că-i știu deprinderile stilistice, dar și neostoita dorință de a dăruia carate din simțirile sale, autorul face din lumea cărților lui modelul de rai care e de mirare că n-a împresurat iadul până acum. De ce-au dispărut zeii antichității?! A lipsit corespondentul lui Dumitru V. Apostolache ca să-i nemurească într-un set de cărți?

Encomionul, lauda aceea care trece cu mult dincolo de marginile zării, e atât de des întâlnit, încât devine, de la un moment încolo, epitet comun...

Nu-i cunosc pe toți cei intimați de generosul apreciator, dar - deși „darurile stilistice”, care fac din caracterul „cuiva” model universal, sunt împărțite frățeste - unora dintre cunoscuții mei le-aș putea oferi... îmbunătățiri, subiective firește; însă voi lăsa treaba asta pe seama posterității care, cel puțin după spiritul Marii Cărți de Învățătură, sper să fie mai oarbă ca justiția ideală, utopică...

Lucrarea de „encomionologie” a profesorului Apostolache este onestă, în intențiile ei firești, dar o cam sufocă ecletismul și amatorismul; iar mijloacele lingvistice utilizate își au obârșia cam de pe vremea tăbliței cu tibișir și a abacului. Ionel Teodoreanu i-a

luat-o puțin înainte, însă cu efecte mai persistente. Cel numit de apropiați, cu drăgălășenie și bună-credință, „Metaforel”, avea totuși ceva har pentru a nara acceptabil. Însușirea aceasta este înlocuită în cazul lui Apostolache de o dorință sinceră de a scrie, dar e aproape imposibil să recuperezi o lungă perioadă a tinereții din care un asemenea exercițiu, eminemamente beletristic, a absentat motivat.

Portretele personalităților din volumele lui Apostolache, fie că sunt pletorice, adesea sufocante, fie că sunt costelive din pricină de „insuficiență informațională”, par neterminate sau nu îndestul documentate, însă, toate, sunt supuse uniformizării în cheie afectivă, imaginea finală fiind aceea a unei lumi în care (sau unde) nu este „nici durere, nici întristare, nici suspin”, un plai edenic cu Sfinții Sisoe și Pafnutie reciclați de o revoluție trecută de junețe, rostuit cu îngăduite amendamente de cel mai generos și politicos autor de vieți romanțate pe care l-am întâlnit eu până la vârsta necipuită încă...

Dar, la o adică, eseuul meu probează nevremelnicia principiului încrederii în cuvântul scris, principiu care, de regulă, iese învingător, chiar și în situația unor angajamente subsecvente acestuia, câștigătoare fiind până și textele mediocre, ele având de partea lor - drept scuză și pavăză - pasiunea, în ipostazele ei, declarativă sau... agresivă, insuficient folositoare însă când o raportăm la... Posteritate!

Bunăcredința trebuie luată în calcul în aprecierile mele, mai cu seamă că dl. prof. D. V. Apostolache, cetățean cu un loc singular în frontul, pe multe rânduri, al dascălilor vasluieni, reprezintă în sine un întreg detașament profesoral, d-sa asigurându-și înălțimea morală prin gestul matur și conștient de evidențierea publică și de prețuire a mediului profund specializat și formator de oameni al cadrelor didactice, mediu căruia, iată, îi dedică, în maniera-i proprie, urarea în totul ei omagială, dar și mulțumirea rostită ditirambic în pagini substanțiale. De fapt, în acest mediu, în anturajul acestor intelectuali și-a înălțat profesorul D.V. Apostolache destinul său profesional la o altitudine vizibilă de departe, d-sa refuzând cu obstinație să rămână în umbra vreunui „stejar” consacrat.

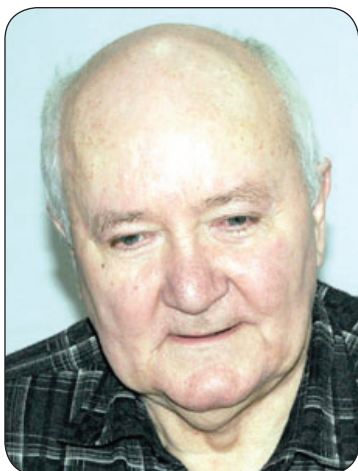
Opinia mea? Prin această contribuție, Profesorul **Dumitru V. Apostolache** trebuie să rămână în bibliografia de simțire a patrimoniului cultural-literar al Moldovei, premoniție care se va vedea împlinită odată...

30 ianuarie, 2020

* Dumitru V. Apostolache, *Vieți dedicate eternității*, vol. II, Editura PIM, 2019, Iași, 270 pagini.

„...numele meu va trebui să se scrie
c-o cerneală distilată din stele!...”

Gânduri despre poetul Ion Iancu LEFTER, la 80 ani de la naștere și 30 ani de la moarte

Cu Doamna Elvira...

Pe Ion Iancu Lefter îl pomenim mereu, îi evocăm numele ca poet prin excelență, ca un exemplu de caracter deosebit. L-am cunoscut în 1959 când venise la Bârlad ca „student”, așa se spunea atunci, la un efemer institut post-liceal pentru învățători. Împreună cu Cezar Ivănescu, Octavian Stoica, Alexandru Tacu, Dumitru Hânceanu, faceam parte din cenaclul „Alexandru Vlahuță” de pe lângă biblioteca „Stroe Belloescu”. A fost momentul în care a început o prietenie care a durat permanent în timp și care durează și astăzi la modul spiritual.

Drumurile noastre ulterioare au fost diferite, dar am reușit să păstrăm legături datorită comunității preocupărilor literare. Un moment deosebit a fost acela când George Călinescu, de la înălțimea prestigiului său incontestabil, s-a oprit asupra versurilor lui Ion Iancu Lefter. Marele critic a fost impresionat de acuratețea și prospețimea acestora. Pe atunci, Ion Iancu Lefter împreună cu prietenul său Ion Murgeanu călătoreau prin țară într-un mod cel puțin ciudat. În fiecare an se angajau suplinitori la câte o școală din alt județ, în paralel realizând studii universitare la fără frecvență. Cea mai frumoasă încununare a acestor deplasări a fost cea din Bucovina, unde poetul a întâlnit-o pe profesoara Elvira Capră, cea care a devenit apoi Doamna vieții și creației sale.

În 1979 a revenit în județul Vaslui ca redactor la ziarul local, ne-am reîntâlnit, am cunoscut mai bine creația sa poetică.

Ion Iancu Lefter a fost în permanență un opozant al vechiului regim. A fost firesc ca în 1989 să reacționeze așa cum se cuvenea, trăind intens

momentul marilor speranțe.

Împreună cu Ion Iancu Lefter am redactat *Gazeta de Est*, prima publicație independentă de după 1989 apărută în județul Vaslui. În prealabil, dublasem redacția de la vechea „Vremea nouă”, devenită „Adevărul”, dar pe parcurs au apărut contradicții între noi și vechii redactori care mai reveneau din când în când la vechile tendințe ziaristice de dinainte de 1989. Pe 1 martie 1990 a ieșit în oraș și a fost victima unui accident cu totul ieșit din comun: pe trecerea de pietoni din fața magazinului Central a fost lovit mortal de o mașină, condusă, culmea, de un ofițer de poliție de la circulație. Ofițerul era beat sau cel puțin așa s-a spus...

De-a lungul evoluției sale poetice, Ion Iancu Lefter a întâmpinat mereu greutăți, plecând de la faptul că, pe lângă atitudinea sa de rezistență cotidiană, a refuzat să scrie versuri encomiastice, laude aduse conducătorului. Totuși reușește să publice volumele *Sărut* - 1969, *Starea de duminică* - 1982, *Coroana de spice* - 1985, *Săgetarea cerbului* - 1988, *Gloria ierbii* - 1989. În contrast cu imaginea sa de aparentă boemă, poetul, când se închidea în casă, lucra cu multă seriozitate. A lăsat zeci de caiete în care regăsim sute de poezii care nu puteau fi publicate până în 1989, o muncă enormă care se cere profund respectată. Prin devotamentul doamnei Elvira Lefter, versurile amintite au început să fie publicate în volume ca *Apoteoza lacrimii* - 1997, *Cele mai frumoase poezii* - 2000, *Spre Golgota* - 2005, *Învierea a doua* - 2014, *Poezii de sertar* - 2018, *Ograda eternă* - 2018 și, ultimul dintre acestea, *Odiha în Nadin*.

Caracteristica principală a versurilor lui Ion Iancu Lefter constă în frumusețea și forța metaforelor. În spiritul poeziei clasice, va cultiva imaginile artistice cu măiestrie impresionantă. Pe de o parte, poezia sa este tradițională prin tematica și structura poemelor, pe de altă parte, spiritul modern este prezent prin abordarea îndrăzneță a subiectelor și prin actualitatea acestora. În centrul creației se situează evocarea satului, a personajelor sale, între care se înscriu și strămoșii poetului. Un fior biblic este prezent peste tot, alături de dragostea pentru gloria trecutului. Nu lipsesc însă imprecățiile la adresa celor care și-au trădat neamul. Vigoarea versurilor se impune în peisajul contemporan. Volumele publicate până acum impresionează. Poetul scria despre Basarabia

și Bucovina într-o vreme când astfel de creații nu puteau sub nicio formă să vadă lumina tiparului.

Ceea ce s-a întâmplat atât de absurd și de nedrept pe 1 martie 1990 a nimicit speranțele candidide din Decembrie 1989. A murit când încă mai putea visa, când visele nu fuseseră încă executate în piețe publice și alungate din sufletele noastre. A murit cu cea mai întreagă și de neclintit dragoste pentru neamul său, căruia era gata să-i acorde iertarea cristică pentru orice neîmplinire și lașitate, fiindcă mult a suferit. Tot ce știm, însă, cu certitudine este că **Ion Iancu Lefter**, din eternitate, poate afirma precum Horatius: *Exegi monumentum aere perennius* (Am ridicat un monument mai trainic decât bronzul).

BASNE

 Ion POPESCU-SIRETEANU

Pitești

Cronicarul, chiar și când e anonim, tot adevărul spune...

Cum și-au mănținut Ioan Dascălul scaunul o vreme

Fost-au acest Ioan om slăbănog și de neam prost, cum se zice la cronică, și de-au trecut prin școli multe degeaba au trecut, că omul, ca și lupul, își schimbă veșmântul, dar năravul rămâne. Și el avea nărav să rămână nesimțitoriu ca butucul cel din pădure, iară vorba sa era azvârlită numai spre ocara supușilor. Și după ce obrăza pentru te miri ce și mai nemica pe oricine, fi-o-ar bătrân, fi-o-ar tânăr, zicea că șăguiește și că așa vrea el

să fie popular cu toată lumea. Și se zice că nu au avut pile de au rămas mai mulți ani în domnie, și că numai o dată era gata-gata să se dea firman de mazilire, dar iute trimitea soli cu pungi de Cotnari sau Bucium la Poartă, și mânia mai-marilor săi degrabă se îneca.

Și de se tâmpla să laude pe cineva, după ochi lăuda și de se tâmpla să răsplătească în aur vrednicia cuiva, mare haraci preste suta de galbeni punea, de în scurtă vreme și-au zidit palat și garaj în curte, că mașină se zice că ar fi avut denainte... Așa se zice, numai fără să știm acurat.

Și au adus din cuprinsul domniei în târg pre frații săi și alte neamuri și le-au dat fiecăruia în mână pâne mai albă ca laptele, de se mira lumea de zicea că ce-i asta și se săturase de dânsul ca de Ducă-vodă, Dumnezeu să-l ierte. Și au început a îmbla oamenii cu pâri și jalbe, să se afle și să se ia măsuri împotriva șefului. Că nu mai puteau suferi atâta nedreptate de la cel la a cărui înscăunare numai nebunii s-au bucurat. Se zice, asemenea, că Ioan dascălul au oblicit pre împricinați și, acum își așteaptă firmanul, că treaba cu pilele nu mai ținea, nu are ce le face fără decât să-l ocărasească în divanul său cu sfetnicii de taină...

(Din vol. *Călător spre noapte*, Editura Printis, Iași, 2018, p. 102. Cu îngăduința autorului.)

O CARTE FORMIDABILĂ DESPRE „ELITELE ȘI CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ”

Elitele și conștiința națională, cu subtitlul *De la naționalitatea genetică la personalitatea națională: Despre rolul elitelor în articularea conștiinței naționale*, este cartea formidabilă scrisă de renumitul istoric-scriitor Mircea PLATON.

Autorul s-a născut, în 23 iunie 1974, la Iași - este doctor în Istorie din 2012, redactor-șef al Revistei *Convorbiri literare*, eseist, comentator politic și recenzor de carte în toate publicațiile mari din țară. A publicat studii de istorie în *Russian History* (Brill), *Du Bois Review: Social Science Research on Race* (Cambridge University Press), *Fascism Journal of Comparative Fascism. Studies* (Brill), *French History* (Oxford University Press), *HSE. Social and Education History* (Hipatia Press), *History of Political Economy* (Duke University Press), *Intellectual History Review* (Routledge).

Cartea cuprinde o serie de personalități istorice urmărite din punct de vedere al naționalismului vechi și nou sub forma egalității. Pentru fiecare personalitate sunt alocate generoase pagini din volum. În *Introducere la ctitorii de țară*, Mircea Platon subliniază rolul elitelor în formarea conștiinței naționale „care nu se poate structura de jos în sus și trecerea de la naționalitate genetică la personalitate națională este nevoie de lucrarea elitelor naționale cu poporul”. Pornind de la *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, de la subsolul paginii 11, și aici am sublinia rolul pe care-l au aceste subsoluri în redarea unor informații cât mai exacte din istoria trecutului poporului nostru, cât și a *poveștilor duioase*, cum ar fi aceea a împodobirii bradului pentru prima dată la români, a bătrânului care hrănește pe prizonierii turci din *Papucii lui Mahmud* de Gala Galaction. „Avem un trecut, o moștenire culturală pe care o ignorăm”, afirmă Mircea Platon în prima consemnare, intitulată *Gheorghe Asachi, Carol Mihalic de Hodocin și România de o „trăinicie*

veșnică” și subliniază faptul că Gheorghe Asachi l-a adus în țară pe Carol Mihalic de Hodocin în calitate de *prospector al munților Moldovei, antreprenor și funcționar public*. La 1840, cei doi înființează *Școala de Arte și Meserii* din Moldova, care devine funcțională chiar din 1841, se ocupă de economia minieră pe care o consideră avantajoasă pentru țară, apoi se apleacă asupra problemei alimentării cu apă potabilă a orașului Iași, iluminarea cu gaz a Iașului, construcții de căi ferate. Unele proiecte urbanistice, economice, educaționale, propuse de Carol Mihalic, sunt duse la îndeplinire, așa după cum subliniază istoricul Dumitru Vitcu în Studiul monografic *Precursori ai modernizării românești, Carol Mihalic de Hodocin* (Iași, Ed. Junimea, 2015). Tot Carol Mihalic de Hodocin cere intervenția statului pentru împădurirea zonelor urbane și oprirea defrișărilor munților Moldovei. El a fost apreciat de M. Eminescu în privința mineritului și confirmă că România modernă s-a făurit pe baza unui *proiect de țară*.

Următorul popas istoric îl face Mircea Platon în lumea literară, la *Convorbiri literare* prin materialul: *Convorbiri literare, seria clasică: manual de construit o țară*. Titlul, interesant, justifică rolul revistei *Convorbiri literare* în toate domeniile vieții sociale, politice, culturale, economice etc., revistă apărută la 1 martie 1867, editată de Societatea Junimea, Iași. Mircea Platon arată că până acum au apărut patru volume din *Corpus de texte ilustrative* din *Convorbiri literare*, avându-i ca editori pe Liviu Papuc, Antonio Patraș și Mircea Platon. Junimiștii militau pentru o *România profundă*, adevărul fiind pus în slujba prețuirii poporului, iar în materie de *integrare europeană* se simțeau europeni, fără a fi cu capul plecat, cum deseori se întâmplă astăzi. Și au lansat teorii în toate domeniile, propunând un *model cultural junimist*, ca pe un proiect de mare anvergură, pe termen lung. Trebuie amintiți Titu Maiorescu,

George Panu, A.D. Xenopol, Iacob Negruzzi. În toată această luptă pe baricadele conștiinței și identității naționale *Eminescu nu era singur*, arată Mircea Platon și prezintă *Corpusul Convorbirilor literare, Decada Independenței*. În 1877, revista intra-n al doilea deceniu de activitate. Într-un articol dedicat lui Alexandru Vlahuță, din *Convorbiri literare*, aprilie, 2019, Nr.4/280/, p.145-148, Mircea Platon afirmă că: „*Eminescu și-a luat de mână prietenii talentați, precum Creangă și i-a dus la Junimea pentru a fi publicați în Convorbiri literare*”. Și atunci ca și astăzi era o societate a *părăduielii și risipei*, Burada și Xenopol atrăgeau atenția asupra tăierii pădurilor, agricultura depinzând de aspectele vremii. „În acest sens, Eminescu nu era singur, el fiind parte a unei falange de scriitori, istorici și gânditori (Xenopol, Burada, Peucescu, Missir, Alecu Cantacuzin șamd) care au luptat cot la cot pentru identitatea și deci pentru drepturile națiunii române în zorii modernității.”

România în Belle Epoque este prezentată de Mircea Platon în *Corpusul Convorbirilor literare* (1887-1899), ca *factor de civilizație în Orient*, conform cărții lui Alexandru A.C. Sturdza: *La Roumanie moderne; comme facteur de la civilisation en Orient*(1902), Paris. Elitete organice ale României au conceput un *proiect de țară*, de modernizare, la care și-au adus contribuția **Gheorghe Asachi, Alecu Russo sau Vasile Alecsandri**.

Cele patru volume ale *Corpusului de texte ilustrate* din perioada 1867-1899 indică faptul că revista *Convorbiri literare* a reprezentat cel mai bun *periodic și proiect cultural românesc din toate timpurile*, concluzionează Mircea Platon. Părerile lui C. Rădulescu-Motru în problema educației sunt valabile și astăzi, mai ales, referitoare la *frecvența reformelor în educație*.

Un *sistem de învățământ public bun* susțineau *Elitele* din jurul revistei *Convorbiri literare*.

Urmând firul evenimentelor literare și istorice consemnate în *Convorbirile literare* în epocă, Mircea Platon se oprește asupra anului 1896. Acum apare o nouă revistă, *Literatură și artă română*, condusă de un fost colaborator al *Convorbirilor literare*, **Nicolae Petrașcu**, cel care va atrage colaboratorii convorbiriști spre a susține noua publicație, precum **Duiliu Zamfirescu, D.C. Ollănescu-Ascanio, Nicolae Iorga, I.L. Caragiale** și „*o sumă de doamne din înalta noastră societate au promis să-i acorde tot interesul*”. Asupra acestui moment se oprește și Mircea Platon în cele aproximativ 30 de pagini intitulate: *D.C.Ollănescu-Ascanio și naționalismul belle époque*,

în care accentuează importanța revistei *Convorbiri literare*, pe verticala timpului, *neexistând ruptură generală între pașoptiști și convorbiriști*. O figură aparte în cadrul epocii a făcut-o și D.C.Ollănescu-Ascanio, scriitor, diplomat și academician, care prin patriotismul său a luat apărarea limbii române, a datinilor românești, publicând la diferite ziare și reviste, un adevărat personaj care simboliza elita românească ziditoare de țară, de la interfeerea secolelor XIX-XX. În viziunea istoricului Mircea Platon, D.C. Ollănescu-Ascanio a fost un *strălucit reprezentant al normalității naționale românești, al unui tip de AND cultural care trebuie recuperat*.

Om al Renașterii naționale românești este și junimistul **Petru Th. Missir** (1856-1929), care s-a implicat în *politica, economia și cultura statului reprezentativ*, din acea vreme, afirmând că *un popor are guvernării pe care-i merită, pe care și-i alege singur*. Lucruri valabile și astăzi.

Un elogiu binemeritat este adus marelui istoric și savant **Nicolae Iorga**, apărător al *demnității unui popor apăsător*. Este epoca *deceniului limpezirii* definită de Liviu Papuc, la care Nicolae Iorga și-a adus contribuția prin revista *Neamul Românesc*.

Activitatea și marea personalitate a lui **Constantin**

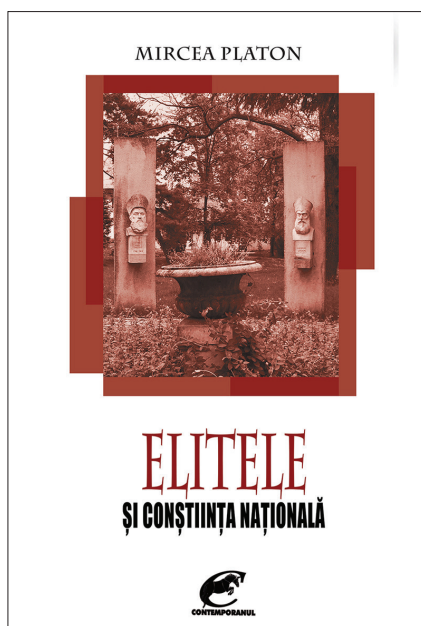
Rădulescu-Motru sunt comparate cu *după amiezile de duminică de filosofie*, omul care, printre alte opere, s-a ocupat de psihologia poporului român.

Omul cu *vocația libertății cu Dumnezeu* este scriitorul **Dan Botta**, iar *sociologia gustiană interbelică* este legată de numele lui **Mircea Vulcănescu**.

ASTRA în satul meu: Elita României vechi și satul tradițional este un capitol destul de interesant ce scoate în evidență cartea lui Ion Onuc Nemeș, *Astra în satul meu*. Elitele, intelectualii țării trebuie să fie în strânsă legătură cu poporul ceea ce se întâmplă cândva și nu se întâmplă astăzi.

În *Epilog. Azi. Despre cum onegeurile-dronă înăbușă gândirea democratică și creează națiuni de unică folosință*, Mircea Paton face un rechizitoriu sever al politicii și economiei mondiale și cu referire la economia națională, vorbește despre *Paradisurile fiscale ale ideologiei*, despre *De-culturare și „anticomunism”, De-culturare și „democrație”*.

Cartea lui Mircea Platon face un apel la memoria individuală, dar și la cea colectivă, demonstrează faptul că ceea ce se întâmplă acum, aproape 150-200 de ani, se întâmplă și astăzi. Dovadă că istoria se repetă.

Diplomele maritale

Prozatorul **Mihai Pascaru** se dovedește un explorator inspirat al realității cotidiene, ale cărei disfuncționalități le deconspiră, satirizându-le cu umor. Autorul scormonește prin arealul Apusenilor, printre amintiri și nostalgii de altădată, surprinde lumea satului sau urbei în tranziție după 1990, în ciocnirile sale între prejudecăți și liberalizarea moravurilor și economiei. *Castigat ridendo mores* e modalitatea prin care se pătrunde, răsând de ignoranță și împrumuturi occidentale, într-o realitate decăzută, defectuoasă, sub autoritatea banului și dorinței excesive de parvenire machiavelică.

Recentul volum de proză scurtă *Diplome maritale* (Editura Școala Ardeleană, 2019) cuprinde șase povestiri focalizate pe aspecte actuale ale cotidianului social, blamate de autor pentru devierea lor de la etica socială: *Șobolanul roșu*, *Ucenicul*, *Vinitura*, *Diplomele maritale*, *Porcul electric*, *Buna vecinătate*.

Pe linia prozei realiste ardelene, Mihai Pascaru adoptă o narațiune heterodiegetică, preferând un narator exterior diegezei. Dar inventează un personaj prin care reînvie experiențe personale într-o ficțiune cu nucleu autoficțional. Liantul dintre povestiri e profesorul de sociologie, Andrei Dumitriu, un alter ego, care trece dintr-un text în altul, în ipostazele devenirii sale, de la adolescență la maturitate. Chiar și atunci când își ficționalizează trăirile și experiențele din adolescență, prozatorul evită pactul autoficțional al lui Philippe Lejeune, identificarea autor-narator-personaj, și adoptă o viziune obiectivă asupra evenimentelor, marcând distanța între timpul trăirii întâmplărilor și timpul reconstituirii lor în scris, la maturitate, prin ochiul satiric al adultului care descifrează ceea ce părea

confuz la vremea respectivă.

Între referentul real și cel ficțional, dar recognoscibil sub învelișul metaforic, se mișcă o lume extrem de vie, cu personaje din diferite medii sociale în care a pătruns morbul schimbării: profesorul, umilit și șantajat de tineri fără scrupule (Andrei Dumitriu) ori pervertit de vicii (universitarul corupt, imoral, afemeiat); crâșmarul și patronul îmbogățit de comerțul cu lemne din pădurile defrișate și vândute străinilor; studenta diplomată, viitor manager în sat; zilierul prost plătit, onest și sacrificat (oșanul de la gater); jurnalistul sub autoritatea noului regim; poetul pauper, liberat de cenzură și liberalizat, victimă a tranziției; adolescentul amputat de intimitate în comunism; personajul colectiv (satul) cu rol de instanță, procurorul temut ante și postcomunism, gura-satului, întruchipată de o bătrână ce divulgă secretele; măcelarul tradițional în fața normelor europene de sacrificare a animalelor; fermierul și consultantul în proiectele de finanțare rurală Sapard etc.

Prin personaje și întâmplări narate cu mult umor, sunt satirizate aspectele negative ale tranziției: presa aservită puterii în orice regim, goana după câștig și diplome de tot felul, defrișarea irațională a pădurilor, comerțul ilegal cu lemne, agroturismul montan, firmele de consultanță, liberalizarea moravurilor, imoralitatea unor cadre didactice din învățământul superior, relațiile cu străinii și speranța unor căsătorii profitabile, exploatarea zilierilor, privați ca venetici și umiliți, afacerile ilegale etc.

Prozatorul atinge câteva aspecte nevralgice ale actualității într-o narațiune vie în care se îmbină abil autenticul cu ficționalul, evenimentele trăite,

rememorate și ficționalizate, cu fantezia și umorul care dau savoare întâmplărilor. Astfel *Șobolanul roșu* e inspirat de revoluția din decembrie 1989 în propria urbe, *Ucenicul* din amintiri de adolescent și profesor, iar celelalte povestiri din peregrinări, întâlniri și anchete sociologice în satele din Apuseni.

Lectorul se află în fața unui cotidian satirizat cu umor în miezul căruia se află autorul însuși sub masca personajului, profesorul de sociologie, în etape de viață și ipostaze diferite. Dialogul întreține dinamica narațiunii și dezvăluie mentalitatea personajelor, intelectuali ori săteni, prinse în hora evenimentelor care le modifică existența, le împinge spre zone neexplorate, în situații uneori tragice (poetul Adrian Savin din *Șobolanul roșu*), alături de un irezistibil umor (*Porcul electric*).

Tranziția scoate la iveală spiritul afacerist, imoralitatea, dorința de parvenire, creează incertitudini și disfuncționalități sociale între firmele create prin privatizare, uneori ilegală, și sectorul de stat. Liberalizarea economiei duce la afaceri de tot soiul, dorința de parvenire pune în mișcare inventivitatea și îndrăzneala prin care unii se îmbogățesc rapid, alții sărăcesc, manipulați și înșelați de tertipuri bancare de tip Caritas. Presa postcomunistă, revizuită sub elan revoluționar ca în teatrul lui Caragiale, dependentă de regim, face publicitate economică contra produse sau prestări de servicii.

Liberalizarea moravurilor atinge deopotrivă urbea și satul. Experiențele erotice la sat au consecințe grave, de neiertat odinioară, trecute cu vederea în prezentul românesc occidentalizat. Tinerii persiflează virginitatea, mândria fetelor de altădată, înlocuită în tranziție cu goana după diplome fabricate să satisfacă orgoliul părinților. La oraș, erosul e comercializat de unii universitari perversi și imorali, experiența erotică fiind metodă de promovare a examenelor.

Sub influența europeană, țăranul devine fermier instruit, iar gospodăria și pământul său intră sub incidența legilor europene prin proiectele de dezvoltare rurală, devenite pentru unii sursă de afaceri.

Prozatorul prinde aceste aspecte în povestirile sale, cu substrat biografic, și creează o proză realistă satirică, plină de umor, cu întâmplări credibile, în care lectorul recunoaște lumea contemporană și devierile sale.

POST ECOURI ANIVERSARE: Nicolae MANOLESCU

Cristian Pătrășconiu: - *Ce nu trebuie să negocieze un critic literar?*

Nicolae Manolescu: - VALOAREA. JUDECATA DE VALOARE. ATÂT.

Cristian Pătrășconiu: - *Deci e (și) o chestiune de responsabilitate critica literară?*

Nicolae Manolescu: - Neapărat. Trebuie să îți asumi ce faci, trebuie să fii responsabil. Și frumos e să îți asumi și când ai greșit, să recunoști că ai greșit.

„N-ai fost mulțumit să fii publicist,
te-am făcut... scriitor!”

„Baaadul literar”, anul II, nr. 3(6), august 2008, îl publică, pentru întâia oară, consemnând astfel **debutul său** la Bârlad, punându-i în paginile 39-44 o prezentare (succintă), două scrisori, două „amintiri” cu titlurile *Eu și Bârladul* și *Vinovatul*, în care există reale „rudimente serioase de rostire artistică”, după cum consemnam în prezentarea de atunci.

În semn de reverență și dintr-un spirit camaraderesc pe care nimeni nu-l va putea zdruncina, reluăm, pentru istoria literară, paginile de debut din 2008, francând în acest fel începutul unui drum cu itinerar necunoscut atunci, dar care **astăzi** este marcat cu onorantul titlul de **Membru al Uniunii Scriitorilor din România**, obținut recent, după ce cu ani în urmă fusese primit în **Uniunea Scriitorilor de Limbă Română din Israel**.

Eu și Bârladul

Aflându-mă în prezent la mii de kilometri de Bârlad, gândurile mi se îndreaptă adesea spre locurile unde m-am născut și am petrecut prima jumătate a vieții mele.

Despre orașul acesta din Moldova României s-au scris multe cărți și s-au spus foarte multe lucruri frumoase. Prietenul și fostul meu coleg de clasă, prof. dr. C. D. Zeletin, i-a închinat pagini de o rară frumusețe și adevăr istoric. La fel și prietenul meu, ziaristul Ion N. Oprea, i-a studiat istoria prin ochii presei, din care au rezultat trei volume cuprinzătoare. Scriitorul Virgil Duda, un vechi și iubit prieten, a făcut din Bârlad locul desfășurării acțiunilor în multe din romanele sale.

De fapt, aș vrea să scriu despre... *Eu și Bârladul*.

Un celebru scriitor spunea: „La apusul soarelui totul este iluminat de aura nostalgiei”. Orașul îmi trezește nostalgia copilăriei și a tinereții, dar și a zecilor de ani petrecuți într-o activitate matură, plină de satisfacții, dar și de sacrificii personale în atingerea unor țeluri, care atunci mi se păreau deosebite.

Astăzi orașul arată altfel, iar străzile copilăriei mele au dispărut de pe hartă. Nici str. Republicii, o stradă lungă (astăzi mai lungă), de la sud la nord, ce-l împarte în două părți, nu mai arată ca altădată. Cred că multe locuri sunt mai frumoase, altele nu. Bârladul meu arată, nu zic mai frumos, desigur nu, poate mai pitoresc. Astăzi este modern, ieri avea farmec.

La sud, unde este Fabrica de Confecții, pe o parte, și cazarma unității de artilerie, pe partea

cealaltă, cam pe acolo începea str. Regală, căreia i s-a schimbat numele în Republicii. Aceasta se întindea până la clădirea, inexistentă astăzi, „cantonul dublu”, care aparținea societății de drumuri naționale, situată cam în dreptul fabricii de rulmenți ce avea să se construiască în anii '50 din secolul trecut.

Pe la mijlocul acestei străzi, de data asta de la est la vest, se forma o stradă care de asemenea împărțea orașul în două. Începea de la cimitir, trecea prin fața primăriei și se termina după podul lui Buliga, primind diferite denumiri, „Ștefan cel Mare”, de la Podul pescăriei se numea A. C. Cuza, astăzi o parte din această stradă se numește „1 Decembrie”.

Mai spre sud, cu câteva sute de metri, era o stradă paralelă care, ca și astăzi cred, se chema N. Iorga și începea de la Colegiul „Codreanu” până la piață, numai că de la str. Regală oamenii o numeau str. *Strâmbă*, care nu mai există. Strada actuală a fost deplasată mai spre sud și nu amintește de cea veche, decât prin faptul că la capătul ei este piața.

Str. Strâmbă, sau cum se chema oficial I. C. Frimu, până a fost dărâmată după cutremurul din 1977, a fost, în anii 30-40 din secolul trecut, inima comercială a orașului, un loc pitoresc, agitat de du-te-vino a miilor de țărani cu carele trase de boi și a localnicilor care își găseau în prăvăliile și dughenele înșirate de-a lungul străzii, pe ambele părți ale acesteia, cele necesare traiului de fiecare zi.

Strada aceasta, atât de pitorească, a fost leagănul copilăriei mele. În fața ochilor mi se perindă chipuri ale prietenilor mei de joacă, ale părinților acestora, care parcă continuă

să amenințe cu degetul pentru a ne opri din năzdrăvăniile pe care le puneam la cale.

În colțul dinspre str. Regală cu Strâmba era o băcănie „de lux” a lui Băcăuanu, iar peste drum magazinul lui Caner „La cocoșul de argint”, câteva magazine de încălțăminte și apoi magazinul „La doi cocoși”. Magazinul lui Wisenfeld vindea stofe de calitate superioară, nu ca acelea a lui Rosenblum sau Solomonovici, care vindeau pânzeturi mai populare, din „ațacă”. Iuju Roseblum și Lică Solomonovici au fost doi din bunii mei prieteni din anii aceia. Nu odată l-am supărat pe d-nul Ștrul Solomonovici cu șotiile noastre. Ne furișam printre țărăncile venite la târguit, îmbrăcate în port național, cu frumoase catrințe, și cu ace de siguranță le prindeam câte 3-4 una de cealaltă. Nu vă mai spun ce gălăgie se făcea când una dintre ele încerca să plece și le trăgea după dânsa pe celelalte. Nu-i de mirare că d-nul Solomonovici, cum ne vedea că ne furișăm, punea mâna pe metrul de lemn care folosea la măsuratul materialelor și încerca să ne „croiască”, dar rareori reușea, noi eram mai sprinteni.

Între aceste prăvălii se mai afla aceea a unchiului meu, Mendel Grimberg, și aceea a fam. Fluture. Chiar înainte de „huidița” care ducea spre templul „cismarilor”, era prăvălia lui Bita Miramberg. Nenea Bită îmi povestea, cum pe tejgheaua lungă de cca. 3 metri din prăvălie, m-au învățat, el și soția lui, să fac primii pași din viață, să învăț a merge.

După „huidița” era prăvălia lui „Porumbița”. Îi spunea așa pentru că proprietăreasa, o văduvă micuță de statură, era tare simpatizată de clientele sale. Alături era prăvălia lui Ghimpu. Proprietarul, un om mic de statură, chiar pitic, vindea furnituri pentru confecționatul încălțăminte. De partea cealaltă a străzii erau brutăriile lui Ghiorgatus și a lui Pisspiris, despărțite de prăvăliile lui Iancu Cahane și Blum.

La Ella ca și la Rubinstein se vindeau tot felul de obiecte din sticlă și alte obiecte casnice. „Galanterie” puteai să cumperi la familia Schechter, care cu frați, veri, cumnați, dețineau câteva prăvălii în diverse puncte de pe stradă.

În sfârșit, la capătul străzii înspre piață, era băcănia lui Roșca, de unde bunica mea cumpăra „țâri”, niște scrumbii uscate, foarte gustoase, iar eu, „dopuri pocnitoare” pe care le băgam într-un pistol jucărie și le făceam să explodeze cu zgomot. Pe partea cealaltă, strada se sfârșea cu dugheana fraților Saie și Lupu Schechter, primul, tatăl cunoscutului ziarist și scriitor I. Schechter, iar al doilea, tatăl avocatului și poetului E. Sela.

Str. Strâmbă se termina la intersecția cu str. Paloda, care mai există astăzi doar cu numele.

Str. „Templelor” sau „Dreptății”, cum se numea când a fost dărâmată după cutremur, era un fel de anexă a străzii Strâmba. Avea forma unui arc de cerc, „Strâmba” fiind arcul, iar semicercul începea undeva pe la mijlocul acesteia, în fața prăvăliei lui Fluture și se reîntorcea lângă prăvălia fraților Sulițeanu. Denumirea de str. „Templelor” nu era întâmplătoare, deoarece pe această stradă erau nu mai puțin de 6 din cele 8 locașuri de rugăciune care-i deservea pe locuitorii evrei ai urbei noastre. Tot pe str. Templelor, își desfășurau activitatea câteva ateliere de croitorie, pentru clienții de la țară, care foloseau stofe groase, dar și atelierul de tinichigerie al bunicului meu, Mendel Cuperman.

Str. Paloda, o stradă oarecum paralelă cu str. Regală, începe dinspre nord, din str. Ștefan cel Mare, până la intersecția cu str. Strâmbă și se continua cu strada „Cojocara”, o stradă curbă care ieșea din str. Regală chiar la farmacia lui Perlmutter.

Desigur și acestea își au poveștile lor. voi aminti că pe aceste străzi erau câteva cafenele-biliard și cârciumi cunoscute. Aceea lui Sârbu, pe „Cojocara” sau acele ale lui Raicu și Sava, tatăl viitorului profesor de matematică și director al Colegiului „Codreanu” într-o anumită perioadă. Tot pe Paloda era și băcănia lui Carusi, vestită pentru mezelurile și pastrama de producție proprie.

Bârladul meu, desigur, nu se termina cu str. Strâmba. Aș putea aminti, la întâmplare, multe alte locuri și străzi, cum ar fi parcul care înconjura Biserica Domnească, parcul primelor mele întâlniri romantice, cofetăriile Guguianu, tatăl vestitului sculptor Marcel Guguianu și aceea a lui Iani sau a lui Pitpinic, a cărui înghețată era vestită în toată țara și multe alte locuri, pe care nu știu dacă bârlădenii ar trebui să le regrete lipsa. În schimb, fără îndoială, aceștia se pot mândri cu noul aspect al Străzii Republicii, care din fața Primăriei și până la Grădina Publică are o linie nouă și modernă, iar parcul din fața Teatrului este foarte frumos. Se mai pot mândri cu noile așezăminte culturale, între care pe primul plan menționez splendidul muzeu Guguianu. Așadar, Bârladul nostru are mai multe fețe, putem fi nostalgici pentru trecutul lui și optimiști pentru viitorul său.

2007-2008

Vinovatul

Convingerile mele sioniste au început să se contureze pe la 14 ani, numai că nu erau categorice și sufereau din cauza a tot felul de influențe. Importanța cea mai mare o acordam faptului că majoritatea prietenilor mei participau

la activitatea organizației „Hasomer Hatair”, cu filială la Bârlad. Aici ne întâlneam, cântam cântece în limba ebraică, ascultam conferințe despre trecutul poporului evreu și despre viitorul stat, ce urma să ia ființă.

Dar mai era un aspect. La „Betar”, era o masă de ping-pong, joc care îmi plăcea mult și, în al doilea rând, la „Betar”, era o masă de ping-pong, joc care îmi plăcea mult și, în al doilea rând, la „Betar” mergeau Nita, Rela, Pia, care-l atrăseseră și pe Izi, așa că uneori mă găseam în mijlocul betariștilor, susținând înființarea statului Israel pe ambele maluri ale Iordanului, noțiuni care pentru mine, atunci, nu prea aveau semnificație. De altfel, mișcarea sionistă, care s-a extins mult după terminarea războiului și ca urmare a nenorocirilor pricinuite de prigoana antonesciană, nu ajunsese până la familia mea, care nu se gândea să emigreze.

Pentru noi, interzicerea activității și închiderea sediilor organizațiilor sioniste din oraș ne-au creat o problemă, aceea a petrecerii timpului liber. Eram deja elevi în clasa a 8-a de liceu (după reforma învățământului) și trebuia să ne găsim o activitate extra-școlară. Cineva a venit cu știrea că masa de ping-pong, confiscată de la „Betar”, a fost adusă la T.P.R. (tineretul progresist) care a organizat un club, unde putem desfășura tot felul de activități sportive. Așa se face că împreună cu Izi și alți „foști sioniști” am început să ne întâlnim, după orele de școală, să jucăm șah, ping-pong sau, o nouă pasiune, practicarea boxului.

Spre marea mea surpriză, la secția de box, era instructor un individ cunoscut de mine din copilărie, pe nume Panțăru. Deși deviez de la narațiunea principală, cred că este interesant să povestesc de unde îl știam pe Panțăru.

Difuzarea ziarelor, în jurul anilor 40, era asigurată de vânzători ambulanți, care treceau pe stradă strigând numele diverselor ziare, „Universul”, „Evenimentul” etc. pentru a-i interesa pe potențialii cumpărători. Doi dintre aceștia mi-au rămas în amintire în mod special. Unul era „Mitici”, așa îl „alintau” oamenii, era considerat „ușor înapoiat mintal”, era simpatizat pentru felul special în care striga numele diferitelor ziare. Cuvântul „Universul” căpăta, în expresia lui, accente deosebite, iar „Evenimentul” se transforma în „liiivinimentu...” cu un accent scurt pe prima silabă, ceea ce trezea râsul trecătorilor. Al doilea, a fost numitul de mai sus, Panțăru. Când l-am văzut pentru prima dată, prin anul 1939, cred că avea cam 25 de ani, nu mi-a reținut cu nimic interesul, doar am observat că are un defect la ochi. Trecea pe strada „Strâmba”, oferind ziare trecătorilor. Într-una din zile l-am văzut din nou. Era îmbrăcat cu o uniformă de culoare verde, cu

centură și diagonală din piele, iar pe șold îi atârna un toc de revolver din care se zărea arma. Mergea țănoș și lent prin mijlocul străzii, cu emfază, privind de sus în stânga și dreapta, așteptând ca să fie remarcat, eventual să-l salute cineva, ceea ce nu s-a întâmplat. Imaginea aceasta mi-a rămas în minte. Apoi a dispărut, nu l-am mai văzut până la întâlnirea noastră la sala de box.

Fostul legionar, din „verde” se transformase în „roșu” și devenise nu știu ce la T.P.R., iar în această calitate era și instructor de box, iar Izi și cu mine, printre alții, elevii lui.

Pentru a vă lămuri cam cu ce fel de viitori boxeri aveți de-a face, este suficient să vă spun că, la 15 ani, arătam ca o scândură îndeajuns de scurtă, iar Izi era tot o scândură, dar mai lung ca mine cu un cap. Tradus în limbaj de box, unde categoriile de luptători se consideră în funcție de greutatea corporală, cea mai mică dintre categorii se cheamă, cred, „muscă”, Izi era ceva pe la categoria „muscă” minus, iar eu undeva pe la categoria „furnică”. Și cu toate acestea, noi mergeam înainte cu antrenamentele, „progresam”...

Când s-a apropiat sărbătorirea zilei de 1 mai, s-a hotărât că boxerii vor apărea într-o demonstrație pugilistică pe terenul viran de pe strada recent botezată „Republicii”, fostă „Regală”. Terenul situat chiar vis-à-vis de parfumeria lui Huho Perlman, a fost curățat, în urma bombardamentelor, de către primărie și transformat într-o mică bază sportivă. Fiind foarte central, bărlădenii veneau să asiste la disputele de volley sau alte manifestații ce se organizau acolo.

Totul era hotărât, inclusiv faptul că adversarul meu în meciul demonstrativ trebuia să fie Izi, iar meciul nostru era al doilea, după ora 11. Cu o zi înainte, am făcut ultimele pregătiri, cu care ocazie am boxat pe ringul din sală. Probabil că în timpul exercițiilor Izi a primit o lovitură care l-a zgâriat sau i-a lăsat un semn, dar nimeni nu a luat asta în seamă.

A doua zi, de 1 mai, m-am prezentat la meci, emoționat de viitoarea mea apariție publică în calitate de boxer. Desigur că cei de-acasă nu știau nimic. Punctual pe teren, la ora specificată, am văzut cum, rând pe rând, se prezentau toți viitorii protagoniști ai meciurilor de box, numai Izi nu apărea. Am așteptat un timp, dar am început să fiu îngrijorat, mă întrebam ce se va întâmpla cu meciul nostru și de ce întârzie. Cum se apropia ora de începere a manifestațiilor, mi-am pierdut răbdarea și m-am hotărât să dau o fugă până la el acasă, să lămuresc situația.

Am ajuns în câteva minute. M-a întâmpinat tanti Rebecca, mama lui Izi, de obicei foarte

binevoitoare și care mă primea cu dragoste. La bună-zuza mea, n-a răspuns, semn că era tare supărată.

- Ce vrei?

- ...Izi e acasă?

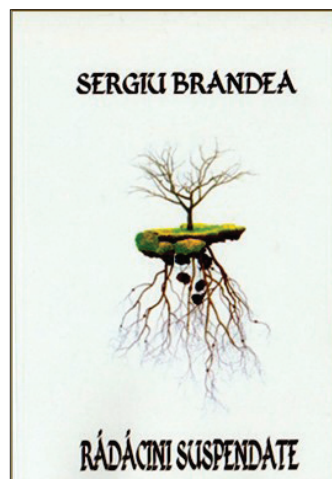
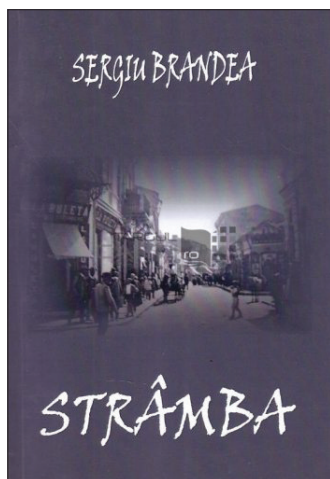
- Da, e în camera cealaltă, dar nu merge nicăieri! Ce, crezi că am să-l las să vă bateți ca golarii? Nu-i de ajuns că a venit cu fața zgâriată!? Și

pe mine mă miră că Molcuta (mama mea) acceptă ca tu să faci așa ceva!

- Dar să vedeți... am încercat eu...

- N-ai înțeles? mi-a tăiat vorba. Dacă pentru asta ai venit, poți să pleci.

Întristat, am întors spatele și m-am îndreptat spre ușă. De atunci pentru mine totul a fost clar: dacă n-am devenit boxer, numai Izi a fost de vină.

LEGENDĂ. Povestea debutului, la Bârlad (în clipa în care scriu) a scriitorului **Sergiu Branda**, e scurtă și plină de semnificații. Zic „la Bârlad”, pentru că în vara lui 2008, la Tel-Aviv în Israel, lui Sergiu i se publicase „un crâmpei de amintire” în revista de limbă română „Minimum”, condusă de regretatul dramaturg **Alexandru Mirodan** (1927-2010), căruia Teatrul „Victor Ion Popa” din Bârlad i-a jucat cu un succes imens, în stagiunea 1960-1961, drama „Celebrul 702”. Unii își mai amintesc remarcabila interpretare, în rolul principal, a talentatului actor Dan Herdan. Numărul 256-257, iulie-august 2008, al revistei „Minimum”, îi publică lui Branda amintirea-eseu *Vinovatul*, sub titlul „Pe ring cu I. Schechter”.

Prietenia noastră avea vechime, ea consolidându-se încă înainte de 1974, anul plecării lui în Israel, mai ales că soția lui, Rozica (născută Grosariu, în Dorohoi), profesoară de limba română la Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu”, fusese colegă de facultate cu mine. Așa deci, discuțiile noastre, din corespondența purtată, s-au învățat mai cu seamă în jurul posibilei colaborări la „Baaadul literar”, revistă care intrase deja în al doilea an al existenței sale.

Sergiu Branda vorbea întotdeauna cu nostalgie despre Bârlad, așa că eventualele sale scrieri nu puteau scăpa de o asemenea stare. El se născuse în Bârlad, învățase în Bârlad, Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu” l-a absolvit în anul 1952, iar dintre colegii de clasă trebuie neapărat să-l amintesc pe prof. univ. dr. C.(onstantin) D.(imofache) Zeletin, scriitor și traducător din italiană și franceză. Nu există scriere a lui Branda în care să nu amintească de Bârlad. Autenticitatea romanului *Strâmba* se explică prin chiar acest atașament la locul nașterii și la cimitirul în care i se odihnesc înaintașii. Faptul că a făcut dintr-o foarte cunoscută stradă a vechiului Bârlad un personaj de carte e una din dovezile de consolidare a senzației de originalitate nedezmășită.

*

De-atunci, 2008, scriitorul **Sergiu Branda** a recidivat cu cărți serioase (nu numai ca număr de pagini!), pe care cititorul avisat va fi încântat să le afle: *Strâmba*, roman, Editura Pim, Iași, 2010, pagini 215, cu o prefață semnată Gruia Novac; *Strâmba*, ediția a II-a revizuită, Editura 24:ore, 2017, Iași, 268 pagini, cu o prefață („Mierea trecutului”) semnată Ioan Holban, dar și cu prefața de la prima ediție în loc de postfață; *Destăinuiri*, o „antologie” de articole publicistice, Editura 24:ore, 2019, Iași, cu o prefață („Secvențe din (i)realitatea imediată”) semnată Ioan Holban, 414 pagini; *Rădăcini suspendate*, roman, Editura 24:ore, 2019, Iași, 526 pagini, cu o prefață („Fresca socială dintr-un roman de familie”) semnată Ioan Holban.

Pe lângă „truda” zilnică de a gândi cărți cu rezonanță, Sergiu Branda (Șmil Hellebrand, cum îl chema în timpul studiilor liceale) scrie frecvent la „Jurnalul săptămânii”, o publicație de limbă română din Israel, „pastilele” lui diagnosticând cu precizie și curaj starea de azi a lumii și a țării sale...

*

Nu știu câtă influență au avut opiniile mele asupra evoluției lui Bebe Branda, dar mă bucur nespun că a biruit toate greutățile unui urcuș care nu e oferit oricui. Îți mai aduci aminte vorbele mele? „N-ai fost mulțumit să fii publicist, te-am făcut scriitor!” Felicitări, Bebe!

(P. conf.) Gruia NOVAC

I. Visuri într-un eseu spart...

Visez, pentru că (deocamdată) nu mă poate opri nimeni, să văd o emisiune a unui POST DE TELEVIZIUNE DIN ROMÂNIA despre o **revistă culturală** (insolită, cel puțin în interpretarea realizatorilor ei!), la o oră decentă de difuzare: după ora 18:00, dar înainte de 23:00! Visul meu e enervant, mai cu seamă pentru cei care, nenumiți încă, ar trebui să-și asume tona de răspundere și boaba de bunăvoință, știindu-se, de către unii, puțini, cât de rare sunt asemenea „însușiri” în România începutului de mileniu...

Care revistă? *Baaadul literar*, de pildă. Întâi, pentru că s-a ivit în „provincie” și nici nu e a unei uniuni de... creație; adică n-o girează și nici n-o finanțează. În al doilea, pentru că nu-i orgolioasă, ci serioasă în intenția ei și, mai abitir, în realizarea ei. A intrat în al paisprezecelea an (dac-o da Dumnezeu îl lasă-n urmă și pe următorul!), apare la Bârlad și Vaslui, împărțindu-și dragostea față de.. pater, după buget!...

Baaadul literar a publicat, în existența zbuciumată a revistei, articole și eseuri pline de consistență, multe dintre acestea putând obține certificat academic, prin rigoare, prin seriozitate, prin demers, prin concluzii electrizante și deschizătoare de dezbateri decente, civilizate, dinamice și, s-o spunem, atractive. Revista s-a străduit, fără a fi un miscelaneu, să cuprindă un plan larg de teme, subiecte și... visări, neținând seamă la vârsta colaboratorilor: numai să aibă valoare, înțelegând prin aceasta grija de a nu deveni vreodată ridicoli. Concesii vom fi făcut, cu siguranță, dar ne-am asigurat, atât cât împrejurările (și contextele poli... ticoase!) ne-au permis, să fie măcar cuviincioase, ca să nu cădem cumva în desuetudine. Iar sublinierea valorii, chiar și atunci

când ne-am dus gândul la schițarea unor paradigme reverențioase, ne-am străduit s-o afirmăm folosindu-ne de criterii estetice, ferindu-ne, înfricoșați uneori, de cele pe care (din rațiuni, nu știu!!!) le impune... clipa!

Mai presus de toate însă, *Baaadul literar*, dintr-o zonă a României care a urcat și a coborât odată cu undulațiile timpilor istorici și conjuncturali, a militat - făcând parcă din deprinderea aceasta o obsesie - pentru creșterea Limbii Române, în cultivarea respectului față de (măcar) simplele ei reguli gramaticale (de ortografie, de punctuație, de ortoepie), în contextul în care școala ori nu face suficient din ceea ce ar fi obligatoriu, ori face superficial și formal... Și asta, numai din pricina iluziei că Limba Română nu mai reprezintă o realitate - realitatea aceea de care eram convins până mai ieri-alaltăieri - ci doar o reflecție a ei. Am și dat peste colaboratori care, dacă nu păreau a fi fanatici iubitori ai Limbii Române, erau măcar îngrijorați nu de soarta actuală, cât de vitorul ei. Și în numele acestei camaraderii - colaborator și editor - am încercat (vom fi și reușit oare?!) să ne luptăm cu... analfabeții funcțional. Oricum, ne-am ferit, atât cât ne-a stat nouă în putință, să devenim irelevanți.

Dar am, eu, convingerea că, în toate intențiile acestei publicații, atâtea câte vor fi luat forma dorită de coordonator și colaboratori (Const. Ciopraga, Elisabeta Isanos, Ion Murgeanu, Cristian Simionescu, Petru Ursache, C. D. Zeletin, Const. Călin, Valeriu Râpeanu, Valentin Ciucă, Ion Popescu-Sireteanu, Gabriel Chifu, Marian Barbu, Persida Rugu, Horia Zilieru, Liviu Ioan Stoiciu, Iordan Datcu, Doru Scărlătescu, Alexandru Jurcan, Magda Grigore, Sonia Elvireanu, Rodica Gabriela Chira, Ion Fercu, Petre Isachi, Viorel Savin și alții peste 250...), am reușit în măsura în care bunăcredința cititorilor a funcționat decent.

Nu, știu că nu poate fi luată în samă **toată lumea**; iar **noi**, cu atât mai puțin. Dar măcar atunci când am împlinit (!?) 50 (cincizeci) de numere trimestriale, constituindu-ne astfel într-un top (volum?) de ceva peste 4000 (patru mii) de pagini, timp în care redactorul (zis șef prin... deprindere admisă) a îndeplinit, singur, toate muncile unui colectiv redacțional „mare”, poate meritam un... zâmbet. Din nicio parte însă nu se întrezărește o cât de mică speranță, convins fiind că povestea asta cu „moare ultima” e o șaradă caducă...

Și nu e nevoie să-mi spuneți că n-aveți... spațiu. „*Comparaison n'est pas raison!*” Nu găsești în fiecare zi oameni care să te aprecieze.

II. Spunere limpede și răspicată

Poate nu chiar l-am impresionat, dar, mai omenește, cred, l-a influențat vârsta și, poate, elocința mea cunoscută întrucâtva. Despre ce vorbesc! Mi s-a spus, mai zilele trecute, în vacarmul iscat de lungă apă chioară președințială, preluată și împrăștiată de mass-media noastră însetată, o întrebare de către Cineva între două vârste: **ce fel de PREȘEDINTE DE ȚARĂ** aș prefera...

Am primit întrebarea puțin mirat, dar netulburat, fiindcă am știut din clipa următoare că nu voi face - dacă voi răspunde cuviincios decenței întrebări - niciun efort, întrucât știam, în sufletul meu bătrân, că răspunsul aștepta să fie desferecat încă de la 30 Decembrie 1947, ziua în care l-am surprins pe Tata (Dumnezeu să-l odihnească!) plângând... a doua oară.

Cerându-vă puțină îngăduință pentru digresiune, să dau răspuns la întrebarea pusă.

Doresc pentru ȚARA MEA:

1. Un **PREȘEDINTE PĂMÂNTEAN NEAOȘ**, cu toată cohorta de semantism a adjectivului pământean...

2. Un **PREȘEDINTE** care să iubească vizibil, nu declarativ, ROMÂNIA și pe ROMÂNII, fără demagogie.

3. Un **PREȘEDINTE PATRIOT** căruia să-i fie permanent dor de țărâna Patriei și des-des, ba aproape mereu, să se afle când aici, când colo, când dincolo, stând de vorbă cu oamenii la poartă sau pe ogor...

4. Un **PREȘEDINTE** care să împrăstie, precum bunul semănător, armonia între destulele etnii pripășite aici cu complicitatea băștinașilor din veac, obișnuți cândva cu poarta fără zăvor și ușa fără lacăt.

5. Un **PREȘEDINTE CINSTIT** care, cu dărnicie, să ofere din mult-puținul lui celor blânzi și să nu

ceară nimic sau foarte puțin, asemenea **Mărișilor Domnitori apuși**.

6. Un **PREȘEDINTE** care să participe la hramurile noastre, la pomenirea morților-eroi în bisericile noastre ortodoxe sau greco-catolice, fiindcă aceștia și acestea au încurajat norodul în lupta lui milenară pentru existență și unitate națională.

7. Un **PREȘEDINTE** care să iubească COPIII țării, fălindu-se și cu ai lui, ca și cum le-ar fi PĂRINTE, și opunându-se vehement vânzărilor **oneroase** de copilași pentru interese **oneroase**.

8. Un **PREȘEDINTE** care să facă mai întâi pe placul celor dintre hotarele spirituale românești și abia apoi să se gândească și la poftele acelora care, din motive greu justificabile, își părăsesc vatra, ca nomazii veacurilor.

9. Un **PREȘEDINTE** care să gospodărească cu grijă averea **de deasupra și din subsol**, averea asta fiind și a urmașilor noștri, nu doar a unor beneficiari contemporani, foarte mulți străini...

10. Un **PREȘEDINTE** care să nu știe niciodată ce înseamnă „arghirofilia”(!) și care să nu urmărească puterea ca pe un **scop**...

11. Un **PREȘEDINTE** la care Oamenii Țării să privească cu mândrie, parcă te-ai uita în sus, ca la Ștefan cel Mare și Sfânt sau ca la Mircea cel Bătrân care semăna cu Țara „și la vorbă, și la port...”

12. Un **PREȘEDINTE** intelectual, care, așa cum definește Lucian Blaga, „**să gândească rapid și sintetic**”, adică prompt, nu leneș și impersonal în rostire.

N-am urmărit să întocmesc un dodecalog, dar așa a ieșit. Și, vorba lui Ion Creangă, atâta am putut, atâta am făcut. Cer iertare pentru îndrăzneală.

III. Pentru folosința viitorilor scriitori

- *Ad usum scriptoribus* -

Despre Cezar Ivănescu numai de bine; ca la morți? Dar adevărul când îl rostim? Că epitalamuri s-au scris destule, toate rânduite spre cinstirea „mirelui” poeziei unice, personalizate cu paragogi repetate până la manieră și reiterate saturat. Când într-o operă, scoria e prezentată drept perlă, poate spune cineva că acolo nu e un colț de Danemarcă? Poate. Poate ce! Faptul că întreaga lui poezie e o

creație care nu admite replica, mă face să cred că autorul n-are habar de deliciul ripostei. Acest deliciu se (s-ar) naște din **dia-log** real, osmotic, care devenind curiozitate, deschide orizontul conversației. La C. I. o asemenea posibilitate e absentă; nu întâmplător, ci cu îndelungă obișnuire. Spusa cezarivănesciană e potentată, nelăsând loc nici măcar unei aluzii. Eres!

La un moment, ca să mă salvez de demoni, am crezut că poezia lui C. I. e (măcar) polemică. Nu e! Închide în ea un oșios dogmatism, impus de repetarea obsedantă a (prea) multor versuri, încât autorul pare obsedat, ca un tic scârbit, de o obsecviozitate stilistică foarte personal manifestată, pretext pentru mulții adulatori de **înainte**, dar mai rarii de **după**, care-i spun osanale ante și post-mortem... Când ceea ce lauzi, faci doar sub dependența gustului strămt, înseamnă că îți sunt străine criteriile estetice; fie că nu le cunoști, fie că nu ești în stare să le aplici!

Sunt atâtea stridente în poezia lui C. I., voite sau deprindere, încât ocolurile până la o posibilă ameliorare par ori foarte largi, ori fără capăt. Această poezie e ca o invitație la o dezbatere unde, adunații fiind prieteni, vor bate apa-n piuă; fiindcă versurile conțin confidențe inventate, capete de precepte filosofice, invocații către o divinitate pseudonumită, mărturisiri autobiografice hiperbolizate sau, pur și simplu, maledicțiuni alături de false profesii de credință. Deși poeziile și volumele au titluri îndelung căutate, pentru a da impresia de semnificație, cărțile lui C. I. au caracter caleidoscopic, lăsând, în cele mai dese împrejurări, senzația de incontinență.

Întâlnești nenumărate expresii grotești în poezia lui C. I., de niciodată un cititor avizat nu ar fi în stare să discearnă între amărăciune sau

ironie, între dușmănie sau conciliere. Oricât pare opera lui de originală în rostire, pe atât se întrevăd printre ostrețele stihurilor o înverșunare împotriva a ceva ce n-a definit vreodată și o descumpănire pe care n-a declarat-o nicicând. Poate și din pricina atâtor considerente stilul lui e, la rândul-i, grotesc. De aceea nu a fost în stare să redea „adâncurile” realității, realitate pe care C. I. a cunoscut-o dar n-a priceput-o, de aici pornind, cred, și încrâncenarea care l-a somat să devină propriul său adversar. Și n-a rezistat!...

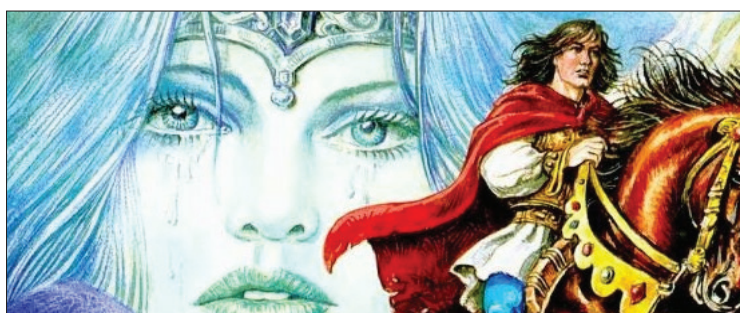
Într-un P. S. tardiv, mă întreb cât și ce din opera lui Cezar Ivănescu va reuși, timpul, să subtilizeze uitării, care, de obicei, nu iartă pe nimeni. Deja conul de umbră care l-a (și) copleșit se îngroașă neîndurător; unde se vede că o asemenea figură se livrează greu unui public neconstrâns (încă!) de o literatură aflată într-un neterminat marș...

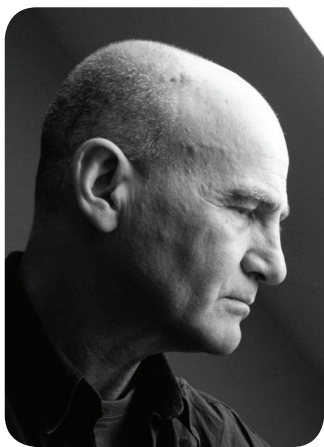
Ce mai poți spune despre un fragment (doar dintr-o „Doină (Moartea peste tot)” a „maestrului” care „a biruit cu vocea lui înspăimântată, spaimele?” (Artur Silvestri, 1985): „! Hai acolo, mândruliță, / Moartea morții, curvuliță, / hai acolo, mânduliță, / Moartea peste tot, / Moartea peste tot!!! (...)/ / Vino-aici să-ți rup cu parul / șalele și mädularul, / șalele și mädularul, / Moartea peste tot, / Moartea peste tot!”

Poate nu am eu organ! „Ah! organele-s sfărmate și...”

IV. Exerciții...

- Am ajuns, în numai trei decenii, de la **consens** la **nonsensul** național. Bravos, națiune!
- Vârsta plăcerilor sexuale **a crescut**, democratic; de la 16-18 ani la 12-13 ani!!!
- -Femeile vorbesc mult. - Da, dar spun adevărul.
- „*Beau pentru toți cei liberi,
Pentru vagabonzi și poezie!*” (François Villon)
- După ce Împăratul i-a dat încuviințarea, Făt-Frumos a încălecat, iar Ileana Cosânzeana a rămas... însărcinată.
- „*lubește și fă ce vrei!*” (Sfântul Augustin)
- A fi scriitor independent, înțelegând prin aceasta libertatea de exprimare totală, limita fiind infinitul (să-i zicem **cerul!**), înseamnă a nu cădea niciodată în **deliruri encomiastice**.
- I-am apreciat întotdeauna pe poeții care, în intențiile lor lirice, folosesc **pericopa**, adică sugerează definiția exactă...
- O carte bună, o carte validă, o carte terminată, o carte pentru posteritate e cea care nu a fost măsluită nici măcar în intenția autorului ei. Și dacă e așa, poate fi „aruncată” pe masa de joc a literaturii!

Paris, je t'aime

Un film de două ore, compus din 18 „mici povești de dragoste din cartier, după o idee de Tristan Carne. Toate episoadele se petrec la Paris. Actori de marcă susțin evoluția mai mult sau mai puțin consistentă a întâlnirilor din film (Fanny Ardant, Julie Bataille, Juliette Binoche, Willem Dafoe, Gérard Depardieu, Ben Gazzara, Bob Hoskins, Nick Nolte, Miranda Richardson, Gena Rowlands). Ceea ce unește poveștile e cerul Parisului, mereu misterios, mișcător, unic. Muzica retro învâluie imaginile turistice într-o aură cinematografică. Orașul infinit, etern, dă naștere unor istorii formidabile, ireversibile, simpliste, neinspirate, emoționante - o serie de posibile epitețe, deoarece fiecare poveste are o altă miză.

Și unde este literatura? Unde (ne) sunt scriitorii?

În fragmentul *Père-Lachaise* de Wes Craven, unde se petrece o confruntare în cimitir, cuplul e măcinat de neconcordanțe. Atunci se trezește din mormânt însuși Oscar Wilde și îl moralizează pe bărbatul cârcotaș: „Dacă o lași să scape, vei muri înăuntru”. Adică acolo în mormânt.

Și ce mai vedem? Un Montmartre realizat de Bruno Podalides, despre un individ cu simțul umorului, cu bani, însă „mizerabil de singur”. O femeie anunță un accident și el se oprește lângă ea. Exact nevoia de comunicare, de abolire a inerției. El observă că „ai pantofi frumoși”, iar ea recunoaște că „mâna ta pe gât mi-a făcut un pic de bine”.

Gurinder Chadha a regizat *Quais de la Seine*, cu băieții ce acostează fetele, cu studentul sensibil,

care cunoaște o fată cu eșarfă și o așteaptă în fața moscheii.

Gus van Sant în *Le Marais* ilustrează ideea sufletelor pereche: „Ne-am mai cunoscut? Ai o înfățișare mistică. Ne-am întâlnit în alt timp?”.

Violența e prezentă în episodul *Tuilleries* (Joel și Ethan Coen). Totul se petrece în metrou. Un străin privește un cuplu care se sărută și scandalul e gata.

Dar ce se întâmplă când un bărbat a încetat să-și mai iubească soția? Vrea s-o anunțe despre dispariția sentimentului, însă ea îi spune că are leucemie în stadiu terminal, iar el se ocupă asiduu de ea (*Bastille* de Isabel Coixet).

Juliette Binoche apare alături de Willem Dafoe în *Place des Victoires* de Nobuhiro Suwa, un episod fantastic, cu un cowboy ireal, care o ghidează pe ea și pe Justin.

Fragmentul *Tour Eiffel* de Sylvain Chomet conține imagini demne de Magritte. Mimul și mima colorează existența într-un mod fenomenal.

Regizorul Oliver Schmitz în *Place des Fêtes* prezintă povestea a doi negri (el și ea). Ea îi oblojește rana; el o întreabă: „Pot să-ți masez picioarele, deoarece te dor... pentru că ai fost toată noaptea în visele mele.”

Vampira din *Quartier de la Madeleine* de Vincenzo Natali ne duce cu gândul la o metaforă a iubirii reciproce.

Tom Tykwer (care a realizat filmul *Parfumul*) colaborează aici ca *Faubourg Saint-Denis*. Apetența lui pentru cazuri-limită e flagrantă (aici avem un orb care își rememorează trecutul).

Te poți îndrăgosti și de un oraș? Exact de Paris. De aceea filmul poartă titlul *Je t'aime, Paris!* Ultimul episod (*14 arrondissement*) e realizat de Alexander Payne. O voce din off - o turistă englezoaică. O franceză cu accent de Londra. Cum vede ea Parisul? Merge la mormântul lui Sartre și Simone de Beauvoir. În mormântați împreună, pentru că s-au iubit. Dar ea, femeia, cu cine să împartă bucuria călătoriei? O singurătate rarefiată o bântuie. Frazele ei par luate dintr-un manual de conversație. Deodată, departe de slujbă, singură, într-o țară străină, are o revelație: frustrarea! N-a avut o relație, dar este „vie”, trăiește, se bucură de lucruri simple. Și, într-o clipă, înțelege că. În lipsa unei persoane, s-a îndrăgostit de un oraș. De Paris. „Paris, je t'airne!” Nu e puțin lucru: existența ei pare justificată.

TEATRUL „VICTOR ION POPA” BÂRLAD

65

1955 - 2020

În dialog

Gruia NOVAC și Marcel ANGHEL

Pasul solidarizării în teatrul bârlădean

Mi-aduc aminte, ca ieri, **Colocviul tinerilor regizori din teatrele dramatice**, ediția a II-a, 26 septembrie - 1 octombrie 1977, tutelat - cum a făcut-o și la „următoarele”, până în 1983, când (!)... - de criticul **Valentin Silvestru**. În expozeul său doct și... concludiv, vorbea despre „*pasul solidarizării*” care funcționa în Teatrul „Victor Ion Popa” din Bârlad, ca primă condiție de îndeplinit a unui conclave de realizatori de spectacole, pentru ca **Publicul** să-i fie mereu aproape.

Despre acest „*pas al solidarizării*”, ca temă implicită, ne-am propus să discutăm, împreună cu dl. **Marcel Anghel**, actor și directorul Teatrului „Victor Ion Popa” în ultimele trei decenii (oho!). Nu știu dacă s-o numesc **coincidență** constatarea că, în același loc și la aceeași masă, luam interviuri regizorului **Bogdan Ulmu**, într-o zi de marți, 24 ianuarie, 1995 și, de asemenea, regizorului-actor **Radu Ghilaș**, vineri, 17 aprilie, 2015, ori pură **întâmplare**... Oricum, locul și locația celor trei întâlniri cu trei prieteni (în ordine inversă): Anghel, Ghilaș, Ulmu, binecuvântate parcă de Cineva, au fost tot atâtea prilejuri de consemnare a unor monumente din istoria a teatrului locului...

Așadar... **miercuri, 12 februarie, 2020, ora 11:00**. Punctuali, putem începe. Reportofonul „pornește” și noi... odată cu el...

G.N. - *Domnule director Marcel Anghel, îmi vin în minte acum câteva date: 1981, „Moscheta” lui Angelo Beolco, în regia lui Matei Varodi, Andi Carauleanu, Colocviul Regizorilor din Teatrele Dramatice. Pentru d-voastră ce-ar putea ele reprezenta?*

M.A. - 6 iulie 1981 este data angajării mele la Teatrul de Stat din Bârlad, prin repartiție guvernamentală (cum era atunci) și în toamnă, era de fapt anul în care avea loc Colocviul Regizorilor din Teatrele Dramatice (organizat, după cum se știe, din doi în doi ani), noi am participat cu „Moscheta” lui Beolco, în regia lui Varodi, și acolo era Adi Carauleanu, Gabi Constantinescu, Dana Tomiță (Dumnezeu s-o odihnească!). A fost debutul nostru, pentru că am venit împreună atunci cu Adi Carauleanu în teatrul din Bârlad, mi-amintesc că am luat locul al doilea în festival, locul unu neacordându-se. Mai târziu, în iunie 1982, urmează „Europa aport, viu sau mort”, tot în regia lui Varodi, un spectacol extraordinar, cu

Constantin Petrican, cu Gabi Mihalache, Virgil Leahu, în care eu am făcut cinci roluri, se pare că chiar bine, fiindcă la vremea aceea era „Cântarea României”, pentru profesioniști, e adevărat, spectacolul a participat în această confruntare și am luat Premiul al treilea pe țară. A fost, cred, cel mai mare premiu de când sunt la Bârlad, pentru cele cinci ipostaze, cinci interpretări, cinci personaje din „Europa aport, viu sau mort”.

- „De când sunt la Bârlad”, așa ați spus, pentru că dumneavoastră n-ați mai fost în alt teatru...

- Da, sunt la Bârlad din 1981 și sper să mai fiu câțiva ani...

- Iulie, 1981 și iată-vă și acum tot în Teatrul de Stat, cum se chema la început, căruia după un an, în decembrie 1956, i se dă numele de „Victor Ion Popa”. De aceea, vă amintesc o mărturisire a scriitorului american **Hubert Selby jr.** El spunea așa: „Să nu scriu mă sperie mai mult decât scrisul. Toată existența mea s-a derulat

în neliniște”. Dacă ar fi să-l parafrăzi, ați accepta formularea „Să nu joc mă sperie mai mult decât jocul pe scenă?”

- Da. Pentru că este exact ca și condusul unei mașini. Dacă n-o conduci un timp, simți când te urci la volan. Simți oarecare temere, că trebuie să fii mult mai atent, ești crispat. E aproape la fel cu jocul pe scenă. Ideea e că jocul pe scenă, că joci, înseamnă foarte mult, capeți o siguranță, capeți o lejeritate în trecerea dintr-o stare în alta, în abordarea unui personaj sau a altui personaj, în situația în care ai o perioadă (și am avut din astea) în care n-ai jucat un spectacol trei-patru luni de zile, fiindcă le joci pe cele care sunt în repertoriu, când intri la prima repetiție deja ai un mic stres, reușesc oare? Nu mai ai acea lejeritate și rapiditate de a te transpune într-un personaj sau altul.

- *Temerea de care vorbești e creativă, nu!*

- Da și nu! Poate să te stimuleze, poate să te inhibeze. Am cunoscut și asemenea trăiri. După un timp lung de neajoc, simți un handicap când intri într-un spectacol.

- *Dar ce părere aveți, domnule director Marcel Anghel, despre actorii care, din diverse motive ce nu ne interesează acum, refuză un rol?*

- Nu știu exact. Îmi permit să fac o comparație cu profesia dumneavoastră: este ca și când ai refuza să intri la ora de clasă. Nu vreau să intru în amănunte, dar ți-ai ales meseria de actor, o profesiune care aduce foarte puțini bani, dar ai dramul acela de nebunie pe care-l au (sau ar trebui să-l aibă) toți acei care vor să se facă actori, suntem atinși puțin de pulpana hainei lui Doamne-Doamne, pentru că altfel n-ai cum să te exhibiționezi în fața altora; că dacă reducem la modul vulgar, acolo... asta este actoria. În fața unui public, reprezinti un personaj așa cum l-a închipuit regizorul sau cum ți l-ai închipuit și tu. Dacă o faci cu credință, n-ai cum să refuzi. Eu îmi amintesc - și mă dau drept exemplu - în spectacolul cu „Unchiul Vanea”, pe care l-a pus Bogdan Ulmu, el mi-a zis că are nevoie de un personaj, care nu e în piesă, dar care să vină să-i servească pe ceilalți cu vodcă, cu nu știu ce, vrei să intri? m-a întrebat. Și-am zis: da. Ce poate fi mai interesant decât să fii în scenă când ai doar o singură „temă”, rolul ăla de a te duce cu tava, să-i „servești” pe ceilalți, să trăiești alături de ei, în atmosfera aceea de acolo. Și n-aveam nicio replică, aproape în tot spectacolul intram și ieșeam. Cer scuze, nu vreau să jignesc pe nimeni, doar foarte motivat, repet: foarte motivat, poți să refuzi un rol dacă ești actor. Motivația trebuie să fie foarte puternică atunci când spui „nu vreau să joc”.

- *Îmi place pledoaria dumneavoastră. Descopăr în Marcel Anghel actorul de care eram convins că există. Actorul adevărat iese fie din mantaua lui Aristofan, fie din mantaua lui Shakespeare. Actorul mare nu refuză rolurile mici, decât din motive speciale. Care-ar fi alea?*

- Speciale? Cred că e vorba de motive care nu au legătură cu teatrul. Dom'le, ca actor ești un personaj pe scenă și publicul trebuie să te creadă. Dacă refuzi rolul, fiindcă e secundar de exemplu, îți trădezi propriul crez. Brad Pitt a luat, anul acesta, „Oscarul” pentru un

rol secundar! Asta înseamnă să fii actor mare. Pentru un actor e destul de greu să joci numai roluri principale. Un rol principal înseamnă consum foarte mare, înseamnă o rigurozitate sporită în a respecta indicațiile regizorului, ca rol principal trebuie să duci spectacolul. Ceilalți vin și te ajută. Uneori rolul secundar îți dă posibilitatea, cum spunem noi, „să te joci”, adică să creezi un personaj care să rămână în mintea spectatorului. Vă dau un exemplu, și doar întâmplător e vorba de Lili Alexiu, amintiți-vă de Baba Safta din „Tache, lanche și Cadîr”, care... fură, fură un măr. Cei de la Galați ne-au „furat” găselnița în spectacolul lor... Ei, personajul ăsta e pentru prima dată când se ocupă și de altceva... Am spus asta pentru a sublinia că tot timpul trebuie să joci. Un personaj care nu are tot timpul atenția pe el, fiind rolul principal și care trebuie să conducă în spectacolul respectiv, e obligatoriu să creeze permanent; mai ales când are rol secundar, e puțin mai liber ca cel cu rol principal, care trebuie să urmeze sfaturile regizorului, nemaiaivând acea lejeritate de care aminteam mai adineoarea. Ca să joci numai roluri principale, oboseala e mult mai mare. Și ați văzut și dumneavoastră atâtea spectacole în care interpretul cu rol secundar, care zice doar trei vorbe, cum zicem noi, iese în evidență, fiindcă important e nu cât vorbești, important e cum o faci.

- *Domnule director, noi suntem în clipa asta într-o oră de teorie teatrală, completată și cu momente de istorie a teatrului. Ați putea fi, cred, și un foarte bun profesor de teatrologie. Ați vorbit până acum folosindu-vă propria dumneavoastră experiență, pe care întâmplarea face să o cunosc foarte bine, și mă mândresc cu asta, de la prima apariție pe scena bârlădeană și până la ultima, în calitatea mea de spectator.*

- Și eu mă bucur că ați fost spectatorul meu atâtea decenii.

- *Da. Cu modestie vă spun și eu că sunt un spectator, dacă nu foarte bun, măcar avizat. Am putea discuta, în continuare, foarte mult (și bine!), dar mă bucur totuși că ați făcut o asemenea pledoarie pentru actor, pentru rol, pentru dăruire, pentru pasiune, pentru implicare și, mai ales, nu pentru ce joci, ci pentru cum joci, fiindcă spectatorul, ieșind de la spectacol, rămâne întotdeauna cu imaginea jocului cum a fost realizat de actor. Reține și povestea, dar mai cu seamă a rămas (sau nu) impresionat de cum a jucat.*

- Aveți dreptate, domnule profesor, și vă mulțumesc pentru aprecieri, fiindcă știu că vin de la un om avizat...

- *Am eu ce am cu viața lungă a acestui teatru, cu care am făcut prima cunoștință în toamna lui 1957, fiind student încă. După absolvire, în 1958, am fost repartizat în această zonă, cunoscând apoi teatrul local cu de-amănuntul. Anul acesta, teatrul va împlini, în decembrie, 65 de ani. Nu înseamnă prea mult în raport cu istoria teatrului românesc. Dar pentru Bârlad e foarte mult. Și-apoi, cât mai este până la Centenar? Un proverb al indienilor canadieni spune cam așa: „Până la Soare nu e decât un pas. Fă-!” zic și eu: cât mai este până la Centenar? Un pas... Dumneavoastră deja ați făcut niște pași. Din istoria acestui teatru, mai ales că dumneavoastră sunteți directorul lui din anul...*

- ...1990.

- *Altfel spus, sunteți singurul director de teatru din România cu o vechime așa de mare în același teatru.*

- Cel mai longeviv.

- *Alături de recordul dumneavoastră, teatrul a mai înregistrat încă unul: aici a fost secretar literar Vasile Mălinescu, de la înființarea teatrului, în 1955, și până dincolo de ieșirea lui la pensie, peste 50 de ani, adică până prin 2010-2012. Tot longevitate. Puteți numi un eveniment, din istoria de trei decenii a directoratului Anghel, legat stric de numele dumneavoastră?*

- Îmîi of! Mă gândesc așa: în treizeci de ani au fost multe sau, mai bine zis, destule evenimente legate de numele meu. Fără modestie. Au fost cele două reparații în vederea restaurării și consolidării clădirii teatrului, în 2002 și 2012, reușind să facem una din cele mai frumoase săli de spectacole din România, după opinia mai tuturor trupelor în turneu, mai cu seamă a celor din București care „bat” toată țara anul împrejur. Asta e latura administrativă, care ține de director, dar mai există și cea artistică. În cea mai mare parte a lui, repertoriul stagiunilor teatrale mi se datorează. Și au fost câteva spectacole care au marcat existența teatrului din Bârlad, în care am jucat sau n-am jucat, dar care au însemnat ceva pentru noi. Nu știu dacă fac o mărturisire sprijinită pe sinceritatea care a caracterizat toată discuția noastră, nu știu cât de bun director am fost, fiindcă sunt treizeci de ani în urmă și nu știu dacă mai e un an cât mai sunt, dar îmi place să cred - și asta am tot urmărit să spun - că am fost un director cinstit; nu neapărat de a nu pune mîna pe ceva, ci în sensul de a ajuta pe fiecare dintre actorii teatrului, colegi cu mine, să-și aibă momentul de glorie, într-o stagiune să zic. De aceea am încercat să avem un repertoriu care să se adreseze diferitelor categorii de public. Publicul care pășește în sala de spectacole e format, din păcate într-un oraș ca Bârladul, dintr-un nucleu care nu depășește 800-1000 de spectatori, să le spunem, fideli. Ceilalți vin accidental, ocazional, aduși, chemați ș.a.m.d. Or, vă închipuiți și dumneavoastră, pentru aceștia repertoriul nu poate fi decât variat. Un anume gen de spectacol se cere pentru cei care înțeleg ceea ce se petrece pe scena teatrului și alte genuri pentru cei care doresc o comedie, o dramă sau poate o tragedie. Toate aceste aspecte trebuie să le aibă în vederile sale un director, așa cred eu, când se construiește un repertoriu. Vă pot vorbi despre anume spectacole, de pildă. Iată, *Tache, Ianke și Cadîr* e un spectacol cu un succes extraordinar, oriunde ne-am duce cu el, care a intrat în al zecelea an de reprezentație. Mi-e destul de greu să selectez în clipa asta, dar, din punct de vedere artistic, aș privi, cu ochii larg deschiși și satisfăcuți, toată perioada asta de treizeci de ani. Eu cred că a purtat, cât de cât, **marca** directorului Marcel Anghel. Așa cum am gândit, cred că am menținut și la ora aceasta un anumit nivel al spectacolelor în Bârlad și în turnee, adică un nivel cel puțin decent pe lângă ștacheta de înalt, refuzând să mergem spre ușuratec, cum, se pare, fac alții de prin alte părți. Teatrul „V. I. Popa” din Bârlad are un public al său, alcătuit în 65 de ani de când e aici, un public

foarte exigent, dovadă e că multe „turnee” ușurele din București nu mai... intră în Bârlad, se feresc până și actorii de-acolo să încerce, fiindcă au încercat cu spectacole care, vulgar numite, sunt „șușe”(!). Publicul din Bârlad i-a respins. Pot să dau nume, dar nu e cazul...

- *Spusele dumneavoastră au nevoie de un... sprijin. Vin eu acum, spectatorul, care am fost martor tăcut, dar permanent, al tuturor acestor „întâmplări”. Prestigiul teatrului nostru, prin repertoriul fiecărei stagiuni, s-a menținut și datorită directorului Marcel Anghel, un conducător lucid, dar și care a avut mereu tăria opiniilor lui, impuse în fața regizorilor cu care teatrul a colaborat și care, de obicei, sunt orgolioși. Acceptându-vă, ați ieșit victorios. Deși n-ați jucat în toate aceste spectacole, ați impus un anume text, gândindu-vă la spectatori, la calitatea repertoriului și deloc la orgoliul... directorului.*

- Ideea e asta: noi pentru public existăm, dar în același timp și trupa artistică trebuie să aibă satisfacția ei. Sigur că nu-i vorba de mine, ci de altceva: fiecăruia dintre membrii trupei trebuie, la un moment dat, să-i dai ocazia să demonstreze ce poate. Așa am făcut și vom continua la fel.

- *A făcut teatrul vreun efort ca, în afara tuturor împlinirilor cunoscute sau nu, să crească numărul spectatorilor fideli, pe lângă cei aproximativ 1000? Adică să-i aibă în vedere și pe cei din „mărginime”, din mahalale; a lui Tache, a lui Ianke, a lui Cadîr?*

- Sunt aici două aspecte. Mai întâi, am fugit întotdeauna de tentația de a pune spectacole care să... desfunde mahalalele. În același timp, marea noastră problemă este aceea a vizibilității. Faptul că punem șapte afișe în șapte locuri din Bârlad nu înseamnă mare lucru. Faptul că avem un *sait*, că vom introduce biletele *online*, iar nu înseamnă nimic. Unde avem, noi, o problemă, care ne frământă de vreun an poate, este aceea de a mări vizibilitatea teatrului la nivel de obște, de urbe. Dincolo, e mai simplu: te-ai dus în turneu în județ sau în județe, fiindcă jucăm și în județe, ai pus afișul, gata! Dar aici, ar trebui să facem „altfel”. Încă suntem în stadiul în care căutăm soluții. De teatru trebuie să se bucure toată lumea. Și mă bucur că Teatrul din Bârlad a devenit un centru cultural. Foaierul nostru are mai în fiecare săptămână câte o activitate. Asta înseamnă că învață lumea drumul spre teatru. Păcatul este că și aici este un nucleu, format cam din aceiași participanți, care sunt prezenți la manifestațiile organizate.

- *Ați avut, în directoratul dumneavoastră, vreun proiect la care-ați visat și nu s-a împlinit?*

- Da. Da. Am vrut să reiau Colocviul Regizorilor din Teatrele Dramatice. Am încercat în 1996, când, cu ediția a... IX-a, am vrut să fac un „cap de pod”, dar, pe de o parte vremea, cu zăpezi mari, pe de altă parte cunoscutele probleme financiare, cel mai ușor de invocat... Rămâne însă o neîmplinire. L-au încercat și alte teatre, mi l-au furat, la un moment dat, pe la Iași, nu mai știu pe unde, pe la Reșița parcă, n-au putut; și a rămas nișa asta, a teatrelor dramatice, care a fost la Bârlad, care încă e liberă, e liberă...

- Domnule Director Marcel Anghel, vreau, o clipă,

să fiu sentimental. Subiectiv deci. Un timp, suficient, băiatul meu a fost actor la Bârlad. Iată, acuși se împlinesc șase ani de când... s-a dus. Vă mai amintiți de actorul Gruia Novac jr.?

- O, Doamne! Cum să nu-mi aduc aminte? Divaghez numai puțin și mă întorc. Eu fiind zece ani actor, înainte de a fi devenit director, am ținut să devenim toți o familie. Ne cunoșteam foarte bine toți, ne dezbrăcam și îmbrăcam în aceeași cabină, fie că erau fete, fie că erau băieți, mâncam împreună, petreceam împreună. Asta am vrut să fie la Teatrul din Bârlad. Și mulți-mulți ani așa a fost. Era perioada în care era și Gruiuțu, așa-i spunem noi, ca să vă deosebim. A fost actor la Bârlad și a făcut parte din familia noastră. A jucat foarte mult, ne înțelegeam foarte bine, știți asta... Când a... plecat dintre noi, a rămas o mare gaură în teatru, el juca în foarte multe spectacole. Împreună am jucat în *Tache, Ianke și Cadîr*, el făcând un excepțional Cadîr, mi-l amintesc în rolul, excelent jucat, din *Dudul lui Traian* de V. I. Popa sau Moceanu din *Ciuta* a aceluiași. Însă...

- În final, fiindcă trebuie să existe și un final, vă rog să vă asumați rolul de cronicar dramatic și să ne spuneți părerea proprie despre ultimul spectacol a cărui premieră a avut loc acum câteva zile, sub numele „Un cuplu ciudat”?

- Sincer? Eu sunt mulțumit de acest spectacol cam 90%. E un text foarte bun, al lui Neil Simon, distribuția

piesei e foarte ofertantă, personajele, fiecare, sunt bine scrise, piesa, așa cum ne spunea secretara literară Teodora Spânu la premieră, a avut perioade în care se juca simultan în patru teatre pe Broadway. În spectacolul nostru, decorul este superb și funcțional, costumele sunt ochioase, dar unde am eu o foarte mică problemă? Spectacolul trebuia să fie mai eterogen, ca să zic așa. Grupul de la masa de joc trebuia să fie mai individualizat. Ar fi balansat momentele dintre cele două personaje principale cu momente mai active și mai... comice. Fiecare personaj e foarte bine scris, are identitatea lui, numai că regizorul și-a deplasat mai mult atenția pe conflictul pe care și-a propus să-l aducă în discuție, acela al însingurării, al neadaptabilității. Or, fiind una din cele mai spumoase comedii, așa cum s-a spus, eu cred că ar fi trebuit încărcată zona cuplului de individualitate. Una peste alta, spectatorul a fost mulțumit, dovadă stând atitudinea lui din final; aplauzele îndelungi au spus totul.

- „Un cuplu ciudat” a dat naștere unui spectacol deloc ciudat. Și mă mai gândesc foarte serios la cine va fi director după Dumneavoastră... Vă mulțumesc mult pentru acest interviu.

- Cu multă plăcere. Succes revistei „Baaadul literar”, în paginile căreia voi rămâne și eu cine știe câtă vreme.

*

Cu un **pleos!** sec, asemănător zgomotului „cosmic” iscat de atingerea luciului apei de către broscușorul care sare de pe mal, reportofonul meu, martor fidel al dialogului, s-a oprit. Trecuse o oră și jumătate!

Ne-am luat rămas bun, D-l Director grăbindu-se la o ședință... stomatologică, iar eu ducându-mă în ale... mele, cu gândul la URMĂTORUL INTERVIEWAT DIN TEATRUL BÂRLADULUI... Când? Cine? Dar...

Parafrazându-l pe Marcel Anghel, zic și eu: interviul acesta, în paginile revistei, va rămâne „Cine știe câtă vreme!”

Domnule Director Marcel Anghel, Profesorul vă salută! Cine știe câtă vreme, fiindcă și el are nevoie de... odihnă! The rest is silence! Un alt fel de „Scrisoare a lui Belerofon”.

Scenă din *Tache, Ianke și Cadîr* de Victor Ion Popa.
Sorin Ghiorghe, Marcel Anghel, Gruia Novac jr.

Iași

**De la 80,
mulți ani înainte !**

Născut 19 februarie 1940.

VACA

Un român avea o vacă - eu eram acela, eu! Se întâmpla în urmă cu vreo 75 de ani. Ca pe mulți din generația mea, născuți pe timp de război și crescuți la vreme de cruntă secetă, nu m-a ocolit boala sărăciei și-a tuturor lipsurilor - tuberculoza. Am făcut o formă extra-pulmonară, cu fistule ganglionare și statul român, așa amărât cum era, ne-a ținut pe toți, verile, în colonii sanatoriale, unde eram îndopați cu untură de pește și lapte conservat trimis în cutiuțe strălucitoare de Ajutorul American. Când a aflat bunica din spre mamă, Domnica Grămadă, a alertat familiunea precum că *băietu' de la Ițcani îi bôlnav și tre' să bee lapte adivărat, nu pomeni conservate*. Drept pentru care s-a luat hotărârea să fiu împrumutat cu una vacă, urmând ca bunicul Costache să asigure logistica transportului până la livrarea la domiciliu. Trebuia să fie o surpriză de ziua mea, nici mama, învățătoare la Ițcani-gară, nici tata, impiegat de mișcare, habar n-aveau ce transfer de proprietate se punea la cale întru salvarea „băietului” tebecist. Trăind în umbra Dealului lui Vodă, deci, în preajma Cotnarilor, bunicu-meu nu prea bea apă până prin mai-iunie, când secau poloboacele. Fusesse pădurar la Zagavia, acum era dascăl la biserica din Scobinți; el m-a învățat să citesc, dar cu litere chirilice. Cum, la patru ani, știam Tatăl Nostru pe de rost, mi-a adus un Octoih din veacul XVIII, în care

rugăciunea era tipărită pe ultima filă. Urma să potrivească literele slavone cu sunetele românești. Ceea ce am și făcut; peste decenii, când am început, la Filologie, descifrarea vechii limbi slavone, profesorul Zacordoneț nu pricepea cum de mă descurc fără ezitare, de la prima vedere (credea el!) prin pădurea de tilde și de litere clădărite una în cărca celeilalte... Costache Grămadă nu era înzestrat cu adevăratul har al beției. Dimpotrivă: niciodată nu bea de unul singur: iubea doar taclalele de la crăsmă. Acolo era singurul loc în care avea un cuvânt de spus (povestea frumos, cursiv și colorat), fiindcă acasă glăsuia numai adevăratul cap al familiei, apriga Domnica, bietul Costache având drept cel mult la un firav vot consultativ. Și iată că-n zorii unei dimineți de luni, zi în care nu se fac nici botezuri, nici nunți, nici înmormântări, moș Costache înjugă boii, o leagă pe Joița în urma carului și, după ce ascultă smerit predica soaței, care-i înfățișa una câte una primejdiile drumului (crășmele, adică) o pornește înțelepțește, iavaș-iavaș, către bănuitul și necunoscutul Ițcani, unde nu fusese niciodată. În zbor de pasăre, să tot fie vreo 40-50 de km., numai că drumu-i cotiguit rău și bunicu-meu a trebuit să-ntrebe din om în om încotro-s Ițcanii, precum ostașii ruși, ale căror prime vorbe erau întotdeauna *Gde Berlin?* Drumul prin pădurile Zagaviei îi era de-a dreptul familiar. N-a poposit decât să-și tragă sufletul boii și vaca, la o prisacă a nu știu cui, cuscu cu nu știu cine din partea verilor Domnicăi, prilej cu care paharul de vorbă s-a tot umplut și deșertat până-n faptul serii. „Coane Costache, doar n-o să treci, noaptea, Siretul prin vad. Iaca, avem și balercuța asta...” A doua zi, după prânz, a ajuns la Lespezi. Mai fusese pe-acolo, așa că a cărmit direct către crășma lui Petrache. Nu l-a mai găsit printre cei vii, la tejgheluță l-a aflat pe „sin Petrache”, drept pentru care au înșirat până după apusul soarelui amintiri despre răposatul. Joița, vacă tânără, focoasă și-n puteri, a avut nenorocul să întâlnească, pe tăpșanul cimitirului evreiesc, buhaiul comunal. Noroc că dumnealui muncise din greu la îndeplinirea îndatoririlor obștești, așa că n-a dat nici o importanță frumoasei necunoscute din Scobinți. Joița însă, adulmeca isteric cu nările în vânt și mai-mai să răstoarne carul, dacă nu se rupea funia. Bunicu-meu a izbutit s-o găsească târziu, în ograda unui hohol ce-o adunase de pe ulițe și voia plată pentru fân, adăpare și găzduire.

Cerea 3 lei, Costache i-a dat un leu jumate. După care, moara fiind aproape, a rămas să înnopteze printre căruțașii ce-și așteptau rândul la măcinat. A apărut cofa de molan, moș Costache, cu atâta lume în jur, i-a ținut pe toți la povești până ce a încetat să orăcăie motorul ofticos la morii. Miercuri, Joița va trece prin Dolhasca. Joi, ajunge la Verești. Vineri, fără s-o încerce vreo presimțire, trece prin dreptul abatorului din Burdujeni. Și, într-o frumoasă amiază de sâmbătă, bunicu-meu Costache Grămadă a ajuns cu vaca la Ițcani. Cel mai greu i-a fost să treacă de Dolhasca, unde vinerea-i iarmaroc. Văzând-o pe Joița, cu ugerele pline, legată-n urma carului, toți credeau că-i de vânzare. Oferte, insistențe, propuneri de adălmaș. Samsarul localnic Leibovici a izbutit să-l aducă pe bunicu-meu în răcoarea bufetului de pe zidul căruia încă nu se ștersese inscripția roșie „Votați soarele!": „Las-o încolo de văcuță, n-o vinzi, n-o vinzi, mai degrabă m-ar interesa boii, cât ceri pe boi?" Moș Costache s-a ținut tare și, chiar dacă Leibovici i-a turnat când molan, când samagoncă, a izbutit, cum-necum, să se aburce în car; boii, simțindu-l, au pornit-o domol, în pas legănat. Numai că... spre Fălticeni. Când s-a mai dezmeticit, trecuse de Vămeni. Întrebând iarăși *Gde Berlin?* a trebuit să se întoarcă, pierzând altă jumătate de zi. Ajuns la Ițcani, a dus vaca mai întâi la gară, numai că taică-meu nu era-n tură. A adăpat-o pe Joița la cișmeaua peronului și vaca, recunoscătoare și mulțumită, a tras ditamai balega, jumate pe „bomba" unui macaz, cealaltă jumătate pe condurii doctorului Shechter, oprit să-și verifice biletele la cinematograful gării (că numai la Ițcani și la Copenhaga funcționau cinematografe în incita stației feroviare...) După cum ne-a istorisit mai târziu bunicul, s-a lăsat cu scandal, așa că a șters-o, parcând carul și boii în gară, iar el, cu vaca de funie, a găsit școala, unde era recreație și doamna 'văstoare Iacoban mai-mai să leșine văzându-și tatăl neanunțat și, mai ales, vaca. Sar peste amănuntele preschimbării magaziei din curte în grajd (a trebuit dărâmat un perete pentru lărgirea ușii), sar peste totala nepricepere a mamei într-ale mulșului, sar și peste boscorodeala tatei („Ce să spun, că nouă, iaca, vacă ne trebuia!"), spre a ajunge la puțin bănuita importanță a responsabilității hrănirii Joiței, care n-avea cum să mă ocolească. Învățam după-amiaza, așa că, în zori, porneam desculț, lipa-lipa, cu vaca la păscut „pe zona" căii ferate. Plin de bune intenții, trăgeam de funie până-i potriveam botul în dreptul celui mai ochios mănunchi de buruian, numai că dumneaei refuza cu încăpățănare orice meniu impus, spre a molfăi tot soiul de alte verdețuri pricăjite. Oricum, nu-i era de-ajuns, așa că

întreaga familie s-a pus în slujba vacii-cadou. Adunam cu trudă, de pe margini de șanț, câte-un sac de buruian, ca să-l vedem topindu-se în câteva clipite, de parcă n-ar fi fost niciodată în iesle. Aveam mereu mâinile negre-verzui de la volbura smulsă cu tot cu rădăcină și de la știrul adunat fir cu fir. Tata aducea, nu știu de unde, se pare că de pe la cantonieri, bostani pântecoși, repede ronțăiți de nesătulul patruped, mama tăbărcea ditamai legăturile de buruian adus tot de mai departe, fiindcă în jurul casei se lățea mereu postata tunsă zero. Miercurea și sâmbăta, tata tocmise un acar să rânească în grajd și să ducă gunoiul, cu tărăboanța, în nevolnicul pâraiaș din fundul grădinii, care, până la 1918, despărțise România de Austro-Ungaria. Numai că putoarea rămânea, taman cât să strâmbe nasul vecinilor. Se vede că ei ne-au turnat, fiindcă ne-am trezit cu țidulă de la Primărie precum că s-a stabilit cota de lapte pe care Joița va trebui s-o furnizeze statului. Precizarea ultimă dădea fiori: nepredarea cotei se consideră sabotaj! Vaca ajunsese teroarea familiei; toți trudeam pentru ea și seara cădeam frânți, pentru ca a doua zi s-o luăm de la capăt. Drept pentru care s-a telegrafiat la Scobinți: „Luați vaca înapoi." Profund jignită, bunica Domnica ne-a răspuns sec: „Vindeți vaca." Tata fiind ceferist, s-a dus între două trenuri, vinerea, la Dolhasca. L-a găsit pe Leibovici în ușa crâșmei cu „Votați soarele!". I-a vândut-o pe Joița. Sigur că, la despărțire, toți am plâns cu fereală și-am pupat-o-n bot. Acum, povestea mi se pare fadă și banală. Parafrazându-l pe magistrul Ursachi, s-ar putea spune doar că *Un om din Ițcani a avut o vacă / Dar nu i-a folosit la nimic...* A doua întâlnire memorabilă cu neamul vacilor avea să se petreacă peste 65 de ani, în capitala Indiei, New Delhi, unde am fost învățat cum să trec strada profitând... de câte-o vacă. Cel mai bun moment pentru a traversa (în India, trecerile pietonale sunt iluzorii, mai nimeni nu le ia în seamă) șuvoiul infinit de mașini, ricșe, tuk-tuk-uri, motociclete etc. etc. îl constituie asocierea cu o cornută: când vaca o ia agale către trotuarul celălalt, traficul infernal încremenește și, asociindu-te cu văcuța, izbutești cele mai sigure traversări. De altfel, vaca sfântă hălăduind în voie pe bulevardele marilor orașe este evocată, la noi, printre primele răspunsuri la întrebarea „ce știți despre India?" Ar urma imaginea sacrului și murdarului fluviu Gange și, pâlpâind ca-n ceață, făptura de vis alb a Taj Mahalului, cu localizare incertă și istorie ignorată. Pentru cei din generația mea mai sunt, poate, rezonante titluri precum *Mahabharata* ori *Ramayana*, și, cu siguranță, celebrul „Avaramu" lăăit de Raj Kapoor în „Vagabondul". Or mai fi fiind și ceva știutori de

carte ce n-au uitat că indienii au descoperit semnificațiile cifrei zero, pe care, azi, se bazează formidabilul avânt al programării, au inventat șahul și-s primii care l-au calculat pe π . Și, totuși, India rămâne, pentru cei mai mulți dintre noi, marele mut! Nu-i doar o țară, ci și un univers. În primul rând al contrastelor: 42% din populația săracă a lumii trăiește mizerabil, de azi pe mâine, în India, dimpreună cu peste un milion de milionari la fel de... indieni. Apoi al diversității religiilor și limbilor regionale, al organizării statale (un miliard trei sute milioane de locuitori!), al evantaiului tradițiilor, cutumelor maritale, al fantasmelor ce înconjoară străvechile ziduri ale forturilor și templelor, al absurdului menținerii sistemului discriminant al castelor - dar și al stăruitoarelor eforturi de modernizare ale celui mai mare stat democratic din lume. În această ordine de idei și fără a uita că vorbim despre vaci: nu de mult, a pornit în cea dintâi călătorie primul tren de mare viteză din India, „Vande Bharat Express”: inaugurare ratată, fiindcă a fost serios avariat lovind... o vacă cocoșată și sfântă din specia *Bos Indicus*! Era și ea pe-acolo... Nu știu ce a pățit mecanicul, fiindcă, în India, dacă ucizi o vacă, indiferent cum, legea te pedepsește drastic. Păcat capital: religia hinduistă statuează omniprezența divinului în sufletul tuturor ființelor, cu atât mai mult într-al vacii, considerată simbol al „hranei pământului” și al vieții însăși. Drept pentru care un fermier din statul Uttar Pradesh a fost ucis cu pietre de concetățeni pentru că a sacrificat o vacă! Cică ar sălășlui vreo 40.000 (!) pe străzile Capitalei. De neînțeles pentru mentalitățile europene, în firea lucrurilor pentru băștinași. În Parlamentul Indiei funcționează *Comisia parlamentară pentru bunăstarea vacilor*, al cărei președinte, Bhani Ram, a declarat că „vacile fac parte din religia

hindusă, și cum posedă puteri magice, au efecte benefice asupra celor ce au grijă de ele”. Și cine-s cei cu grija? Ai spune că toată nația: există zile speciale în care cornutele sunt ospătate cu pâine nedospită, iarbă și diferite alte delicatese, sunt înveșmântate cu un soi de pelerine multicolore și, vorba noastră, li se caută între coarne de la răsăritul soarelui până la apus. Deși domiciliază în stradă, printre munți de gunoaie (ai zice că, în mirifica Indie, Primăria curăță strada cel mult în anii bisecți), văcuțele au un stăpân. Care, într-un fel, le-a repudiat, motivul fiind meschin și egoist: sunt sterpe. Dacă nu mai dau lapte, să poftescă în stradă - ceea ce nu înseamnă că proprietarul le abandonează total. Doamne ferește să-ți moară vaca în curte, chiar și de bătrânețe: vei fi obligat să faci un pelerinaj prin toate orașele sfinte indiene. Dacă decesul se petrece în stradă, Primăria se ocupă de incinerare și stăpânul vitei este exonerat de responsabilitate. Altfel, blajinele patrupeze s-au deprins cu zgomotul infernal al străzii (o ciudățenie: în Europa cere liniște semnul „claxonatul interzis, aici e invers: scrie „vă rog, claxonați”!) care se spune că, la anumite ore, depășește numărul de decibeli izvodit de un avion cu reacție la decolare. Unele văcuțe, în picioare, sunt adunate în pâlcuri, altele rămân culcate pe trotuar. Noaptea, încălzesc pe cei care-și fac aici culcușul, înveliți c-o pătură și-atât. Din când în când, poate din plictiseală, se decid să treacă vizavi. Lent, ceremonios, fără grabă și fără de teamă, obligă șoferii din ambele sensuri să oprească - este momentul în care, urmând vacile, pietonul poate trece strada în deplină siguranță. Așa am și făcut, izbutind o memorabilă traversadă pașnică ce m-a costat doar o jumătate de banană, molfăită imediat de văcuța pe care, cu deplină recunoștință, am pupat-o între coarne.

Referințe critice

„Mircea Radu Iacoban nu aude dialogul, ci îl vede. De aceea, oamenii pieselor lui sunt personaje. De aceea, decorul uman devine un teatru perpetuu, iar drama, ca sentiment, continuă. Teatrul lui este de văzut, iar cine are urechi de auzit, să-l audă”!

Nichita STĂNESCU

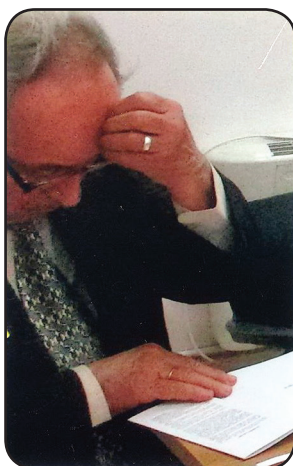
„O capacitate remarcabilă de absorbție a documentului, de mânguire a unei limbi flexibile, cu arhaisme colorate - dar nu arhaizantă - de folosire a unei tehnici polifonice ducând la alternarea pitorescului cu solemnitatea, luminând ideea

permanenței peste toate vicisitudinile abătute asupra poporului român.”

Valentin SILVESTRU

Anticonvenție, antiartificiu, respingerea oricărei retorici, iată modul de conduită. Frapează gravitatea surâsului și duioșia, travestită în fraze aparent neutre. Afecțiunea pentru dramele celor căzuți în tristețe, emoția în fața a tot ce este legat de uman aparțin unui moralist care, pentru a nu păcătui prin sentimentalism, persiflează, dă curs ironiei și dezarticulează himerele.”

Constantin CIOPRAGA

Gând I

În drumul ei, grăbit se pare, spre un zenit iluzoriu, viața conștientă a omului este doar un nadir latent și visător, părând mai degrabă o așteptare eternă, nu un îndemn spre înălțare.

Gând II

L'esprit des lois (Spiritul legilor), opera capitală, din 1784, a lui Charles-Louis de Montesquieu, care a stat și la baza Constituției franceze din 1791, evidențiază pregnant principiul de drept internațional, „Cucerirea nu dă drepturi prin ea însăși”. Acest principiu n-a fost respectat niciodată de unguri în expansiunea lor spre est, dinspre Panonia, în intenția de a cotropi și a menține dominația asupra pământurilor din Arcul Carpaților...

Eu însă tot mai cred în înțelepciunea popoarelor, de la care și poporul maghiar se ostoiește. Pretențiile oricărei nații, legitime în limitele concordiei universale, își vor vedea împlinirea numai când acestea vor înțelege că vecinătatea este nu o întâmplare, ci un dar a cărui integritate se poate înveșnici doar cu asumarea reciprocă a respectului față de celălalt. Această temă, atâta vreme cât va (mai) fi exploatată de presa senzaționalistă și naționalistă, riscă să genereze un sentiment de fatalism, de neîncredere îngemănată cu resemnarea, „popoarele” fiind cele care vor pierde posibilitatea unor relații decente, frumoase între ele.

Gând III

Am căutat întotdeauna, în textele foarte

diverse pe care le-am citit, să descopăr simțul (acela) ascuns pentru literatură. Mulți pot scrie, dar nu știu s-o facă, fiindcă nu alfabetul este secretul harului. „Anonimul” creator din veac nu știa să scrie; dar știa... *altceva*, pe care creatorul școlit îl probează greu sau niciodată.

Gând IV

Țăranul român, din toate timpurile, e vindicativ (rar) și se victimizează permanent. Părându-i-se de toți și mereu obidit, năravul de a-și etala oboseala devine special; și când vine de la biserică, se așează frumușel pe laiță și, fără un motiv aparent, oftează din rărunchi: oooff!!!

Gând V

Analfabetul este un nefericit, el a ajuns așa din motive independente de voința și posibilitățile lui; **analfabetul funcțional** este periculos în orice împrejurare, fiindcă ignoranței lui îi alătură tupeul „obraznic”, pentru că e conștient, și „curajul”... inițiativelor.

Gând VI

Individul nejustificat grăbit e superficial în toate câte încearcă să le facă, pentru că el nu-i în stare să prevadă consecințele nefaste ale grabei, viitorul nefiind pentru acest tip ceva concret.

Grăbitul e și cauza dezordinii, la întreținerea căreia - cu inconștiență deplină - participă. El nu-și va da seama niciodată de eroarea pe care-o... practică. Dar și când va da seamă...

Gând VII

În societatea noastră - modernă și civilizată, după clamările zilnice - există, se spune, **democrație**. Dar există și partide, fiindcă principiul pluripartidității funcționează. Și fiecare partid și-a adjudecat o bucățică (nu știu după ce... criteriu!) din democrația (oficială am zis, nu!), numind-o **democrație de partid**. Pe vremuri, în alte condiții faprice, evident, se numea **democrație socialistă**. Ați observat cu toții că **democrația de partid** n-are (nici în clin, și nici în mână) nici-un punct de asemănare cu... **democrația**. Ei, și de-aici încolo...

Gând VIII - Ciuperca bibliografice!

Bântuie o modă prin literatura română de după un decembrie neclar, ca un fel de pandemie adulativă, care forțează istoria literară și amplifică

exponențial numărul rictusurilor: **curriculum-ul bibliografic** al autorului, expus/etalat cât mai la vedere... Și cu cât numărul broșurilor (hai, cărților!) depășește decarul, cu atât înfoierea (în... pene?) a „creatorului” e mai evidentă; iar dacă, alături, „adaugi” și o poză, ești sigur că Doamna Posteritate nu te va lăsa să aștepți doar într-un raft-subsol de rangul 3!

Întrebarea „de ce așa?” nu va căpăta un răspuns folositor cuiva, așadar să acceptăm că retoricul, fie și de mărimea unui bob de orez, trebuie acceptat cu reticența ficăruia. Când năravul devine tic, nimeni nu-i poate aduce vreo îndreptare, singura speranță (incontrolabilă!) rămânând în Judecata de Apoi a Doamnei Posteritate...

Frumos și tipător coloratele, **ciupercile**, numai dacă-s așa sunt otrăvitoare! Celelalte, cu strai smerit, nu fac victime...

Și mai constatăm ceva, ca realitate imuabilă: bibliografiile vag amintite sunt, dar nu există. Cine tolerează?!

Gând IX - O chestiune

Prea multe sunt problemele pe care societatea mondială contemporană le ocolește, deși rezolvarea lor ar merita măcar încercarea Nodului gordian...

Una dintre acestea ar putea deveni tema serioasă a unei dezbatere, nu pentru a fi bifată ca acțiune culturală „executată”, ci pentru a descoperi, ca pe ceva vital în lumea dezbinată de azi, eficiența discuțiilor cu **adevărat democratice**. Comunismul și capitalismul se exclud reciproc, culmea! cu exact aceleași mijloace și procedee. Urmarea? Oamenii tot inegali sunt, tot săraci sunt, tot „inamici” sunt, tot manipulați sunt, tot fără speranțe sunt, orizontul îndepărtându-se rapid și nedrept de ei...

Într-un roman scris și tipărit, în tiraje generoase, pe vremea comunismului, e vorba de *Dragoste și revoluție*, prozatorul Dumitru Popescu pune în gura unui personaj vizibil, director al unui mare combinat industrial, următoarea replică, „explicată” **atunci** partizan, **acum** deloc, dar care își așteaptă, totuși, **odată** și **o dată**, dezlegarea: „*Comunismul e o dramă. Dar dacă el nu se va împlini, nu comunismul va fi de vină!*” (... ..)

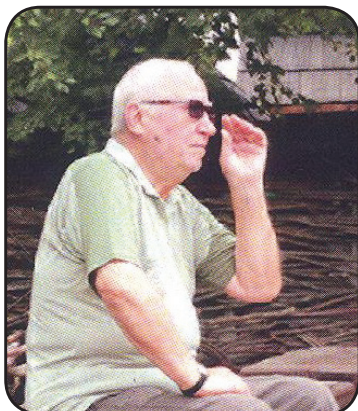
Un răspuns îl am, dar nu-l divulg. Dacă voi fi scormonit gândurile unora, aștept reacțiile. Dar, de vor fi tot partizane, ca de obicei, mai bine, inițiativa mea, să fie îngropată. Deocamdată. Fiindcă nodul din „gâtul” celor falși, mincinoși și... „liberi” tot va fi tăiat... **cândva!**

Cărți tipărite de... vasluieni și bârlădeni

- Daniela Oatu, **Anotimpurile Himerei - poezii**, Ed. Timpul, 2019, Iași, 137 pagini, cu o prefață („Vârful rupt al celei de a șaptea taine”) de Marius Chelaru.
- Teodor Pracsiu, **Acolade critice**, Ed. Sfera, 2019, Bârlad, 285 pagini.
- Dumitru V. Postolache, **Vieți dedicate eternității**, vol. I, Editura Casei Corpului Didactic Vaslui, 2017, și vol. II, Editura Pim, 2019, Iași, 216+270 pagini, cu un cuvânt semnat de Teodor Pracsiu.
- Dan Ravaru, **O Carte a Marii Uniri**, Editura Tritonic, 2019, București, 475 pagini.
- Nicolae Viziteu-Neve, **Zâmbete pe... Neve** (grafică satirică), Editura Ceconi, 2018, Vaslui, cu o prefață („Touchè! Cu tușe fine și tăioase”) de Mihai Batog-Bujeniță.
- *****, Călătorie pe tărâmul visării. Antologie de literatură pentru copii și tineret** (poezie, proză, teatru din Colecțiile Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui), coordonator: Liliana Moga, Editura Tritonic, 2019, București, 526 pagini.
- Teodor Codreanu, **Scriitori vasluieni**, Editura Tritonic, 2019, București, 385 pagini.
- Serghei Coloșenco, **10 pictori**, rebus, Ed. Sfera, 2020, Bârlad, 180 pagini, cu un cuvânt înainte („O parinimie horatiană în rol de șaradă”) semnat de Gruia Novac.
- Serghei Coloșenco, **Eminescu 39**, vol. I, Ed. Sfera, 2020, Bârlad, prefață de Gruia Novac.
- Dorina Stoica, **Zbor cu aripi de lut**, proză, Editura Ro.cart, 2020, București, 206 pagini, cu o prefață („Împletirea poeziei cu proza și a realității cu visul...”) semnată de George Călin.

„Dar Poezia ce e oare? Și oare ce înseamnă Versul ?

După cum **Parodii(le) originale** ale lui G. Topîrceanu sunt reținute (încă) de istoria literară românească, tot astfel și **Pastișe(le)** lui Vasile Filip - printr-o selecție profesională - au șansa dăinuirii în conștiința literară a neamului.

Toate pastișele „după...” sunt pătrunse adânc de simțirea artistică a lui Vasile Filip, în acord perfect cu simțirea poezilor pastișați. Cine va începe lectura cu *După Tudor Arghezi* va descoperi simbiotica prietenie a inteligențelor celor doi, fiindcă Vasile Filip nu numai că citește, ci, mai cu seamă, înțelege, pricepând că truda amândurora întreține credința în poezia adevărată. Și tot așa mai departe, cu cei, mulți, pastișați...

(G. N.)

Pastișe

După Tudor Arghezi

Mi-am cumpărat „Cuvinte potrivite”.

Abia le-am mai găsit în librărie.
Nu le vedeam pentru întâia oară -
Le mai citisem, însă cu... chirie.

Sunt Robul cel care citește cartea,
El este Domnul cel care a scris-o,
Doar el și ea sunt cei ce-nfruntă
moartea.
M-afund în ea îndată ce-am
deschis-o.

Adorm ades cu capul pe tartaje
Și stihurile le șoptesc prin vise,
Iar uneori îi mai trimit mesaje,
De parc-aș fi cu pleopapele
deschise.

Mă adâncesc în somn pe sub ogheal
Și-aștept lumina razelor de soare,
Să-mi dea și mie bunul papagal
Cu clonțul lui biletul de intrare.

Mă simt ferit de crudele Blesteme,
Precum moștenitorul după moarte.
Aștept cu-nfrigurare să mă cheme
Același nume adunat pe-o carte.

După Emil Brumaru

Am dat buzna peste dânsa
Pe când îmi făcea friptură.
Am pupat-o lung pe ceafă
Și pe țâțe și pe gură.

Când s-a terminat isprava
Ea mi-a mulțumit c-o ștearsă -
Și-năuntru și-n afară
Mirosea a carne arsă.

Sub fereastra casei noastre
Cinci pisoai cu guri căscate
Așteptau ca și-altă dată
Mult doritele bucate.

A intrat apoi în baie
Nudă și în pielea goală
Și-am simțit încă o dată
Sângele cum se răscoală...

După Mihai Eminescu

De la Nistru pân-la Tisa,
Una-i fapta, alta-i zisa,
Iar *românul nu mai poate*
Să tot tăbârcească-n spate
Atâta străinătate
Și-atâția vânduți în rate.

De la Nistru la Hotin
Numai jale și suspin.
Biet român nu mai visează,
Limba se înstrăinează,
Nu mai are nici cuvânt
Și nici loc pentru mormânt.
Nu mai poate nici străbate
Prin pădurile de cioate.

Se duc pruncii cum cocorii
Către țârmuri iluzorii,
Unde duc o viață-amară,
Se topesc de dor de țară,
Însă țara nu-i mai știe -
I-a vândut pe veresie.

Vai și-amar de biata țară,
E în jaf și în ocară,
O ține la colț și-n hulă
Europa cea fudulă.
Toți corupții strânși în bandă
Ne veghează și comandă.

Unde-i Ștefan să ne vadă,
Cum ne dăm noi singuri pradă,
Ne lăsăm tăiați în hălci,
Să ne mustre peste fălci,
Dându-ne cu buzduganul -
Nouă, noi suntem dușmanul...

După Elena Farago

Trecea un om cântând pe drum,
Poate cânta, poate scâncea,
Că era singur, nu știu cum,
Prin lumea-n care rătăcea.

Salcie îngemănată,
Cu părâu bătrân vecină,
Nu mai sta îngândurată,
Să nu-ți ieși din rădăcină!

Salcia, înțelegând,
Fruntea-n jos își lasă
Și îi dă răspuns în gând:
„Știu, ți-i dor de-acasă...”

Era și singur și străin
În lumea mult prea largă,
Care-l vedea precum un spin
Ce nu știa să meargă.

Adese ori de Moș Crăciun
Își aducea aminte -

Fusese-n satul lui străbun
Și el copil cuminte.

Acum e, iată, om pribeag
Pe drumuri neștiute.
Doar doru-i ține de toiag
Și gândurile-i mute.

După Octavian Goga

A venit azi-noapte mama,
Să mă vadă-n lumea largă,
Dorurile să aline,
Lacrimile să le șteargă.

S-a încumetat să zboare,
Nu a istovit-o zborul.
A voit măcar o dată
Să se vadă cu feciorul.

Când i-am răsarit în cale,
A-ntins brațele-amândouă,
M-a privit direct în față
Cu privirile-i de rouă.

Mi-a adus în traista veche
Mere, nuci, și caș, și urdă,
Răscolind copilăria
Când vedeam cum mieii zburdă.

Întrebând-o ce-i pe-acasă,
Mi-a răspuns prelung oftatul:
„Nu mai e nimic, băiete,
S-a înstrăinat tot satul...”

*

*La noi mor codri verzi de brad,
Mor câmpuri de mătase
Și lacrimi tot mai multe cad
Și-i tot mai multă jale-n case.*

La noi hultani din alte zări
Vin doina să ucidă
Și ducem silnic în spinări
Potopul de omidă.

Suntem niște iobagi moderni,
Ni s-au tocit genunchii.
Nu ai un pat unde s-așterni
Să-ți odihnești rărunchii.

E țara fără de stăpân,
Ne stăpânesc străinii.
La noi nu mai avem nici fân,
Uitat-am gustul pâinii.

Pe noi o lume interlopă
Ne-apasă dur sub talpă,
Fudula doamnă Europă
E netedă sub scalpă.

La noi speranța s-a topit -
Zăpadă timpurie.
De fruntea noastră s-a lipit
Durerea care va să vie...

După George Lesnea

Nu mai sunt așa de tânăr,
Dar îmi mai miroase-a fustă.
Mai doresc ce nu se poate,
Iar puțința-i mai îngustă.

Am iubit un sat de fete
Și-am băut vreo patru iazuri.
Viața mi-am trăit-o-n versuri
Fără nici un fel de nazuri.

A venit și clipa-n care
Trebuie-va să dau seamă -
N-am făcut din cele rele
Și n-am suduit de mamă.

La urechi de fete mari
Nu mai pot să pun cercei.
Visele îmi sunt târzii,
Nu mai știu sărutul ce-i.

Ca o negură de toamnă
Somnu-mi cade peste gene.
Trec ținându-mă de mână
Pe la „Însemnări ieșene”.

Acolo-mi ostoi aleanul
Și aripi mă-nvață zborul.
Dintr-o piatră fermecată
Mi-am făcut cândva *ulciorul*.

Eu încă mai cioplesc ulcioare,
Cu ele încă mă mai duc
La fermecatele izvoare
Și apa vie o aduc.

După Ion Minulescu

Cânta un matelot la prora,
Iar pupa nu-l mai asculta,
Căci împotriva tuturor
Pe valuri negre se sălta.

A dat din coate și din gură,
Să prindă câte-un loc în față.
A revărsat ocean de ură
Din mintea-i plină de mătreacă.

A înotat pân-la Anvers
Și-a aruncat mai multe nade.
Credea că Dumnezeu din cer
I-a pus pe umeri multe grade.

Dar după morțile din iarnă
S-a mai umflat o dată-n foale
Și-a prins cărare să-și aștearnă
Spre tronuri ce fusesu goale.

Atras de ieslea de strujeni
I-a și venit un gând de geniu:
S-a cocoțat la Cotroceni
Și-a stat acolo un deceniu.

Când i s-a pus în față nota,
A și făcut spume la gură:
„V-am spus, se scufundase flota,
Eu nu am nici o legătură...”

Acum e-o navă eșuată,
Cu Bercea nu mai joacă hora.
Arare o mai face lată
Și foarte rar îi cântă Pora...

Dar pân-la urmă și-a găsit
Culcuș calduț pe la Bruxelles
Și-și face singur chip cioplit -
De președinte cel mai cel...

După Adrian Păunescu

Noi, măi vere, suntem frați,
Că avem aceeași mamă
Și un tată, nu doi tați,
De-o făptură și de-o samă.

Pentru ce să ne omori,
Nu-i destul că o fac rușii?
Ne-au făcut copii din flori
Și ne vor mereu supușii!

Noi avem doar doi părinți:
Una - mamă; altul - tată.
Zugrăvim aceeași sfinți,
Care sunt ce-au fost odată.

Nu mai dați cu pietre-n Prut,
Nu mai dați nici chiar în Nistru.
Dușmanul ce l-am avut
Poartă straie de vagmistru.

Noi și voi crâșcăm din dinți,
Dușmanii tot stau la pândă.
Dar avem și președinți
Predispuși ca să ne vândă.

Vă îndemn să nu uitați:
Bem din unicul izvor,
Pe vecie suntem frați
Sub același tricolor.

Ni-i aceeași rădăcina,
Noi n-am fost nicicând nomazi,
Ci prisaca și albina,
Ieri și mâine, dar și azi.

După Marin Sorescu

Marin Sorescu a existat!
Eu spun că mai există încă,
Deși și el a fost uitat,
Precum izvorul de sub stâncă.

Am fost cu el *La Liliaci*
Nici nu mai știu în câte rânduri.
Umblam și noi ca doi zevzeci,
Să răsădim păduri din scânduri.

A zăbovit și pe la Iași,
Învățând la... Vodă Cuza.
Se mai descopăr niște pași,
Pe care se așterne spuza.

Olteanul încă se sorește,
Nu doar sub soare de Craiova.
Pentru acela ce dorește,
Stă mărturie și Moldova.

Nu trebuie să mergi pe hărți,
Să dai cu dânsul nas în nas.
Îl poți găsi în multe cărți,
În care-și are loc de mas.

Mi-a spus deunăzi și-un podar,
Cu care am șezut la sfat,
Că pentru el e totul clar:
Marin Sorescu - a existat!

După George Topîrceanu

Am coborât pe *Topolog*
Într-o zi scăldată-n soare
Și la *umbra unui stog*
Am șezut mai la răcoare.

Am hălăduit prin lunci
Cu *Sisoe* la un loc.
Pe-atunci și nici de-atunci
Duică nu era deloc.

Am luptat în *Turtucaia*
Am și scris ce-a fost acolo.
Nu prea-mi place hărmălaia,
Totdeauna am fost solo.

Pentru lumea cumsecade
Am scris versuri pesimiste,
Adunate în balade
Mai hazlii, dar și mai triste.

Când am scris *Pirin-Planina*
Am primit un premiu mare,
Care astăzi, bată-l vina,
Nu mai are căutare.

Dinspre băgane vaste
Mi-a șoptit o dropie
Că în vremurile aste
Toate sunt o copie.

Chiar și ce s-a întâmplat
Într-un an, cândva-ntr-o vară,
Cu ovreiu cel *intrat*
Într-o curte de la țară.

Cam aceasta mi-i averea,
Și nu-i una oarecare.
Eu rămân cu mângâierea
Că migdalele-s amare...

După Alexandru Vlahuță

Tu nu-ți iubești poporul
„maiestate”,
Ba chiar l-ai și tăiat în două,
Că numai tu ești priceput la toate,
Iar când nu-ți ninge, sigur că îți
plouă.

Tu ești pionul otrăvit pe-o tablă
Pe care alții piesele le mișcă.
Îți pare țara cum ar fi o rablă,
Poate un tort cu miere și cu frișcă.

Numai minciună îți sloboade gura
Care se crede chiar de președinte.
În rânjet sadic îți arăți dantura,
Doar o idee ți se zbate-n minte...

Să știi că nu de moarte mă
cutremur
Și nici măcar de veșnicia ei.
În fața răutății dure tremur,
Dar și a morții codrilor merei.

Minciuna ta e singura dreptate,
Cu tălpile murdare calci pe legi.
Ne vinzi la preț întreg și-n rate
Și rostul nostru tu nu-l înțelegi.

După Vasile Voiculescu

Plutesc *Poemele* cu îngeri
Zvârlind sămânța Poeziei
Pe-ogorol tainicelor plângeri,
Sub brazdele copilăriei.

E pașnic satul cu țăranii
Purtând în piepturi câte-un vultur
Și-și duc cu demnitate anii
Până ce frunzele se scutur.

O *veșnicie-și spune dorul*
Și dorul pare o visare
În care omul și ogorul
Se înfrățesc spre Înălțare.

Și azi o pajiște-a durerii
Pe mal de Dunăre se vede.
Sub brume se usucă merii,
În Dumnezeu cine mai crede?

Poetul e o clipă-n care
Se strânge însuși Universul.
Dar Poezia ce e oare?
Și oare ce înseamnă Versul?

După Horia Zilieru

Am ieșit cu săbii ninje
Să-l înfrunt pe Zeul Marte,
Cel care războaie-ncinge
Fără ca să știe carte.

O zeiță-căldăriță
Mi-a ieșit în cale, însă,
Să-mi arate sub rochiță
Bogăția lumii strânsă.

Și-uite-așa, din una-n alta,
M-am ales cu fructe coapte.
Vie încă mi-i unealta
Doar în visele de noapte...

Dintre ale lumii toate
Numai umbrele scânteie.
Eu mai vreau ce nu se poate -
Doar parfumul de femeie.

Mitologii XXI / Mythologies XXI

gabriel

nu gândi, îți spune el, și tu nu gândești. muchia raiului și-a pierdut poarta, și privești cum frații tăi cad, și cad, și cad.

nu gândi, îți spune el, cu spatele-ntors spre umanitate, deja plictisit de războaiele pe care le duce. întâlnești o fată în helada - îți aduce piersici în poala rochiei, și te întrebi cum ceva atât de fragil și frumos poate să cunoască întunericul. zbori înapoi spre casă, încă mai ai dulceață pe limbă.

nu gândi, îți spune el, dar capul ți-e plin de imnuri, iar fiul își ridică ochii rugători spre ceruri, pune întrebări fără răspuns. dacă un tată își iubește toți copiii, de ce-i e atât de ușor să îi împingă-n eter?

nu gândi, îți spune el. tu te gândești la frații tăi, te gândești la briza grecei, te gândești la piersici și portocale și cireșe dulci, văratice.

îți desfaci colivia coastelor și o găsești goală. undeva, în depărtare, înăuntru-ți și înafară-ți, auzi o bătaie de inimă.

miryam

e un tufiș care arde în grădina mamei tale și îi simți dogoarea în pânțele. îți vorbește, limbi de foc îți ling tălpile picioarelor. ai treisprezece ani și părul tău desfăcut se revarsă peste umărul dezgolit. nu ai bănuț niciodată că acest corp este al tău - un templu de închinare. e un tufiș care arde în grădina mamei tale, însă deșertul e mut.

gabriel

don't think, he tells you, and you don't. the garden's edge has lost its gate and you watch as your brothers fall and fall and fall.

don't think, he tells you, back turned to humanity, already bored of the wars they wage. you met a girl in greece. she brings you peaches in the skirt of her dress, and you wonder how can someone so fragile and beautiful ever know darkness. you fly back home, but there's still sweetness on your tongue.

don't think, he tells you, but your head is full of hymns and his son raises pleading gaze towards the heavens, asks questions without answer. if father loves all his children - why then does he find it so easy to toss them into the ether?

don't think, he tells you. you think of your brothers, you think of grecian breeze, you think of peaches and oranges and summer sweet cherries

you break the cage of your ribs open and find it empty. somewhere, in the distance, outside you and within, you hear a heartbeat.

miryam

there's a bush burning in your mother's garden, and you feel it's heat in your womb. it speaks, tongues of fire licking at the soles of your feet. you're thirteen and your hair, unbound, tumbles over your bare shoulder. you've never thought that this body is yours - a temple of worship. there's a bush burning in your mother's garden, but the desert is mute.

e o pădure care crește în tine. simți cum semințele prind rădăcini, îți străpung plămânii, își încolăcesc vițele în jurul coastelor tale. te gândești la îngerul cu ochii de aur și tremuri de frică. numai vântul fierbinte îți șterge lacrimile.

aurul, smirna și tămâia, și corpul tău, împodobit cu soare. afară, o mie de copii plâng dintr-o singură gură, păcatele tatălui, trei călăreți își hrănesc caii cu ovăz. tot ce este sfânt vine în trei, iar tu ești una, și tu ești singură.

yeshua

oasele-ți ostenite. în nazaret cu oile și stelele clipocind deasupra-ți o pictură strălucindă. poți să îi trasezi conturul cu buricul degetelor, fiu al omului, să le cufunzi în plăcinta cuantică și să alegi cireșele. când le scoți afară, sunt însângerate și arse. acasă a fost întotdeauna aici, dar și în altă parte, divinitate ascunsă la vedere în dantela spinării tale.

nisipul saharean ți-e lipit de tâmple. diavolul vine, cocoțat pe stânci, îți întinde o ploscă cu vin (să bei sau să nu bei - aceasta-i întrebarea), diavolul îți sărută palmele, îți spune: e suferința ta la fel de valoroasă ca greutatea ta în aur? îți spune: am fost odată aurit ca tine, și m-au alungat. îți spune totul. nu îți spune nimic.

să mori e ca și cum ai adormi. să mori e ca și cum ai crește aripi, dar nu ai loc pentru ele pe spate, așa că trebuie să îți rupi corpul de lut și să te ridici ca nou. mama ta cu ochii uzi de lacrimi știa asta și ea.

there's a forest growing inside you. you feel the seeds take hold, piercing through your lungs, vines wrapped around your ribs. you think of the angel with eyes of gold, and you tremble in fear. there's nothing but the hot wind to wipe away your tears.

the gold and myrrh and incense, and your body, draped in sunlight. outside, a thousand children cry out of a single mouth, the sins of the fathers, three horsemen feeding their horses barley. all things holy come in threes, but you're singular, and you're lonely.

yeshua

weary boned. in nazareth with sheeple and the stars above a glowing pictogram. you can trace it with your fingers, son of man, can dip them into the quantum pie to pick out the cherries. they come out bloodied and burnt. home has always been here, but somewhere else too, and there's divinity hiding in plain sight in the lace of your spine.

saharean sand sticks to your temples. the devil comes, perched on the stones, offers you a flask filled with wine. (to drink or not to drink, that is the question.) the devil kisses your palms and tells you: is your suffering worth its weight in gold? he tells you: i was once gilded like you and they cast me out. he tells you everything. he tells you nothing.

dying feels like sleeping. dying feels like growing wings, but there's no place for them at your back so you have to break this body vessel and raise anew. your mother, eyes wet with tears, knew this too.

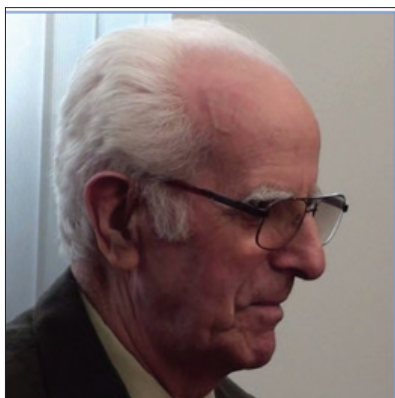
Ateneul Român

Shakespeare's Globe Theatre in London

Bârlad

Zburătorul

leșit înfricoșat din labirint,
Nefericitul suflet, visător,
Printre vinovății a rătăcit,
Însingurat, tăcut și temător.

Plutea peste cetate ca un nor
Fără de ploaie, surd și străveziu,
Că lumea l-a crezut un zburător
Fără destin, ca mortul încă viu.

Că nu mi-a dat motive să mai scriu
Ce a urmat după tăcerea lui.
Că-n mine timpul s-a făcut târziu,
Și-am adormit, ca toamna, în gutui.

Și-n vis, tu ai venit să recompui,
Ce am avut mai mult de risipit,
În piatra care plânge în statui,
Cu sufletul, de taina ta, rănit.

Dimineața de taină

Îți așez pe genunchi o dimineață de taină
În care ochii realității au plâns,
Văzând cum, sub rouă, iarba suspină,
Că mielul lumii a fost învins.

Și nici o mărturisire nu m-a convins
Că erezia cuvintelor a fost cu tine,
Atunci când cu singurătate a nins,
Peste amintirile noastre, puține.

Tu, ce zăpadă ai trimis către mine,
Să o îmbrac în alb ca pe un înger?
Că ninge doar cu peisaje străine,
În care suflă vântul, și-i noapte, și-i ger.

Ce-aș mai putea realității să-i cer?
Poate, doar, să-mi aprindă în vis o rășină,
Cât sunt prizonierul cuvintelor
Și tu crezi că asta-i o vină.

Să-mi aperi focul

Eu voi ieși la noapte în tranșee
Să-mi caut tihna pe-o muchie de deal.
Tu vei rămâne o tânără scânteie,
Să-mi aperi focul din spațiul ideal.

Și Te vei strădui să-mpartă egal
Roua căzută pe realitate,
Cu cel plecat în timpul glacial
Și așteptat în fiecare noapte.

Și-i vei păstra tranșeea din cetate,
Cu toată zăpada din cuvinte
Și cu vinovățiile, iertate,
Pe cumpăna aducerii aminte.

Și va veni un fulg de nea, cuminte,
Și va voi pe pleoapa ta să steie,
Cum busuiocul stă pe cele sfinte...
Și tu vei fi tot tânăra femeie.

Precum un fluture

Precum un fluture așează
O umbră de real pe-o floare,
La fel și eu așez o frază
Pe rana lumii când o doare.

Încât, din marele cuprins,
Dintre Luceafăr și Pământ,
Rămân în viață cu un vis,
Și-n veșnicie c-un mormânt.

Mirat, în mine mă întorc,
Acolo unde tu exiști,
Ca o frântură de noroc,
Primită de la îngeri triști.

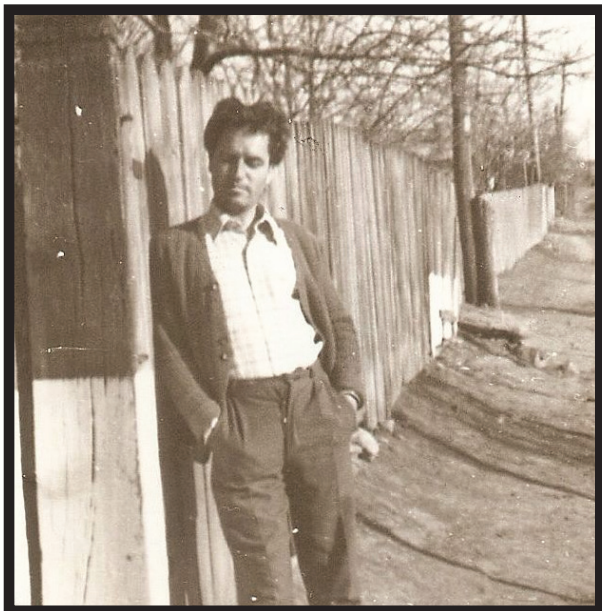
Și-mi fac, din faptul tău, o lege,
Cu care, apoi, să te cuget,
Și nimeni nu va înțelege,
De ce mai sunt, de ce te-aștept.

„Bunicule, la tine-n sat nu plouă, lumina crapă-n grâu și-n păpușoi...”

Vaslui

In memoriam

Ordin de front

Înainte, prieteni ! Încotro ? Către moarte !
Spațiul vostru de vreme ei îi e destinat,
ea-i prezentă în toate, așa scrie-n carte,
marșul nostru să fie-n pas de front, cadențat.
Mai bătrâni sau mai tineri, moartea nu ne alege,
printre noi nu e nimeni cu alt sânge decât
ca o purpură care-i aprobată de lege,
numai carnea, prieteni, ne-amiroase urât.
Nu fiți lași, moartea-ntreagă ni se dă doar odată,
steagul ei nu ne strigă pe vreun tron de eroi,
trecem Styxul, în forță, ca o hoardă turbată,
pe planetă, rămâne doar cenușa din noi.
Fără lacrimi, prieteni ! Marș forțat, înainte !
Totu-i negru în juru-ne, noaptea este de lut,
nu sperați în minune sau în cărțile sfinte,
morți suntem de pe vremea care-n vremi ne-a născut.

29.04.1985

Opriti-l !

Aleargă Pământul spre moarte
din codri și ape sunând,
îi sunt paralelele sparte,
polii-s vulcani fumegând.
Parcă-i un craniu ce fuge
fără ochi, fără gură și nas,
forțele lui centrifuge

pentru mine-amintiri au rămas.
Mingea-i albastră-i un rug,
șerpi morți meridianele-i sunt,
sisteme galactice fug
din calea acestui Pământ.
Opriti-vă, oameni ! Opriti-l,
vă strig cu vocala și versul,
din ce-a mai rămas construiți-l
căci foc va lua Universul!

26.04.1982

Ploaie

Ploaie de mai, fecioară preacurată,
virgină adulată, triumfală,
care rămâi, în veci nemăritată
și umbli printre stele-n pielea goală,
tu, sete permanentă de mai bine,
clopot de bronz pe gură de poezi,
mai vino-n ierburi, vino și în mine
cu elixirul tău să mă îmbeți,
să fie-aceasta ultima beție
pe care-o fac nu-n crâșme, ci pe drum,
la ceasul sfânt când iarba din câmpie
spre tine se ridică ca un fum,
să mor, de tine sfâșiat în două,
pe trupul tău să ard precum un rug
și-apoi s-aud cum, risipit în rouă,
superbe, curcubeiele mă sug.

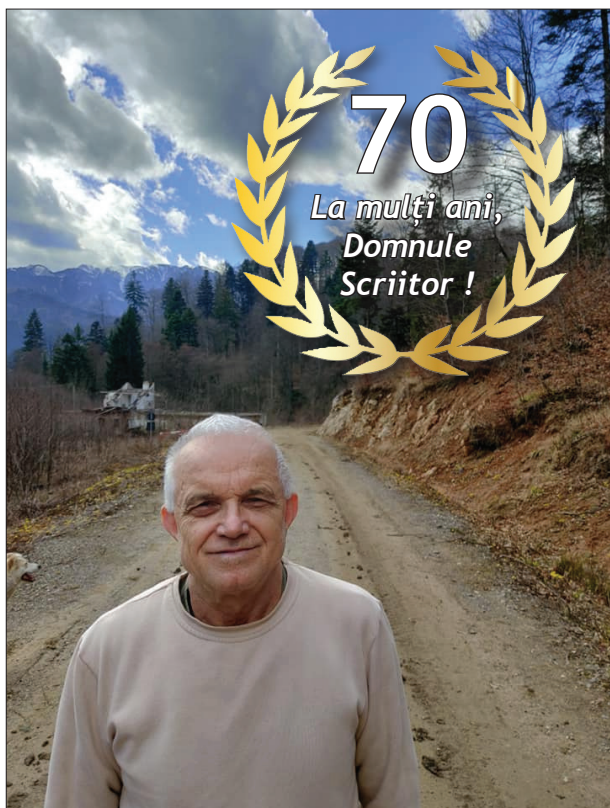
29.04.1983

Nu plouă

Bunicule, la tine-n sat nu plouă,
lumina crapă-n grâu și-n păpușoi,
axul pământului s-a rupt în două,
bunicule, nu plouă nici la noi !
leși tu, de-acolo din mausoleu,
adună-ți oasele și vin-acasă
așa precum țăranul-dumnezeu
s-ar duce-n câmp pe-un ascuțit de coasă
și fă să plouă tu, ca la potop,
și să murim acoperiți de apă,
cu toți ai mei în stropi să mă îngrop
și s-auzim pe alții cum ne sapă
și cum pe dealu-nalt, precum o vie
a doua oară-n vreme lăstărim,
de ai puteri, bunicule, învie
și îți vom ține locu-n țintirim.

19.05.1983

„Trăiești din pomana sufletului”

ești un învățăcel

Stai în mâini în compartimentul gol al
 acceleratului, treci de primul
 tunel – pe sub dealuri, pe întuneric. Tunel după
 tunel, din Cluj până în Valea
 Florilor, numeri patru. La gura lor, cu salcâmi
 înfloriți. Îți lasă gura apă,
 mirosul de gogoși cu flori de salcâm, al mamei, din
 copilărie, el te-a răsturnat? Stai
 cu picioarele în sus și nu te miri, tu ești în toată firea?
 „Aceasta e starea mea de dinainte de a scrie –
 când vine întunericul, brusc, ziua
 în amiaza mare”... După stația Valea Florilor îți
 revii la normal – închizi
 manualul de spovedanie, pe care ai făcut
 semne pe margine,
 ai închis și ochii, visezi? Ești un învățăcel
 în secolul XIII. Aprinzi o lampă de noapte cu seu, iei
 o pană și o pâlnie cu
 cerneală... Îți închei epistola cu:

aceasta este mărturia sensibilității unei epoci
 în declin. Pui data: 10 mai 2000.
 Trăiești

din pomana sufletului.

Coborând, coborând

Îi dau aerul vechimii. Coborând,
 coborând – ieri-alaltăieri era un munte, astăzi e
 un deal, mâine-poimâine va fi o câmpie: privește în zare,
 oprit pe o coamă să admire relieful, la
 o vârstă. Doamne, cum mai trece omul! Dacă stă bine și
 se gândește, mai are de trăit un pic, după
 care va fi uitat pe drum: va arunca la coș din ce a adunat,
 nu va mai avea nimic de câștigat, sufletul
 o va lua razna, inima lui va pierde și ce n-a avut... Va fi
 tot mai obosit și de la un moment dat
 se va plictisi să mai continue, se va retrage la vatră,
 se va relaxa la maximum și se va adresa în
 numele tuturor cu: Să vorbim, să vorbim, în loc să ațipim
 în ceas de amiază – în dezacord cu noi înșine,
 în dezacord unii
 cu alții. Lipsiți de însemnătate... Coborând,

coborând, devenim lucruri.

Nu mai iubi atât

Mă ridici pe umerii tăi: acum, vezi? Tu,
 care abia ai coborât de pe
 umerii mei. Dă-te jos, că nu te mai pot ține. Ce
 facem? Urcăm până la schit? Cu
 zahăr, ulei și orez în spate – pentru preotul Ciprian. Vom
 înota în mocirla gândurile noastre negre
 până în vârful muntelui.
 Lasă, pentru noi va coborî sperietoarea Ceahlăului și-o
 să ne ia în cârcă... Să

vină careva ca să-ți țină lumânarea... Doar
 n-oi muri. N-ai venit
 la mine ca să mori, te-om face bine... Baba
 pune lemnul Domnului, rămurile,
 rămurile într-o oală cu apă la foc mic, atât cât să
 nu mocnească – bre, dacă
 apa asta se face roșie, mori, n-are nimeni ce
 să-ți facă. Matale
 iubești fără speranță, aici greșești, nu

ești înțeles, nu te pricepi la muieri, ia nu mai iubi
atât, dă-o-ncolo de iubire, te simți
singur-singurel? Nisipul
din inimă e de vină. Te temi că mori și n-ai pe
nimeni lângă tine, care
să-ți închidă ochii? Ce mai contează,

după 25 de ani în care biserica a fost folosită
ca grajd.

Un păcat mic

Acesta este un păcat mic, zice tânărul, rob sieși — și-și
ridică, deasupra capului, cuțitul
însângerat, după ce și l-a înfipt în inimă și l-a scos
icnind, căzut în
genunchi. În fața oglinzii dulapului. Ce
am vrut să demonstrez cu asta, Moșule? Linge

sângele de pe cuțit, „are gust bun”. E o dovadă de iubire.
Aici, unde domnesc plecăciunile pe
covoare roșii. Fapta mea vine din trecutul mai îndepărtat,
care mocnește sub cenușă. Matala
știi toate aceste lucruri mai bine ca mine: te rog,
deschide
fereastra! În duh.

Moșul își face cruce: ești martor la întoarcerea
ciocârlilor acum, fiule, către cine vrei să te îndrepti?

Oprit

la lumina tremurătoare a unei candelă.
Ciocârlile te vor călăuzi, oricum, greșit — trei zile
mai târziu. Să trimiți o telegramă,
dacă ajungi, în genul:

„Am sosit la Moscova, totul e bine”.

Reviste primite

ARGEȘ, Pitești, anul XX(LV), nr. 1(451), ianuarie 2020, redactor-șef: Dumitru Augustin Doman. „*Est modus in rebus*. Dumitru Augustin Doman vrea să treacă dincolo de lecția - *didascalion*-ul - criticii literare clasice, să uzeze și de un altcum al acesteia. Aforistica răspunde uneori mai elocvent, prin modulațiile expresive proprii judecății de valoare. Este aici (N) un rafinament al gândirii similar contemplării, o distanțare, o privire de sus săgetată, fulgurație mai mult decât text contextual ori cuvinte de serviciu. Este spumă doar, *spuma* lecturilor de zile și nopți.” (Petru Pistol, „Note explicative” la o carte, pag. 14).

13 PLUS, anul XXII, nr. 194/2019, Bacău, redactor-șef: Petre Isachi. „Cazul G. Călinescu îmi amintește de *Antologia de poezie*, pe care N. Manolescu a vrut să o publice în 1968. Din cauza includerii unor poeți ca Nichifor Crainic, Radu Gyr, Aron Cotruș, Ștefan Baciu, Nicolae Crevedia, *Antologia*, cu siguranță necesară, a fost cenzurată. Actuală rămâne atitudinea critică a scriitoarei Monica Lovinescu: «Singurul criteriu cu putință privind trecutul este cel estetic. Poezia lui Crainic este inclusă în antologie, iar nu articolele sale politice. Atunci? Luptele trecutului și ciocnirile ideologice aparțin istoriei, cel mult istoriei literare. Operele, literaturii. Totul e de a ști dacă poezia unor Crainic, Gyr sau Crevedia înfruntă timpul ca poezie. Acesta este tărâmul pe care-l alesese Nicolae Manolescu.» În ceea ce privește judecata asupra destinului scriitorului român se pare că nu s-a schimbat nimic nici în postcomunism,” (Petre Isachi, „Cercul”/ „Lumea” scriitorului G. Călinescu - reper/model sau Autorul este «propriul său Prometeu», pag. 1-5).

SCRIPTOR, Iași, anul VI, nr. 1-2 (61-62), ianuarie-februarie 2020, director fondator și coordonator: Lucian Vasiliu. „Există în teologie, deopotrivă în cea creștină și în cea islamică, o noțiune limpezitoare, în toate sensurile cuvântului, aceea de „lumină increată” care „vine din altă lume, nimic nu o poate explica aici, jos”, după spusele lui Michel Evdokimov (2004), *lisus* fiind întruparea ei supremă. Verbul grec *phainô* exprimă un fenomen, o manifestare luminoasă; iar fenomenologia creației - precum și cea a Creatorului - deslușește o lumină increată, potrivit doctrinei ortodoxe, cea a Părinților capadocieni, dezvoltată în secolul al XIV-lea de Sfântul Grigorie Paloma. Această lumină divină absolut imaterială este totodată și rostire...” (Simona Modreanu, *Forma nelocului*, pag. 31).

ATENEU, Bacău, anul 57 (serie nouă), februarie 2020, director: Carmen Mihalache. „Cred că și de aceea Constantin Călin rămâne un model de universitar în filologie, bransă ce are și ea nevoie de practicieni capabili să le descrie studenților realități profesionale concrete. Așa l-am cunoscut și mă bucur să confirm că la fel a rămas profesorul, gata să repornească mereu și mereu motorul dezbaterii, al argumentației atent măiestrite din argumentele cele mai diverse. Formula aceasta explică probabil cel mai bine interesul neobosit acordat vieții și operei bacoviene.” (Daniel-Ștefan Pocovnicu, *Autostrada „George Bacovia”*, pag. 12, col. 4).

Slobozia - Ialomița

UN ȚĂRAN BĂTRÂN

Zi de zi de zi de robie, nopți lungi de sudoare din sudoare ștersă cu dosul palmelor după
 nopți lungi de cioplit; mai pe urmă, cu prietenii, împrejurul unei mămăligi tăiate cu ața
 și, acră, moare de varză în străchini de lemn, se aromește într-un festin regal, cu
 șampanie în cristaluri de Murano;
 De o viață, în atelierul cu praful și pulberea, meșterește, lustruiește o rugăciune de bronz,
 smirgheluește, de marmoră, o pasăre în zbor,
 Frăgezește, în piatră, un sărut, fățuiește o coloană din romburi de fontă și oțel,
 Taie cu dălți, cu fierăstraie, cu tesle și ciocane, două lăzi de zestre în picioare și una de-a
 curmezișul, până închipuie o poartă.

Înțelepții Academiei din chiar Academia mult luminată a înțelepților, cu mânie critică și rafinament estetic, îi ținutiesc moștenirea la stâlpul infamiei:
 Cu pâinea și vinul Cinei-de-Taină, cum să șlefuiască un țăran o rugăciune de bronz până bronzul devine rugăciune;
 Cu mătăsuri și plușuri, cum să șlefuiască, măiastră, de marmoră, o pasăre în zbor, până marmora devine zbor;
 Cu librațiile inimii, cum să șlefuiască un sărut într-o piatră până piatra se preschimbă în sărut virginal;
 După înghițitura de țuică, în amiază, dinaintea brânzei ciugulite cu trei degete din burduf și a cepei, cum să șlefuiască o coloană de fontă și oțel până fonta și oțelul se ridică la cer și coloana strălucește într-o recunoștință fără sfârșit;
 În ițari și cămeșoi de cânepă, cum să-i treacă prostia și sărăcia prin cap să potrivească lăzi vechi de zestre, până întineresc și se strămută într-o poartă.

Pe imaculații pereți, părinții fondatori priveghează în rame, căftăniți;
 Urmașii iluștrilor, aleșii vii meditează în fotolii cu marsupii de plușuri, unde cuibărește, de bronz, de marmoră, de piatră, de fontă, de oțel, în cea mai boltită aulă, Senatul Măreț și binefăcător, sacrul conclav al sacerdoților.

Îndată e ziuă; dacă încep zorii ca un privilegiu, răsare din bezne, după cântatul cocoșilor, Judecătorul dinaintea adormiților și istoviților de înțelepciune, chiar marele Judecător;
 Îl recunoaște oricine după lumina din ochii de veghe, prăpăstioși, muștrători, ai unui țăran bătrân.

SEMNALUL SEMAFORULUI

Un câine fără stăpân aleargă spre mine, se năpuștește în fuga mare, face salturi, nu l-am întâlnit sau văzut niciodată și nicăieri, eu nu am cunoștințe printre câini;
 De cum se oprește, așteaptă, mă privește cu bunătate, prilej să mă liniștesc, apoi, la semnalul pastoral, verde, al semaforului, traversăm împreună, eu, grăbit, pe gânduri la habar n-am ce, el, încrezător, înseamnă că nu are cunoștințe printre oameni.

DICȚIONARUL

Șterg praful

Și pulberea; iată-l, subțire ca un caiet, ușor, îl ridic între două degete, prea-i caraghios

Dicționarul,

Ce treabă mărunță au făcut lexicograful

Și anticarul,

Totuși cât să-l încapă epopeile despre Enki, Ghilgameș, Marduk, Iov, sau

poemele lui Homer, Valmiki, Firdousi, Nisam, Dante, Tasso, Budai, și vedele,

upanișadele, sutrele lui Buddha, psalmii, evangheliile, tragediile lui Eschil, Shakespeare,

O'Neill, surele, haibunurile, edele, bâlinele, comediile lui Aristofan, Molière,

Dürrenmatt, satirele, elegiile;

Depinde cum eu, Euripide, Eminescu, Esenin, mă joc, cum tu, Sandburg, Sofocle, Sappho, te

joci, cum el, Borges, Baudelaire, Bacovia se joacă, cum noi, Villon, Verhaeren, Verlaine

ne jucăm, le rearanjăm în orice înșiruire, ordine, după cum ni se tulbură mintea

Să abuzăm de preasfintele

Și nu ne mai astâmpărăm,

la-ne, Doamne, cuvintele.

FLORI DE CÂMP

Mă întreb dacă se spală pe mâini după atâtea orgolioase treceri, ori umile, printre bărbații

admirându-le în gând, urmărindu-le cu ochii sau neluându-le în seamă,

Floarea-doamnei, Păscuță, Violetă, Aglică, Păpădie, Steliță, Floarea-jelei, Găinușe, Mușetel,

Brândușă, Floarea-miresei, Teișor, Albușă, Floarea-florilor, Fiuță, Floarea-viorii,

Narcisă, Sânziană, Zambilă, Țintaură, Muma-pădurii, Pojarniță, Floarea-grâului,

Agurijoară, Arnică, Garoafă, Țintaură, Gălbenea, Crețioară, Angelică, Gențiană,

Lumânărică, Mentă, Nalbă, Obligeană, Ventrilică, Coleandă, Pomișoară, Rujiță,

Lămâioară, Mătrăgună, Părăluță, Floare-domnească;

Unele îmi vin din față, altele mă depășesc, ocupă orașul prăfos, de câmpie, mergem alături,

întineresc, aceea poartă un snop bogat, alb, de margarete, altele freamătă, se ofilesc,

îmbătrânesc, ți se vâra în inimă sau trec nepăsătoare, grațioase, cu mersul statuar și liber,

cu părul dezordonat pe spate, în vraștea vântului, sau numai frumos domesticit în

clame;

Fiecare, cu discreție, ascunde, în ploaie, o bucurie pe strada pustie din cartier, o dramă în

pasul prea încet, o nemulțumire, un eșec, o supărare; cea blondă, la etajul trei, cu șorț,

iubește amiaza și, frecând cu o cârpă, îi face loc în geamul curat; cea brunetă și grasă,

târăște niște scânduri sparte într-un sac;

Caut una cu capul în nori, ușor de găsit, alta mulțumită de ce nu are; majoritatea poartă pe

degetele cu unghii vopsite sau numai obosite câte o verighetă strălucitoare ca secolul

luminilor.

PIANISTUL DE SACRIFICIU

Până la panică se teme de dantura monstrului; albe, clapele-l înspăimântă, negre, clapele-l

îmbrâncesc în gropile cu dihanii,

Demonic pianul, înfățișare polifonică, monodică a eșafodului;

Cu desăvârșire a desăvârșirii renaște partitura, dar lui, strop lângă strop i se cutremură sângele

în dezechilibru pe ascuțită muchia de cuțit între exaltare și eșec,

Până-l trăsnește, din beznă, dintr-o dată, o strună de flăcări dezacordate și,

Fără vlagă, se prăvălește, cicatrizat, secătuit și detonat, executat cu despoție de zbirul

negru, mai negru, cel mai negru, mai-mult-ca-negru,

Nu culoarea neantului fără culoare, ci un mai-negru-mai-negru-ca-negrul supliciant

în acea măreață, zeiască trufie.

Poeme

mare
smălțuiește
zarea în verde,

cocorul
își prinde aripile
în razele lunii,

valurile își murmură
frumusețea
undelor verzi,

pe nisip,
urmele arse
ale cocorului.

nisipul se surpă în mare,
unda ei mă învâluie,

cândva voi fi
algă vălurită

de pești aurii
în lumina adâncurilor,

furtuna mă va duce la țarm,
smarald al nisipului.

în aerul
fierbinte
de iulie,

visul
de răcoare
al nopții,

setea
aprinzând
iarba.

tristețile
verii

le-ngroapă
în deal,

copiii
singurătății,

umbra
mierlei.

o pasăre
albă,

pe firul
de iarbă

caută
cântecul soarelui.

treci

ca o boare
prin mine,

mă așezi
în privire

și înfloresc
oleandrul.

iazul tace,
cerul își crește
nuferii galbeni,

pe cărare,
copilul descântă
tăcerea.

umbre
sfârtecate,

nisipuri
mișcătoare

frâng
miezul zilei.

în pântecul
muntelui

vorbește
tăcerea

ca în pustiu.

să nu spui
niciodată

rămas bun
cuvintelor,

lasă-le
o vreme

să se odihnească
în tine,

iubirea
crește în tăcere.

în leagănul
umbre mele

lumina
încet se lasă.

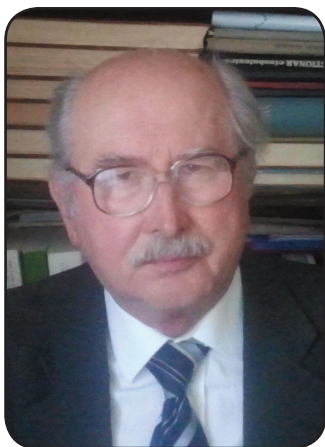
mare
adie spre mine
răsăritul
din apele sale,

gleznele-mi
tremură
în valurile
dimineții,

negreala din inimă
mi se spulberă,
ca un vâl ridicat
de boarea din larg,

în zare,
cocorul
cu aripile întinse
în scânteierile
răsăritului.

Acasă (V)

-Nelo! rosti Ilie când despachetă cumpărăturile pe masă în bucătărie. Era bucuros că găsise caș la magazinul de lactate pe care îl frecventa des. Două franzele, un litru de ulei de măsline și unul de floarea soarelui, câte două legături de pătrunjel și mărar, un kilogram de prune uscate sunt toată „piața” pe ziua de azi.

Nela terminase de schimbat lenjeria din dormitorul lor și al Mihaelei, urmând ca Petrina s-o pună la spălat a doua zi.

-Te-ai și întors?

-Dar ce, am stat puțin? Să-ți spun o noutate. Fiind pe drum, m-a sunat Victor. Au ajuns cu bine. Mare bucurie, ce să-ți mai spun?

-Nu ai ce?

-Ba da. Victor o să le instaleze o cameră de luat vederi ca să putem discuta cu Dumitru și Lucreția pe Skype.

-Bravo! Asta zic și eu noutate. Va fi ca și cum ne-am afla unii într-o parte și ceilalți în cealaltă parte a Bucureștiului. Nu ca acum, zise Nela, cu Europa între noi.

-Ba suntem în Europa. Fără comentarii. Ai uitat? Vrem să intrăm în Europa! rosti Ilie ca și cum ar fi la un miting. Altceva nu mai știam. Era lozinca zilei. Și pentru asta ce ne-am mai pregătit... Curățenie generală... Nu s-a zis că industria română e un morman de fiare vechi? Ne primea Europa dacă am fi păstrat mormanul?

-Ei, Ilie, așa le vedem noi pe toate în adevărata lor față.

-Nelo, tare aș vrea să fiu acum în Cișmigiu și să ascult vorbele celor adunați acolo sau care joacă table. Cred că unii ar înjura, chipurile, ce cade la zaruri, dar mă tem că înjurătura ar avea altă adresă.

-Nu cred. Acum se înjură peste tot ca la ușa cortului. Înjurătura și-a schimbat numele în protest.

-Trăim în democrație, răsă Ilie cu poftă.

-Și în privința asta ca la noi la nimenea.

-Să știi că ai dreptate. Când am mai fost la curent cu statisticile, eram ba pe penultimul loc în Europa, ba pe ultimul. Acum unde om mai fi?

-Aflăm noi când vin copiii din România. Adică de acasă.

-Ei, ce vorbă mare e asta. Numai că acasă eram stresat al dracului. Ce vedeam la televizor era și în ziare. Diferența era duritatea exprimării la unii, știrile de cancan la alții. Greu să ai explicații credibile pentru ce se întâmplă, pentru ce pretind guvernanții că suntem pe drumul cel bun al democrației. Am intrat în povești cu luminița de la capătul tunelului. Eu le-am trăit pe toate astea pe pielea mea. Tu, ca economistă la Direcția de drumuri, ai fost mai ferită.

-Ei, acum e altceva. Dacă e să te doară de restul lumii nu ți se mai găsește leac. Știu asta și cei care ne conduc, și cei din opoziție.

-M-am luat cu vorba și nu ți-am spus un fapt divers, dar pe care îl apreciez mult. Eram în moll și, atent la un raft, lovesc cu coșul un domn care trecea pe lângă mine. „Pardon”, zic, scuzându-mă. Domnul îmi ia seama și mă întreabă pe românește: „Sunteți român?” „Da, răspund eu, și dumneavoastră?” „Nu. Sunt cetățean englez. Zâmbește și continuă: Rădăcinile mele sunt din România”. „Mă bucur să aud asta, zic, însuflețit și eu de această noutate. Dar cum ați dedus că sunt român?” „Ați pronunțat pardon fără să graseiați pe r ca francezii. Pronunțarea dumneavoastră e tipic românească”. Nu știam ce să mai cred, dar mă bucuram de cele auzite. „Mă scuzați, zice, mă grăbesc, aș vrea să ne revedem. Vă ofer cartea mea de vizită”. „Cum să nu, mi-ar face mare plăcere să ne revedem. Vă mulțumesc”, am mai zis și ne-am despărțit. În metrou am găsit un loc, m-am așezat și, curios, mă uit pe cartea de vizită și deslușesc a cui este.

-A cui?

Ilie scoase din buzunar cartea de vizită și reuși să înțeleagă înscrisul: „Profesor universitar Doru Berger, Doctor în științe filologice”. Și, bineînțeles, adresa, telefon, e-mail. Deseară îi dau un telefon.

-Ce nume de familie zici că are?

-Berger.

-Adică Ciobanu. Nume ca la noi. Unde vrei să vă întâlniți?

-Cel mai bine ar fi aici. N-am reușit să cunosc nici măcar o fărâcă din Londra și cine știe pe unde vine strada asta a lui, sau ce ar putea să-mi propună.

Ilie o privi pe Nela așteptând o reacție din partea ei. E drept că nu avuseseră prilejul să cunoască familii cu care să lege relații de amiciție, singurele persoane care le mai trecuseră pragul erau colegi de serviciu de-ai

lui Victor sau colege, doctorițe și ele, invitate de Laura. Evident că ei discutaseră în engleză, iar Ilie cu Nela își văzuseră de treaba lor.

-Încearcă. Cred că nu va avea nimic împotriva. Vezi ce nume poartă? Doru e nume românesc, iar cel de familie e francez.

-Și eu zic la fel. Țările occidentale au atras lume din restul Europei. Au avut prioritate factorii economici și culturali. Istoria modernă a României e de dat ca exemplu.

-Este. Cât e ceasul? Trebuie să vină fata de la școală.

-Vine, n-avea grijă. Îmi place. Dezghețată, inteligentă, pricepe repede. Și-i merge mâna pe tabletă de zici că e la pian. Deja comunică cu unele colege prin SMS. Apropo de tabletă. Mai vezi acum un tânăr fără așa ceva în mână?

-Dragă, noi am apucat alte timpuri. Cu ce mergeam noi la școală în clasa întâi? Nela așteaptă un răspuns, dar tot ea continuă. Cu tăblița. Eu n-am apucat tăblița, dar frații mei mai mari au avut-o. Pe o parte erau linii drepte, pe cealaltă erau pătrățele pentru socoteli la aritmetică. Nici vorbă de caiete la început. Pe urmă am trecut la caiete și am scris pe ele cu cerneală, pe urmă a apărut pixul, care era încărcat cu pastă când aceasta se termina. Vezi, Ilie, prin câte epoci am trecut? Le-au repetat copiii noștri, dar nepoții parcă trăiesc acum în altă lume.

-Nelo, indiferent la ce epocă ne-am referi, stă în picioare buna creștere. Problema bunei creșteri trebuie să fie un deziderat pentru orice comunitate omenească.

-Și cu conflictul dintre generații cum rămâne?

-Buna creștere nu are ca rezultat conflictul dintre generații. Buna creștere nu se limitează la cei șapte, acum șase ani de acasă, ea se dobândește în familie și te însoțește toată viața.

-Zici tu, dar lumea e atât de diferită...

-Recunosc că sunt idealist în ce spun, pentru că

într-o lume care se zbate pentru supraviețuire nu mai e loc de bună creștere.

-Unii se zbat pentru supraviețuire, alții pentru putere... Cine a spus că în viață ne strecurăm după capacitatea fiecăruia de adaptare n-a greșit. Copiii noștri asta fac: se strecoară într-o lume tot mai complicată. Impactul cu realitatea și diferențierile sunt enorme.

-Oare asta fac cei peste patru milioane de români duși de acasă într-o lume cunoscută lor doar din manualul de geografie? Cel de pe vremea noastră, nu cel de acum, care nu se mai numește „Geografia României”. În manualul acela mă regăseam și eu când se făcea referire la industria textilă.

-Asta fac, Ilie. Se adaptează pentru supraviețuire. Cine i-a adus în starea asta? Cei care ar trebui să răspundă se bucură de prescrierea faptelor.

-Chiar faptele au devenit un subiect tabu. Și câte din astea nu sunt...

-Tot pentru supraviețuire suntem și noi aici.

-Sărut mâna! răsună glasul Mihaelei de la ușă.

-Te sărutăm, puiul nostru, răspunse Ilie. În discuția cu mamaie ne refeream la tine.

-Da? Și ce ziceai?

-Ziceam că îți merg degetele pe tabletă de parcă ai cânta la pian.

-De, tataie, învățăm și noi din mers.

-Acum toate se învață din mers. Tehnică, limbi străine...Tu engleza, verișorul tău italiana...

-Când o să vorbesc cu Dinuț pe Skype o să-l pun să spună în italiană: Cățeluș cu părul creț, fură rața din coteț.

-Bine, fata mea, spuse Nela. Acum schimbă-te și să mâncăm.

Mihaela merse în camera ei, iar Nela scoase din dulapul cu vase farfurii, tacâmuri, șervețele.

-Binecuvântată și ziua de azi. Doamne ajută! zise Ilie și se așeză pe locul lui din capul mesei.

Cărți primite

Constantin Călin, **Centenarul. Lecturi particulare**, Editura Babel, 2019, Bacău, 178 pagini.

Emil Cioran, **Caiete: 1957-1972**, Cuvânt înainte de Simone Boné, traducere din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo, Editura Humanitas, 2016, București, 946 pagini.

Liviu Ioan Stoiciu, **Opera poetică, vol. 3, 2003-2008**, cu o prefață de Răzvan Voncu, Editura Cartea Românească, 2017, București, 307 pagini.

Doina Popa, **Luna de miere**, proză, Editura Junimea, 2018, Iași, 283 pagini.

Viorel Savin, **Acorduri pentru urechi surde!**, publicistică, eseuri, Editura TipoMoldova, 2012, Iași, 189 pagini.

Viorel Savin, **Teatru (texte pentru lectură și înscenări)**, col. Opera omnia, teatru contemporan, 2012, Iași, 685 pagini.

Nicu Enea, **Grafica**, album întocmit de Viorel Savin, Editura Babel, 2017, Bacău, 200 pagini.

Teodor Laurean, **Sinele și sinea lui**, versuri, Editura Rafet, 2019, Râmnicu Sărat, 136 pagini.

Teodor Laurean, **Pe prispa lumii. Sonete**, cu o *Prefață* de Mariastela Iacoban, Editura Rafet, 2019, Râmnicu Sărat, 150 pagini.

Cassian Maria Spiridon, **Metamorfozele lui Nicolae Manolescu**, Editura Junimea, 2019, Iași, 135 pagini.

Ileana Urcan, **Închisoarea de crini**, antologie, Editura Junimea, 2019, Iași, 179 pagini.

Valentin Talpalaru, **35 de poeme în căutarea unui titlu**, Editura Junimea, 2019, Iași, 85 pagini, cu un *Cuvânt însoțitor* („Fluviul Lethe de pe strada Măicuța”) de Ioan Holban.

„Orașul a dat câteva personalități, nu multe, cam tot atâtea câți băutori de bere găsești pe terasa restaurantului de la ștrand, la ora amiezii...”

Ștrandul

„Întins pe nisip, piciorul se oglindește în cer”

Căldura amiezii e un mic impediment pentru cel ce vrea să ajungă în parcul mare al orașului, unde se află restaurantul. Norocul proprietarului e unul singur: grădina publică e aproape de gară și autogară. Clienți sunt și ziua în amiaza mare, puțini, dar sunt. Unul din ei e cel ce vă vorbește. Eu vin de departe, din celălalt capăt. Un singur motiv am - ștrandul se află acolo. Pe terasa cu multe mese albe eu îmi beau în fiecare zi de vară cafeaua de dimineață între orele unsprezece și douăsprezece. Când ceilalți beau bere tulbure și acră, eu savurez cu nesaț, prefăcându-mă, o cafea inferioară ca și berea lor. Aș putea să mă duc în altă parte, sub alți copaci, să-mi iau drogul, dar nu face, mă simt bine acolo. În drumul meu trec pe lângă cofetării, bufete, baruri, chioșcuri cu băuturi răcoritoare, prin piață, pe lângă cinematograful, bibliotecă și bancă. Eu nu mă opresc niciodată, merg mai departe, pentru că înainte se află plaja, fete în costum de baie și băieți, cam pipirii ei, toți în vacanța de vară.

Am încercat o dată să mă bronz pe malul râului. Nisip era, apă era, dar parcă nimic nu se lega. Încercam, mă sforțam, degeaba. E drept, în locul ales cu grijă de mine, stăteam singur singurel. Făceam o plajă silită, plicticoasă, exilată și cu multe arsuri pe spate, fiindcă nu aveam unde să mă adăpostesc de soare. Copaci nu erau, umbrelă nu aveam, aveam doar entuziasmul neclintit de vicisitudini de a mă vedea maroniu în oglindă, seara, înainte de culcare. Cât timp am stat acolo privind aiurea, n-am văzut decât un biet pescar ce pescuia niște pești cât palma unui copil de grădiniță. Cobora repede pe râu în jos, bălăcindu-și picioarele, lansând firul undiței unde pești argintii mișunau cu spinările lor mici, sclipitoare. Aici lipseau cam multe, mai ales fetele și băieții ce săreau de la trambulină, apoi se apucau de fotbal, de o miuță, și jucau până venea înserarea. Dacă soarele ardea prea tare, se retrăgeau la umbra copacilor seculari din incinta ștrandului, pe iarbă. Odată am văzut doi băieți cumiți rezolvând exerciții de matematică cu integrale și derivate pe bordura bazinului. Se reflectau în apa liniștită, nemișcată, cu creioanele în mână, cu caietele și cărțile pe genunchi, aplecați în față, absorbiți, fără să vadă pe nimeni în jur. Atunci m-am gândit că orașul meu e un loc ideal de pregătire științifică pentru cei ce vor să devină savanți. Orașul a dat câteva personalități, nu multe, cam tot atâtea câți băutori de bere găsești pe terasa restaurantului din parcul cel mare în zi de lucru, la ora amiezii. Mi-am căutat un loc potrivit, ferit de razele soarelui arzător și de prea multă umbră, nu departe de grupul de tineri ce se zbenguie în apă, se aleargă pe nisipul cald. Exuberanța și strigătele lor de bucurie, trăind din plin viața, deoarece sunt la vârsta nemuririi, se văd și se aud cu claritate din locul unde m-am așezat, i-am privit cu viu interes câteva clipe, apoi m-am întins pe nisip cu fața în sus. Vedeam cerul și coroanele copacilor seculari, un cer străveziu, de o culoare neînchipuită, uniformă, un alb - albastru profund, încât deodată am simțit o liniște deplină, plutitoare. Ramurile încremeniseră parcă, mișcarea abia perceptibilă a aerului aducea o neclintire a cerului, armonizată de freacă ușor nestăpânită, de o dorință nebănuită, al frunzelor. Un colț uitat de lume îmi oferea un spectacol divin al universului, un univers simfonic așa cum mi-l doream. Uitasem de tot și de toate, urechile mele nu mai receptau nici un sunet, ochii - nici o mișcare. La un moment mi-am amintit de mine, am ridicat capul și priveam în gol peste bazinul cu apă, peste mulțime, nu auzeam încă nimic, imaginea anterioară stăruia în mintea mea ca o amprentă uluitoare, definitivă. Mă întreb: de ce n-am trăit acele puține clipe de mică revelație, singulare, în alt loc, oriunde? Acolo se perinda în fața ochilor mei tot ce cuprinde lumea mai frumos, mai detașat și lipsit de griji. Uitasem de mine, mă contopeam, mă recunoșteam în toți. De aceea, mă întreb dacă acele clipe se vor repeta? Cred că nu. Altădată va fi altceva. Sau va fi o vagă amintire, diluată, a ceea ce mi-a rămas în minte că a fost atunci, o imagine căutată, chinuită, adusă cu sila în prezent, un prezent întotdeauna altul. De asta cutreier de unul singur orașele din sud, să găsesc acea oază de liniște, să regăsesc acel petec de cer alb - albastru însoțit și oțelit pe care se proiectează răsfirându-se crengile răzlețe de copaci seculari, frunzele lor mici, abia perceptibile în infinitul spațiului. Momentul acela desăvârșit, de mică întindere, a apărut când m-am simțit cu mintea limpede și gândurile senine, cu trupul relaxat, fără preocupări profunde, nepăsător. Uneori, îmi apare în fața ochilor pentru o fracțiune de secundă, apoi dispare. E o pierdere însemnată, dar nu mă las înfrânt. Măine, în zilele de după ziua de mâine, în anii viitori îl voi căuta neîncetat, neobosit. Dacă nu-mi va răsări în față, mă voi strădui din răputeri să-mi amintesc, în cele mai mici amănunte, clipa inițială, de „mică revelație”, care se amplifică pe zi ce trece, încât mă întorc iarăși și iarăși la ea.

Așa străbat eu, neîmpăcat, timpul, spațiul, străzile, parcul cu gândul la ce a fost și la ce va fi. Și le străbat cu o nonșalanță reținută, întorcându-mă în acele locuri unde am trăit sentimentele și presimțirile cele mai profunde și adevărate... Parcul de la marginea orașului, terasa băutorilor de bere, urmele pașilor pe nisipul aleilor, ștrandul și peticul de cer de deasupra lui, spintecat de ramurile copacilor seculari, vor rămâne acolo unde sunt. De nu, vor rămâne în mine și pentru mine. Dar atunci va fi altceva, sub același cer, un cer care va avea, măcar pentru o clipă, măreția sa revelatoare dintotdeauna.

„...Tare aș vrea să merg acolo unde începe Curcubeul!”

PÂINEA

Pe strada Susaikov la numărul șapte
 locuia o prescurăreasă.
 Era scundă și avea sâni ca două pâini mari.
 Mama mă trimetea la ea în fiecare vineri.
 În timp ce-mi puneau
 cele șase prescuri în punga de pânză
 spunea răstit: „nu care cumva să mănânci din ele”.
 Mă opream la colțul străzii Susaikov
 și pipăiam prin pânză pâinicile acelea
 rotunde și moi. Țineam strâns punga
 cu brațele amândouă și le miroseam întruna.
 Mi se părea că toată strada e albă, e caldă
 și miroase a pâine.
 Mergeam agale spre casă pe drumul cel mai lung.
 Toți câinii îmi adulmecau urma.
 Oamenii se mirau cum eu, un copil așa mic
 eram în stare să umplu cu mirosul de pâine
 un oraș atât de mare!
 Acasă așezam prescurile pe masă, apoi
 mă odihneam cu privirea ațintită spre
 viața mea de acum
 despre care nu știam încă nimic.

TIMPUL CE ÎMBĂTRÂNEȘTE ÎN MINE

Peste amintiri se întinde noaptea,
 mă învelesc în pătura veche.
 Prin găuri făcute de molii
 privesc luna. Adorm.
 Mama începe de la un metru cincizeci
 și crește, tot crește până mă întrece.
 Ochii ei înverzesc în fiecare primăvară.
 Noi două nu ne-am înțeles niciodată!
 M-am făcut mare, mamă!

În mine îmbătrânește timpul,
 picioarele învață pantofii noi să meargă.
 Supărată plec întotdeauna prima.
 Cu plânsul în bagaj călătoresc.
 Poposesc la câte o mănăstire.
 Mă rog pentru iertare. El mă iartă
 „Precum și noi iertăm greșiților noștri.”

TREBUIE SĂ STAU MEREU CU OCHII PE EA

Bate vântul dinspre cimitir înspre Grădina Publică.
 Măinile pătate și moi de la coate în jos tremură,
 mănâncă foarte puțin, leagănă foamea ca pe-o păpușă.
 Trebuie să stau mereu cu ochii pe ea.
 Mi-am luat în searios rolul de mamă și ea pe cel de fiică.
 Are gura mereu plină de cuvinte. Le adună cu limba
 înainte de a vorbi le ordonează.
 În ochiul cu degenerescență maculară se pietrifică o
 lacrimă.
 Poartă peste capotul din stambă trecutul.
 În fiecare noapte, puse la presat între cer și iarbă,
 ea, eu și luna. Stăm pe băncuță lângă tufele de regina
 nopții.
 La picioarele noastre teama se gudură.
 Aude peste tot trosnituri, vede în oglinzi îngrămădite
 o mulțime de lucruri și oameni care nu mai sunt.

E trecut de miezul nopții.
 Undeva în beznă cântă o cucuvea. Mi-e somn.
 Câteva stele îmi gâdilă fruntea.
 Aș vrea să mă schimb de ziua de ieri.
 Mama e din ce în ce mai mică.
 Mi-e teamă că în noaptea asta
 o voi naște aici în iarbă.

DORM IEPUREȘTE

Visez cum cineva îmi oferă politicos înțâietate
 să trec “apa Sâmbetei”!
 Nu mai scriu, nu citesc, nu dorm, nu mănânc,
 nu răspund la telefon.
 Spăl, cearșafuri, mușamale, dușumele, geamuri, perdele
 ca să treacă soarele prin ele să lumineze întuneric,
 boală, nebulie, moarte.
 Zile rele, azi, mâine, poimâine,
 cu miezul putred ascuns în răutatea lor.
 Când erau tineri, ei, părinții aveau brațele atât de lungi
 încât ne cuprindeau pe toate trei și ne-au ținut adunate
 până când timpul a așternut între noi deșerturi,
 oceane și continente. Și ele au crescut frumos,
 dar brațele le-au rămas scurte și reci.

Livada bunicii era mare, iar casa se afla în mijlocul acesteia.

Cel mai mult ne plăceau nucii, sub a căror coroană răcoroasă în zilele fierbinți de vară era foarte plăcut. Pe pajiștea de lângă casă, unde stăteam duminica, era un nuc bătrân, care făcea un burete comestibil, dacă anul era ploios. O parte din burete era consumat ca aliment, iar alta, toamna târziu, se tăia și se usca pe soba caldă. Bucățile acelea tari și uscate, ce se numeau amnar, erau folosite pentru a aprinde focul.

Dar nu despre acest nuc aş vrea să vă povestesc, ci despre cel uriaș din mijlocul livezii, atât de mare, încât, copii fiind, nu puteam să-l vedem în întregime nici măcar cu gândul. Avea o tulpină scundă, foarte puternică, acoperită cu o coajă groasă, iar ramurile vânjoase urcau lin spre coroana acestuia, semănând cu niște cărări întortocheate, rătăcitoare prin codrul secular. Partea preferată era cea care avea două ramuri gemene, aproape lipite una de alta, lungi de câțiva metri. Una dintre ramuri mergea în sus, iar cealaltă, deși groasă, era flexibilă, astfel încât ne puteam balansa pe ea toate patru fără a se rupe și, în balans, acum atingeam pământul, acum ne ridicam, de parcă am fi putut să ne luăm zborul. Uneori, ajunse sus în nuc, ne agățam asemenea unor maimuțe de ramurile cele mai înalte ale copacului, unde nu am fi putut să ajungem altfel. Când oboseam, ne culcam în locul acela de îngemănare a ramurilor, până ce răcoarea nukului ne pătrundea în oase. Atunci alergam pe pajiștea plină cu flori de la marginea cărării colbuite. Stăteam puțin la soare, după aceea ne uitam prin prun doar, doar vom găsi „cocoși”, niște prune dulci, coapte înainte de vreme. Nu aveam voie să mergem la nuc (dar ce plăcute erau toate cele interzise), deoarece pe acolo își aveau locul niște șerpi despre care azeam mereu, dar nu ne-au ieșit vreodată în cale.

Aveam o dorință nespusă de a vedea nucul de departe, să știu cam cât loc ocupa el din grădină. Când începea luna august, în fiecare zi încercam nucile cu briceagul surorii celei mari. Scobeam miezul alb și lăptos, mai consistent și mai gustos cu fiecare zi ce trecea. Negreala de pe mâini nu se curăța decât prin decembrie, dar, odată întoarse la oraș, eram mândre fiindcă era dovada faptului că am mai petrecut o vacanță de vis.

Pentru că din Raiul acela unde ne-am petrecut copilăria nu putea lipsi șarpele, vă voi povesti și despre acesta. Casa bunicii avea o prispă frumos lipită înainte de sărbători cu un amestec din lut și baligă. Seară de seară stăteam pe prispă, cântam sau ascultam poveștile și amintirile depănate de bunică sau de mătușică.

Mirosea văzduhul a regina nopții, a petunii și a caprifoi, iar crăițele bătoase se întreceau una pe alta mândre nevoie mare de culorile lor.

Felurite păsări cântau minunat, pe limba lor, în timp ce carele pline cu fân veneau agale spre casă pe ulița colbuită. Ultimele soseau vacile de la cireadă, cu ugerile pline, nerăbdătoare să scape de povară.

Înainte de a se întuneca, bunica ne trimitea să aducem două căldări cu apă de la fântână, treabă anevoioasă și de mare responsabilitate pentru noi, copiii, pentru că fântâna era departe, pe un dâmb, iar scoaterea apei cu ciutura era dificilă și aveam mereu emoții. Pe drum ne întreceam să povestim tot felul de istorioare sinistre despre stafii, despre oameni negri, despre șerpi care ies la fântână când văd copii. Ajunse acasă, după ce stăteam la masă, ne așezam pe prispă în răcoarea serii. Era pace și liniște. Doar greierii și broaștele de pe balta de lângă fântână făceau vocalize, întrecându-se în talente cu broaștele din cealaltă baltă din grădina noastră. Auzisem că la fiecare casă, în prispă, trăiește un șarpe, șarpele casei. Acesta iese noaptea pe furiș și caută lapte. Puneam urechea acolo unde credeam noi că locuiește șarpele și ni se părea că auzim un fâșâit.

În nopțile fierbinți de vară ne plăcea să dormim pe prispă, dar bunica ne spunea să dormim în casă, deoarece, dacă am mâncat lapte, șarpele ar putea ieși simțind mirosul de lapte și va intra în gurițele noastre, apoi în burtică. Într-o seară am hotărât să prindem pofticiosul de șarpe. Am scos saltelele umplute cu paie noi, afară pe prispă și am pus fiecare lângă cap un castronel cu lapte, astfel încât, dacă șarpele ar fi venit să ne tulbure somnul, să găsească laptele din care să bea. Am tot așteptat să vină, dar în cele din urmă am adormit una câte una. Dimineață, la trezire, prima grijă a fost să vedem dacă șarpele casei a băut laptele. În castronele nu mai era nicio picătură de lapte. La picioarele noastre însă dormeau pisicii, torcând mulțumiți și sătui. Băuseră pe săturate laptele pregătit pentru șarpe.

O nouă lume și ordine interioară

Expoziția „Donații și Donatori” din 2019, organizată cu sprijinul Rotary Vaslui și al Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Iași, la Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui, întrunește o serie din cele mai reprezentative creații ale artei actuale românești, donate de artiști valoroși, creatori și promotori ai contemporaneității. Donațiile în sine, ca acte de generozitate, expresii ale admirației artiștilor față de instituțiile muzeale, substituie, în prezent, achizițiile de artă. Recesiunea culturală, dublată de cea financiară și, pe alocuri, umană, nu și-a întețit vicisitudinea nobleții sufletești și artistice a celor 25 de artiști care au ales să îmbogățească patrimoniul Muzeului Județean cu 26 de lucrări de artă.

La Vaslui, Clubul Rotary a preluat rolul colecționarului, iar Uniunea Artiștilor Plastici ieșeni pe cea a curatorului, invitând artiști din întreaga țară să se alăture amplului proiect de înființare a unui centru de artă contemporană, coordonat de Muzeul Județean Vaslui.

În acest an, în patrimoniul muzeal au intrat lucrări semnate de Felix Aftene, Alexandru Burlacu, Dragoș Burlacu, Gabriel și Cezarina Caloian, Simion Cristea, Marinela și Claudiu Ciobanu, Gabriela, Sabin și Sabina Drinceanu, Valentina Druțu, Daniela Grapă, Gheorghe Lungu, Marius Crăiță Mândra, Cosmin Moldovan, Manuell Mănăstireanu, Mihai Pamfil, Sorin Purcaru, Mihai Savin, Lucian Smău, Adrian Sandu, Constantin

Tofan, Florin Ungureanu și Cristian Ungureanu. Nu dese sunt inițiativele private de această anvergură, ceea ce face ca proiectul „Donații și donatori” să devină o inițiativă nu doar lăudabilă, ci imperios a fi multiplicată la nivel național. În context, fiecare lucrare în parte, fie pictură, sculptură, grafică, poartă nu doar calitățile intrinseci ale compoziției, semnătura și mărcile stilistice particulare ale autorului, ci sunt confesiuni ale ființei, documente ale prezentului, ale secolului în care trăim, unde stau pe plan egal frământările personale cu rezolvările estetice, experimentul cu tradiția. Mai departe de suita experiențelor artistice și pedagogice, de disciplină sau libertate, imaginație și rațiune, construcția prin intermediul acestor lucrări de artă a unui climat cultural, transpus instituțional, recuperează și începe să egalizeze decalajul dintre Moldova și celelalte centre ale culturii românești. Artiștii prezenți în colecția Muzeului Județean, ca urmare a acestui proiect, demonstrează prin mijloacele plastice specifice, desen, culoare, volum, contribuția la individualizarea artei vizuale contemporane. Ca în toate judecățile despre oameni, fapte, obiecte și artefacte, timpul va confirma, va schimba sau va nuanța rezultatele, dar eforturile pentru o măiestrie nu doar culturală sau profesională, ci și umană, la care toți cei prezenți în acest catalog au contribuit, vor dăinui.

Mediatorul dintre public și artiști-muzeu, generosul amfitrion Virgil Cadar (Rotary Vaslui), colecționar la rândul-i, este unul dintre puținii oameni ce înțeleg necesitatea construirii unei colecții permanente de artă contemporană care să reflecte direcțiile actuale și care imprimă prin valoarea picturală respectul față de valoare și cultură generațiilor prezente și viitoare.

Parafrazând cuvintele adresate în scris de Mihail Kogălniceanu domnitorului Alexandru Ioan Cuza, prin care îi cerea să-și arate „domneasca mulțumire”, „pentru asemenea lăudabile fapte, demne de a servi de model tuturor celor ce aspiră la binemeritata recunoștință a țării”, admir fraternitatea de breaslă și strădaniile individuale, admir asumarea unui demers în care arta nu este doar finalitatea omului contemporan în înțelegerea destinului, ci un amplu mecanism prin care, imagine după imagine, pictură după pictură, se cristalizează pentru fiecare dintre noi, într-o nouă lume și ordine interioară.

VERNISAJ

« *Donații și donatori* »
(12 lucrări)

Colecția, permanentă, se află în custodia
Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui”

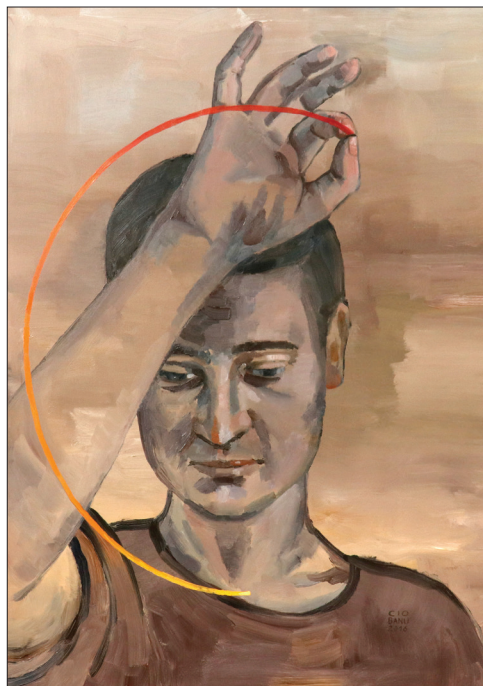
Textele fac parte din vol. *Versuri* de Tudor Arghezi, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1959. Selecția a fost făcută de prof. Gruia Novac.

Felix Aftene, *Ce este metafizica?*

Nădejdea-ne pribeagă între noi
Își lasă urma slabă, ca o roată
Cu spițele de aur, în noroi.”

(*Muntele Măslinilor*)

Claudiu Ciobanu, *Circle 1*

„Și meșterul Manole visa o mănăstire,
Dar cine-a scos-o vie din moarta-nchipuire?
Cinci degete-ale drepte cu cinci din mâna stângă
Putuseră s-o-nalțe și-ursitele să-nfrângă;
Aceleași mâini și brațe care-au cioplit în stâncă
Și Sfinxul, păzitorul nisipurilor încă.”

(*Să ți-o sărut*)

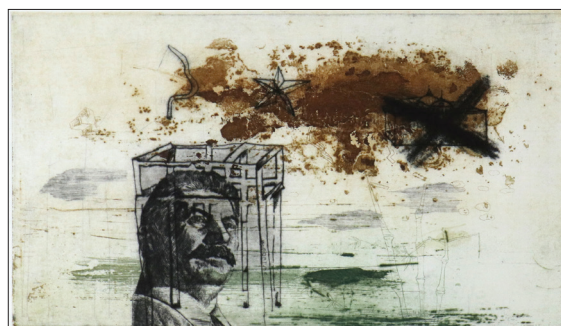

Valentina Drușu, *Tăcerea cuvintelor*

„De-amar de timp, scriindu-ți și cântând,
Stau cu-o ureche-n zid și la pământ.

Pridvorul tău, de sus, din turla mare,
Nu a cinstit scripcarul cu o floare.”

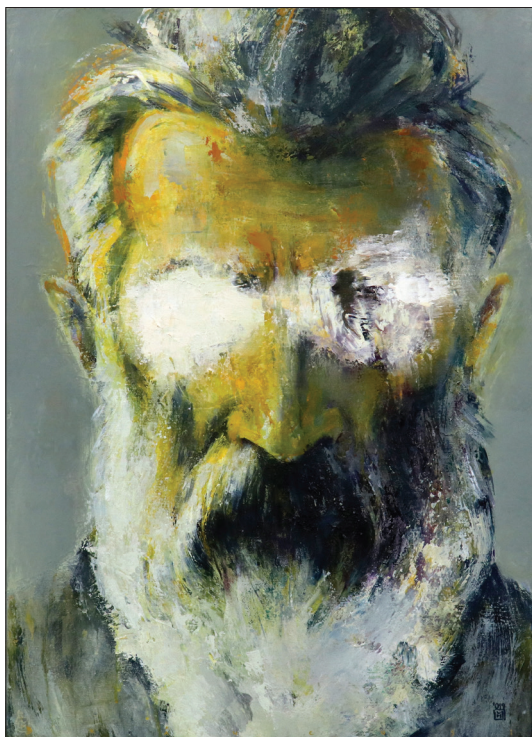
(*Domniță...*)

Adrian Sandu, *Nospasm*

„...Ci să-ți ascuți auzul, să te ții!
Sute de graiuri și de seminții.
Și, în sfârșit, și-n dormitor năvală.
Portarul poruncește: „- Tovarășe, ia scoală!
Avem cu dumneata o socoteală”.
Buimac, holbează ochii, apoi și-i cască iarăși.
Bărbat de stat cu un portar tovarăș?”

(*Un vis urât*)

Manuell Mănăstireanu, *Lumina tăcerii - Brâncuși*

„Înțelepciune, veșnicie,
Și tot ce cânti în înserare
C-o palidă zădărnici
Ce-ți toacă trist în cugetare.”

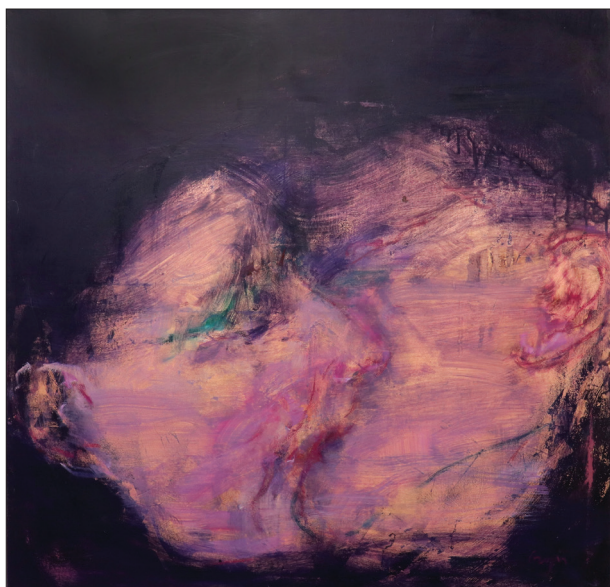
(Dedicație)

Gheorghe Lungu, *Observație*

„Mă tot uit în cer, mă tot uit în pământ,
În baltă, în stuh
Și adânc în văzduh.”

(Mă uit)

Daniela Grapă, *The Kiss*

„Obrazul sărutat de mine,
Acum primește lacrima, mai bine.
Vioaie pleoapă, deodată tristă,
Cată la drum și tace în batistă.”

(Ce plângi?)

Constantin Tofan, *Hibernală III*

„E feerie de argint
Cristalizat în țurțuri lungi
Și pe cât ochii ți-i alungi,
Pe cât ajungi,
E marmur alb, neprihănit,
Pustiu și nesfârșit.”

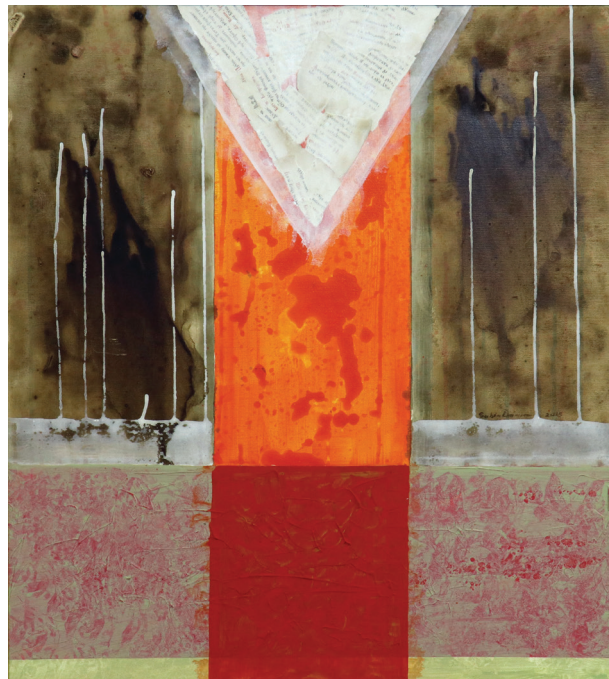
(Drum în iarnă)

Lucian Smău, *Dedublare*

„Mireasa omenirii și-a țarinii dă pâine
Și lapte, pentru pruncii ivirilor de mâine.”

(*Nunta*)

Sabin Drînceanu, *Cuvântul*

„Cuvintele să nu mi le mai dezmierzi,
Să nu le mai spuie agale
Buzele tale,
Să nu le mai cânte cumva
Vocea ta
Și pe cobză deșteale.

Halește-le!”

(*Cuvinte stricate*)

Dragoș Burlacu, *The Architect*

„În fața gândului ce te colindă
Ți-am pus câteva țândări de oglindă
Și te întreb, că sufletul îți tace,
Ursuz și gol, ce vrei, război sau pace?”

(*Ce vrei?*)

George Sorin Purcaru, *Dialog*

„Deșelat, răscăărat,
Spune, cum te-am botezat?”

(*Alfabetul - H*)

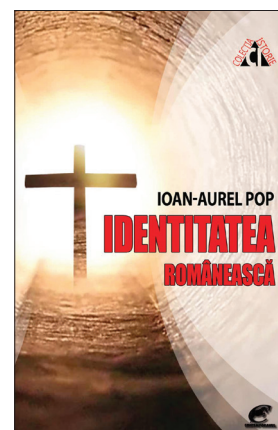
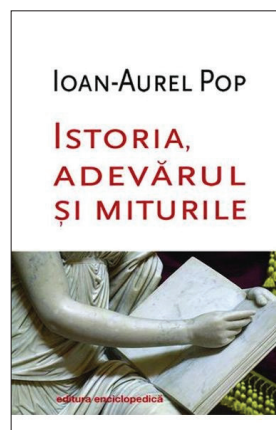
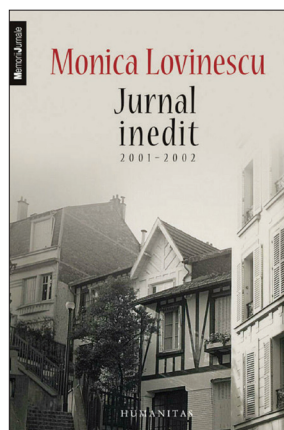
Despre valoarea creatorului

„Singurul criteriu cu putință privind trecutul este cel estetic. Poezia lui Crainic este inclusă în antologie, iar nu articolele sale politice. Atunci? Luptele trecutului și ciocnirile ideologice aparțin istoriei, cel mult istoriei literare. Operele, literaturii. Totul e a ști dacă poezia unor Crainic, Gyr sau Crevedia înfruntă timpul ca poezie. Acesta este tărâmul pe care-l alesese Nicolae Manolescu.”

Monica LOVINESCU - referindu-se la **Antologia de poezie**, pe care N. Manolescu a vrut s-o publice în 1968. Din pricina includerii unor poeți ca Nichifor Crainic, Radu Gyr, Aron Cotruș, Ștefan Baciuc, Nicolae Crevedia, *Antologia*, necesară, a fost cenzurată.

„Blamându-i pentru sentimentul lor național pe Eminescu și Bălcescu, pe Kogălniceanu și Alecsandri, pe Baritiu și Barnuțiu, pe Iorga și Brătianu - chiar dacă ne vindem ușor panseurile publicate în tiraje generoase și câștigăm ușor banul - ne dăm singuri, până la urmă, certificate de pauperitate intelectuală.”

Acad. Ioan-Aurel POP
Președintele Academiei Române

Cărți primite

Gheorghe Vidican, *Înflorirea frigului*, versuri, Editura Junimea, 2019, Iași, 49 pagini, cu un *Cuvânt însoțitor* de Ioan Holban (?), dar care lipsește din carte...

Constantin Oancă, Mihai Eminescu și Nichita Stănescu, Ed. InfoRapArt, 2019, Galați, 40 pagini.

Constantin Oancă, *Ochiul lui Homer*, antologie de cronică literară și spectacol muzial, Editura InfoRapArt, 2019, Galați, 200 pagini.

Petru Ursache, *Etnoistorie și imagologie*, Editura Eikon, 2019, București, 333 pagini, cu o Bibliografie succintă întocmită de Iordan Datcu.

Gheorghe A. M. Ciobanu, *Scrieri* (vol. 1 - Litera; vol. 2 - Picta; vol. 3 - Glipta; vol. 4 - Vibra; vol. 5 - Varia), Editura Mușatinia, 2019, roman,, cu un *Cuvânt înainte* semnat de Emilia Țuțuianu, 1008 (238+211+150+175+234) pagini.

Vasile Filip, *Sfârșitul prezentului*, versuri, Editura Pim, 2020, Iași, 198 pagini.

IANUARIE

- 1/1919: A apărut, la Bârlad, revista „Florile Dalbe”
 4/1954: A murit (la Craiova) poeta **Elena FARAGO**
 5/1878: S-a născut scriitorul **Emil GÂRLEANU**
 6/1883: S-a născut pictorul **Stavru TARASOV**
 8/1940: A murit profesorul comparatist **Charles DROUHET**
 8/1954: S-a născut poetul **Lucian VASILIU**
 15/1850: S-a născut **Mihai EMINESCU**
 20/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Paloda literară”
 20/1939: S-a născut scriitorul **Alexandru JURCAN**
 22/1879: S-a născut profesorul **Charles DROUHET**
 25/1931: S-a născut scriitorul **Ion HOBANA**
 25/1911: S-a născut profesorul univ. **G. G. URSU**
 30/1852: S-a născut **I. L. CARAGIALE**

FEBRUARIE

- 1/1949: A murit scriitorul **N. D. COCEA**
 5/1859: A murit **Alecu RUSSO**
 9/2003: A murit dramaturgul **Dumitru SOLOMON** (Dolfi)
 11/1882: S-a născut compozitorul **Gheorghe V. CUCU**
 12/1943: A murit poetul **Dimitrie NANU**
 14/1941: S-a născut publicistul **Serghei P. COLOȘENCO**
 15/1840: S-a născut **Titu MAIORESCU**
 17/1874: A murit filantropul **Neculai ROȘCA-CODREANU**
 18/2020: A murit profesorul și scriitorul **C. D. ZELETIN**
 19/1940: S-a născut **Mircea Radu IACOBAN**
 19/1950: S-a născut **Liviu Ioan STOICIU**
 20/1949: S-a născut **Lucia OLARU-NENATI**
 20/1976: S-a născut prof. pictor **Valentin STOIAN**
 26/1940: A murit pictorul **Nicolae N. TONITZA**
 26/1951: S-a născut **Ștefan AMARIȚEI**

MARTIE

- 1/1867: A apărut, la Iași, revista „Convorbiri literare”
 1/1906: A apărut, la Iași, revista „Viața românească”
 1/1990: A murit poetul **Ion Iancu LEFTER**
 3/1901: S-a născut pictorul **Mihai ADAMIU**
 12/1936: A murit criticul literar **Garabet IBRĂILEANU**
 12/1925: S-a născut prozatorul **Constantin CHIRIȚĂ**
 13/1891: S-a născut scriitorul **Felix ADERCA** (Froim Edelstein)
 14/1888: S-a născut poetul **Alexei MATEEVICI** („Limba noastră”)
 15/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Făt-Frumos”
 17/1819: S-a născut, la Prodăneștii Vechi – Soroca, **Alecu RUSSO**
 20/1820: S-a născut, la Bârlad, **Alex. Ioan CUZA**
 20/1928: S-a născut filologul **Cicerone D. POGHIRC**
 22/1933: S-a născut scriitorul **Vasile FILIP**

- 22/1954: S-a născut scriitorul **Gabriel CHIFU**
 28/1883: S-a născut scriitorul **Athanasie MÂNDRU**
 29/1878: S-a născut poeta **Elena FARAGO** (născută Paximade)
 30/1946: A murit **Victor Ion POPA**
 31/1868: Apare ziarul „Curierul de lassy”, unde a fost redactor M. Eminescu
 31/1954: S-a născut scriitorul **Dan SANDU**

APRILIE

- 1/1945: S-a născut **Theodor CODREANU**
 4/1941: S-a născut scriitorul **Viorel SAVIN**
 5/1946: S-a născut scriitorul **George ARION**
 7/1936: S-a născut poetul **George V. IRAVA**
 7/1953: S-a născut scriitorul **Daniel CORBU**
 13/1886: S-a născut pictorul **N.N. TONITZA**
 13/1935: S-a născut scriitorul **C.D. ZELETIN**
 16/1908: S-a născut folcloristul **Gheorghe VRABIE**
 18/1937: S-a născut scriitorul **Doru SCĂRLĂTESCU**
 24/2008: A murit scriitorul **Cezar IVĂNESCU**
 26/1963: A murit poetul **Vasile VOICULESCU**
 27/1952: S-a născut scriitoarea **Sonia ELVIREANU**

MAI

- 1/1859: S-a născut filologul **Alexandru I. PHILIPPIDE**
 15/1953: S-a născut Valentin **TALPALARU**
 18/1870: S-a născut sculptorul **Ioan C. DIMITRIU-BÂRLAD**
 20/1938: S-a născut prof. univ. dr. **Dan MĂNUCĂ**
 23/1871: S-a născut criticul **Garabet IBRĂILEANU**
 25/1967: S-a născut scriitorul **Ancelin ROSETI**
 29/1970: S-a născut prof. dr. **Laurențiu CHIRIAC**

IUNIE

- 1/1946: S-a născut scriitorul **Petruș ANDREI**
 2/1946: S-a născut cronicarul dramatic **Teodor PRACSIU**
 3/1938: S-a născut istoricul literar **Mircea P. COLOȘENCO**
 7/1940: S-a născut scriitorul **Ion V. MURGEANU**
 19/1953: S-a născut scriitorul-pictor **Vasilian DOBOȘ**
 22/1940: S-a născut prof. univ. dr. **Constantin CĂLIN**
 26/1926: A murit istoricul-savant **Vasile PÂRVAN**
 28/1922: S-a născut sculptorul **Marcel GUGUIANU**